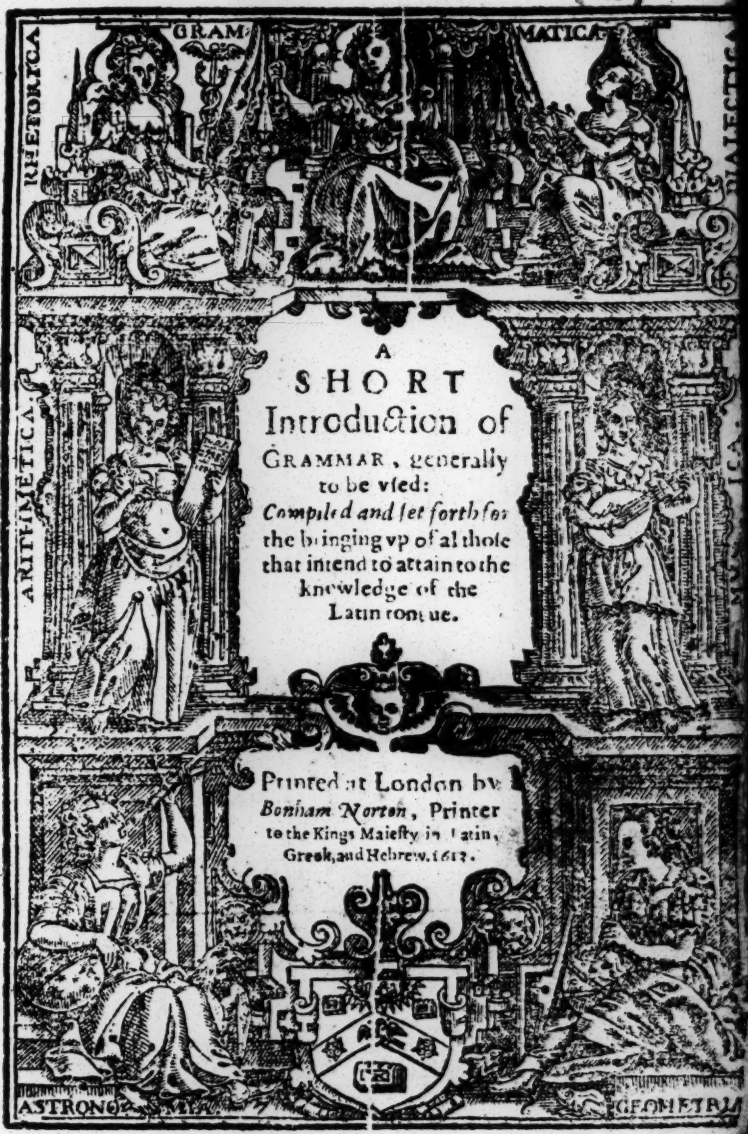

A
SHORT
Introduction of
GRAMMAR, generally
to be vſed:
Compiled and ſet forth for
the bringing vp of al thoſe
that intend to attain to the
knowledge of the
Latin tongue.

Printed at London by
Bonham Norton, Printer
to the Kings Maieſty in Latin,
Greek, and Hebrew. 1612.

HONI SOIT QVI MAL Y PENSE
DIEV ET MON DROIT

IAMES, by the grace of God King of *England*, *Scotland*, *France*, and *Ireland*, Defender of the Faith, &c. To all and ſingular Schoolemaſters and Teachers of Grãmar within this our Realm of *England* & other Dominions, greeting. Whereas our late anceſtour of famous memorie, *King Henry the Eight*, among ſundry and manifolde his great and weightie affaires apperteining to his Regall authoritie & office, did not forget, ne neglect, the good and vertuous education of the tender youth of this ſayd Realme; but hauing a feruent zeale, both towards the godly bringing vp of the ſayd youth, and alſo a ſpeciall regard that they might attaine the rudiments of the Latine tongue, with more facility than afore time, and for auoyding of diuerſitie and tedioufneſſe in teaching, did cauſe one vniforme Grammar to be ſet forth, commanding all Schoolemaſters and Teachers, within this ſayd Realme, to teach, vſe, and exerciſe the ſame: We now ſetting before our eyes this godly act

and example of this our famous anceſtour in this behalfe, the ſame alſo not vnconfirmed by his royall progenie our late deere brother and ſiſters, *King Edward*, *Queene Mary*, and *Queene Elizabeth*: and alſo conſidering that by the learned youth of this ſaid Realme, infinite and ſingular commodities tend towards the Common-wealth of the ſame, haue thought good, by our ſpeciall authority, to approue and ratifie that worthy act of our ſaid famous anceſtour concerning the premiſſes. Willing therefore, and ſtreightly charging and commanding all and ſingular Schoolemaſters, to whom the charge and teaching of Grammar within this our Realme and Dominions dooth appertaine, not to teach youth and Scholars with any other Grammar, than with this *Engliſh Introduction* hereafter enſuing, and the *Latine Grammar* annexed to the ſame, being of the printing only of our welbeloued ſubiect *Bonham Norton*, and his Deputies ſpecially appointed by vs to that office; vpon paine of our indignation, and as you will anſwer to the contrary. And endeuouring your ſelues towards the fruitfull bringing vp of your Scholars in good literature and vertuous conditions, you ſhall deſerue of Almighty God condigne reward, and of vs worthy commendations for the ſame.

God ſaue the King.

To the Reader.

TO exhort euery man to the learning of Grammar that intendeth to attain to the vnderstanding of the tongues (wherein is contayned a great measure of wisedome and knowledge) it would seem much vain, and little nédfull: forsomuch as it is knowen, nothing can surely be ended, whose beginning is eyther feéble or faulty: and no building be perfect, when as the foundation and ground-worke is ready to fall, and vnable to vpholde the burthen of the frame. Wherefore it were better for the thing it selfe, and more profitable to the learner, to vnderstand how he may best come to that, which he ought most necessarily to haue, and to learne the gainest way of obtayning that which must be his best and certaynest guide, both of reading and speaking, than to fall in doubt of the goodnesse and necessity thereof. which I doubt, whether he shall more lament that he lacketh, or esteéme that he hath it: and whether he shall oftner stumble in trifles, and bee deceiued in light matters, when he hath it not, or iudge truely and faithfully of diuers weighty things when

he hath it. The which hath seemed to many very hard to compasse aforetime, because that they, who professed this Art of teaching Grammar, did teach diuers Grammars, and not one: and if by chance they taught one Grammar, yet they did it diuersly, and so could not doe it all best, because there is but one bestnesse, not only in euery thing but also in the manner of euery thing.

As for the diuersity of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kings Maiesties wisedome; who foreseeing the inconuenience, and fauourably prouiding the remedie, caused one kinde of Grammar by sundry learned men to be diligently drawen, and so to be set out, onely euery where to be taught for the vse of learners, & for the hurt in changing of Schoolmasters.

The variety of teaching is diuers yet, and alwayes will be, for that euery Schoolemaster liketh that he knoweth, and seeth not the vse of that he knoweth not, and therefore iudgeth that the most sufficient way, which he seeth to be the readiest meane, and perfectest kinde to bring a learner to haue a thorow knowledge therein.

Wherefore it is not amisse, if one seeing by triall an easier and readier way, than the common sort of teachers doe, would say what he hath prooued, and for the commodity allowed, that other not knowing the same, might by experience proone the like, & then by proofe reasonable iudge the like, not heereby excluding the better way when it is found, but in the meane season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, that the diligent Master make not the Scholar haste too much,

much, but that he in continuance and diligence of teaching make him to rehearse so, that while hee hath perfectly that that is behinde, he suffer him not to goe forward: for this posting haste ouerthroweth and hurteth a great sort of wits, and casteth them into an amazednesse. When they knowe not how they shall either go forward or backeward, but sticke fast as one plunged, that can not tell what to doe, or which way to turne him: and then the Master thinketh the Scholar to be a dullard, and the Scholar thinketh the thing to be vneasie, and too hard for his wit: and the one hath an euill opinion in the other, when oftentimes it is in neither, but in the kinde of teaching. Wherefore the best and chiefest point thorowly to be kept is, that the Scholar haue in minde so perfectly that that hee hath learned, and vnderstand it so, that not onely it bee not a stop for him, but also a light and helpe vnto the residue that followeth. This shall be the Masters ease, and the childes incouraging, when the one shal see his labour take good effect, and thereby in teaching the lesse tormented: and the other shall thinke the thing the easier. and so with more gladnesse ready to go about the same

In going forward, let him haue of euery declension of Nounes and coniugation of Verbs, so many seuerall examples as they passe them, that it may seeme to the Schoolemaster no word in the Latine tongue to be so hard for that part, that the Scholar shall not be able praiseably to enter into the forming thereof. And surely the multitude of examples, if the easiest and commonest be taken first, and so come to the stranger and harder, must needs bring this profit withall,

withall, that the Scholar shall best understand, and soonest conceiue the reason of the rules, and best bee acquainted with the fashion of the tongue. wherein it is profitable, not onely that he can orderly decline his Noune & his Verbe, but euery way, forward, backward, by cases, by persons, that neither case of Noune, ne person of Verbe can be required, that he cannot without stop or study tell. And vnto this time I count not the Scholar perfect, nor ready to goe any further, till he hath this already learned.

This when he can perfectly do, and hath learned euery part, not by rote, but by reason, and is more cunning in the understanding of the thing, than in rehearsing of the words. (which is not past a quarter of a yéeres diligence, or very little more, to a painefull and diligent man, if the Scholar haue a meane wit) then let him passe to the Concords, to know the agréement of parts among themselues, with like way and diligence as is afore described.

Wherein plaine and sundry examples, and continuall rehearsall of things learned, and specially the daily declining of a Verbe, and turning him into all fashions, shall make the great and heauy labour so easie and so pleasant for the framing of sentences, that it will be rather a delight vnto them that they be able to doe well, than paine in searching of an vnused and vnacquainted thing.

When these Concords bee well knowen vnto them, an easie and a pleasant paine, if the forgrounds bée well and thoroughly beaten in, let them not continue in learning of their rules orderly, all as they lie in their Syntax: but rather learne some prettie booke, wherein is contayned

not

not only the eloquence of the tongue, but also a good plaine lesson of honesty and godlinesse; and thereof take some little sentence as it lieth, and learne to make the same first out of English into Latine, not seeing the book, or construing it thereupon. And if there fal any necessary rule of the Syntax to be knowen, then to learne it, as the occasion of the sentence giueth cause that day. which sentence once made well, and as nigh as may be with the wordes of the book, then to take the book and construe it: and so shall hée be lesse troubled with the parsing of it, and easilliest carry his lesson in minde.

And although it was said before, that the Scholars should learne but a little at once, it is not meant that whē the master hath heard them a while, he should let them alone (for that were meere negligence for both parts) but I would, all their time they be at schoole, they should neuer be idle, but alwayes occupied in a continual rehearsing and looking back again to those things they haue learned, & be more bound to keep well their old, than to take forth any new.

Thus if the Master occupy them, he shall sée a little lesson take a great deale of time: and diligently enquiring and examining of the parts and the rules, not to be done so quickly and speedily as it might be thought to be: within a while, by this vse the Scholar shall bée brought to a good kinde of readinesse of making: to the which if there be adioyned some vse of speaking, (which must necessarily be had) he shall be brought past the wearisome bitternesse of his learning.

A great help to further this readinesse of making and speaking shall be, if the Master giue

him

him an English booke, and cause him ordinarily to turne euery day some part into Latine. This exercise can not be done without his rules, and therefore doth establish them and ground them surely in his minde for readinesse, and maketh him more able to speake suddenly, whensoeuer any present occasion is offered for the same. And it doth help his learning more a great deale, to turne out of English into Latine, than contrary.

Furthermore, wee see many can vnderstand Latine, that cannot speake it, and when they reade the Latine word in the booke, can tell you the English thereof at any time: but when they haue laid away their bookes, they can not contrariwise tell you for the English the Latine again, whensoeuer you will aske them. And therefore this exercise helpeth this fore well, and maketh those words which he vnderstandeth, to be readie by vse vnto him, and so perfecteth him in the tongue handsomly.

These precepts well kept, will bring a man cleane past the vse of this Grammar booke, and make him as ready as his booke, and so meet to further things: whereof it were out of season to giue precepts heere. And therefore this may be for this purpose enough, which to good Schoolmaisters and skilfull is not so needfull: to other meaner and lesse practised it may be not onely woorth the labour of reading, but also of the vsing.

The

The Latine letters are thus written.

The capitall letters.

A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S T V X Y Z.
A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S T V X Y Z.

The ſmall letters.

a b c d e f g h i k l m n o p q r
ſ s t v u x y z.
a b c d e f g h i k l m n o p q r
ſ s t v u x y z.

Letters are diuided into Vowels and Conſonants.

A Vowell is a letter which maketh a full and perfect ſound of himſelfe: and there are fiue in number, namely, *a, e, i, o, u*, whereunto is added the Greeke vowell, *y*.

A Conſonant is a letter, which needs muſt be ſounded with a vowell: as *b* with *e*. And all the letters, except the vowels, are conſonants.

A Syllable is the pronouncing of one letter or moe with one breath: as *A-ue*.

A Diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable; and of them there be foure in number, namely *æ, œ, au, eu*: whereunto is added *ei*: as *Aeneas, cœna, audio, euge, hei*.

In ſtead of *æ* and *œ*, we commonly do pronounce *e*.

The Greeke letters are thus written.

The capitall letters.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π
Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters.

α β γ δ ε ξ η θ ι κ λ μ ν ξ ο ϖ ρ
σ τ υ φ χ ϕ ω.

PRE-

him an Englisſh booke, and cauſe him ordinarily to turne euery day ſome part into Latine. This exerciſe can not be done without his rules, and therefore doth eſtabliſh them and ground them ſurely in his minde for readineſſe, and maketh him more able to ſpeake ſuddenly, whenſoeuer any preſent occaſion is offered for the ſame. And it doth help his learning more a great deale, to turne out of Engliſh into Latine, than contrary.

Furthermore, wee ſee many can vnderſtand Latine, that cannot ſpeake it, and when they reade the Latine word in the booke, can tell you the Engliſh thereof at any time: but when they haue laid away their bookes, they can not contrariwiſe tell you for the Engliſh the Latine again, whenſoeuer you will aſke them. And therefore this exerciſe helpeth this fore well, and maketh thoſe words which he vnderſtandeth, to be readie by vſe vnto him, and ſo perfecteth him in the tongue handſomly.

Theſe precepts well kept, will bring a man cleane paſt the vſe of this Grammar booke, and make him as ready as his booke, and ſo meet to further things: whereof it were out of ſeaſon to giue precepts heere. And therefore this may be for this purpoſe enough, which to good Schoolmaiſters and ſkilfull is not ſo needfull: to other meaner and leſſe practiſed it may be not onely worth the labour of reading, but alſo of the vſing.

The

The Latine letters are thus written.

The capitall letters.

A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S T V X Y Z.
A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S T V X Y Z.

The ſmall letters.

a b c d e f g h i k l m n o p q r
ſ s t v u x y z.
a b c d e f g h i k l m n o p q r
ſ s t v u x y z.

Letters are diuided into Vowels and Conſonants.

A Vowell is a letter which maketh a full and perfect ſound of himſelfe: and there are fiue in number, namely, *a, e, i, o, u*, whereunto is added the Greeke vowell, *y*.

A Conſonant is a letter, which needs muſt be ſounded with a vowell: as *b* with *e*. And all the letters, except the vowels, are conſonants.

A Syllable is the pronouncing of one letter or moe with one breath: as *A-ue*.

A Diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable; and of them there be foure in number, namely *æ, œ, au, eu*: whereunto is added *ei*: as *Aeneas, cœna, audio, euge, hei*.

In ſtead of *æ* and *œ*, we commonly do pronounce *e*.

The Greeke letters are thus written.

The capitall letters.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π
Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ
σ τ υ φ χ ψ ω.

PRE-

Omine Pater cœli ac terræ effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus eam cum fiducia abs te petentibus, exorna ingenij mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine diuinæ gratiæ tuæ, vt non modo quæ ad cognoscendum te, & seruatorem nostrum Dominum Iesum valeant intelligam: sed etiam ita mente & voluntate persequar, & indies benignitate tua, tum doctrina tum pietate proficiam, vt qui efficis omnia in omnibus, in me resplendescere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Maiestatis tuæ. *Amen.*

A PRAYER.

Almighty Lord & merciful Father, maker of heauen and earth, which of thy free liberality giuest wisedome aboundantly to all that with faith and full assurance aske it of thee: beautifie by the light of thy heauenly grace the towardnesse of my wit, the which with all powers of nature thou hast powred into me, that I may not onely vnderstand those things which may effectually bring mee to the knowledge of thee and the Lord Iesu our Sauiour, but also with my whole heart & will constantly follow the same, and receiue daily increase through thy bountifull goodnes towards me, aswell in good life as doctrine; so that thou which worckest all things in al creatures, maiest make thy gracious benefits shine in me, to the endlesse glory & honor of thine immortall Maiesty, So be it.

An

An Introduction of the eight parts of Latine ſpeech.

In ſpeech be theſe eight parts following:

Noune, Pronoune, Verbe, Participle.	declined.	Aduerbe, Coniunction, Prepoſition, Interiection,	vndeclined.

Of a Noune.

A Noune is the name of a thing that may be ſeen, felt, heard or vnderſtood: as the name of my hand in Latine, is Manus: the name of an houſe, is domus: the name of goodneſſe, is Bonitas. *A Noune.*

Of Nounes, ſom be Subſtantiues, and ſome be Adiectiues. *Nounes be of two ſorts.*

A Noune Subſtantiue is that ſtandeth by himſelfe, and requireth not another word to bee ioyned with him to ſhew his ſignification: as Homo, *a man* And it is declined with one article: as Hic Magiſter, *a maſter*: or els with two at the moſt: as Hic & hæc Parens, *a father or mother*. *A Noune Subſtantiue*

A Noune Adiectiue is that can not ſtand by himſelfe in reaſon or ſignification, but requireth to be ioyned with another word: as Bonus, *Good:* Pulcher, *Faire*. And it is declined either with three terminations: as Bonus, bona, bonum: or els with three articles: as Hic, hæc, & hoc Fœlix, *Happy*. Hic & hæc Leuis, & hoc Leue, *Light*. *A Noune Adiectiue.*

A Noune Subſtantiue either is proper to the thing that it betokeneth: as Eduardus is my proper name, or els is common to moe: as Homo is a common name to all men. *Two kinde of Nounes Subſtantiue*

Numbers

Numbers of Nounes.

IN Nounes be two numbers, the Singular & the Plurall. The Singular number speaketh but of one: as Lapis, *a stone*. The Plurall number speaketh of moe than one: as Lapides, *stones*.

Cases of Nounes.

NOunes be declined with fiue cases, Singularly and Plurally: the Nominatiue, the Genitiue, the Datiue, the Accusatiue, the Vocatiue, and the Ablatiue.

Nominatiue case. The Nominatiue case commeth before the Verbe, and answereth to this question, who, or What: as Magister docet, *The master teacheth.*

Genitiue. The Genitiue case is knowen by this token Of, and answereth to this question, whose, or whereof: as Doctrina magistri, *The learning of the master.*

Datiue. The Datiue case is knowen by this token, To, and answereth to this question, To whom, or to what: as Do librum magistro, *I giue a booke to the master.*

Accusatiue. The Accusatiue case followeth the Verbe, and answereth to this question, whom, or what: as Amo magistrum, *I loue the master.*

Vocatiue. The Vocatiue case is knowen by calling or speaking to: as O magister, *O master.*

Ablatiue. The Ablatiue case is commonly ioyned with Prepositions seruing to the Ablatiue case: as De magistro, *Of the master:* Coram magistro, *Before the master.*

Also In, with, Through, For, From, By and Than, after the Comparatiue degree, be signes of the Ablatiue case.

Articles.

Articles are borrowed of the Pronoune, and be thus declined

Singulariter.	*Nominat. hic, hæc, hoc*	Pluraliter.	*Nomin. hi, hæ, hæc*
	Genitiue huius		*Gen. horum, harũ*
	Datiue huic		*Datiue his. (horũ*
	Accuſ. hunc, hanc, hoc		*Acc. hos, has, hæc*
	Vocatiue caret		*Vocatiue caret*
	Ablatiue hoc, hac, hoc		*Ablatiue his.*

Genders of Nounes.

GEnders of Nouns be ſeuen: the Maſculine, the Feminine, the Neuter, the common of two, ỹ Common of three, the Doubtful, & the Epicene

The Maſculine gender is declined with this Article Hic: as Hic vir, *a man*

The Feminine Gender is declined with this article Hæc: as Hæc mulier, *a woman.*

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as Hoc ſaxum, *a ſtone*

The Common of two is declined with Hic and Hæc: as Hic & Hæc parens, *a father or mother.*

The Common of three is declined with Hic hæc and hoc, as Hic, hæc & hoc fœlix, *happie.*

The Doubtfull Gender is declined with Hic or Hæc: as Hic vel hæc dies, *a day*

The Epicene Gender is declined with one article, and vnder that one article both kinds be ſignified: as Hic paſſer, *a ſparowe.* Hæc aquila, *an Eagle*, both he and ſhee.

The declenſions of Nounes.

There be fiue declenſons of Nounes

The firſt is when the Genitiue & the datiue caſe ſingular doe end in æ diphthong, the accuſatiue

in am, the Uocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in a. The Nominatiue plurall in æ diphthong, the Genitiue in arum, the Datiue in is, the Accusatiue in as, the Uocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in is, as in example

Hæc Mensa.
Hic Poeta.
Hic & hæc Verna.

	Singulariter.	Pluraliter.
Nominat.	hæc musa	Nomin. hæ musæ
Genit.	huius musæ	Ge. harum musarum
Datiuo	huic musæ	Datiuo his musis
Accus.	hanc musam	Accusat. has musas
Uocatiuo	ô musa	Uocatiuo ô musæ.
Ablat.	ab hac musa	Ablat. ab his musis

Note.

Note that Filia and Nata, doe make the Datiue and the Ablatiue plurall in is or in abus. Also Dea, mula, equa, liberta, make the Datiue and the Ablatiue case plurall in abus onely

II. The second is, when the Genitiue case singular endeth in i, the Datiue in o, the Accusatiue in um, the Uocatiue for the most parte like the Nominatiue, the Ablatiue in o. The Nominatiue plurall in i, the Genitiue in orum, the Datiue in is, the Accusatiue in os, the Uocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in is, as in example

Hic Vir.
Hic Liber.
Hęc Colus.
Hic Logos.

	Singulariter.	Pluraliter.
Nomin.	hic magister	Nominat. hi magistri
Gen.	huius magistri.	Gen. horũ magistrorũ
Dati.	huic magistro.	Datiuo his magistris
Acc.	hunc magistrũ.	Accus. hos magistros
Uocatiuo	ô magister.	Uocatiuo ô magistri
Ab.	ab hoc magistro.	Abl. ab his magistris

Note.

Here is to be noted, that when the Nominatiue endeth in us, the Uocatiue shall end in e: as Nominatiuo hic Dominus, Uocatiuo ô Domine. Except Deus that maketh ô Deus: and Filius, that maketh ô fili

When the nominatiue endeth in ius, if it be a pro-

per

per name of a man, the vocatiue shall end in i: as, Nominatiuo hic Georgius. Vocatiuo ô Georgi

Also these Nounes following, make their vocatiue in e, or in us: as, Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluuius

Note also, that all Nouns of the neuter gender, of what declenson soeuer they be, haue the Nominatiue, the Accusatiue, and the Vocatiue like in both numbers, and in the plurall number they end all in a: as in example *Note.*

Singulariter.	*Nomin. hoc regnum*	Pluraliter.	*Nomin. hæc regna*
	Genit. huius regni		*Ge. horum regnorum*
	Datiuo huic regno		*Datiuo his regnis*
	Accus. hoc regnum		*Accus. hæc regna*
	Vocatiuo ô regnum		*Vocatiuo ô regna*
	Abl. ab hoc regno		*Ablat. ab his regni,*

Hoc Damnum. Hoc Malum, Hoc Verbum

Except Ambo and Duo, which make the Neuter gender in o, and be thus declined

Pluraliter.
Nominatiuo Ambo, ambæ, ambo
Genitiuo Amborum, amborum, amborum
Datiuo Ambobus, ambabus, ambobus
Accusatiuo Ambos, ambas, ambo
Vocatiuo Ambo, ambæ, ambo
Abl. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise Duo

III

THe third is, when the Genitiue case singular endeth in is, the Datiue in i, the Accusatiue most commonly in em, & sometime in im, and sometime in both: the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in e, sometime in i, & sometime both in e & i: The Nominatiue case plural in es: the Genitiue sometime in um, and sometime in ium, the Datiue in bus, the Accusatiue in es, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in bus, as in example

Hic pater.
Hic panis.
Hoc opus.
Hoc caput.
Hæc nubes.

Singulariter.		Pluraliter.	
Nominat. hic lapis		Nomin. hi lapides	
Genit. huius lapidis		Ge. horum lapidum	
Datiuo huic lapidi		Dati. his lapidibus	
Accuſ. hunc lapidem		Accuſ. hos lapides	
Vocatiuo ô lapis		Vocatiuo ô lapides	
Ablat. ab hoc lapide		Ab. ab his lapidibus	

Hic vel
Hæc bubo.
Hæc virtus.
Hoc animal.
Hoc cubile.
Hoc calcar.

Singulariter.		Pluraliter.	
No hic & hæc parẽs		No. hi & hæ parẽtes	
Gen. huius parentis		G. horũ & harũ parẽ	
Datiuo huic parenti		Da. his parẽtibus (tũ	
A. hũc & hãc parẽtẽ		A. hos & has parẽtes	
Voc. ô parens (rẽte		Vocat. ô parentes	
A. ab hoc & hac pa-		Ab. ab his parentibus	

IIII

The fourth is when the Genitiue case singular endeth in us, the Datiue in ũi, the accusatiue in um, the vocatiue like the Nominatiue, the ablatiue in u. The nominatiue plurall in us, the Genitiue in ũum, the datiue in ibus, the accusatiue in us, the vocatiue like the nominatiue, the ablatiue in ibus, as in example

Hic Gradus.
Hæc porticus.
Hoc cornu.

Singulariter.		Pluraliter.	
Nomin. hæc manus		Nominat. hæ manus	
Genit huius manus		Ge. harum manuum	
Datiuo huic manui		Datiuo his manibus	
Accuſ. hanc manum		Accuſat. has manus	
Vocatiuo ô manus		Vocatiuo ô manus	
Ablat. ab hac manu		Ab. ab his manibus	

V

The fift is, when the Genitiue and the Datiue case singular doe ende in ei, the Accusatiue in em, the vocatiue like the nominatiue, the ablatiue in e. The Nominatiue plurall in es, the Genitiue in erum, the Datiue in ebus, the Accusatiue in es, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in ebus, as in example

Note that all nounes of the fift declenſion be of the

the feminine gender, except meridies, and dies.

Singulariter.	Pluraliter.	
Nomi. hic meridies	*Nomin. hi meridies*	Hæc res.
Gen. huius meridiei	*Ghorum meridierum*	
Dat. huic meridiei	*Dati. his meridiebus*	Hæc Facies.
Acc. hunc meridiem	*Accus. hos meridies*	Hæc Acies.
Vocatiuo ô meridies	*Vocatiuo ô meridies*	
Abl. ab hoc meridie	*A. ab his meridiebus*	

The Declining of Adiectiues.

A noune adiectiue of three terminations is thus declined.

Singulariter.	Pluraliter.	
No. bonus, bona, bonũ	*No. boni, bonæ, bona.*	Niger, a, um,
Ge. boni, bonæ, boni	*G. bonorum, bonarũ,*	Tardus, a, um
Da. bono, bonæ, bono	*Dat. bonis. (bonorũ*	Satur, a, um.
Ac. bonũ, bonã, bonũ	*A. bonos, bonas, bona*	
Voc. bone, bona, bonũ	*Voc. boni, bonæ, bona*	
Ab. bono, bona, bono	*Ablatiuo bonis.*	

There are beside these, certaine Nounes adiectiues of another maner of declining, which make the genitiue case singular in ius, and the datiue in i, which be these that follow, with their cõpounds *An exceptiõ.*

Singulariter.	Pluraliter.
No. vnus, vna, vnum	*Nom. vni, vnæ, vna.*
Genitiuo vnius	*Ge. vnorum, vnarum,*
Datiuo vni	*Dat vnis. (vnorum*
Ac. vnũ, vnã, vnum	*Acc. vnos, vnas, vna*
Vo. vne, vna, vnum	*Vocat vni, vnæ, vna*
Abl. vno, vna, vno.	*Ablatiuo vnis.*

Note that vnus, a, um, hath not the plural number, but when it is ioyned with a word that lacketh the singular nũber: as, vnę literę, vna mœnia

In like maner be declined totus, solus, and also vllus, alius, alter, vter, and neuter, sauing that these fiue last rehearsed, lacke the Vocatiue case. *Nounes adiectiues lacking the vocatiue case.*

A noun adiectiue of three articles, is thus declined

 Singu-

alius in neutro aliud
Harn. 20 pag.

Ingens. Solers. Capax. Vetus,

Singulariter.

Nomin. hic, hæc & hoc fælix
Genit. huius fælicis
Datiuo huic fælici
Accuſ. hunc & hanc fælicem, & hoc fælix
Vocatiuo ô fælix
Abab hoc, hac & hoc fælice, vel fælici

Pluraliter.

Nom. hi & hę fælices & hæc fælicia
Ge. horum, harum, & horum fælicium
Dat. his fælicibus
Ac. hos & has fælices & hęc fælicia (cia
Vo. ô fælices, & ô fæli
Abl. ab his fælicibus,

Leuis, & leue. Celer, celeris & celere. Melior, & Melius.

Singulariter.

No. hic & hæc triſtis & hoc triſte
Gen. huius triſtis
Datiuo huic triſti
Accuſ. hunc & hanc triſtem, & hoc triſte
Vo. ô triſtis, & ô triſte
Ablat. ab hoc, hac & hoc triſti

Pluraliter.

Nom. hi & hæ triſtes & hæc triſtia
Gen. horum, harum & horum triſtium
Dat. his triſtibus
Acc. hos & has triſtes & hæc triſtia
Vo. ô triſtes, & ô triſtia
Abla. ab his triſtibus.

Compariſons of Nounes.

ADiectiues whoſe ſignification may increaſe or be diminiſhed, may forme compariſon

Three degrees of compariſon.

There be three degrees of compariſon: The Poſitiue, the Comparatiue, and the Superlatiue

The Poſitiue

The Poſitiue betokeneth the thing abſolutely without exceſſe: as, Durus, *Hard*

The Comparatiue

The Comparatiue ſomewhat exceedeth his poſitiue in ſignification: as, Durior, *Harder*. And it is formed of the firſt caſe of his poſitiue that endeth in i, by putting therto or, e us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Triſti, hic & hæc triſtior, & hoc triſtius: of Dulci, hic & hæc dulcior & hoc dulcius

The Superlatiue

The Superlatiue exceedeth his poſitiue in the higheſt

highest degree: as, Duriſſimus, *Hardeſt.* And it is formed of the firſt caſe of his Poſitiue that endeth in i, by putting thereto ſ, and ſimus: as of Duri, duriſſimus: of Triſti, triſtiſſimus: of Dulci, dulciſſimus *latiue.*

From theſe general rules are excepted theſe that follow, Bonus, melior, optimus. Malus, peior, peſſimus. Magnus, maior, maximus. Paruus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum *Exception.*

And if the Poſitiue end in er, the Superlatiue is formed of the Nominatiue caſe, by putting to rimus: as Pulcher, pulcherrimus *Ater. Teter. Acer.*

Alſo theſe Nounes ending in lis, make the Superlatiue by chãging lis into limus: as, Humilis, humillimus: ſimilis, ſimillimus: facilis, facillimus: gracilis, gracillimus: agilis, agillim': docilis, docillimus

All other Nounes ending in lis, doo follow the generall rule afore going: as, Vtilis, vtiliſſimus

Alſo if a vowell come before us, it is compared by Magis & Maximè: as Pius, magis pius, maximè Pius. Aſſiduus, magis aſſiduus, maximè aſſiduus *Igneus. Impius: Arduus. Strenuus.*

Of the Pronoune.

A Pronoune is a part of ſpeech much like to a Noune: which vſed in ſhewing, or reherſing.

There be fifteen pronounes, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, whereof foure haue the vocatiue caſe: as, Tu, meus noſter and noſtras, and all other lacke the vocatiue caſe *There be fifteene Pronounes.*

To

To these may be added their compounds, Egomet, tute, idem, and also Qui, quæ, quod.

Pronounes Primitiues

These eight Pronounes, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, & is, be Primitiues, so called, for because they be not deriued of others. And they be also called

Demonstratiues

Demonstratiues, because they shew a thing not spoken of before

And these fiue, Hic, ille, iste, is, idem, and qui, be

Relatiues.

Relatiues, because they rehearse a thing that was spoken of before

These seuen, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, be

Deriuatiues

Deriuatiues, for they be deriued of their Primitiues, Mei, tui, sui, nostri, and vestri

Fiue things belonging to a Pronoune

There belongeth to a Pronoune these fiue things: Number, case and Gender, as are in a Noune: Declenson and person: as here followeth.

The Declensons of Pronounes.

There be foure declensons of Pronounes

The first declenson

These three, Ego, tu, sui, be of the first declenson, and be thus declined.

Singulariter.		Pluraliter.	
Nominatiuo	Ego	Nominatiuo	nos
Genitiuo	mei	Ge.	nostrûm, vel nostri
Datiuo	mihi	Datiuo	nobis
Accusatiuo	me	Accusatiuo	nos
Vocatiuo	caret	Vocatiuo	caret
Ablatiuo	à me	Ablatiuo	à nobis

Singulariter.		Pluraliter.	
Nominatiuo	Tu	Nominatiuo	vos
Genitiuo	tui	Ge.	vestrûm vel vestri
Datiuo	tibi	Datiuo	vobis
Accusatiuo	te	Accusatiuo	vos
Vocatiuo	ô tu	Vocatiuo	ô vos
Ablatiuo	à te	Ablatiuo	à vobis

Sing-

Singulariter and Pluraliter { Nominat. caret, Genitiuo ſui, Datiuo ſibi } { Accuſatiuo ſe, Vocatiuo caret, Ablatiuo à ſe }

Theſe ſixe, Ille, ipſe, iſte, hic, is, and qui, be of the ſecond declenſion, and be thus declined. *The ſecond declenſion.*

Singulariter.
Nom. iſte, iſta, iſtud
Genitiuo iſtius
Datiuo iſti,
Ac. iſtum iſtã, iſtud
Vocatiuo caret
Ablat. iſto, iſta, iſto

Pluraliter.
Nomin. iſti, iſtæ, iſta
Ge. iſtorũ, iſtarũ, iſtorũ
Datiuo iſtis
Accu. iſtos, iſtas, iſta
Vocatiuo caret
Ablatiuo iſtis.

Ille, is declined like Iſte, and alſo Ipſe, ſauing that the Neuter gender in the Nominatiue caſe, and in the Accuſatiue caſe ſingular maketh Ipſum Nominatiuo, hic, hæc, hoc: Genitiuo huius, Datiuo huic, as afore in the noune

Singulariter.
Nominat. is, ea, id
Genitiuo eius
Datiuo ei
Accu. eum, eam, id
Vocatiuo caret
Ablatiuo eo, ea, eo.

Pluraliter.
Nominatiuo ĭi, eæ, ea
Ge. eorũ, earũ, eorum
Datiuo ĭs vel eis
Accuſ. eos, eas, ea
Vocatiuo caret
Ablatiuo ĭs vel eis

Singulariter.
Nom. qui, quæ, quod
Genitiuo cuius
Datiuo cui
Ac. quem, quã, quod
Vocat. caret. (qui
Ab. quo, qua, quo, vel

Pluraliter.
Nom. qui, quæ, quæ
G. quorũ, quarũ, quorũ
Dat. quibus vel queis
Accu. quos, quas, quæ
Vocatiuo caret
Ab. quibus, vel queis

Likewiſe Quis and Quid be declined, whether they be Interrogatiues, or Indefinits. Alſo Quiſquis is thus declined

Nominat. { Quiſquis / Quicquid } Acc. Quic-quid. Ablat. { Quoquo, Quaqua, Quoquo } *The compound of Quis.*

Where

Note Where note, that Quid is alwaies a Substantiue of the Neuter gender

The third declenson These fiue, Meus, tuus, suus, noster, & vester, are of the third declenson, and be declined like nounes Adiectiues of three terminations in this wise

Singulariter.	*Nom.meus, mea, meũ*	Pluraliter.	*Nom.mei, meæ, mea*
	Gen.mei, meæ, mei		*Ge.meorũ, mearum*
	Dat.meo, meæ, meo		*Dat.meis (meorũ*
	Acc.meũ, meã, meum		*Ac.meos, meas, mea*
	Voc.mi, mea, meum		*Voc.mei, meæ, mea*
	Abl.meo, mea, meo		*Ablatiuo meis*

So is Noster declined, and Tuus, suus, vester, saue ing that these three last do lacke the vocatiue case

The fourth declenson Nostras, vestras, and this noune Cuias, be of the fourth declenson, and be thus declined

Singulariter.	*Nom.hic & hæc nostras, & hoc nostrate*	Pluraliter.	*Nom.hi & hæ nostrates, & hæc nostratia*
	Ge. huius nostratis		*Ge.horum, harum & horum, nostratium,*
	Dati. huic nostrati		*Dat.his nostratibus*
	A.hũc & hãc nostratem, & hoc nostrate		*Ac.hos & has nostrates, & hæc nostratia,*
	Vocat. ô nostras, & ô nostrate		*Vocat.ô nostrates, & ô nostratia*
	Abl.hoc, hac, & hoc nostrate, vel nostrati		*Ab.ab his nostratibus*

Note Here is to be noted, that Nostras, Vestras, and this Noune Cuias, be called Gentiles, bicause they properly betoken pertcining to countries or nation, to sectes or factions

A Pronoune hath three persons

Persons The first person speaketh of himselfe: as Ego, I, Nos, wee

The

The second person is spoken to: as Tu, Thou: Vos, Yee. And of this person is also euery vocatiue case.

The third person is spoken of: as Ille, He: Illi, They. And therfore all Nounes, Pronounes, and Participles be of the third person

Of a Verbe.

A Verbe is a part of speech, declined with moode and tense, and betokeneth doing: as, Amo, I loue: or suffering: as, Amor, I am loued: or being: as, Sum, I am *A verbe.*

Of verbes such as haue persons, be called Personals: as, Ego amo, Tu amas. And such as haue no persons, be called Impersonals: as, Tædet, It irketh. Oportet, It behoueth

Of verbs Personals there be fiue kinds: Actiue, Passiue, Neuter, Deponent, and Commune *Verbes Personals.*

A verbe actiue endeth in o, and betokeneth to doo: as, Amo, I loue: and by putting to r, it may be a Passiue: as, Amor *Actiue.*

A verbe Passiue endeth in or, and betokeneth to suffer: as, Amor, I am loued: and by putting away r, it may be an Actiue: as, Amo *Passiue.*

A verbe Neuter endeth in o, or m, and can not take r, to make him a Passiue: as, Curro, I runne. Sum, I am. And it is englished sometime actiuely: as, Curro, I runne, And sometime passiuely: as, Ægroto, I am sicke *Neuter.*

A verb deponent endeth in r like a Passiue, and yet in signification is but either Actiue: as, Loquor verbum, I speake a worde: or neuter: as, Glorior, *Deponent.*

I boast.

Commune. A Verbe Commune endeth in r, and in ſignification is both Actiue and Paſſiue: as Oſculor te, I kiſſe thee. Oſculor à te, I am kiſſed of thee.

MOODES.

Moodes ſixe. There bee ſixe Moodes: the Indicatiue, the Imperatiue, the Optatiue, the Potential, the Subiunctiue, and the Infinitiue.

Indicatiue. The Indicatiue moode ſheweth a reaſon true or falſe: as, Ego amo, *I loue.* Or elſe aſketh a queſtion: as, Amas tu? *Doeſt thou loue?*

Imperatiue. The Imperatiue biddeth or commandeth: as, Ama, *Loue thou*

Optatiue. The Optatiue wiſheth or deſireth, with theſe ſignes, *would God, I pray God,* or *God grant*: as, Vtinam amem, *I pray God I loue*: and hath euermore an Aduerbe of wiſhing ioyned with him

Potentiall. The Potential moode is known by theſe ſignes, *May, can, might, would, ſhold,* or *ought*: as Amem, *I may* or *can loue*: without an aduerbe ioyned with him

Subiunctiue. The Subiunctiue moode hath euermore ſome Coniunction ioyned with him: as, Cùm amarem, *when I loued.* And it is called ỹ Subiunctiue mood, becauſe it dependeth of another Verbe in the ſame ſentence, either going afore, or comming after: as, Cùm amarem, eram miſer: *when I loued, I was a wretch*

Infinitiue. The Infinitiue ſignifieth to do, to ſuffer, or to be, and hath neither number, nor perſon, nor Nominatiue caſe before him, and is knowne commonly by this ſigne, *To*: as, Amare, *To loue.* Alſo when two verbes come together, without any Nominatiue caſe betweene them, then the latter ſhall be the

Infi-

Infinitiue moode: as, Cupio discere, *I desire to learn.*

GERVNDES

THere be moreouer belonging to the Infinitiue moode of Uerbes, certayne voyces called Gerunds, ending in Di, do, and dum: which haue both the actiue and passiue signification: as, Amandi, *Of louing*, or *of being loued.* Amando, *In louing*, or *in being loued.* Amandum, *To loue*, or *to be loued*

Gerundes three.

Di, do, dum.

SVPINES.

THere be also pertaining vnto verbes two Supins, the one ending in um, which is called the first supine, because it hath the signification of the verbe actiue: as, Eo amatum, *I goe to loue.* And the other in u, which is called the latter Supine, because it hath for the most part the signification passiue: as Difficilis amatu, *Hard to be loued*

Supines two Vm, u

TENSES

THere be fiue Tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect tense, the Preterperfect, the Preterpluperfect, & the Future tēse

Tenses fiue.

The Present tense speaketh of the time that now is: as, Amo, *I loue.*

Present tense.

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as, Amabam, *I loued or did loue.*

Preterimperfect.

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe *Haue:* as, Amaui, *I haue loued*

Preterperfect

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more than perfectly past, with this signe *Had:* as, Amaueram, *I had loued*

Preterpluperfect.

The Future tense speaketh of the time to come, with this signe *Shall* or *will:* as, Amabo, *I shall* or *will loue.*

Future.

PER-

I boast.

Commune. A Verbe Commune endeth in r, and in ſignification is both Actiue and Paſſiue: as Oſculor te, I kiſſe thee. Oſculor à te, I am kiſſed of thee.

MOODES.

Moodes ſixe. There bee ſixe Moodes: the Indicatiue, the Imperatiue, the Optatiue, the Potential, the Subiunctiue, and the Infinitiue.

Indicatiue. The Indicatiue moode ſheweth a reaſon true or falſe: as, Ego amo, *I loue.* Or elſe aſketh a queſtion: as, Amas tu? *Doeſt thou loue?*

Imperatiue. The Imperatiue biddeth or commandeth: as, Ama, *Loue thou*

Optatiue. The Optatiue wiſheth or deſireth, with theſe ſignes, *would God, I pray God,* or *God grant*: as, Vtinam amem, *I pray God I loue*: and hath euermore an Aduerbe of wiſhing ioyned with him

Potentiall. The Potential moode is known by theſe ſignes, *May, can, might, would, ſhold,* or *ought*: as Amem, *I may* or *can loue*: without an aduerbe ioyned with him

Subiunctiue. The Subiunctiue moode hath euermore ſome Coniunction ioyned with him: as, Cùm amarem, *when I loued.* And it is called ỹ Subiunctiue mood, becauſe it dependeth of another Verbe in the ſame ſentence, either going afore, or comming after: as, Cùm amarem, eram miſer: *when I loued, I was a wretch*

Infinitiue. The Infinitiue ſignifieth to do, to ſuffer, or to be, and hath neither number, nor perſon, nor Nominatiue caſe before him, and is knowne commonly by this ſigne, *To*: as, Amare, *To loue.* Alſo when two verbes come together, without any Nominatiue caſe betweene them, then the latter ſhall be the

Infi-

Infinitiue mood: as, Cupio discere, *I desire to learn.*

GERVNDES

THere be moreouer belonging to the Infinitiue moode of Verbes, certayne voyces called Gerunds, ending in Di, do, and dum: which haue both the actiue and passiue signification: as, Amandi, *Of louing*, or *of being loued*. Amando, *In louing*, or *in being loued*. Amandum, *To loue*, or *to be loued*

Gerundes three.
Di, do, dum.

SVPINES.

THere be also pertaining vnto verbes two Supins, the one ending in um, which is called the first supine, because it hath the signification of the verbe actiue: as, Eo amatum, *I goe to loue.* And the other in u, which is called the latter Supine, because it hath for the most part the signification passiue: as Difficilis amatu, *Hard to be loued*

Supines two
Vm, u

TENSES

THere be fiue Tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect tense, the Preterperfect, the Preterpluperfect, & the Future tense

Tenses fiue.

The Present tense speaketh of the time that now is: as, Amo, *I loue.*

Present tense.

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as, Amabam, *I loued or did loue.*

Preterimperfect.

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe *Haue*: as, Amaui, *I haue loued*

Preterperfect

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more than perfectly past, with this signe *Had*: as, Amaueram, *I had loued*

Preterpluperfect.

The Future tense speaketh of the time to come, with this signe *Shall* or *will*: as, Amabo, *I shall* or *will loue.*

Future.

PER-

PERSONS.

Persons three.

There be also in verbes three persons, in both numbers: as, Singulariter, Ego amo, *I loue*: Tu amas, *Thou loueſt*: Ille amat, *He loueth*. Pluralit. Nos amamus, *We loue*: Vos amatis, *Ye loue*: Illi amant, *They loue*

CONIVGATIONS.

Coniugations foure.

VErbes haue foure Coniugations, which bee knowne after this manner

1 The firſt coniugation hath â long before re, and ris: as, Amâre, Amâris

2 The ſecond coniugation hath ê long before re, and ris: as, Docêre, docêris

3 The third coniugation hath ĕ ſhort before re, and ris: as Legĕre, legĕris

4 The fourth coniugation hath î long before re, and ris: as Audîre, audîris

Verbes in O, of the foure Coniugations be declined after theſe examples

AMo, amas, amaui, amare: Amandi, amando, amandum: Amatum, amatu: Amans, amaturus, **To loue**

Doceo, doces, docui, docere: Docendi, docendo, docendum: Doctum, doctu: Docens, docturus, **To teach**

Lego, legis, legi, legere: Legendi, legendo, legendum: Lectum, lectu: Legens, lecturus, **To reade**

Audio, audis, audiui, audire: Audiendi, audiendo, audiendum: Auditum, auditu: Audiens, auditurus, **To heare**

In-

Indicatiue moode preſent tenſe ſingular

I loue or do loue.	Thou loueſt, or doeſt loue.	He loueth, or doth loue.	We loue or do loue.	Ye loue, or do loue.	They loue, or do loue.

A Mo, amas, amat — Pluraliter — Amamus, amatis, amant
Doceo, doces, docet — Docemus, docetis, docent
Lego, legis, legit — Legimus, legitis, legunt
Audio, audis, audit — Audimus, auditis, audiunt

Preterimperfect tenſe ſingular: Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam, — I loued or did loue. — bas, bat. Plural. bamus, batis, bant

Preterperfect tenſe ſingular: Amaui, Docui, Legi, Audiui, — I haue loued. — ſti, it. plural. imus, iſtis, erunt vel ere

Preterpluperfect tenſe ſingular: Amaueram, Docueram, Legeram, Audiueram, — I had loued. — ras, rat. plural. ramus, ratis, rant

Future tenſe ſingular: Amabo, Docebo, Legam, Audiam, — I ſhall or will loue. — bis, bit. pluraliter bimus, bitis, bunt; es, et. pluraliter emus, etis, ent

Impera-

Imperatiue moode.

	Loue thou.	Loue he, or let him loue.	Loue we, or let vs loue.	Loue yee, or let them loue.
Preſent tenſe ſingular.	Ama, amet, amato. amato	Plu. amemus.	amate, ament amatote. amãto	
	Doce, doceat, doceto. doceto	Pl. doceamus	docete, doceant docetote. docẽto	
	Lege, legat, Legito. legito	Pl. legamus	legite, legant, legitote. legunto	
	Audi, audiat, audito. audito.	Pl. audiamus	audite, audiant, auditote. iunto.	

Optatiue moode.

God grant I loue.

Preſent tẽſe ſinguiar. Vtinam. Amem, ames, amet. Plur. amemus, ametis, ent.
Doceam, Legam, Audiam, } as, at. Pluraliter. vtinamus, atis, ant.

Preterimperfect tenſe ſingul. Vtin. Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, } Would God I loued or did loue. res, ret. Plur. vtin. remus, retis, rent.

Preterperfect tenſe ſing. Vtin. Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim, } I pray God I haue loued. ris, rit. Plural. vtin. rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tenſe ſing. Vtin. Amauiſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiuiſſem, } Would God I had loued. ſes, ſet. Plur. vtin. ſemus, ſetis, ſent

Future

Future tense singular. Vtinam Amauero, Docuero, Legero, Audiuero, — God grant I shall or will loue hereafter. — ris, rit. Plur. vtinam rimus, ritis, rint.

Potentiall moode.

I may or can loue.

Present tense singular. Amem, ames, amet. Plu. amemus, ametis, ament. / Doceam, Legam, Audiam, — as, at. Pluraliter amus, atis, ant.

Preterimperfect tense singular. Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, — I might, would, should, ought, or could loue. — res, ret. Pluraliter remus, retis, rent.

Preterperfect tense singular. Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim, — I might, would, should, or ought to haue loued — ris, rit. Pluraliter rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense singular. Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem, — I might, would, should, or ought to had loued — ses, set. Pluraliter semus setis, sent.

Future tense singular. Amauero, Docuero, Legero, Audiuero, — I may or can loue hereafter. — ris, rit. Pluraliter rimus, ritis, rint.

Subiunctiue moode.

When I loue.

Preſent tenſe ſingul. Cùm
Amem, ames, amet. plur. cùm amemus, ametis, ent.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. pluraliter cùm amus, atis, ant.

Preterimperfect tenſe ſing. Cùm
When I loued or did loue.
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, res ret. plur. cùm remus, retis, rent.

Preterperfect tenſe ſing. Cùm
When I haue loued.
Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim, ris, rit. plur. cùm rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tenſe ſing. Cùm
When I had loued.
Amauiſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiuiſſem, ſes, ſet. plur. cùm ſemus, ſetis, ſent.

Future tenſe ſing. Cùm
When I ſhall or will loue.
Amauero, Docuero, Legero, Audiuero, ris, rit. pluraliter cùm rimus, ritis, rint.

Infinitiue moode.

Preſent and preterimperfect tenſe.
Amare, Docere, Legere, Audire, To Loue. Teach. Reade. Heare.

Preterperfect and preterpluperfect.
Amauiſſe, Docuiſſe, Legiſſe, Audiuiſſe, To haue or had Loued. Taught. Read. Heard.

Amatu-

Future tense.

Amaturum, Docturum, Lecturum, Auditurum — esse. To — Loue, Teach, Reade, Heare — hereafter.

Gerundes.

Amandi, of louing — do, in louing — dū, to loue.
Docēdi, of teaching — do, in teaching — dū, to teach.
Legēdi, of reading — do, in reading — dū, to read.
Audiēdi, of hearing — do, in hearing — dū, to hear.

Supines.

Amatum, Doctum, Lectum, Auditum — to — loue, teach, reade, heare.
Amatu, Doctu, Lectu, Auditu — to be — loued, taught, read, heard.

A participle of the present tense.

Amans, Louing.
Docens, Teaching.
Legens, Reading.
Audiens, Hearing.

The participle of the first future tense.

Amaturus, to loue or about to loue.
Docturus, to teach, or about to teach.
Lecturus, to reade, or about to reade.
Auditurus, to heare, or about to heare.

Before we decline any Verbes in *or*, for supplying of many tenses, lacking in all such verbs, we must learne *to decline this verbe Sum, in this wise following.*

Sum, es, fui, esse: Futurus, To be.

Indicatiue moode preſent tenſe ſingular.

Preterimperfect tenſe ſingular SVm I am, es, eſt. Pluraliter, ſumus, eſtis, ſunt.

Preterperfect tenſe ſingular Eram, I was, eras, erat. Pluraliter, eramus, eratis, erant

Preterpluperfect tenſe ſingular. Fui, I haue bene, fuiſti, fuit. Pluralit. fuimus, fuiſtis, fuerunt vel fuere

Future tenſe ſingular. Fueram, I had bene, fueras, fuerat. Pluraliter, fueramus, fueratis, fuerant

Ero, I ſhall or will be, eris, erit. Plur. erimus, eritis, erunt

Imperatiue moode.

Preſent tenſe ſingular. Sis, Es, Eſto, be thou Sit, Eſto, Pl.ſimus. Sitis, Eſte, Eſtote Sint, Sunto

Optatiue moode.

Preſent tenſe ſing. Vtin. Sim, I pray God I be. ſis, ſit. Pluraliter, vtinam ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperfect tenſe ſing. Vtin. Eſſem, Would God I were. eſſes, eſſet. Plur. vtinam eſſemus, eſſetis, eſſent

Preterperf. tenſe. ſin. Vti. Fuerim, I pray God I haue bene. fueris, fuerit. Plur. vtinam fuerimus, fueritis, fuerint

Preterpluperfect tenſe ſing. Vtin. Fuiſſem, Would God I had bene. fuiſſes, fuiſſet, P. vtinam fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent

Future tenſe ſing. Vtin. Fuero, God grant I be hereafter. fueris, fuerit. Plur. vtinam fuerimus, fueritis, fuerint

Poten-

Potentiall moode.

Preſent tenſe ſingular. Sim, I may or can be. ſis, ſit. Pluraliter ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperfect tẽſe ſing. Eſſem, I might or could be. eſſes, eſſet. Plur. eſſemus, eſſetis, eſſent

Preterperf. tenſe ſing. Fuerim, I might, could, ſhould, or ought to haue bin. fueris, fuerit. Plur. fuerimus, fueritis, fuerint

Preterpluperfect tenſe ſingular. Fuiſſem, I might, could, ſhould, or ought to had bin. fuiſſes, fuiſſet. Plur. fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent

Future tenſe ſingular. Fuero, I may or can be hereafter. fueris, fuerit. Plur. fuerimus, fueritis, fuerint.

Subiunctiue moode.

Preſent tẽſ ſing. Cùm Sim, When I am. ſis, ſit. Plur. cùm ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperfect tenſe ſing. Cùm. Eſſem, When I was. eſſes, eſſet. Plur. cùm eſſemus, eſſetis, eſſent

Preterperf. tenſe ſin. cùm Fuerim, When I haue beene. fueris, fuerit. Plur. cùm fuerimus, fueritis, fuerint

Preterpluperfect tenſe ſing. Cùm. Fuiſſem, When I had beene. fuiſſes, fuiſſet. Plur. cùm fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent

Future tenſe ſingular. Fuero, When I ſhall or will be. fueris, fuerit. Plur. cùm fuerimus, fueritis, fuerint

Infinitiue moode.

Preſent and preterimperfect tenſe. Eſſe, to be { Preterperfect & Preterpluperfect tenſe. } Fuiſſe, { to haue or had beene.

Future tenſe. Fore vel futurum eſſe, To be hereafter.

Verbs in *or* of the foure coniugations, be declined after these examples.

AMor, amâris vel amâre: amatus sum vel fui, amâri: amatus, amandus. To be loued

Doceor, docêris vel docêre: doctus sum vel fui, docêri: doctus, docendus. To be taught

Legor, legêris vel legêre: lectus sum vel fui, legi: lectus, legendus. To be read

Audior audîris vel audire: auditus sum vel fui, audiri: auditus, audiendus. To be heard.

Indicatiue moode.

I am loued

Present tẽse singular.

Amor, amaris vel amare, amatur
Doceor, doceris vel docere, docetur
Legor, legeris vel legere, legitur
Audior, audiris vel audire, auditur

} Pl. mur, mini, ntur.

I was loued.

Preterimperfect tense singular.

Amabar,
Docebar,
Legebar,
Audiebar

} baris vel bare, batur. P. bamur, bamini, bantur.

I haue been loued.

Preterperfect tense singular.

Amatus
Doctus
Lectus
Auditus

} sum vel fui,

tus es vel fuisti, tus est vel fuit. Pl. ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis ti sunt fuerũt vel fuere.

I had bin loued.

Preterpluperfect tense singular.

Amatus
Doctus
Lectus
Auditus

} erã vel fuerã

tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. P. ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erãt vel fuerãt

I shall or will be loued.

Future tense singular.

Amabor,
Docebor,
Legar,
Audiar,

} beris vel bere, itur. P. bimur, imini, untur

} eris vel ere, etur. Pl. emur, emini, entur

Imperatiue

Imperatiue moode.

	Be thou loued.	Let him be loued.	Let vs be loued	Be ye loued.	Let them be loued.
Present tẽse singular.	Amare, amator.	ametur, amator.	Plu. amemur	amini, aminor.	entur. entor,
	Docere, docetor.	doceatur docetor.	Pl. doceamur	emini, eminor.	eantur. entor,
	Legere, legitor.	legatur, legitor.	Plu legamur	imini, iminor.	antur, untor
	Audire, auditor.	audiatur, auditor.	Pl. audiamur.	imini, iminor.	iantur, iũtor.

Optatiue moode.

God grant I be loued.

Present tense singular. Vtinam
Amer, eris vel ere, etur. Plu. vtin. emur, emini, entur
Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. P. vt. amur, amini, antur

Preterimperfect tense sing. Vtin.
Would God I were loued.
Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } reris vel rere, retur. P. vt. remur, remini, rentur.

Preterperfect tense sing. Vtin.
I pray God I haue been loued.
Amatus Doctus Lectus Auditus } sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plur. vt, ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense sing. Vtin.
Would God I had been loued.
Amatus Doctus Lectus Auditus } essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Plura. vtinam ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular, Vtinam

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — God grant I be loued hereafter.

ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. vtin. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potentiall moode.

I may or can be loued.

Present tense singular.

Amer, eris vel ere, etur. Plur. emur, emini, entur.

Docear, Legar, Audiar, — aris vel are, atur. Plur. amur, mini, tur.

Preterimperfect tense singular.

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, — I would, should, or ought to be loued.

rer is vel rere, retur. Plur. remur, remini, rentur.

Preterperfect tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — I would, should, or ought to haue bin loued.

sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plur. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — I would, should, or ought to had bene loued.

essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Pluraliter, ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — I may or can be loued.

ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Plur. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subiunctiue

Subiunctiue moode.

When I am loued

Preſent tenſe ſingular Cùm

Amer, eris vel ere, etur. Plu cùm emur, emini, entur
Docear,
Legar,
Audiar,
aris vel are, atur. Pl. cùm amur, amini, antur

Preterimperfect tenſe ſing. Cùm

When I was loued.

Amarer,
Docerer,
Legerer,
Audirer,
reris vel rere, retur. P. cùm remur, remini, rentur.

Preterperfect tenſe ſing. Cùm

When I haue beene loued.

Amatus
Doctus
Lectus
Auditus
ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. Pl. cùm ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint

Preterpluperfect tenſe ſing. Cùm

When I had beene loued.

Amatus
Doctus
Lectus
Auditus
eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. Plur, cùm ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent

Future tenſe ſingular Cùm

When I ſhall or will be loued.

Amatus
Doctus
Lectus
Auditus
ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. cùm ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Infinitiue moode.

Preſent and preterimperfect tenſe

Amari,
Doceri,
Legi,
Audiri,
To be
Loued
Taught
Read
Heard

Preterperfect and preterpluperfect

Amatum
Doctum
Lectum
Auditum
eſſe vel fuiſſe
To haue or had beene loued.
Taught.
Read.
Heard.

Amatum

Future tense.

Amatũ iri vel amandũ eſſe	to be	loued	hereafter.
Doctũ iri vel docendũ eſſe		taught	
Lectũ iri vel legendũ eſſe.		read	
Auditũ iri vel audiẽdũ eſſe		heard	

A participle of the preter tense.

- Amatus, Loued.
- Doctus, Taught.
- Lectus, Read.
- Auditus, Heard

A participle of the Future in Dus.

Amandus,	To be	Loued.
Docendus,		Taught.
Legendus,		Read.
Audiendus,		Heard.

Of certaine Verbes going out of rule, which are declined and formed in maner *following*.

POſſum, poteꝭ, potui, poſſe, potens. To may or can.

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: ſupinis caret, volens. To will or to be willing.

Nolo, non vis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: ſupinis caret, nolens. To nill or to be vnwilling.

Malo, mauis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: ſupinis caret, malens. To haue rather, or to be more willing.

Edo, edis vel es, edi, edere vel eſſe: edendi, edendo, edendum: eſum, eſu, vel eſtum, eſtu: edens, eſurus vel eſturus. To eate.

Fio, fis, factus ſum vel fui, fieri: factus, faciendus. To be made, or to be done.

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus. To beare or ſuffer.

Feror, ferris vel ferre, latus ſum vel fui, ferri: latus, ferendus. To be borne or ſuffered.

Indicatiue

Indicatiue moode.

Preſens tenſe ſingular.

Poſſu,potes,poteſt.
Volo,vis,vult.
Nolo, non vis, non vult.
Malo,mauis, mauult.
Edo, edis vel es, edit vel eſt.
Fio,fis,fit.
Fero,fers,fert.
Feror, ferris, vel re, tur.

Pluraliter.

Poſſum', poteſtis,poſſũt
Volumus, vultis,volunt.
Nolumus, non vultis, nolunt.
Malumus,mauultis, malunt.
Edimus, editis vel eſtis, edunt.
Fimus,fitis,fiunt.
Ferimus, fertis, ferunt.
Ferimur, ferimini, feruntur.

Preterim. perfect tenſe ſingular.

Poteram,
Volebam,
Nolebam,
Malebam,
Edebam,
Fiebam,
Ferebam,
as,at. Pluraliter,amus,atis,ant.

Ferebar,baris vel bare,batur. Plur. bamur, bamini, bantur.

Preterperfectientenſe ſingular.

Potui,
Volui,
Nolui,
Malui,
Edi,
Tuli,
iſti,it. P.imus, iſtis, êrunt vel êre.

Factus
Latus
ſum vel fui, tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. Plu.ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tenſe ſingular.

Potuerã,
Voluerã,
Noluerã,
Maluerã,
Ederam,
Tuleram
ras,rat. P.ram', ratis,rãt

Factus
Latus
erã vel fuerã, tus eras vel fueras, t' erat vel fuerat. Pl.ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Potero

Future tense singular

Potero, poteris, poterit. Plura. erimus, eritis, erint
Volam, Edam, Nolam, Fiam, Malam, Feram, } es, et. Plural. emus, etis, ent.
Ferar, rêris, vel rêre, rêtur, Pl. rêmur, remini, rentur

Possum, Volo, Malo, hane nonc Imperatiue moode

Imperatiue moode.

Noli, nolito. Pluraliter, nolite, nolitote

Present tẽse singular

Es, esto, ede, edito — edat, esto, edito } P. Edam' — edite, este, estote, editote. } edãt edũto.
Fito tu, — Fiat, fito, } Pl. Fiamꝰ — Fite, fitote, } Fiant, fiunto
Fer, ferto, — Ferat, ferto, } P. feramꝰ — ferte, fertote } Ferãt ferũto
Ferre, fertor, — Feratur, fertor, } p. feramur — Ferimini, feriminor } ferãtur ferũtor

Optatiue moode.

Present tense singular Vtinam

Possim, Velim, Edam, Fiam, Feram, Nolim, Malim, } is, it. Plu. vtin. imus, itis, int
} as, at. Plu. vtinam, amus, atis, ant.
Ferar, raris vel rare, ratur. Plu. amur, amini, antur.

Preterimperfect tense sing. Vtinam

Possem, Vellem, Nollem, Mallem, Ederem vel essem, Fierem, Ferrem, } es, et. Pluraliter, vtinam emus, etis, ent.
Ferrer, rêris vel rêre, rêtur. Plu. vtin. remur, remini, rentur.

Potue

Preterperfect tense sing. Vtin.

Potuerim, Voluerim, Noluerim, } Maluerim, Ederim, Tulerim, } ris, rit. P. vt. rimus, ris, (tis, rint.

Factus Latus } sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Pl. vtin. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense sing. Vtinam

Potuissem, Voluissem, Noluissem } Maluissem, Edissem, Tulissem, } (setis, sent ses, set. Pl. vt. semus,

Factus Latus } essem vel fuissē, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. P. vt. ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel (fuissent.

Future tense singular. Vtinam

Potuero, Voluero, Noluero, } Maluero, Edero, Tulero, } ris, rit. P. vti. rimus, ritis, (rint.

Factus Latus } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. vti. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

The Potentiall and the Subiunctiue moode be formed like the Optatiue in voice, and doe differ onely in signification and signe of the moode

Infinitiue moode.

Present tēse and preterimperfect tense

Posse, Velle, Nolle, Malle, edere vel esse, Ferre, Fieri, Ferri } Preterperfect and Preterpluperfect tense. Potuisse, Voluisse, Noluisse, Maluisse, Edisse tulisse } Fu esurū esse. laturū esse, Factum esse vel fuisse, Latum esse vel fuisse

Future

Future tense. { Factum iri, vel faciendum esse, / Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and Queo, make Iham & Quibam, in the preterimperfect tense of the Indicatiue moode, & Ibo and Quibo in the future tense: and in all other moodes and tenses are varied like verbes in o, of the fourth conjugation, sauing that they make their Gerunds, Eundi, eundo, eundum, Queundi, queundo, queundum.

Tenses formed of the preterperfect tense.

Of the Preterperfect tense of the Indicatiue moode bee formed the Preterpluperfect tense of the same moode, the Preterperfect tense, the Preterpluperfect tense, and the Future tense of the Optatiue moode, the Potentiall moode, and the Subiunctiue moode: the Preterperfect tense, & the Preterpluperfect tense of the Infinitiue moode: as of Amaui, are formed Amaueram, amauerim, amauero, by changing i, into e, short: as Amauissem, amauisse, keeping i, still.

Impersonals.

Impersonals bee declined throughout all moodes and tenses, in the voyce of the third person singular onely: as Delectat, delectabat, delectauit, delectauerat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they haue commonly before their english, this signe It: as, It delighteth, Delectat. It becommeth not, Non decet.

Of

Of the Participle.

A Participle is a part of ſpeech, deriued of a Verbe, and taketh part of a Noume, as Gender, caſe and declenſon: and part of a Verbe, as tenſe and ſignification: and part of both, as number and figure.

There be foure kinds of Participles: one of the Preſent tenſe, another of the Preter tenſe, one of the Future in rus, and another of the Future in dus. 4. kindes of Participles.

A participle of the preſent tenſe, hath his Engliſh ending in ing: as *Loving*. And his Latine in ans, or ens: as Amans, docens: And it is formed of the Preterimperfect tenſe of the Indicatiue mood, by changing the laſt ſyllable into ns: as Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens. Preſens tenſe.

A participle of the Future in rus, betokeneth to do, like the Infinitiue moode of the Actiue voice: as Amaturus, *To loue*, or, *about to loue*. And it is formed of the latter Supine, by putting to rus: as Doctu, docturus. The firſt Future tenſe in rus.

A Participle of the Preter tenſe, hath his Engliſh ending in d, t, or, n: as *loued*, *taught*, *ſlain*, and his latine in tus, ſus, xus: as amatus, viſus, nexus: and one in üus, as Mortuus. And it is formed of the latter Supine, by putting to s: as lectu, lectus, except Mortuus. Preter tenſe

A Participle of the Future in dus, betokeneth to ſuffer, like the Infinitiue moode of ỹ paſſiue voice: as Amandus, *to be loued*. And it is formed of the genitiue caſe of the participle of the Preſent tenſe, by changing The ſecond Future tenſe in dus.

ging tis into dus: as Amantis, amandus: Legentis, legendus. And it is also found, to haue the signification of the Participle of the Present tense: as Legendis veteribus proficis, *In reading old authors thou doest profit*

Of an Actiue come 2. participles

Of a verbe actiue, & of a verbe neuter, which hath the Supines, come 2 participles, one of the present tense, & another of the Future in rus: as of Amo, commeth Amans, amaturus: of Curro, currens, cursurus

Of a Passiue come 2

Of a verbe Passiue, whose actiue hath the Supines, come two Participles, one of the Preter tense, and another of the Future tense in dus: as of Amor, commeth amatus, amandus

Of a verbe Deponent commeth three Participles, one of the Present tense, one of the Preter tense, and an other of the Future in rus: as of Auxilior, commeth auxilians, auxiliatus, auxiliaturus

Of a Deponent, 3

And if the verbe Deponent doo gouerne an accusatiue case after him, it maie forme also a Participle in dus: as of Loquor, loquendus

Of a Commune 4

Of a verbe Commune commeth foure Participles: as of Largior, commeth Largiens, largiturus, largitus, largiendus

Participles declined like Adiectiues

Participles of the Present tense, be declined like Nounes adiectiues of iii. Articles: as Nom. hic, hæc hoc amans. Gen. huius amantis, Dat. huic amanti, &c.

Participles of other tenses, be declined like Nounes Adiectiues of three diuers endings: as Amaturus, amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum

Of

Of an Aduerbe.

AN Aduerbe is a part of speech ioyned to the Uerbs, to declare their signification.

Aduerbs some bée of time: as Hodiè, cras, herì, pridiè, olim, aliquando, nuper, quando.

Some be of
- Place: as Vbi, ibi, hîc, istic, illic, intùs, foris.
- Number: as Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as Inde, deinde, denique, postremo.
- Asking or doubting: as Cur, quare, vnde, quorsum, num, nunquid, quamobrem.
- Calling: as Heus, ô, ehodum.

Some be of
- Affirming: as Certè, æ, profectò, sanè, scilicet, licèt, estò. Etiam.
- Denying: as Non, haud, minimè, neutiquam, nequiquam.
- Swearing: as Pol, ædepol, hercle, mediusfidiùs.
- Exhorting: as Eia, agè, agitè, âgedum.

Some be of
- Flattering: as Sodes, amabò.
- Forbidding: as Ne.
- Wishing: as Vtinam, si, ô si, ô.
- Gathering together: as Simul, vnà, pariter, non modò, non solùm.
- Parting: as Seorsùm, sigillatim, vicatim.

Some are of
- Chusing: as Potiùs, imò.
- A thing not finished: as Penè, ferè, propè, vix, modò non.
- Shewing: as En, ecce.
- Doubting: as Forsan, forsitan, fortassis, fortasse.
- Chaunce: as Fortè, fortuitò.

Some be of
- Likenesse: as Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, velut.
- Quality: as benè, malè, doctè, fortiter.
- Quantitie: as Multùm, parùm, minimùm, paululùm, plurimùm.
- Comparison: as Tam, quàm, magis, minùs, maximè.

Certaine Aduerbes bee compared: as Doctè, doctiùs, doctissimè Fortiter, fortiùs, fortissimè. Propè, propiùs, proximè.

Also the voyces of Prepositions. if they be set alone, not hauing any casuall word to serue vnto, ioyned with them, be not Prepositions, but are changed into Aduerbes: as Qui antè non caret, pòst dolebit: Hee that bewareth not afore, shall be sory afterward. Coràm laudare, & clàm vituperare, inhonestum est: In presence to commend one, and behinde the backe to dispraise, is an vnhonest point.

Of a Coniunction.

A Coniunction is a part of speech that ioyneth wordes and sentences together.

Of Coniunctions some be Copulatiues: as Et, que, quoque, ac, atque, ~~nec, neque~~.

not neque

Some be
- Disiunctiues: as Aut, ve, vel, seu, siue.
- Discretiues: as Sed, quidem, autem, verò, at, ast.
- Causals: as Nam, námque, enim, etenim, quia, vt, quòd, quum. quoniam, and quando set for quoniam.

Some

Some be
- Conditionals: as Si, sin, modò, dum, dummodò.
- Exceptiues: as Ni, nisi, quin, alioquin, præterquam.
- Interrogatiues: as Ne, an, vtrùm, necne, ánne, nónne.
- Illatiues: as Ergò, ideo, igitur, quare, itáque, proin.

Some be
- Aduersatiues: as Etsi, quanquam, quamuis, licèt, estò.
- Redditiues to the same: as Tamen, attamen.
- Electiues: as Quàm, ac, atque.
- Diminutiues: as Saltem, vel.

Of a Preposition.

A Preposition is a part of speech most commonly set before other parts, eyther in Apposition: as Ad patrem; or else in Composition: as Indoctus.

These Prepositions following, serue to *the Accusatiue case.*

Ad, To. } Ante, Before.
Apud, At. } Aduersus, Aduersum: } Against.

Cis, Citra: } On this side.
Crcũ, Circa: } About.
Contra, Against.
Erga, Towards.

Extra, without.
Intra, within.
Inter, Betweene.
Infra, Beneath.
Iuxta, Beside, or nigh to.
Ob, For.

 Ponè

Ponè, Behinde.
Per, By or through.
Propè, Nigh.
Propter, For.
Secundum, } After.
Post. }
Trans, On the further side.

Vltra, Beyond.
Præter, Beside.
Supra, Aboue.
Circiter, About.
Vsque, Until.
Secùs, By.
Versus, Towards.
Penes, In the power.

where note, that Versus is set after his casuall word: as Londinum versus, Towards London. And likewise may Penes be set also.

These Prepositions following, serue to the Ablatiue case.

A, ab, abs. Frō or fro.
Cum, With.
Coram, Before, or in presence.
Clam, Priuily.
De, }
E, } Of or fro.
Ex, }

Pro, For.
Præ, Before, or in comparison.
Palàm, Openly.
Sine, } without.
Absque: }
Tenus, Until, or vp to.

where note, that if the casuall word ioyned with Tenus, be the plurall number, it shall be put in the Genitiue case, and be set before Tenus: as Aurium tenus, Vp to the eares. Genuum tenus, Vp to the knées.

Note also, that the voyces of Prepositions being set alone without their casuall wordes be not Prepositions, but are changed into Aduerbs: as is aforesaid in the Aduerbe.

These Prepositions following, serue to both cases.

In with this signe *To*, to the Accusatiue case: as In vrbem, Into the city. In without this signe *To*, to the Ablatiue case: as In te spes est, My hope is in thée. Sub noctem, A little before night:

Sub

Sub Iudice lis est, The matter is before the iudge.
Super lapidem, Vpon a stone.
Super viridi fronde, Vpon greene leaues.
Subter terram Vnder the earth.
Subter aquis, Vnder the water.

Of an Interiection.

AN Interiection is a part of speech, which betokeneth a sudden passion of the minde, vnder an vnperfect voyce. Some are of Mirth: as Euax, vah.

Some are of
- Sorrow: as Heu, hei.
- Dread: as At at.
- Marueyling: as Papè.
- Disdayning: as Hem, vah.
- Shunning: as Apagè.
- Praysing: as Euge.
- Scorning: as Hui.
- Exclamation: as Proh Deûm atq; hominũ fidẽ.
- Cursing: as Væ malum.
- Laughing: as Ha ha he.
- Calling: as Eho, oh, io.
- Silence: as Au. And such others.

THE CONCORDS of Latin speech.

FOr the due ioyning of wordes in construction, it is to be vnderstood, that in Latine speech there be three Concords. The first, betweene the Nominatiue case and the Verb: The second, betweene the Substantiue & the Adiectiue: The third, betweẽ the Antecedent & the Relatiue.

The first Concord.

WHen an Englith is giuen to bee made in Latine, looke out the principall Verbe. If there be moe verbes than one in a ſentence, the firſt is the principall verbe, except it be the Infinitiue Mood, or haue before it a Relatiue: as That, whom, which: or a Coniunction, as Vt *that*, Cùm, *when*, Si, *if*: and ſuch others.

When ye haue found the Verbe, aſke this queſtion, *who*, or *what*: and the word that anſwereth to the queſtion, ſhalbe the nominatiue caſe to the verbe, except it be a verbe Impersonall: which will haue no nominatiue caſe. And the Nominatiue ſhall in making and conſtruing Latine be ſet before the verbe, except a queſtion be aſked: and then the Nominatiue is ſet after the Verbe, or after the ſigne of the Verbe: as Amas tu? Loueſt thou? Venit ne Rex? Doth the King come?

Likewiſe if the verbe be of the Imperatiue mood: as Ama tu, Loue thou. Amato ille, Let him loue.

And ſometime when this ſigne *it*, or *there*, commeth before the engliſh of the Verb: as Eſt liber meus, It is my booke, Venit ad mè quidam, There came one to mee. And that caſuall word which commeth next after the Verbe, and anſwereth to this queſtion *whom*, or *what*, made by the Verbe, ſhal commonly be the Accuſatiue caſe, except the Verbe doe properly gouerne another caſe after him to be conſtrued withall: as Si cupis placere magiſtro, vtere diligentia; nec ſis tantus ceſſator, vt calcaribus indigeas, If thou couet to pleaſe thy Maſter, vſe diligence; and be not ſo ſlacke, that thou ſhalt need ſpurs.

A verb Perſonall agreeth with his Nominatiue caſe in number and perſon: as Præceptor legit, vos

verò

verò negligitis, The Maſter readeth, and ye regard not. where note that the firſt perſon is more worthy than the ſecond, and the ſecond more worthy than the third.

Many Nominatiue caſes ſingular, with a Coniunction Copulatiue comming betweene them, will haue a verbe plurall, which verbe plurall ſhal agree with the Nominatiue caſe of the moſt worthy perſon: as Ego & tu ſumus in tuto, I & thou be in ſafegard. Tu & pater periclitamini, Thou and thy father are in ieopardie. Pater & præceptor accerſunt te, Thy father and thy maſter haue ſent for thee.

When a Verbe commeth betweene two Nominatiue caſes of diuers numbers, the Verb may indifferently accord with either of them, ſo that they be both of one perſon as Amantium iræ, amoris redintegratio eſt, The falling out of louers is a renuing of loue Quid enim aliud vota ſuperſunt? For what remaineth ſauing onely prayers? Pectora percuſſit, pectus q; ioquè robora fiunt, She ſtroke her breaſt, and her breſt turned into oke alſo.

Here note alſo, that ſometime the Infinitiue mood of a verbe, or elſe a whole clauſe afore going, or elſe ſome member of a ſentence, may be the Nominatiue caſe to the verbe: as Diluculò ſurgere, ſalubernimum eſt, To ariſe betime in the morning, is the moſt holeſome thing in the world. Multum ſcire, vita iucundiſſima. To know much, is the moſt pleaſant (or ſweeteſt) life of all.

The ſecond Concord.

When ye haue an Adiectiue, aſk this queſtiõ, *who*, or *what*: & the word that anſwereth to the queſtion, ſhal be the Subſtantiue to it. The Adiectiue, whether it be a Noun, Pronoune

or Participle, agréeth with his Substantiue in case, gender, and number: as Amicus certus in re incerta cernitur, A sure friend is tryed in a doubtfull matter. Homo armatus, A man armed. Ager colendus, A field to be tilled. Hic vir, this man. Meus herus est, It is my master.

Where note, that the Masculine gender is more worthy than the Feminine, & the Feminine more worthy than the Neuter.

Many substantiues singular, hauing a coniunction copulatiue comming betweene them, will haue an adiectiue plurall; which adiectiue shall agrée with the substantiue of the more worthy gender: as Rex & Regina beati, The King and the Queene are blessed.

The third Concord.

WHeen ye haue a Relatiue, aske this question *who*, or *what*: and the word that answereth to the question, shall be the Antecedent to it.

The Antecedent most commonly is a word that goeth before the Relatiue, and is rehearsed againe of the Relatiue.

The Relatiue agréeth with his Antecedent in Gender, Number, and Person: as Vir sapit qui pauca loquitur, That man is wise that speaketh few things or words.

Sometime the Relatiue hath for his antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the neuter gender and singular number: as In tempori veni, quod omnium rerum est primum, I came in season, which is the chiefest thing of all. But if the Relatiue be referred to two clauses or more, then the Relatiue shall bee put in the plurall number: as Tu multùm dormis, & sæpè

potas,

potas, quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest much, and drinkest often, which both things are naught for the body.

When this English *that*, may be turned into this English *which*, it is a Relatiue; otherwise it is a Coniunction, which in Latin is called quòd or vt: and in Latin making it may elegantly be put away, by turning the nominatiue case into the accusatiue, and the Verbe into the Infinitiue mood: as Gaudeo quòd tu benè vales: Gaudeo te benè valere, I am glad that thou art in good health. Iubeo vt tu abeas: Iubeo te abire, I bid that thou goe hence.

Many Antecedents singular, hauing a Coniunction Copulatiue betweene them, will haue a Relatiue plurall; which Relatiue shall agree with the antecedent of the most worthy Gender: as Imperium & dignitas quæ petijsti, The rule and dignity which thou hast required.

But in things not apt to haue life, the Neuter gender is most worthy: yea and in such case, though the substantiues or antecedents bee of the Masculine, or of the Feminine gender, and none of them of the Neuter, yet may the Adiectiue or Relatiue bee put in the Neuter gender: as Arcus & calami sunt bona, The bowe and arrows be good: Arcus & calami quæ fregisti, The bowe and arrows which thou hast broken.

The case of the Relatiue.

WHen there commeth no Nominatiue case betweene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be the Nominatiue case to the Verbe: as Miser est qui nummos admiratur, wretched is that person, which is in loue with money.

But

But when there commeth a Nominatiue case betweene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be such case as the Verbe will haue after him: as, Fœlix, quem faciunt aliena pericula cautum, Happie is hee whom other mens harmes doe make to beware.

As the Relatiue may be the Nominatiue case to the Verbe, so it may be the Substantiue to the Adiectiue that is ioyned with him, or that commeth after him: as, Diuitias amare noli, quod omnium est sordidissimum. Loue not thou riches, which to doe, is the most beggerly thing in the world.

Nounes Interrogatiues and Indefinits, follow the rule of the Relatiue: as Quis, uter, qualis, quantus, quotus, &c. which euermore come before the Verbe, like as the Relatiue doth: as Hei mihi, qualis erat? talis erat, qualem nunquam vidi.

Yet here is to bee vnderstanded and noted, that the Relatiue is not alwaies gouerned of the Verbe that he commeth before, but sometime of the Infinitiue mood that commeth after the Verb: as Quibus voluisti me gratias agere egi: What persons thou willedst me to thanke I haue thanked.

Sometime of a Participle: as Quibus rebus adductus fecisti? with what things moued didst thou it?

Sometime of the Gerund: as Quæ nunc non est narrandi locus; which things at this present is no time to tell.

Sometime of the Prepositiō set before him: as Quem in locum deducta res sit, vides: Vnto what state the matter is now brought, thou seest.

Sometime of the Substantiue that hee doth accord with: as Senties qui virtiem, Thou shalt perceiue what a fellow I am. Albeit in this manner speaking, Qui, is an Indefinite, and not a Relatiue.

Some-

Sometime of a Noune Partitiue or Distributiue: as Quarum rerum vtram minùs velim, non facilè possum existimare, Of the which two things whether I would with lesse will haue, I cannot easily esteeme.

Sometime it is put in the Genitiue case by reason of a Substantiue comming next after him: as Ego illum non noui, cuius causa hoc incipis, I know him not, for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwise gouerned of a Noune Substantiue: as Omnia tibi dabuntur, quibus opus habes, All things shall be giuen thee, which thou hast need of.

Sometime of an Aduerbe: as Cui vtrùm obuiam procedam, nondum statui, Whom whether I will go to meet with, I haue not yet determined.

Sometime it is put in the Ablatiue case with this signe *than*, & is gouerned of the Comparatiue degree comming after him: as Vtere virtute, qua nihil est melius: Vse vertue, than the which nothing is better.

Sometime it is not gouerned at all, but is put in the Ablatiue case absolute: as Quantus erat Iulius Cæsar, quo Imperatore, Romani primùm Britanniam ingressi sunt? How worthy a man was Iulius Cesar, vnder whose conduct the Romanes first entred into Britaine?

Also when it signifieth an instrument wherewith a thing is to be done, it is put in the Ablatiue case: as Ferrum habuit, quo se occideret, He had a knife wherewith he would haue slaine himselfe.

When a Relatiue commeth betweene two Substantiues of diuers genders, it may indifferently accord with either of them: as Auis, quæ passer appellatur; or Auis, qui passer appellatur: The bird which

which is called a Sparrow. yea though the Substantiues be of diuers numbers also: as Est ne ea Lutetia, quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we do call Paris? Or ellse, Est ne ea Lutetia, quos nos Parisios dicimus?

Constructions of Nouns Substantiues.

WHen two Substantiues come together, betokening diuers things, the latter shall be the Genitiue case: as Facundia Ciceronis, The eloquence of Cicero. Opus Virgilij, The worke of Virgill. Amator studiorum, A louer of studies. Dogma Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shal be put both in one case: as Pater meus vir, amat me puerum, My father being a man, loueth me a childe.

When the English of this word Res, is put with an adiectiue, yet may put away Res, and put the adiectiue in the Neuter gender, like a Substantiue as Multa me impedierunt, Many things haue letted me. And being so put, it may be the Substantiue to an Adiectiue: as Pauca his similia, A few things like vnto these. Nonnulla huiusmodi, Many things of like sort.

An Adiectiue in the Neuter gender, put alone without a Substantiue, standeth for a Substantiue: and may haue a Genitiue case after him as if it were a Substantiue: as Multum lucri, Much gain. Quantum negotij? How much businesse? Id operis, That worke.

Words of any quality or property, to the praise or dispraise of a thing, comming after a Noune Substantiue, or a Verbe Substantiue, it may be put in the Ablatiue case, or in the Genitiue: as Puer bona indole, or Puer bonæ indolis, A childe of a good

good towardnesse, Puer boni ingenij, or Puer bono ingenio, A child of a good wit.

Opus and Vtus, when they be Latine for need, require an Ablatiue case: as Opus est mihi tuo iudicio, I haue need of thy iudgement. Viginti minis vtus est filio, My sonne hath need of twenty pounds.

Constructions of Adiectiues.

The Genitiue case.

ADiectiues that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance or forgetting, and such other like, require a Genitiue case: as Cupidus auri, Couetous of money. Peritus belli, Expert of warfare. Ignarus omnium, Ignorant of all things. Fidens animi, Bold of heart. Dubius mentis, Doubtfull of mind. Memor præteriti, Mindfull of that is past. Reus furti, Accused of theft.

Nounes Partitiues, and certaine Interrogatiues, with certaine Nounes of number, require a Genitiue case: as Aliquis, vter, neuter, nemo, nullus, solus, vnus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam quis for aliquis, or quis an Interrogatiue: as Vnus, duo, tres: Primus, secundus, tertius, &c. as Aliquis nostrûm, Primus omnium.

When a question is asked, the answere in Latine must be made by the same case of a Noune, Pronoune or Participle, and by the same tense of a Verbe, that the question is asked by: as Cuius est fundus? Vicini. Quid agitur in ludo literario? Studetur. Except a question be asked by Cuius, ia, ium: as Cuia est sententia? Ciceronis. Or by a word that may gouerne diuers cases: as Quanti emisti librum? Paruo. Or except I must answere by one of these possessiues, Meus, tuus, suus, noster, vester: as Cuius est domus? Non vestra, sed nostra.

Nounes

Nounes of the Comparatiue and the Superlatiue degree being put partitiuely, that is to say, hauing after them this English *of*, or *among*, require a Genitiue case: as Aurium mollior est sinistra, Of the eares, the left is the softer. Cicero oratorum eloquentissimus, Cicero the most eloquent of Orators.

Nounes of the Comparatiue degree, hauing *than* or *by* after them, doe cause the word following to be the Ablatiue case: as Frigidior glacie, More cold than ice. Doctior multo, Better learned by a great deale. Vno pede altior, Higher by a foot.

The Datiue case.

ADiectiues that betoken profite or disprofite, likenesse or vnlikenesse, pleasure, submitting, or belonging to any thing, require a Datiue case: as Labor est vtilis corpori, Labour is profitable to the body. Æqualis Hectori, Equall to Hector. Idoneus bello, Fit for warre. Iucundus omnibus, Pleasant to all persons. Parenti supplex, Suppliant to his father. Mihi proprium, Proper to me.

Likewise Nounes Adiectiues of the passiue signification in bilis, and Participials in dus: as Flebilis, fiendus omnibus, To be lamented of all men. Formidabilis, formidandus hosti, To be feared of his enemies.

The Accusatiue case.

THe measure of length, breadth, or thicknesse of any thing, is put after Adiectiues in the Accusatiue case, and sometime in the Ablatiue case: as Turris alta centum pedes. A Tower an hundreth foot high. Arbor lata tres digitos, A tree three fingers broad. Liber crassus tres pollices, vel tribus pollicibus, A booke three inches thick.

The Ablatiue case.

ADiectiues signifying fulnesse, emptinesse, plenty or wanting, require an Ablatiue case, and sometime a Genitiue: as Copijs abundans. Crura thymo plena. Vacuus ira, iræ, ab ira. Nulla epistola inanis re aliqua. Ditissimus agri. Stultorum plena sunt omnia. Quis, nisi mentis inops, oblatum respuat aurum? Integer vitæ, scelerisq; purus, non eget Mauri iaculis nec arcu. Expers omnium. Corpus inane animæ. These Adiectiues, Dignus, Indignus, præditus, cartus, contentus, with such others, will haue an Ablatiue case: as Dignus honore. Captus oculis. Virtute præditus. Paucis contentus.

Where note, that Dignus, indignus, and contentus, may in stead of the Ablatiue case, haue an Infinitiue mood of a Verbe: as Dignus laudari, worthy to be praised. Contentus in pace viuere, Content to liue in peace.

Construction of the Pronoune.

THese Genitiue cases of the Primitiues, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be vsed when suffering, or passion is signified: as Pars tui. Amor mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester be vsed: as Ars tua. Imago tua.

These Genitiue cases, Nostrûm, vestrûm, be vsed after Distributiues, Partitiues, Comparatiues and Superlatiues: as Nemo vestrûm. Aliquis nostrûm. Maior vestrûm. Maximus natu nostrûm.

Construction of the Verbe: and first *with the Nominatiue case.*

SVm, forem, fio, existo; and certaine Verbs passiues, as Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor,

existimor, videor, with other like, will haue such case after them, as they haue before them: as Fama est malum Fame is an euill thing. Malus cultura sit bonus, In euill person by due ordering or gouernance, is made good Crœsus vocatur diues, Creius is called rich. Horatius salutatur Poëta, Horace is saluted by the name of Poet. Malo te diuitem esse, quàm haberi, I had leifer thou were rich indeed, than so accounted.

Also verbes that betoken bodily moving going, resting or doing, which be properly called Verbes of gesture: as Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like, as they haue before them a Nominatiue case of the doer or sufferer, so may they haue after them a Nominatiue case of a Noune or Participle, declaring the maner of circumstance of the doing or suffering: as Incedo claudus, I go lame. Petrus dormit securus, Peter sleepeth void of care. Tu cubas supinus, Thou lyest in bed with thy face vpward. Somnias vigilans, Thou dreamest waking. Studeto stans, Study thou standing. And likewise in the Accusatiue case: as Non decet quenquam mereri currentem, aut mandentem, It doth not become any man to piss running, or eating.

And generally when the word that goeth before the Verbe, and the word that commeth after the Verbe, belong both to one thing that is to say, haue respect eyther to other, or depend eyther of other, they shall be put both in one case, whether the verbe be Transitiue or Intransitiue of what kind soeuer the verb be: as Loquor frequens, I speake often Taceo multus, I hold my peace much Scribo epistolas rarissimus, I write letters very seldome. Ne assuescas bibere vinum ieiunus, Accustome not thy selfe to drinke

drinke wine next thy heart, or not hauing eaten somewhat afore.

The Genitiue case.

THis Verbe Sum, when it betokeneth or importeth possession, owing, or otherwise pertaining to a thing, as a token, property, duety or guise, it causeth the noune, pronoune, or participle following to be put in the genitiue case: as Hæc vestis est patris, This garment is my fathers. Insipientis est dicere: Non putaram, It is the property of a fole to say: I had not thought. Extremæ est dementiæ discere dedi-scenda, It is a point of the greatest folly in the world, to learne things that must afterward be learned otherwise. Oranis est nihil nisi cœlesti in cogitare, It is the duty of a man that is saying his praiers, to haue mind on nothing but heauenly things. Except that these Pronounes, Meus, tuus, suus, noster and vester, shall in such manner speaking be vsed in the Nominatiue case: as Hic codex est meus, This booke is mine. Hæc domus est vestra, This house is yours. Non est mentiri meum, It is not my guise (or property) to lie. Nostrum est iniuriam non inferre, It is our parts not to do wrong. Tuum est omnia iuxtà pati, It is thy part (or dutie) to suffer all things in like.

Verbes that betoken to esteeme or regard, require a Genitiue case betokening the value: as Parui ducitur probitas, Honesty is reckoned little worth. Maximi penditur nobilitas, Nobleneſſe of birth is very much regarded.

Verbes of accusing, condemning, warning, purging, quiting or alsoling, wil haue a Genitiue case of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned or warned of: or else an ablatiue case most commonly without a prepositi on:

as Hic furti se alligat, *vel* furto. Admonuit me erati *vel* errato. De pecunijs repetundis damnatus est.

Satago, misereor, misereſco, require a Genitiue case: as Rerum suarum satagit. Miserere mei Deus.

Reminiscor, obliuiscor, recordor, and memini, will haue a Genitiue or an Accusatiue case: as Reminiscor historiæ. Obliuiscor carminis. Recordor pueritiam. Obliuiscor lectionem. Memini tui, *vel* te, I remember thee. Memini de te, I spake of thee. Egeo, or indigeo tui, *vel* te, I haue need of thee. Potior vrbis, I conquer the city. Potior vota, I obtain my desire.

The Datiue case.

ALl manner of Verbs put acquisitiuely, that is to say, with these tokens *to* or *for* after them, will haue a Datiue case: as Non omnibus dormio, I sleepe not to all men. Huic habeo, non tibi, I haue it for this man, and not for thee.

To this rule doe also belong Verbs betokening to profit or disprofit: as Commodo, incommodo, noceo.

To
- Compare: as Compāro, compono, confero.
- Giue or restore: as Dono, reddo, refero.
- Promise or to pay: as Promitto, polliceor, soluo.
- Command or shew: as Impero, indico, monstro.
- Trust: as Fido, confido, fidem habeo.
- Obey or to be against: as Obedio, adulor, repugno.
- Threaten or to be angry with: as Minor, indignor, irascor.

Also Sum, with his compounds, except Possum. Also Verbs compound with Satis, benè, and malè: as Satisfacio, benefacio, malefacio. Finally, certain Verbs compound with these prepositions, Præ, ad, con, sub, ante, post, ob, in and inter, will haue a Datiue case: as Præluceo, adiaceo, condono, subolec,

oleo, anteſto, poſthabeo, obijcio, inſulto, interſero.

This verbe Sum, es, fui, **may oftentimes be ſet for** Habeo, **and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the nominatiue caſe, ſhall be put in the datiue, and the word that ſeemeth to be the accuſatiue caſe, ſhall be the nominatiue:** as Eſt mihi mater, **I haue a mother.** Non eſt mihi argentum. **I haue no money. But if** Sum **be the Infinitiue mood, this Nominatiue ſhall be turned into the accuſatiue.** as Scio tibi non eſſe argentum, **I know thou haſt no money.**

Alſo when Sum **hath after him a Nominatiue caſe and a Datiue, the word that is the Nominatiue caſe, may be put alſo in the Datiue: ſo that** Sum **may in ſuch manner ſpeakings be conſtrued with a double Datiue caſe:** as Sum tibi præſidio, **I am to thee a ſafegard.** Hæc res eſt mihi voluptati, **This thing is to me a pleaſure. And not onely** Sum, **but alſo many other verbes may in ſuch maner ſpeaking haue a double Datiue caſe, one of the perſon, and another of the thing:** as Do tibi veſtem pignori. Verto hoc tibi vitio. Hoc tu tibi laudi ducis.

The Accuſatiue caſe.

VErbes Tranſitiues are all ſuch as haue after them an Accuſatiue caſe of the doer or ſufferer, whether they be Actiue, Commune, or Deponent: as Vſus promptos facit. Fœminæ ludificantur viros. Largitur pecuniam.

Alſo Verbes Neuters may haue an accuſatiue caſe of their own ſignification: as Endymionis ſomnum dormis. Gaudeo gaudium. Viuo vitam.

Verbs of aſking, teaching, and arraying, will haue two accuſatiue caſes, one of the ſufferer, and another of the thing: as Rogo te pecuniam. Doceo te literas. Quod te iamdudum hortor. Exuo me gladium.

The Ablatiue caſe.

ALL verbs require an ablatiue caſe of the inſtrument, put with this ſigne *with* before it, or of the cauſe, or of the maner of doing: as, Ferit eum gladio. Taceo metu. Summa eloquentia cauſam egit.

The worde of price is put after verbes in the ablatiue caſe: as, Vendidi auro. Emptus ſum argento. Except theſe Genitiues, when they be put alone without Subſtantiues: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantiuis, tantidem, quantiuis, quantilibet, quanticunque: as, Quanti mercatus es hunc equum? Certè pluris quàm vellem. Hauing that after Verbes of price, wee ſhall alwaies vſe theſe Aduerbes, Cariùs, viliùs, meliùs, and peiùs, in ſtead of their Caſuals.

Verbes of plenty or ſcarſeneſſe, filling, emptying, loading, or vnloading, will haue an ablatiue caſe: as, Affluis opibus. Cares virtute. Expleo te fabulis. Spoliauit me bonis omnibus. Oneras ſtomachũ cibo. Leuabo te hoc onere. Likewiſe, Vtor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, cõmunico, afficio, proſequor, impertio, impertior.

Verbes that betoken receiuing, or diſtance, or taking away, will haue an ablatiue caſe, with a, ab, è, ex, or de: as, Accepit literas à Petro. Audiui ex nuntio. Longè diſtat à nobis. Eripui te è malis. And this ablatiue after verbs of taking away, may be turned into the Dattue: as, Subtraxit mihi cingulum. Eripuit illi vitam.

Verbes of comparing or exceeding, may haue an ablatiue caſe of the worde that ſignifieth the meaſure of exceeding: as, Præfero hunc multis gradibus, I preferre this man by many degrees. Paulo interuallo illum ſuperat, Hee is beyond the other but a little ſpace.

A Noune, or a Pronoune substantiue, ioyned with a Participle, expressed or vnderstood, and hauing none other word whereof it may be gouerned, it shall be put in the ablatiue case absolute: as, Rege veniente, hostes fugerunt, The King comming, the enemies fled. Me duce vinces, I beeing captaine, thou shalt ouercome.

And it may be resolued by any of these words, dum, cùm, quando, si, quanquam, postquam: as, Rege veniente; id est, Dum veniret Rex. Me duce; id est, Si ego dux fuero.

Constructions of Passiues.

A Verbe Passiue will haue after him an ablatiue case with a preposition, or sometime a datiue of the doer: as, Virgilius legitur à me. Tibi fama petatur. And the same ablatiue or datiue, shalbe the nominatiue case to the verbe, if it bee made by the actiue: as, Ego lego Virgilium. Petas tu famam.

Gerunds.

GErunds and Supines, will haue such cases as the Verbes that they come of: as, Otium scribendi literas. Ad consulendum tibi. Auditum poëtas.

WHen the English of the Infinitiue moode commeth after any of these Nounes substantiues, Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consiliũ, vis, norma, amor, cupido, locus, and others like, if the verbe should be of the actiue voice, it shall be made by the Gerund in di. And the same Gerund in di, is vsed also after certaine adiectiues: as, Cupidus visendi, Certus eundi, Peritus iaculandi, Gnarus bellandi.

WHen ye haue an Engliſh of the Participle of the Preſent tenſe, with this ſigne *of*, or *with*, comming after a Noune adiectiue, it ſhall in Latine making be put in the Gerund in do: as Deteſſus ſum ambulando, I am weary of walking.

Alſo the Engliſh of the Participle of the preſent tenſe comming without a Subſtantiue, with this ſigne *in* or *by* before him, ſhall in latine making be put in the Gerund in do: as Cæſar dando, ſubleuando, ignoſcendo, gloriam adeptus eſt. In apparando totum hunc conſumunt diem. And the ſame Gerund in do, is vſed eyther without a Preposition, or with one of theſe prepoſitions, A, ab, de, e, ex, cum, in: as Deterrent à bibendo. Ab amando. Cogitat de edendo. Ratio benè ſcribendi cum loquendo coniuncta eſt.

THe Engliſh of the Infinitiue mood, comming after a reaſon, and ſhewing the cauſe of a reaſon, may be put in the Gerund in dum: as Dies mihi vt ſatis ſit ad agendum, vereor. I feare that a whole day will not be enough for me to do my buſineſſe.

The Gerund in dum, is vſed after one of theſe prepoſitions, Ad, ob, propter, inter, ante: as Ad capiendum hoſtes. Ob (vel propter) redimendum captiuos. Inter cœnandum. Ante damnandum.

And when ye haue this Engliſh *muſt* or *ought*, in a reaſon, where it ſeemeth to be made by this verbe Oporter, it may be put in the Gerund in dum, with this Verbe *eſt* ſer impersonally; and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the Nominatiue caſe, ſhall be put in the Datiue: as Abeundum eſt mihi, I muſt go hence.

Supines

Supines.

The first Supine hath his active signification, and is put after Verbes and Participles, that betoken mouing to a place: as Eo cubitum: Spectatum admissi, rium teneatis amici?

The later Supine hath his passiue signification, and is put after Nounes adiectiues: as Dignus, indignus, turpis, fœdus, procliuis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also be turned into the Infinitiue mood passiue: as it may be indifferently said in Latine, Facile factu, or Facile fieri, Easie to be done. Turpe dictu, or Turpe dici, Unhonest to be spoken.

The Time.

NOunes that betoken part of time be commonly put in the Ablatiue case: as Nocte vigilas: Luce dormis. But Nounes that betoken continuall terme of time, without ceasing or intermission, be commonly vsed in the Accusatiue case: as Sexaginta annos natus. Hyemem totam stertis.

Space of Place.

NOunes that betoken space betweene place and place, be commonly put in the accusatiue case: as Pedem hinc ne discesseris, Go not thou a foot from this place.

A Place.

NOunes Appellatiues, or names of great places, be put with a Preposition, if they follow a Verbe that signifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as Viuo in Anglia. Veni per Galliam in Italiam. Proficiscor ex Vrbe.

In a place, or at a place, if the place be a proper

name, and of the first, or second Declension, and the singular number, it shal be put in the Genitiue case: as, Vixit Londini. Studuit Oxoniæ.

And these Nounes, humi, domi, militiæ, belli, be likewise vsed: as, Procumbit humi bos. Militiæ enutritus est, Domi bellique otiosi viuitis.

But if the place be of the third Declension, or the plurall number, it shall be put in the Dative, or in the Ablatiue case: as, Militauit Carthagini, or Carthagine. Athenis natus est. Likewise wee say, Ruri, or Rure educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shall be put in the Accusatiue case, without a Prepolition: as, Eo Romam. Likewise, Confero me domũ. Recipio me rus.

From a place, or by a place, if the place be a proper name, it shall be put in the Ablatiue case without a Prepolition: as, Discessit Londino. Profectus est Londino (vel per Londinũ) Cantabrigiam. Domus, and Rus, be likewise vsed: as, Abijt domo. Rure reuersus est.

Impersonals.

A Verbe Impersonall hath no Nominatiue case before him, and this word *It*, or *there*, is commonly his signe: as, Decet, It becommeth. Oportet aliquem esse, There must be some body. But if it hath neither of these words before him, then the word that seemeth to be the Nominatiue case, shall be such case as the Verbe Impersonall will haue after him: as, Me oportet, I must. Tibi licet, Thou maiest.

Interest, refert, and est for interest, require a Genitiue case of all casuall words, except Mea, tua, sua, nostra, vestra, and cuia, the Ablatiue cases of the Pronounes

Pronounes Possessiues: as, Interest omnium rectè agere. Tua refert teipsum nosse.

Certaine Impersonals require a Datiue case: as, Libet, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit, vacat, accidit, conuenit, contingit, and other like. Some will haue an accusatiue case onely: as, Delectat, decet, iuuat, oportet. Some beside the Accusatiue case, will haue also a Genitiue: as, Nostri nosmet pœnitet, Me ciuitatis tædet. Pudet me negligentiæ. Miseret me tui. Me illorum misereſcit.

Verbes Impersonals of the Passiue voice, being formed of Neuters, doe gouerne such case as the Verbes Neuters which they come of: as, Parcatur sumptui, Let cost be spared. Because wee say, Parcamus pecuniæ, Let vs spare cost.

A Verbe Impersonall of the Passiue voice, hath like case as other Verbes Passiue haue. as, Benefit multis à principe. yet many times the case is not expressed, but vnderstood: as, Maxima vi certatur, subaudi ab illis.

When a deede is signified to be done of many, the Verbe being a Verbe Neuter, we may wel change the Verbe Neuter into the Impersonall in tur: as, In ignem posita est, fletur.

A Participle.

PArticiples gouerne such cases as the Verbes that they come of: as, Fruiturus amicis. Cõsulens tibi. Diligendus ab omnibus.

Heere note, that Participles may foure maner of wayes be changed into Nounes. The first is, when the voice of a Participle is construed with an other case than the Verbe that it commeth of: as, Appetens vini, Greedie of wine.

The

The second, when it is compounded with a Preposition, which the Verbe that it commeth of cannot be compounded withall: as Indoctus, Innocens.

The third, when it formeth all the degrees of comparison: as Amor, amantior, amantissimus. Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect, nor expresse difference of time: as Homo laudatus, A man laudable. Puer amandus. i. amari dignus, A child worthy to be loued. And all these are properly called Nouns Participials.

Participles when they be changed into Nouns, require a Genitiue case: as Fugitans litium. Indoctus pilæ. Cupientissimus tui. Lactis abundans.

These Participial voyces, Perosus, exosus, pertæsus, haue alwayes the actiue signification, and gouerne an accusatiue case: as Exosus sæuitiam, Hating cruelty. Vitam pertæsus, weary of life.

The Aduerbe.

Aduerbes of quantity, time and place, do require a Genitiue case: as Multùm lucri. Tunc temporis. Vbique gentium.

Certaine Aduerbs will haue a Datiue case, like as the Nounes that they come of: as Venit obuiam illi. Canit similiter huic.

These Datiues be vsed Aduerbially, Tempori, luci, vesperi: as Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.

Certaine aduerbes will haue an accusatiue case of the Preposition that they come of: as Propiùs vrbem. Proximè castra.

Where note, that Prepositions, when they be set without a case, or else do forme the degrees of comparison, be changed into aduerbs.

The

The Coniunction.

CONiunctions Copulatiues and Diſiunctiues and theſe foure, Quàm, niſi, præterquam, an, couple like caſes: as Xenophon & Plato fuere æquales. And ſometime they be put betweene diuers caſes: as Studui Romæ & Athenis. Eſt liber meus & fratris. Emi fundum centum nummis & pluris.

Coniunctions Copulatiues and Diſiunctiues, moſt commonly ioyne like moods and tenſes together: as Petrus & Ioannes precabantur & docebant. And ſometime diuers tenſes: as Et habetur & referetur tibi à me gratia.

The Prepoſition.

SOmetime this Prepoſition In, is not expreſſed but vnderſtood, and the caſuall word neuertheleſſe put in the Ablatiue caſe: as Habeo te loco parentis, i. in loco.

A Verbe compound, ſometime requireth the caſe of the prepoſition that he is compounded withall: as Exeo domo. Prætereo te inſalutatum. Adeo templum.

The Interiection.

CErtaine Interiections require a Nominatiue caſe: as O feſtus dies hominis Certaine a Datiue: as Hei mihi. Certaine an Accuſatiue as Heu ſtirpem inuiſam. Certaine a Vocatiue: as Proh ſancte Iupiter. And the ſame Proh, will haue an Accuſatiue caſe: as Proh Deûm atque hominum fidem.

FINIS.

GVILI-

GVILIELMI LILII

ad ſuos Diſcipulos monita Pædagogica, ſeu Carmen de Moribus.

QVi mihi diſcipulus puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Manè citus lectum fuge, mollem diſcute ſomnum:
Templa petas ſupplex, & venerare Deum.
Attamen in primis facies ſit lota manúſque,
Sint nitidæ veſtes, comptáque cæſaries.
Deſidiam fugiens, cùm te ſchola noſtra vocârit,
Adſis, nulla pigræ ſit tibi cauſa moræ.
Me præceptorem cùm videris, ore ſalutа,
Et condiſcipulos ordine quoſque tuos.
Tu quoque ſac ſedeas vbi te ſedìſſe iubemus,
Inque loco, niſi ſis iuſſus abire, mane.
At magis vt quiſque eſt doctrina munere clarus,
Sic magis is clara ſede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint ſemper ſtudij's arma parata tuis.
Si quid dictabo, ſcribes, at ſingula rectè,
Nec macula, aut ſcriptis menda ſit vlla tuis.
Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis
Mandes, qua libris inſeruiſſe decet.

Sæpè

Sepè recognoscas tibi lecta, animóque reuoluas,
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.
Qui dubitat, qui sepè rogat, mea dicta tenebit:
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer queso, moli dedìscere quicquam,
Ne mens te insimulet conscia desidiæ.
Sisque animo attentus: quid enim docuisse iuuabit,
Si mea non firmo pectore verba premis?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat.
Inuigila, & parta est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
Ni sit continuo victa labore manus:
Sic puer ingenium si non exercitet, ipsum
Tempus & amittet, spem simul ingenij.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas.
Incumbens studio submissa voce loquêris:
Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quacunque mihi reddis, discantur ad vnguem
Singula & abiecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat vllum,
Quod puero exitium non mediocre parit.
Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
Vt laudem dictis & mereare decus.
Non lingua celeri nimis aut laudabere tarda:
Est virtus medium, quod tenuisse iuuat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè,
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue, & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licèt indoctissimus esset,
Ipse breui reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquij.

Quorum

Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non autorem barbara turba probet.
Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultiùs ore loqui:
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet.
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus.
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Cæcat, & in tenebris viuere Cimmerijs.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere.
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibúsue fodales,
Aut alio quouis sollicitare modo.
Est alius, qui se dum clarum sanguine iactat,
Insulso reliquis improbat ore genus.
Te tam prava sequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes: nil permutabis, emésue.
Ex damno alterius commoda nulla seres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte alijs: puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, ioci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis, Martis & arma procul.
Nil penitus dices, quod turpe, aut non sit honestum.
Est vitæ ac pariter ianua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Iurare aut magni numina sacra Dei.
Denique seruabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties ísque redísque feres.
Effuge vel causas faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISSIMA
Institutio,
SEV
Ratio Grammatices cognoscendæ, ad omnium puerorum vtilitatem præscripta.

Quam solam Regia Maiestas in omnibus Scholis profitendam præcipit.

Excusum Londini Typis *Ben. Norton*, Regiæ Maiestatis in Latinis, Græcis, & Hebraicis Typographi. 1613.

Studium Grammatices omnibus esse necessarium.

Grammatices labor est parum, sed fructus in illa est
Non parum: parua hæc discito parue puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognouerit ista:
Cur pudeat pueros ista labore sequi?

DE GRAMMATICA
& eius partibus.

GRAMMATICA, est rectè scribendi atque loquendi ars.

GRAMMATICAE quatuor sunt partes:

Orthographia, Etimológia, } { Syntaxis, Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA, est rectè scribendi ratio, qua docemur, quibus quæque dictio sit formãda literis: vt lectio, non lexio: ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ scripptura.

DE LITERIS.

EX viginti duabus literis quinque sunt vocales: *a, e, i, o, u*, nam *y* Græca est. Ex quibus variè dispositis coalescũt diphthongi quinque. { *æ* *au* *œ* *ei* *eu* } vt { *Musæ.* *Audio* *Cœlum.* *Hei.* *Euge.* } Reliquę literę Consonantes appellantur, quarum nouem sunt Mutæ: *b, c, d, f, g k, p, q, t,* Septem autem semiuocales: *l, m, n, r, s, x, z.* Ex quibus quatuor vocantur etiam Liquidæ: *l, m, n, r.* S, verò suæ cuiuidam potestatis litera est: quæ interdum

Vocales. Diphthongi. Cõsonantes Mutæ. Semiuocales Liquidæ. S.

X & Z. terdum etiam liqueſcit. X & Z, duplices ſunt conſo-nantes, atque etiam *i* inter duas vocales.

I & V consonantes aliquando. Adduntur etiam conſonantibus *i* & *u*, quando ſi vel alijs vocalibus in eadem ſyllaba præponuntur; vt Iuno, Iouis, voluntas, vultus.

K. Y. & Z. *K*, *y*, & *z*, Latinis dictionibus nunquã admiſcentur.

H: aſpiratio. *H*, propriè quidem litera non eſt, ſed aſpirationis nota. Apud poëtas autem interdum conſonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus: vt Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus. Conſonantibus verò nullis: rectè itaque enuntiamus,

Hiacchus, Hiulcus, } triſſyllaba: Hieronymus, Hieremias, } pentaſyllaba.

At in Latinis dictionibus interdum *h* poſtponitur *c*: vt Charus, charitas, pulcher, pulchritudo.

Bifariam pinguntur literæ, maiuſculis ſcilicet characteribus, & minuſculis. Maiuſculis inchoantur ſententiæ: vt Deum time, Regẽ honora: & propria nomina: vt *Henricus*, *Anglia*.

Diligenter obſeruari oportebit, quæ dictiones diphthongis ſcribantur; nam hæ quidem vel ſcribi omninò vel ſignari debent: vt Muſæ præſunt: vel Muſę prędſunt.

Literæ maiuſculæ. Literæ maiuſculæ, cùm ſolæ ac paucæ ſcribuntur, aliquando ſignificant Prænomen, aliquando numerũ:

vt
- A. Aulus.
- C. Caius.
- D. Decius.
- G. Gaius.
- L. Lucius.
- M. Marcus.
- P. Publius.
- P. R. Populus Rom.
- P. C. Patres conſcripti.
- Q. Quintus, Quæſtor, Quirites.
- R. P. Reſpublica.
- Sp. Spurius.
- Sex. Sextus.
- S. P. Q. R. Senatus, populúſq; Romanus.
- T. Titus.
- T. C. Tua clementia, & eius generis infinita.

In

In numeris verò	I.	1.	Vnum.
	V.	5.	Quinque.
	IX.	9.	Nouem.
	X.	10.	Decem.
	XL.	40.	Quadraginta.
	L.	50.	Quinquaginta.
	XC.	90.	Nonaginta.
	C.	100.	Centum.
	D.	500.	Quingenta.
	M.	1000.	Mille.

DE SYLLABARVM DISTINCTIONIBVS.

RECTÈ ſcripturo, diſcendum eſt in primis ſyllabas inter ſcribendum aptè diſtinguere, atque connectere. In ſimplicibus vocibus, *b d*, vocali ſequenti adhærent: vt A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem ſequuntur & iſta:

ct vt Do-ctus. San-ctus.

pſ vt Scri-pſi, Sum pſi.

ſc vt Pi-ſcis, Di-ſco.

tn vt Æ-tna.

gm gn vt A-gmen, I-gnis.

ſt vt Ve-ſter, Magi-ſter.

xi vt An-xius, Di-xi: & ſimilia.

Inter *m* & *n* non interſeritur *p*. Malè igitur pingeretur Sompnus pro ſomnus; Columpna pro columna.

Poſt *x* non ſcribitur *ſ*: vt Excribo, exoluo; non exſcribo, exſoluo. In compoſitis cum præpoſitione, auribus & euphoniæ ſeruiendum eſt:

vt Occurro, Officio, Aufero, potiùs quàm Obcurro. Obficio. Abfero.

Et contrà: { Abstineo, Obtineo, Obrepo, } non autem { Austineo: Ottineo. Orrepo.

Atque huius rei gratia, etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: vt Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

Orthoepia.

ORTHOGRAPHIAE affinis est Orthoëpia, hoc est, emendatè rectéq; loquēdi ratio: ab ὀρθὸς rectus, & ἔπος verbum.

Hic in primis curandum est, vt præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora sic effingant & figurent, ne vel continua linguæ volubilitate ita sermonem præcipitent, vt nusquam, nisi vbi spiritus deficit, orationem claudant: vel contrà, ad singulas quasque voces longa interspiratione consilescant, ructu, risu, singultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorem ineptè dirimentes.

Cæterùm ante omnia deterrendi sunt pueri ab ijs vitijs, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur: cuiusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ichnotes, Trauliſmus, Plateasmus, et similia.

Iotacismus.

Iotacismus dicitur, quando (I) litera pleniore sono, & supra iustum decorem extenditur: quo vitio ex nostratibus maximè laborant Angli septentrionales.

Lambdacismus.

Lambdacismus est, vbi quis (L) nimis operosè sonat: vt Ellucet, pro elucet; Sauluus, pro saluus.

Nostrati vulgo diuersum vitium impingitur, nempe quòd hanc literam pinguius iusto pronuntiant, dū pro

pro { Multus, Mollis, Falsus, } auditur { Moultus: Moolis: Faulsus.

Ischnotes, est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exiliùs & graciliùs enuntiamus, quàm par est: vt cùm

pro { Nunc, Tunc, Aliquis, Alius, } proferimus { Nync: Tync: Eliquis: Elius.

Traulismus, est hæsitantia quædam, aut titubantia oris, quando eadem syllaba sæpiùs repetitur: vt Cacacanit, pro canit: Tututullius, pro Tullius. Traulismus.

Huic vitio vt fœdissimo, ita & periculosissimo, sic succurendum putat Fabius: si exigatur à pueris, vt nomina & versus affectatæ difficultatis, ac plurimis & asperrimis inter se coëuntibus syllabis concatenatis, ac velut confragosis, quàm citissimè voluant: vt

Arx, tridens, rostris, sphynx, præster, torrida, seps, strix.

-- postquam discordia tetra
Belli ferratos postes, portásque refregit,

Plateasmus est, quando crassiùs & voce plusquàm virili loqui nitimur: vt cùm Plateasmus.

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efferimus { Mountes: Fountes: Pountes: } vt etiam

pro { Ergo, Sperma, Perago, } efferimus { Argo: Sparma: Parago.

Sunt & alibi apud nostrates, qui pro V consonante sonant F: & contrà, V pro F:

vt { Folo, Fis, Folui, Felle, } pro { Volo: Vis: Volui: Velle.

Et rursum: { Vero, Vers, Verre } pro { Fero. Fers. Ferre.

S. *S*, verò mediam inter duas vocales corruptè sonant nonnulli,

pro { Læsus, Visus, Risus, } pronuntiantes { Læzus. Vizus. Rizus.

H. *H*, in initio dictionis leniùs, in medio asperiùs enuntiari volunt: malè ergò

pro { Homo, Hamus, Humus, Christus, Chrisma, Chremes, Thus, Diphthongus, Sphæra, } Efferimus { Omo. Amus, Vmus. Cristus, Cremes. Crisma. Tus. Diptongus. Spæra.

Fœdè quoque erratur à nostris, vbi *t* & *d* tanquam aspiratas pronuntiant:

vt { Amath, Caputh, Aputh, } pro { Amat. Caput. Apud.

At innumera penè sunt huius generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

DE SENTENTIARVM PVNCTIS.

NEque exigua Orthographiæ pars, in scriptura rectè distinguenda consistere videtur. Proinde de clausularũ distinctionibus paucula annotâsse non fuerit superuacaneum.

Puncta quæ. Puncta ergò sive notæ, quibus in scribendo vtun-

tur

tur eruditi, Latinis dicuntur; Subdiſtinctio, Media diſtinctio, Plena ac perfecta diſtinctio: Græcis; Comma, Colon, Periodus.

Subdiſtinctio ſeu Comma, eſt ſilentij nota, ſeu potius reſpirandi locus; vtpote qua pronuntiationis terminus, ſenſu manente, ita ſuſpenditur, vt quod ſequitur, continuò ſuccedere debeat. Notatur autem puncto deorſum caudato, ad hunc modum (,) Comma.

Ouidius: *Vtendum eſt ætate, cito pede præterit ætas:*
Nec bona tam ſequitur, quàm bona prima fuit.

Hac item nota diſtinguuntur orationum ſingulæ partes: vt

Iuuenalis: *Grãmaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,*
Græculus eſuriens, in cælum, iuſſeris, ibit.

Media diſtinctio ſeu Colon, eſt vbi tantum ferè de ſententia reſtat, quantum iam dictum eſt: & eſt perfecta periodi pars, notaturque duobus punctis, ſic (:) Colon.

Quemadmodum horologij vmbram progreſſam ſentimus, progredientẽ non cernimus: & fruticem aut herbam creuiſſe apparet, creſcere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis conſtat auctibus, ex interuallo ſentitur.

Plena diſtinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur poſt perfectam ſententiam, quæ & puncto pleno notatur, hoc modo. (.) Periodus.

Dic mihi Muſa virum, captæ poſt tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & vrbes.

Huc annumerari ſolent Parẽtheſis & Interrogatio.

Parentheſis, eſt ſententia duabus ſemilunulis inclusa; qua remota, ſermo tamen manet integer: vt Parentheſis.

— princeps (quia bella minantur
Hoſtes) militibus vrbes præmunit, & armis.

Interrogatio, ſignatur duobus punctis, ac ſuperiore ſurſum caudato, ſic (?) vt Interrogatio.

Et quæ tanta fuit Romam tibi cauſa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia versatur in primis circa inuestigandas dictionum origines: vt num cœlebs dicatur quasi cœlestẽ vitam agens: num lepus, quasi leuipes. Cæterùm, Etymologia (quatenùs nos hoc loco de ea differimus) est ratio cognoscẽdi casuum discrimina: vt Fortis, fortiter; Lego, legit: omnésque orationis partes complectitur. Cicero notationem seu veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

DE OCTO PARTIBVS ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo: *Nomen*, *Pronomen*, *Verbum*, *Participium*, declinabiles: *Aduerbium*, *Coniunctio*, *Præpositio*, *Interiectio*, indeclinabil.

NOMEN.

Nomen.

NOMEN, est pars orationis, quæ rem significat, sine vlla temporis aut personæ differentia.

Nomen Substantiuum.

Nomen dupliciter dicitur: Substantiuum & Adiectiuum.

Substantiuũ est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantiuum duplex: Appellatiuum, & Proprium.

Appellatiuũ

Appellatiuum est, quod rem multis communem significat: vt *Homo*, *lapis*, *iustitia*, *bonitas*.

Proprium

NOMEN.

Proprium eſt, quod rem vni indiuiduo propriam ſignificat: vt *Iēſus, Maria, Londinum, Thameſis.* Proprium.

Proprij nominis tria ſunt genera:

- Prænomen, quod vel differentiæ cauſa, vel veteri ritu præponitur: vt *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.* Prænomen.
- Nomen, quod ſuum eſt cuique: vt *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.* Nomen.
- Cognomen, quod vel à cognatione impoſitum eſt; vt *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero:* vel ab euentu aliquo; vt *Affricanus, Macedonicus, Germanicus.* Cognomen.

Adiectiuum eſt, quod ſubſtantiuo indiget, cui in oratione adhæreat: vt *Piger, Alacris, Candidus, Clemens.* Nomen Adiectiuum.

Adiectiuum eſt duplex: Commune & Proprium.

- Commune eſt, quod affectionem multis communem ſignificat: vt *Bonus, malus, ſolers, ſatur.* Commune.
- Proprium eſt, quod affectionem vni indiuiduo peculiarem ſignificat: vt *Gradiuus Marti: Quirinus Romulo.* Proprium.

DE ACCIDENTIBVS NOMINI.

Nomini accidunt ſeptem: Species, Figura, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Comparatio. Nom. accidentia 7.

DE SPECIE.

Species Nominum eſt duplex: Primitiua, & Deriuatiua.

Primitiua eſt, quæ aliundè non trahitur. Primitiua.

Deriuatiua eſt, quæ aliundè formatur. Deriuatiua.

Primitiuæ ſubijciuntur hæc quæ ſequuntur, & huiuſmodi:

Collectiuum ſcilicet, quod ſingulari numero multitudinem ſignificat: vt *Concio, cœtus, plebs, turba, pecus, grex.* Collectiuū.

Fictitium, quod à ſono fingitur: vt *Sibilus, tintinnabulum, ſtridor, clangor.* Fictiuum.

Interro-

Interrogatiuum. Interrogatiuũ: vt Quis, vter, qualis, quantus, quot, nunquis? Quæ aliquando migrant in Indefinita, aliquando in Relatiua.

Redditiuum. Redditiuum, quod Interrogatiuo respondet: vt Talis, tantus, tot.

Numerale. Numerale, cuius species hæ numerantur:

Cardinale. Cardinale, à quo ceu à fonte, alij numeri dimanant: vt *Vnus, duo, tres, quatuor.*

Ordinale. Ordinale: vt *Primus, secundus, tertius, quartus.*

Distributiuũ. Distributiuum: vt *Singuli, bini, terni, quaterni.*

Partitiuum. Partitiuum, quod significat vel multa singulatim; vt *Quisque, vnusquisque, vterque, neuter:* vel vnũ è multis: vt *Alter, aliquis, cætera, reliquus.*

Vniuersale. Vniuersale: vt *Omnis, cunctus, nullus, nemo.*

Particulare. Particulare: vt *Aliquis, quisquam, vlus, quidam.*

Deriuatiua. Deriuatiua autem has species subiectas habent, nimirùm Verbale: vt *Lectio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium. Patrium: vt *Eboracensis, Londinensis, Oxoniensis, Aetonensis.*

Gentile. Gentile: vt *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam suæ familiæ persona deriuatur:

vt *Aeácides*, filius vel nepos *Aeaci.*
Nerine, filia vel neptis *Nerei.*
Latóides, filius *Latonæ.*
Meneláis, vxor *Menelai.*

Diminutiuum. Diminutiuum: vt *Regulus, popellus, maiusculus, minusculus.*

Possessiuum. Possessiuum: vt *Herilis, seruilis, regius, paternus.*

Materiale. Materiale: vt *Faginus, Lapideus, Gemmeus, Aureus.*

Locale. Locale: vt *Hortensis, agrestis, marinus, montanus.*

Aduerbiale. Aduerbiale: vt *Hodiernus, Hesternus, crastinus, clandestinus.*

Participiale. Participiale: vt *Amandus, docendus, videndus, scribendus.*

Et quæ in *lis* exeunt, à verbis deducta: vt *Fictilis, coctilis, flexilis, pensilis.*

DE FIGVRA.

Figura aut est simplex, vt *Iustus*: aut composita, vt *Iniustus.* Sunt qui huc addunt & decomposítam: vt *Irreparabilis.* Figura nominum.

DE NVMERO.

Numeri sunt duo: Singularis de vno, vt *Pater*: Pluralis de pluribus, vt *Patres.* Numerus.

DE CASV.

Casus Nominum sunt sex:

Nominatiuus, qui & rectus dicitur, est prima vox, qua rem aliquam nominamus. Nominatiuus.

Genitiuus, qui significat cuius sit res quæpiam. Atque hic Patrius, Gignendi, aut Interrogandi casus dici solet. Genitiuus.

Datiuus, siue dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce Octauum etiam casum comprehenderunt: vt *It clamor cœlo*, id est, *in cœlum.* Datiuus. Octauus casus.

Accusatiuus, qui & Incusatiuus, vel Causatiuus, dici potest, qui verbum sequitur; vtpote in quem actio verbi immediate transit: vt *Amo patrem.* Accusatiuus.

Vocatiuus, quem & Salutatorium vocant, vocandis compellandisue personis accommodatur. Vocatiuus.

Ablatiuus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic Sextus atque Latinus casus appellatur, nempe quòd Latinorum sit proprius, Ablatiuus: Latinus casus.

DE GENERE.

Genus est sexus discretio. Et sunt genera numero septem: Masculinum, cuius nota est, hic. Fœmininũ, hæc. Neutrum, hoc. Commune, hic & hæc. Commune trium, hic, hæc & hoc. Dubium, hic vel hæc. Epicœnum seu promiscuum, quum sub vna generis nota vtrumq; sexum complectimur: vt *Hic anser, Hæc aquila* Genera septem.

aquila. Quanquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ita propriè spectare videtur, cùm hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Communis & dubii differentia.

Porrò inter commune genus, & dubium, hæc est differentia: quod vbi semel communis generis nomini adiectiuum copulaueris, non iam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adiectini: vt si dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*; quamdiu de eisdem ipsis indiuiduis loquaris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò, dubij generis substantiuo posito, etiamsi adiectiuum masculinum addideris, nihilo tamen seciùs de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adiectiui: vt si dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eandem corticem esse et amaram*.

Vt autem genera nominum ad amussim calleas, hi sequentes canones tibi summa diligentia imbibendi sunt, quos & Guliel. Lilio Anglo acceptos referre debes.

G. Lilii.

Regulæ generales propriorum.

Masc. sunt nomina Diuorum, Virorum, Pluuiorũ, Mensium, Ventorũ.

PRopria quæ maribus tribuuntur, mascula dicas: Vt sunt diuorũ, Mars, Bacchus, Apollo: virorũ, Vt Cato, Virgilius: fluuiorum, vt Tibris, Orontes: Mensiũ, vt October: Vẽtorũ, vt Iybs, notus, auster.

Fœminina.

Fœmin. Dearum, Mulierũ.

PRopria fœmineum referentia nomina sexum, Fœmineo generi tribuuntur: siue Dearum Sũt, vt Iuno, Venus: mulierũ, seu Anna, Philotis: Vrbium,

Vrbium, vt Elis, Opus: regionũ, vt Græcia, Perſis: Vrbium: Regionũ:
Inſula item nomen, ceu Creta, Britannia, Cyprus. Inſularũ:
Excipienda tamen quædam ſunt vrbium, vt iſta Excepio.
Maſcula, Sulmo, Agragas: quædam neutralia, vt Argos,
Tibur, Præneſte: et genus Anxur quod dat vtrũq;

Regulæ generales Appellatiuorum

APpellatiua arborũ erunt m[illegible] Arborum.
Cupreſſus, cedrus. M[illegible]r:
Et ſunt neutra, ſiler, ſuber, [illegible]cerque.

Epicœna.

SVnt etiam volucrũ, ſeu paſſer, hirundo: ferarũ, Volucrũ
Vt Tigris, vulpes: et piſcium, vt oſtrea, cetus; Ferarum:
Dicta epicœna, quibus vox ipſa genus feret aptũ. Piſcium.
Attamen ex cunctis, quæ diximus antè, notandum, Exceptio
Omne quod exit in um, ſeu Græcum, ſiue Latinum, generalis
Eſſe genus neutrum: ſic innariabile nomen.
Sed nunc de reliquis, quæ Appellatiua vocantur, Vſus triũ
Aut quæ ſunt tanquam Appellatiua, ordine dicam: regularũ
Nam genus his ſemper dignoſcitur ex genitiuo, ſpecialiũ
Infrà vt monſtrabit ſpecialis regula triplex.

Prima regula ſpecialis.

NOmen non creſcens genitiuo, ſeu Caro, carnis: Regula
Capra, capræ: nubes, nubis; genus eſt muliebre. ſpecialis

Quoniam Lilius noſter genus nominum Appellatiuorum ex genitiuo dignoſcendum docet, admonendi hoc loco ſunt pueri, hanc primam regulam eſſe omnium nominum Appellatiuorum non creſcentium in genitiuo:

cuius

euius generis ſunt omnia primæ & quartæ inflexionis, & ſecundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infra in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc claſſem pleráque tertiæ declinationis: cuiuſmodi ſunt, Labes, labis: Peſtes, peſtis: Vis, genitiuo vĩs: Mater, matris: Caro, carnis.

Maſculina excepta ex non creſcentibus.

In *a*. *Maſcula nomina in* a, *dicuntur multa virorũ*:
Vt ſcriba, aſſecla, ſcurra, et rabula, lixa, latro.
Maſcula Græcorũ, quot declinatio prima (niſi *ta.*
Fundit in as, *& in* es: *& ab illis quot per* a *fiunt*:
Vt Satrapas, ſatrapa: athletes, athleta. Leguntur
Maſcula item verres, natalis, aqualis: ab aſſe
Nata, vt centuſſis: coniunge lienis, & orbis,
Callis, caulis, follis, collis, menſis & enſis,
Fuſtis, funis, panis, penis, crinis & ignis,
Caſſis, faſcis, torris, ſentis, piſcis & vnguis.
In er, os, & us. *Et vermis, vectis, poſtis, ſocietur & axis.* (*annus.*
Maſcula in er, *ceu venter: in* os *vel* us, *vt logos,*

Fœminina non creſcentia.

Fœminei generis ſũt mater, humus, domus, aluus
Et colus, & quarta pro fructu ficus, acúſque,
Porticus atq́, tribus, ſocrus, nurus & manus, idus:
Huc anus addenda eſt, huc myſtica vannus Iacchi.
His iungas os *in* us *vertentia Græca*; *papyrus,*
Antidotus, coſtus, diphthongus, byſſus, abyſſus,
Cryſtallus, ſynodus, ſaphîrus, erêmus, & arctus:
Cum multis aliis, quæ nunc perſcribere longum eſt.

Neutra

Neutra non crescentia.

NEutrum nomen in e, *si gignit* is; *vt mare, rete:*
Et quotin on *vel in* um *fiunt*; *vt barbiton, ouum.*
Est neutrum Hippomanes genus, & neutrum cacoëthes,
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò vulgus.

Dubia non crescentia.

INcerti generis sunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, ciuis, restis, penus, amnis,
Pampinus, & corbis, linter, torquis, specus, anguis:
Pro morbo ficus fici dans, atque Phaselus,
Lecythus, ac atomus, grossus, pharus, & paradisus.

Communia non crescentia.

COmpositum à verbo dans a, *commune duorum est:*
Graiugena à gigno, agricola à colo: id aduena mon-
A venio: adde senex, auriga, & vernà, sodalis,
Vates, extorris, patruelis, pérque duellis,
Affinis, iuuenis, testis, ciuis, canis, hostis.

Secunda regula specialis.

NOmen crescentis, penultima si genitiui
Syllaba acuta sonat, velut hæc pietas pietâtis,
Virtus virtûtis monstrant, genus est muliebre.

Huc spectant, quæ acuunt penultimam genitiui crescentis: qualia sunt omnia quintæ inflexionis, præter Fides.

Omnia

Omnia item monosyllaba, præter Vis. Reliqua omnia sunt tertiæ declinationis : vt sunt omnia desinẽtia

In	C	vt	Halec, halêcis.	
	In		Delphin,	nis.
	An		Titan,	
	Ans	vt	Infans,	antis.
			Quadrans,	
	Ens	vt	Continens,	entis.
	Vns		Tritens,	
			Decuns, decuntis.	

In *er* longum, quæ Græcis, per ηρ scribuntur : vt Character, crater, stater, soter êris.

Latina in *er*, ad tertiam regulam pertinent : quare mulier haud rectè in hac classe collocatur.

vide Butlerum de muliere pag 55 : Bugardi questiones page 15 sub Diastolo

In	Inx	vt	Syrinx, ingis.	
	Anx		Phalanx, angis.	
	Vnx	vt	Deunx,	uncis.
			Septunx,	
	Ons	vt	Effrons,	ontis.
			Bifrons,	
	Ors	vt	Cohors,	ortis.
			Consors,	

O Præterea in *o* Latina, quæ *ônis* & *ênis* habent in genitiuo : vt lectio, ligo, spado, ônis : Anio, ênis.

Præter paucula gentilia, quæ ad tertiã regulam pertinent : vt Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ônis.

Al In *al* neutra : vt Vectigal, animal, âlis. Cætera in *al*, sunt tertiæ regulæ.

En In *en*, quæ *ênis* habent in genitiuo : vt Lïen, Syren, ênis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

ων In ων Græca, quæ retinent ω in genitiuo : vt Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant : vt Orion, Edon, Egeon, ônis & onis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In

In Ar Latina: vt Laquear, exemplar, calcar, âris, præter Iubar, Nectar, ăris: Hepar, hepătis. Ar.

In Or Latina: vt Amor, timor, vxor, ôris, Præter ſequentia, quæ ad tertiam regulam ſpectant: vt Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris. Et Græca quoque nonnulla: vt Rhetor, Hector, Neſtor, Stentor, &c. ŏris. Or.

In As Latina: vt Maieſtas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis. Excipe Anas, anătis, & Græca quædam fœminina: vt Lampas, monas, trias, decas, ădis. As.

In Es Latina aliquot: vt Quies, magnes, locuples, ētis. Merces, hæres, cohæres, ēdis. Accedunt his etiam Græca quædam. vt Lebes, tapes, Dares, Chremes, ētis. Es.

In Is quæ faciunt îtis, înis, & îdis in genitiuo: vt Samnis, Quiris, îtis, Salamis, Trachis, înis, Pſophis, Crenis, îdis. Cætera ſunt tertiæ regulæ. Is.

In Os Latina, vt Cuſtos, ôdis, Nepos, ôtis. Præter Compos, impos, ŏtis. Et Græca quæ retinent ω in penultima genitiui: vt Heros, Rinos, Rhinoceros, Ægoceros, ôtis. Os.

In Vs, quæ mittunt genitiuum ſingularem in ûtis, ûdis, ûris, ûntis: vt Salus, palus, tellus, Opus. Præter vnam vocem Pecus, pecŭdis. Huc pertinent & comparatiua neutra in us: vt Sanctius, probius, melius, peius, ôris. Vs.

In Ax tam Latina quàm Græca: vt Limax, fornax, thorax, phœax, audax, bibax, âcis. Ax.

Excipe Græca quædam appellatiua & Gentilia: vt Abax, ſtorax, ſtyrax, ſmilax, colax, corax, dropax, pharnax, candax, âcis. Syphax tamen variat, Syphâcis, & Syphăcis.

In Ex paucula quædam: vt Veruex, êcis, Vibex, îcis, exlex, êgis, alex, alêcis. Ex.

Reliqua in ex, ad tertiam regulam referenda ſunt.

Ix. In Ix Latina & Græca: vt Lodix, radix, cornix, ſpadix, fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. îcis. Et verbalia omnia in trix: vt Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. îcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

Ox. In Ox ſubſtantiua & adiectiua: vt Celox, velox ôcis: Præter Cappadox, ŏcis, Allobrox, ŏgis.

Vx. In Vx: vt Pollux, pollûcis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

Yx. In Yx: vt Bombyx bombўcis: Bebryx autem variat bebrўcis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.

S. In S Græca, præcedente p: vt Hydrops, Cyclops, conops, cercops, ôpis. Reliqua in ôps, ad tertiam regulam referenda ſunt.

Maſculina ex acutè creſcentibus.

Maſcula dicuntur monoſyllaba nomina quædam,
ſal, ſol, rẽ, & ſplẽ, cær, ſer, vir, vas, vadis, as, mas
Bes, cres, pres, & pes, glis gliris habens genitiuo:
Mos, flos, ros, & tros, mus, dens, mons, pons, ſimul
& fons,
Seps pro ſerpẽte, grips, thrax, rex, grex gregis, &
phrix.

Polyſyllaba in N. & O. *Maſcula ſunt etiã polyſyllaba in n, vt Acarnan,*
Lichen, & delphin: & in o ſignantia corpus,
Vt leo, curculio: ſic ſenio, ternio, ſermo.

Er, Or, Os, Dens. *Maſcula in er, or & os, ceu crater, conditor, heros,*
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in Dens,
Quale bidens, quando pro inſtrumento reperitur:
Adde gigas, elephas, adamas, garamaſq; tapeſq;,
Atque lebes, cures, magnes, vnumq; meridies, nomen quintæ: & quæ componuntur ab aſſe,

Vt

Vt dodrans, ſemis: iungantur maſcula Samnis,
Hydrops, nyctlicorax, thorax, & maſcula veruex,
Phœnix, & bõbyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Syren, mulier, ſoror, vxor. Fœminina.

Neutra excepta ex acutè creſcentibus.

Sunt neutralia & hæc monoſyllaba nomina, mel,
Lac, far, ver, cor, æs, vas vasis, os oſſis & oris. (fel,
Rus, thus, ius, crus, pus. Et in al polyſyllaba, in ar ç
Vt capital, laquear. Neutrum halec, & muliebre.

Neutra.
Al.
Ar.

Dubia.

Sunt dubia hæc pythõ, ſtrobs, ſerpens, bubo, rudens, (grus,
Perdix, linx, limax, ſtirps pro trunco, pedis & calx.
Adde dies, numero tantùm mas eſto ſecundo.

Stirps pro progenie. Calx pro ſaxo excoćto. ſunt.

Communia.

Sunt commune Parens, autorç, infans, adoleſcens,
Dux, illex, hæres, exlex: à fronte creata,
Vt bifrons, cuſtos, bos, fur, ſus, atque ſacerdos.

Tertia & vltima regula ſpecialis.

NOmen creſcentis, penultima ſi genitiui (mas.
Sit grauis, vt ſanguis, genitiuo ſanguinis, eſt

Hæc contrà, penultimam genitiui creſcentis, grauant. Cuius generis ſunt paucula illa ſecundæ declinationis, de quibus ſuprà meminimus: videlicet, Socer, gener, puer, ĕri, Adultĕr, adultĕri. Presbytĕr, presbytĕri, vox eccleſiaſtica.

Compoſita à vir viri, vt Leuir, Triumuir, Decemuir,

uir, Centumuir, ĭri.

Compoſita item à gero & fero: vt Armiger, clauiger, caducifer, lucifer, ĕri, Et adiectiua quædam: vt Tener, ſatur, dexter, proſper, ĕri. Spectant huc & Græca omnia neutrius generis in a: vt poëma, dogma, ſophiſma, ænigma, ătis.

A.

In Yr item Græca: vt Martyr, Martўris. Pſithyr pſithўris.

Yr.

Omnia item in Vr Latina. vt Augur, murmur, furfur, cicur, uris.

Vr.

In Vt etiam omnia: vt Caput, capĭtis, Occiput, occipĭtis.

Vt.

Præterea in O Latina omnia, præter illa quæ ſuperiùs excipiuntur: vt Imago, ſartago, ordo, cardo, ĭnis.

O.

In L. vt Annibal, ălis. Mugil, ĭlis. Conſul, præſul, ŭlis.

L.

In En: vt Pecten, tibicen, carmen, crimen, ĭnis.

En.

In On Græca, quæ ſumunt o paruum in penultima genitiui ſingularis: vt Canon, dæmon, architecton, Philemon, ŏnis.

On.

In Or Latina & Græca: vt Arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator, ŏris.

Or.

In As: vt Anas, anătis.

As.

Et Græca: vt Arcas, chilias, hebdomas, enneas, ădis. In Es Latina: vt Fomes, limes ĭtis. Præſes, deſes. ĭdis.

Es.

In Is Latina & Græca: vt Sanguis, pollis. ĭnis. Tyrannis, paropſis. ĭdis.

Is.

In Ar Latina & Græca: vt Iubar, compar, nectar, bacchar, ăris.

Ar.

In Er Latina & Græca: vt Socer, gener, ĕri. Aër, æther ĕris.

Er.

S. præcedente conſonante.

In S, præcedente conſonante, tam Latina quàm Græca, vt

Princeps, cĭpis. Aethiops. ŏpis.
Hyems, emis. Arabs, ăbis.
Inops, opis. Chalybs. ўbis.

In

In Os Latina: vt Compos,ŏtis. Os.

In Vs Latina & Græca: vt Pecus,decus,ŏris. Vellus, vulnus,ĕris. Tripus,Oedipus,ŏdis. Vs.

In Ax Græca: vt Abax,thorax,colax,climax,ăcis. Ax.

In Ex Latina: vt Index, vindex, carnifex, aruſpex, ĭcis. Ex.

In Ix Latina & Græca: vt Varix,fornix,calix,ĭcis,Maſtix, ĭgis, Ix.

In Ox Latina & Græca: vt Præcox, Cappadox, ŏcis Allobrox, Polyphilox,ŏgis, Ox.

In Vx Latina vt Coniux,coniŭgis.Redux,reducis.Denique in yx Græca: vt Onyx. Sardonyx, ychis, Ceryx, Eryx.ychis. Vx. Yx.

Fœmin. excepta ex grauiter creſcentibus.

FOeminei generis ſit hyperdiſſyllabon in do,
Quod dinis:atque in go ꝙ dat ginis in genitiuo
Id tibi dulcedo,faciens dulcedinis, iãq;
Monſtrat compago compaginis: adiyce virgo,
Grando, fides, cõpes, teges, & ſeges,arbor,hyemſq;
Sic bacchar, ſyndon,gorgon, icon, & amazon.
Græcula in as vel in is finita,vt lampas, iaſpis,
Caſſis, cuſpis: in us vox vna pecus, pecudis, dans.
His forfex,pellex, carex, ſimul atque ſupellex,
Appendix, hiſtrix, coxendix,adde filixque.

Neutra ex grauiter creſcentibus.

Eſt neutrale genus ſignãs rẽ non animatã, (ur dans
Nomen in a,vt problema: en vt omen,ar vt iubar,
Vt iecur,vs vt onus,put,vt occiput: attamen ex his

Maſcula ſunt pecten, furfur: ſunt neutra cadauer,
Verber, iter, ſuber, profungo tuber, & vber,
Gingiber, & laſer, cicer, & piper, atque papauer,
Et ſicer atque ſiler. Neutra æquor, marmor, ador,
Atque pecus quando pecoris facit in genitiuo.

Dubia ex grauiter creſcentibus.

Sunt dubij generis, cardo, margo, cinis, obex,
Puluis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, ſiléxque:
Quamuis hæc meliùs vult maſcula dicier vſus.

Communia ex grauiter creſcentibus.

Communis generis ſunt iſta, vigil, pugil, exul,
Præſul, homo, nemo, martyr, lygur, augur & arcas
Antiſtes, miles, pedes, interpres, comes hoſpes.
Sic ales, præſes, princeps, auceps, eques, obſes,
Atque alia à verbis, quæ nomina multa creantur:
Vt coniux, iudex, vindex, opifex, & aruſpex.

Regula adiectiuorum generalis.

ADiectiua vnam dunt axat habentia vocem,
Vt Fœlix, audax, retinent genus omne ſub vna:
Sub gemina ſi voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duûm prior eſt, vox altera neutrũ.
At ſi tres variant voces, ſacer vt ſacra ſacrum:
Vox prima eſt mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At ſunt quæ flexu propè ſubſtantiua vocares,

Adiectiua

Adiectiua tamen natura vsuq́ reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, vber,
Et diues, locuples, sospes, comes, atque superstes,
Cum paucis alijs quæ lectio iusta docebit. (dent:
Hæc proprium quendam sibi flexum asciscere gau-
Campester, volucer, celeber, celer, atque saluber.
Iunge pedester, equester, & acer: iunge palustер,
Ac alacer, syluester. At hæc tu sic variabis: (sic,
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: aut aliter
Hic atque hæc celeris, rursum hoc celere est tibi neutrum.

Sunt quæ deficiunt genere adiectiua notanda,
De quibus atque alijs, alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

DEclinatio, est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque. Declinationes nominum.

PRima Declinatio complectitur quatuor terminationes: Prima nominum declinatio.

A, As, vt Mensa. Aeneas. Es, E, vt Anchises. Penelope.

Porrò Græca sunt omnia quæ in As, Es, E, finiuntur: vt Thomas, Anchises, Phœbe.

Sunt qui huc addunt. Hebræa quædam in am: vt Adam Adæ, Abraham Abrahæ. Quæ tamen meliùs ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adamus Adami: Abrahamus Abrahami.

As, accusatiuum in am & in an facit: vt Aeneas, Aeneam vel Aenean. Vocatiuum in a: vt Aeneas, Aenea.

Es. Es in accuſatiuo en ſumit: vt Anchiſes, Anchiſen. In vocatiuo & ablatiuo e vel a: vt Anchiſe, vel Anchiſa

E. E, genitiuum in es mittit, datiuum in e, accuſatiuum in en, vocatiuum & ablatiuum in e: vt

Nom.	Penelope,	Acc.	Penelopen,
Gen.	Penelopes,	Voc.	Penelope,
Dat.	Penelope.	Abl.	Penelope.

As, in genitiuo. As, in genitiuo nominum Latinorum, interdum reperitur ad Græcorum imitationem, vt Paterfamilias, Filiusfamilias. Id quod veteres obſeruabant in multis alijs. Ennius

Duxe ipſe vias. Liuius Andronicus. *Mercurius cumq́, eo filius Latonas*, pro *Latonæ*. Sic Neuius. *Filij terras*, pro *terræ*. Virgilius. — *Nec auras nec ſonitus memor.*

Aulai & pictai, atque id genus alia, priſcis relinquito.

Genitiuus pluralis interdum Syncopen admittit: vt Æneadûm, Graiugenûm, pro Æneadarum, Graiugenarum.

Hęc datiuos & ablatiuos plurales mittunt in abus: Dea, mula, equa liberta, ambæ, duæ, abus.

Hæc verò tam in is, quàm in abus: Filia, filijs vel filiabus. Nata, natis vel natabus.

SECNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio. Secundæ declinationis terminationes ſunt apud Latinos quinque,

Er,	vt	Aper,	
Ir,		Vir.	
Vr,		Satur.	
Vs,		Dominus	
Vm.		Templum.	

Os. Et Græcorum,

Os,	vt	Delos.	
On,		Ilion.	
Eus,		Orpheus.	

Attica in Os, genitiuum in o mittunt, accuſatiuum in on: vt Androgeos, Androgeo: accuſatiuo Androgeon

Quædam

Quædam Græca contracta in us, vocatiuum formant in u: vt Panthus, ô Panthu. Oedipus. ô Oedipu.

Notabis & Latina quædam tam in us quàm in e mittere vocatiuum singularem: vt Agmus, vulgus, lucus, fluuius, chorus, populus pro natione. Quin Ouidius ausus est dicere: *Latmius Endymion, non est tibi luna rubori?* Sed Atticam Græcorum dialecton imitatus, quæ vocatiuum recto similem semper format.

Eus, genitiuum format in ei, vel eos, datiuum in ei, accusatiuum in ea, vocatiuum in eu: vt

Nominatius Orpheus } Ac. Orphea. Oui. Orpheon.
Ge. Orphei vel Orpheos. } Voc. Orpheu.
Datiuo Orphei. } Ablatiuo Orpheo.

Notandæ sunt deniq; syncopationes illæ, Deûm, Virûm, pro Deorum Virorum.

Item anomala illa Ambo & Duo, quas duas voces poëtæ etiam in accusatiuo masculina vsurpant. vt

Virg. *Si duo præterea tales Idea tulisset Terra viros.*
Hor. *Ne vos titillet gloria, Iureiurando obstringam ambo.*
Cicero in Phi. secunda. *Præter duo vos, nemo sic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodùm varia est, cuius difficiliores duntaxat casus hoc loco attingemus.

Quorundam accusatiui flectuntur tantùm in im, vt Vim, rauim, tussim, sitim, maguderim, amussim, charybdim.

Sic & quorundam fluuiorum accusatiui: vt Tybrim, Ararim.

Quædam accusatiuos flectunt in im & in em communiter: vt buris, peluis, clauis, securis, puppis, torquis, turris, restis, febris, nauis, bipennis, aqualis, im vel em. Accusatiuus in im, & em.

ablatiuus

Ablatiuus, singularis.

Ablatiuus regulariter in e desinit, vt Pectus, salus, Ablatiuo Pectore, salute.

Propria nomina adiectiuis similia, ablatiuos in e mittunt: vt Fœlice, Clemente, Iuuenale, Martiale, &c. At neutra desinentia, in al, ar, & e, ablatiuum magna ex parte mittunt in i: vt { Vectigal, Calcar, Mare } Abl. { Vectigali. Calcari. Mari. }

Ablatiuus rete, à nominatiuo retis est: non à nominatiuo rete. Par, cum conpositis, tam e quàm i habet: vt Par, compar. Ablatiuo Pare, compare, vel ri.

Hæc tamen retinent, Far, hepar, iubar, nectar, gausape, præsepe, e. Et hæc propria, { Soracte, Præneste, Reate } Ablat. { Soracte. Præneste. Reate. }

Festorum nomina.

Festorum nomina, quæ tantùm pluralia sunt, genitiuum interdum in ôrum mittunt: vt Agonalia, Vinalia. Genitiuo Agonaliôrum, Vinaliôrum.

Interdum autem in ium: vt Floralia, feralia. Genitiuo Floralium, feralium.

Aliquando verò tam in ôrum, quàm in ium: vt Parentalia, Saturnalia. Genitiuo Parentaliôrum, Saturnaliôrum, vel ium.

Datiuos verò & ablatiuos in bus: vt Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter quinquatrijs, quod iuxta secundam delinationem format prædictos casus.

Mensium nomina.

Mensium nomina er, vel is, ablatiuum in i solùm mittunt: vt September, Aprilis. Ablatiuo Septembri, Aprili.

Quorum accusatiuus in im tantùm desinit, ijs ablatiuus exit in i vt Sitim, Tussim. Ablatiuo Siti, Tussi.

Adiectiua, quæ nominatiuum in is, vel er, & e neutrum faciunt, ablatiuum mittunt in i solùm: vt

Fortis

Fortis, mollis, dulcis. Ablatiuo Forti, molli, dulci. Sic Acer, acris, acre. Ablatiuo Acri.

Licet Poëtæ interdum metri cauſa E pro I vſurpent.

Cætera adiectiua tam in e, quàm in i mittunt: vt Capax, duplex. Ablatiuo Capace, duplice, vel ci. Nota.

Præter Pauper, degener, vber, ſoſpes, hoſpes, quæ in e tantùm faciunt ablatiuum.

Comparatiua etiam bifariàm faciunt ablatiuum: vt Melior, doctior. Ablatiuo meliore, doctiore, vel ri. Similiter & ſubſtantiua quædam: vt Ignis, amnis, anguis, ſupellex, vnguis, vectis. Ablatiuo, e vel i.

Rariùs autem Ciuis } Ablatiuo } Ciue vel ciui.
Rariùs etiam Arpinas, } } Arpinate, vel ti.

Et ſic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablatiuos formant, quorum accuſatiui per em & im finiunt: vt Puppis, nauis. Ablatiuo Puppe, naue, vel i. Et verbalia item in trix: vt Victrix, Altrix. Ablatiuo Victrice, Altrice, vel ci.

Neutra, quorum ablatiuus ſingularis exit in i tantùm, vel in e & i, nominatiuum pluralem mittunt in ia: vt Molli, duplice vel ci. Nominatiuo plurali, Mollia, duplicia. Præter vbera, plura vel pluria, apluſtra, vel apluſtria. ſic comparatiua: vt Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Ex ablatiuis in i tantùm, vel in e & i, fit pluraliter genitiuus in ium: vt Vtili, vtilium, puppe vel pi, puppium. Genitiuus pluralis.

Præter comparatiua: vt } Majorum, } Meliorum, } Item præter iſta Supplicum, complicum, ſtrigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At plus plurium format.

Sunt & quæ ſyncopen aliquando admittunt, cuiuſmodi ſunt ſapientûm, pro ſapientium, Serpentûm, pro ſerpentium.

Quando

Quando nominatiui ſingulares duabus conſonantibus finiuntur, genitiui plurales exeunt in ïum vt Pars, vrbs, falx, glans, trabs, merx. Genitiuo plurali, Partium, vrbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe hyemum, principum, particpum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum.

Vbi in nominatiuis & genitiuis ſingularibus reperiuntur pares ſyllabæ, genitiuus pluralis exit in ïum

vt { Collis, Menſis, Auris } in Genitiuo { Collium, Menſium, Aurium. } Adde iſtis, litium, ditium, vitium, ſalium, manium, penatium.

Excipe tamen, Canum, panum, vatum, iuuenum, opum, apum.

As format aſſium, Mas marium, Vas, vadis, vadium. Nox noctium. Nix niuium. Os oſſium. Faux faucium. Mus murium. Caro carnium. Cor cordium.

Alituum ab ales, aſſumit u.

Boum anomalum eſt, vt etiam bobus vel bubus.

Accuſat. Pluralis.

Quorum genitiui plurales deſinunt in ium, accuſatiuum formant per es & eis diphthongum: vt Partium omnium, Partes, omnes vel eis.

Græcorum declinatio.

Græco fonte deriuata pleraque, quando iuxta linguæ ſuæ morem variantur, genitiuum mittunt in os, vt Titan, Pan, Daphnis, Phyllis, genitiuo Titános: Panos, Daphnidos, Phyllidos. Datiuum verò in i, breue: vt Titáni, Pani, Daphnidi, Phyllidi.

Accuſatiuum in a, niſi ſint neutrius generis in an ô terminantia: vt Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea.

Is tamen & ys per os purum declinata in genitiuo accuſatiuum faciunt, S, nominatiui mutata in N. vt

Tethys, Tethyos.	Accuſatiuo.	Téthyn.
Decapolis, lios.		Decápolin.
Geneſis, ſios,		Géneſin.
Metamorphoſis, ſios.		Metamorphôſin.

Sunt,

Sunt quæ duplicem genitiuum faciunt, alterum in os non purum, alterum in os purum. Atque hæc pro genitiuorum ratione duplicem quoque accuſatiuum formant, alterum in N, alterum in a: vt Paris, genitiuo Paridos & Parios, accuſatiuo Parida & Parin: Themis, genitiuo Themidos & Themios, accuſatiuo Themida & Themin

Fœminina in ô, genitiuum in ûs, & accuſatiuum in ô mittunt.

vt { Sapphò, Sapphûs. / Mantò, Mantûs. / Cliò, Cliûs. } Hanc { Sapphô. / Mantô. / Cliô. }

Vocatiuus nominatiuo magna ex parte ſimilis eſt, in nonnullis tamen à nominatiuo abijcitur s: vt Pallas, Pallantis. Theſeus, Theſeos. Thethys, Tethyos. Vocatiuo ô Palla, Theſeu, Tethy. Vocatiuus.

Vocat. ô { Phyllis, Phyllidos. / Alexis, Alexios / Achilles, Achilleos } { Phylli / Alexi. / Achille. }

Neutra ſingularia in a, Græca ſunt: vt Problema, poéma, quæ veteres iuxta Latinam quoque formam declinabant, addita ſyllaba tum: vt Hoc Problématum, Hoc Poématum. Græca neutra in A.

Quorum datiui & ablatiui plurales adhuc in frequentiore vſu ſunt: vt Problématis, poématis.

QVARTA DECLINATIO.

QVartæ declinationi nihil ferè difficultatis ineſt, nam duas tantùm ſortitur terminationes in recto ſingulari, uempe us & u: vt Manus, genu. Quarta declinatio nominum.

Veteres à nominatiuis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genitiuo.

Terentius

Terentius. *Eius anuis causa.*

Idem. *Nihil ornati. Nihil tumulti.*

Datiuus singularis. Datiuus ūi habet, & interdum etiam u: vt Fructui, concubitui: rariùs, fructu, concubitu.

Virgilius. *Quod neque concubitu indulgens.*

Terentius. *Vestitu nimis indulges.*

Currûm autem pro curruum, Synæresis est, vt & in alijs declinationibus fieri solet.

Iesus. Iesus in accusatiuo Iesum habet, in reliquis verò casibus vbique Iesu.

Datiuus. Ablatiuus pluralis. Hæc datiuum & ablatiuum pluralem in ûbus formant: Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, specus, quercus, partus, portus, veru, ûbus,

Cętera omnia in ibus: vt Fructibus, fœtibus, manibus, motibus,

QVINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio nominum. QVinta declinatio, genitiuum, datiuum, & ablatiuum pluralem in paucioribus sortita est, quemadmodum infra in Heteroclitis fusiùs tradetur.

Olim iuxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflexionis vt *Plebes, plebei.*

Genitiuus singularis. Genitiuus huius declinationis olim etiam in es, ij, & e, exibat.

Cicero. *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Virgilius. *Munera lætitiamq; dij.*

Salustius. *Vix decima parte die reliqua.*

Cæterum præter ista quæ iam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina, quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim varia probatorum autorum lectione, partim à sequentibus regulis discere licebit.

De

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS. *Rob. Robins.*

QVæ genus aut flexum variant, quæcunq; nouato
Ritu deficiunt, superántue, Heteroclita sunto. Heteroclita quæ sunt.

Variantia genus.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis,
Pergamus infœlix vrbs Troum, Pergama gignit.
Quod nisi plurali careat, facit ipsa supellex,
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent. Fœminea.

Dat prior his numerus neutrũ genus, alter vtrũq;
Rastrum cum fræno, filum simul atque capistrum,
Argos item & cœlũ, sunt singula neutra. Sed audi Neutra.
Mascula duntaxat cœlos vocitabis & Argos,
Fræna sed & frænos, quo pacto & cætera formant,
Nũdinũ, & hinc epulũ, q̃b⁹ addito balneũ. Et hæc
Neutra quidẽ primo, muliebria ritè secundo. (sunt
Balnea plurali Iuuenalem constat habere.

Hæc maribus dantur singlaria, plurima neutris,
Mænalus, atq; sacer mõs Dyndimus, Ismarus atq;
Tartara, Taygetus, sic Tœnera, Massica, & altus
Gargarus, at numerus genus his dabit alter vtrũq;
Sibilus atque iocus, locus, & campanus, auernus. Masculina.

Defectiua.

Quæ sequitur manca est numero, casúue propago.

Aptôta

Aptôta.

Aptota sunt quæ à recto non variant casum.

Quæ nullum variant casum, vt fas, nil, nihil, instar:
Multa & in u, simuli, vt sunt hæc, cornuq́, genuq́.
Sic gummi, frugi, sic tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

Monoptôton.

Monoptota sunt, quæ vnico in obliquo reperiuntur.

Estq́ Monoptôton nomen, cui vox cadit vna,
Ceu noctu, natu, iussu, iniussu, simul astu,
Promptu, permissu: plurali legimus astus,
Legimus insidias, sed vox ea sola reperta est.

Diptôta.

Diptota quæ duobus.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit,
Vt fors forte dabit sexto, spontis quoque sponte.
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis,
Iugeris & sexto dat iugere, verberis autem
Verbere, suppetiæ quarto quoque suppetias dant,
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
Impete, iunge vicem sexto vice, nec lego plura,
Verberis atque vicem, sic plus cum iugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuere secundo.

Triptôta.

Triptota quæ tribus.

Treis quibus inflectis casus, Triptota vocantur,
Vt precis, atq; precẽ, petit & prece blandus amicã.
Sic opis est nostræ, fer opem legis, atq; ope dignus:
At tantùm recto frugis caret, & dationis.

Integra

Integra vox vis eſt, niſi deſit fortè datiuus.
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter
Quæ referũt, vt Qui: quæ percõtantur, vt Ecquis: Defecta vocatiuo.
Et quæ diſtribuunt, vt nullus, neuter, & omnis:
Infinita ſolent his iungi, vt quilibet, alter,
Quinto hæc ſæpè carent caſu: & pronomina præter
Quatuor hæc infrà, Noſter, noſtras, meus, & tu.

Propria cuncta notes, quibus eſt natura coercens
Plurima ne fuerint, vt Mars, Cato, Gallia, Roma: Defect. plur.
Ida, Tagus, Lælaps, Parnaſſus, Bucephalus q3.
His frumenta dabis, penſa, herbas, vda, metalla,
In quibus authorum quæ ſint placita ipſe requiras:
Eſt vbi pluralem retinent hæc, eſt vbi ſpernunt.

Neutra ſingular. carentia quibuſdam caſibus pluralibus.

Hordea, farra, forum, mel, mulſum, defruta, thuſq3 Rus Far. 17.
Treis tantùm ſimiles voces pluralia ſeruant.
Heſperus & veſper, pontus, limuſq3, fimuſq3, Appellat. maſculina. defecta plurali.
Sic penus & ſanguis: ſic æther, nemo, ſed iſta
Maſcula ſunt numerum vix excedentia primum.

Singula fœminei generis, pluralia rarò: Appellat. fœm. carentia plurali.
Pubes, atq3 ſalus, ſic talio cum indole, tuſſis,
Pix, humus, atq3 lues, ſitis & fuga, iunge quietem,
Sic cholera atque fames, biliſq3, ſenecta, iuuentus. Far 13 Vacæ
Sed tamen hæc ſoboles, labes, vt & omnia quintæ,
Treis ſimiles caſus plurali ſæpè tenebunt.
Excipe res, ſpecies, facies, aciesq3, dieſq3,

Quas

Quas voces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent muliebria nectere, vt hæc sunt:
Stultitia, inuidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet.
Quam tibi præfixam ceu certum collige filum.
Rarius his numerũ, quandoque sed adde secundũ.

Neutra carentia plurali.

Nec licet his neutris numerum deferre secundũ:
Delicium, senium, lethum, cœnúmque, salúmque.
Sic Bærathrũ, virus, vitrum, viscumq́, penumq́,
Iustitium, nihilum, ver, lac, gluten, simul halec,
Adde gelu, solium, iubar. Hic quoque talia ponas,
Quæ tibi, si obserues, occurrent multa legenti.

Masculina carentia singulari.

Mascula sunt tantùm numero contenta secundo,
Manes, maiores, cancelli, liberi, & antes, Virg. 18
Menses profluuium, lemures, fasti, atque minores,
Cum genus assignant natales: adde penates,
Et loca plurali quales Gabyq́, Locriq́,
Et quæcunque legas passim similis rationis.

Fœminina carentia singulari.

Hæc sunt fœminei generis, numeríque secundi:
Exuuiæ, phaleræ, gratéq́que, manubiæ, & idus:
Antiæ & inducie, simul insidiæq́, minæq́,
Excubiæ, nonæ, nugæ, tricæq́, calendæ,
Quisquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæq́,
Inferiæ & feriæ, primitiæq́, plagæq́,
Retia signantes, & valuæ, diuitiæq́,
Nuptiæ, sitẽ & lactes. Addantur Thebæ & Athenæ,

Quod

Quod genus inuenias, & nomina plura locorum.

Rariùs hæc primo, plurali neutra leguntur: Neutra carentia singulari.
Mœnia cum teſquis, præcordia, luſtra ferarum,
Arma, mapalia, ſic bellaria, munia, caſtra,
Funus inſta petit, petit & ſponſalia virgo,
Roſtra diſertus amat, puerīq; crepundia geſtant,
Infantéſque colunt cunabula, conſulit exta
Augur, & abſoluens ſuperis effata recantat,
Feſta Deûm poterunt, ceu Bacchanalia iungi.
Quod ſi plura leges, licet hac quoque claſſe reponas

Redundantia.

Hæc quaſi luxuriant, varias imitantia formas, Redundãtia.
Nam genus & vocẽ variant, tonitrus, tonitrúque,
Sic clypeus clypeũ, baculus baculũ, atque baculũ,
Senſus & hoc ſenſum, tignus tignúmque, tapetum,
Atque tapete tapes, punctus punctúmque, ſinapi,
Quod genus immutans fertur ſcelerata ſinapis,
Sinus & hoc ſinum, vas, lactis: mendáque mendũ,
Viſcus & hoc viſcum, ſic cornu & flexile cornum,
At Lucanus ait, Cornus tibi cura ſiniſtri.
Euentus ſimul euentum. Sed quid moror iſtis?
Talia doctorum tibi lectio mille miniſtrat.

Sed tibi præterea quædam ſunt Græca notanda,
Quæ quarto caſu fœtum peperêre Latinum. Nominatiui ex accuſatiuis Græcis.
Nam panther panthera creat, craterāque crater,
Caſſida caſſis habet, ſed & æther æthera fundit.

Hinc cratera venit, venit æthera, ſic caput ipſum
Caſsida magna tegit, nec vult panthera domari.

Vocum diuerſæ terminationes ſub eodé genere

Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus vnũ:
Gibbus et hic gibber, cucumis cucũer, ſtipis et ſtips.
Sic cinis atque ciner, vomis vomer, ſcobis & ſcobs.
Puluis item puluer, pubes puber: quibus addes,
Quæ pariũt or & os, honor & labor, arbor, adorq́,
His & apes & apis, plebs plebis. Sunt quoq́ multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam:
Vt delphin delphinus, & his elephas elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus ſic Melcager,
Teucrus item Teucer. Dabis huc & cætera cũcta,
Quæ tibi par ratio dederint & lectio caſta.

Declinatiõé variantia

Hæc ſimul & quarti flexus ſunt atque ſecundi:
Laurus enim lauri facit, & laurus genitiuo.
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus,
Sic colus atq́ penus, cornus quãdo arbor habetur:
Sic lacus atq́ domus, licèt hæc nec vbiq́ recurrãt,
His quoque plura leges, quæ priſcis iure relinquas.

Adiectiua luxuriantia.

Et quæ luxuriant ſunt adiectiua notanda (dũt:
Multa, ſed in primis quot & hæc tibi nomina fux-
Arma, iugum, neruus, ſomnus, cliuuſq́, animuſq́.
Et quot limus habet, quot frænum, & cera, bacillũ,
A quibus us ſimul is formes, vt inermus inermis.
Rarior eſt hilarus, vox eſt hilaris bene nota.

COM-

COMPARATIO NOMINVM.

Nominum compar.

COmparantur nomina, quorum ſignificatio augeri minuíve poteſt.

Gradus comparationis ſunt tres.

Poſitiuus gradus.

Poſitiuus, qui rem ſine exceſſu ſignificat: vt Albus, niger, probus, improbus.

Comparatiuus.

Comparatiuus, qui ſignificationem ſui poſitiui per aduerbium Magis auget: vt Albior, probior, id eſt, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à primo poſitiui caſu in i, addita ſyllaba or: vt ab amici, pudici, fit amicior, pudicior.

Superlatiuus.

Superlatiuus, qui ſupra poſitiuum cum Aduerbio Valdè, vel Maximè ſignificat: vt

Doctiſsimus, Iuſtiſsimus, } id eſt, valdè vel maximè { Doctus, Iuſtus.

Fit autem regulariter à primo poſitiui caſu in i, adiectis ſ & ſimus: vt à Candidi, prudenti, fit Candidiſsimus, prudentiſsimus.

In rimus.

Quæ verò poſitita in r deſinunt, adiecto rimus ſuperlatiuum formant: vt Pulcher, pulcherrimus, Niger, niger-rimus.

Excipiuntur Dextimus à Dexter, Maturimus, ſiue Maturiſsimus, ab antiquo Matur.

In lis.

Sex iſta in lis, ſuperlatiuum formant in limus: nempe Facilis, facillimus: Docilis, docillimus; Agilis, agillimus: Gracilis gracillimus: Humilis, humillimus: Similis, ſimillimus.

Deriuata à dico, loquor &c.

Quæ deriuantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur. Maledicus, maledicentior, maledicentiſsimus, à dico. Magniloquus, magniloquentior, magniloquentiſsmus, à loquor.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, vſurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Beneuolus, Beneuolentior, Beneuolentiſſimus, } à volo.
Magnificus, Magnificentior, Magnificentiſſimus, } à facio.

Comparatio nom in us purum.

Quoties vocalis præcedit us finale, comparatio fit per aduerbia Magis & Maximè: vt Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus.

COMPARATIO INVSITATIOR.

Interim acre iudicium adhibendum eſt, vt quæ in legendis authoribus rarò occurrunt, rarò itidem vſurpentur.

Cuiuſmodi ſunt quæ ſequuntur.

Aſſiduior, ſtrenuior, egregiiſſimus, mirificiſsimus, pientiſsmus vel piiſsimus, Ipſiſsimus.
Perpetuiſsimus, Tuiſsimus, } Exiguiſsimus, apud Ouidium. Multiſsmus, apud Ciceronem.

COMPARATIO ANOMALA.

Comparatio irregularis.

Bonus, melior, optimus. Malus, peior, peſsimus. Magnus, maior, maximus. Paruus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus, ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequiſſimus. Citra, citerior, citimus. Intra, interior, intimus. Infra, inferior, infimus. Extra, exterior, extimus vel extremus Supra, ſuperior, ſupremus, vel ſummus. Poſt, poſterior, poſtremus. Vltra, vlterior, vltimus. Propè, propior, proximus. à quo proximior apud Ouidium. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutiſſimus. Sæpè, ſæpiùs, ſæpiſſimè.

COM-

COMPARATIO DEFECTIVA.

Comparatio manca.

Inclytus, Inclytiſsimus.	}	{ Meritus, Meritiſsimus.
Opimus, Opimior.	}	{ Siniſter, Siniſterior.
Ocyor, Ocyſsimus.	}	{ ab ὠκύς.
Nouus, Nouiſsimus.	}	{ Iuuenis, Iunior.
Adoleſcens, Adoleſcentior.	}	{ Senex, ſenior, maximus natu.
Potior, Potiſsimus.	}	{ Ante, Anterior.
Longinquus, Longinquior.	}	{ Nuper, Nuperrimus.
Penè, peniſsimus.		

Comparatio abuſiua.

Interdum autem à ſubſtantiuis fit comparatio, ſed abuſiuè: vt

Neronior, Cinædior, Pœnior,	à	Nerone. Cinædo. Pœno.

DE PRONOMINE.

PRonomen, est pars orationis, qua in demonstranda aut repetenda re aliqua vtimur.

Pronomina sunt quindecim, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt & sua composita: vt Egomet, tute, idem, & similia. Vt etiam Qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBVS PRONOMINI.

Accidentia Pronomini.

Accidunt Pronomini, Species, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Persona, Figura.

Species pronominum.

Species Pronominum est duplex, Primitiua & Deriuatiua.

Primitiua.

Ad Primitiuam spectant ista: Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Demonstratiua.

Ex Primitiuis, alia sunt Demonstratiua, alia Relatiua.

Demonstratiua dicuntur eadem quæ & Primitiua, nimirùm, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Relatiua.

Relatiua autem sunt, Ille, ipse, iste, hic, is, idem, qui.

Deriuatiua.

Deriuatiua sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Possessiua.

Deriuatiuorum alia sunt Possessiua, alia Gentilia.

Possessiua sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester.

Gentilia.

Gentilia ex eo dicuntur, quod gentem, aut nationem, vel partes & sectas significent: vt Nostras, vestras & cuias nomen.

DE NVMERO.

Numerus in Pronominibus.

Numerus Pronominum duplex est. Singularis, vt Ego. Pluralis, vt nos.

DE CASV.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine.

Vocati-

Vocatiuo carent omnia Pronomina, præter hæc quatuor: Tu, meus, noſter, noſtras. Martialis tamen pronomini Ipſe vocatiuum tribuere videtur, quum ait,

Vt Martis reuocetur amor, ſæuiq; tonantis,
A te Iuno petat Ceſton & ipſa Venus.

DE GENERE.

Genera ſunt in pronominibus perinde vt in adiectiuis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur: vt Ego, tu, ſui. Alia per tria genera variantur: vt Meus, mea, meum. Genus pronominum.

DE DECLINATIONE.

Declinationes Pronominum ſunt quatuor. Genitiuus autem primæ declinationis exit in i: vt Ego, tu. Genitiuo Mei, tui: & ſui, quod recto caret in vtroque numero. Pronominũ declinatio.

Genitiuus ſecundæ deſinit in ius vel ius: Cuius formæ ſunt Ille, ipſe, iſte. Genitiuo Illius, ipſius, iſtius. Hic, is, qui. Genitiuo Huius, eius, cuius. Secunda.

Genitiuus tertiæ declinationis exit in i, æ, i, quemadmodum nominum adiectiuorum, quæ per tres terminationes terminantur. Cuius ſortis ſunt, Tertia.

Nom.	Meus, mea, meum.	G.	Mei, meæ, mei.
	Tuus, tua, tuum.		Tui, tuæ, tui.
	Suus, ſua, ſuũ. (ſtrũ.		Sui, ſuæ, ſui.
	Noſter, noſtra, no-		Noſtri, noſtræ, noſtri.
	veſter, veſtra, veſtrũ		Veſtri, veſtræ, veſtri.

Genitiuus quartæ habet âtis: ex quo ordine ſunt Quarta.

Noſtras, Veſtras, Cuias,	Genitiuo	Noſtrâtis. Veſtrâtis. Cuiâtis.

Cæteri obliqui in vtroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE

PRONOMEN.

DE PERSONA.

Persona pronominũ. Personæ pronominum sunt tres, Prima, Secunda, Tertia, vt Ego, Tu, Ille.

DE FIGVRA.

Figura. Figura est duplex: simplex, vt Ego: Composita, vt Egomet.

Pronominũ compositio. Pronomina inter se componuntur: vt Egoipse, tuipse, suiipsius, meiipsius.

Nom. Istic, Istæc, Istoc, vel Istuc. Accus. Istunc, Istanc, Istoc, vel Istuc. Ablat. Istoc, Istac, Istoc.

Pluraliter. Nominatiuo & Accusatiuo Istæc. Eodem modo declinatur & Illic, Illæc, Illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: vt Cuiusmodi, huiusmodi, illiusmodi, istiusmodi.

Componuntur & cum præpositionibus: vt Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quicum, quibuscum.

Componuntur etiam & cum aduerbijs: vt

Eccum, Eccam, Eccos, Eccas, ab Ecce. Ellum, Ellam, Ellos, Ellas, ab Ecce. Vt & idem quoque ab his & demum.

Cum coniunctione quoque componuntur: vt Nominatiuo Hiccine, hæccine, hoccine. Accusatiuo Hunccine, hanccine, hoccine. Ablatiuo Hoccine, haccine, hoccine. Pluraliter Hæccine neutrum.

Componuntur denique cum syllabicis adiectionibus: vt Met, te, ce, pte.

Met. Met adijcitur primæ & secundæ personæ: vt Egomet, meimet, mihimet, memet, nosmet, &c. Sic sibimet quoque, ac semet dicimus.

Tumet. Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse

ſe verbum à Tumeo: ſed Tuimet, tibimet, temet, noſmet, &c.

Te adijcitur iſtis: Tu, vt Tute: Te, vt Tete. Te.

Ce additur obliquis horum prorominum, Hic, ille, iſte, quoties in s deſinunt, vt Huiuſce, hiſce, illiuſce, iſtiuſce, hoſce, illoſce, iſtoſce. Ce.

Pte apponitur iſtis ablatiuis,

Mea,	} vt	Meapte,	}
Tua,		Tuapte,	
Sua,		Suapte,	
Noſtra,		Noſtrapte,	
Veſtra,		Veſtrapte.	

Pte.

Interdum etiam maſculinis & neutris adijci ſolet, vt Meopte marte, Tuopte labore, Suopte iumento, Noſtropte damno, &c.

Quis & Qui, ad hunc modum componuntur.

Quis, in compoſitione hiſce particulis poſtponitur. Quis.

En,	Ecquis,		Et hæc tam in fœminino ſingulari, quàm in neutro plurali, qua habent, non quæ vt Siqua mulier, Nequa flagitia, &c.
Ne,	Nequis,		
Alius, vt	Aliquis,		
Num,	Nunquis,		
Si,	Siquis.		

Præter Ecquis, quod vtrunque in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua. Ecquis.

His autem particulis præponitur Quis in compoſitione.

Nam,	Quiſnam,		Et hæc vbique (præterquam in ablatiuo ſingulari) Quæ habent, non Qua: vt Quænam doctrina,
Piam,	Quiſpiam,		
Putas, vt	Quiſputas,		
Quam,	Quiſquam,		
Que,	Quiſque.		

Negotia quæpiam, Optima quæque.

Quis, etiam cum ſeipſo componitur: vt Quiſquis, quod & in hunc modum variatur.

Nominatiuo Quiſquis, quicquid. Accuſatiuo Quicquid. Ablatiuo Quoquo, quaqua, quoquo.

Qui

Qui in compoſitione præponitur his particulis.

Dam, Vis, Libet, Cunque, } vt { Quidam. Quiuis. Quilibet. Quicunque } Et hæc vbique, præterquam in Ablatiuo ſingulari, Quæ retinent, non Qua: vt Quædam puella. Quæcunque facinora.

DE VERBO.

Erbum, eſt pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, eſſe aliquid, ageréue aut pati ſignificat: vt Sum, exiſto: moueo, moueor: tango, tangor.

Verbum deducitur in primis in Perſonale, vt Doceo: & Impersonale, vt Oportet.

Perſonale Verbum.

Perſonale eſt, quod certis perſonis diſtinguitur, vt Ego lego, Tu legis, Ille legit, Illi legunt.

Impersonale.

Contra, impersonale dicitur, quod diuerſarum perſonarum vocibus non diſtinguitur, nec variatur: vt Pœnitet, tædet, miſeret, oportet.

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Accidentia verbo.

Verbo quidem accidunt iſta: Genus, Modus, Tempus, Figura, Species, Perſona, Numerus, Coniugatio.

DE GENERE.

Quinque ſunt Verborum genera, { Actiuum, Paſſiuum, Neutrum, Deponens, Commune.

ACTIVVM.

Actiuum.

Actiuum eſt quod agere ſignificat, & in o finitum, paſſiuum in or formare poteſt: vt Doceo, doceor. Lego, legor.

PAS-

PASSIVVM.

Passiuum est, quod pati significat, & in or finitum, actiui formam, r, dempto resumere potest: vt Amor, amo. Afficior, afficio. Passiuum.

NEVTRVM.

Neutrum est, quod in o vel in m finitum, nec actiuam, nec passiuam formam integrè induere potest, vt Curro, ambulo, iaceo, sum. Neutrum.

Neutrorum tria sant genera.

Nam aliud Substantiuum dicitur: vt Sum, es, est, sumus, &c. Aliud Absolutum, sic dictum, quod ipsum per se sensum absoluat. Neutrum substantiuũ. Neutrum absolutum.

Atque hoc rursum duplex est. Nam alterum actionem completam in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem: vt Ambio, dormio, pluit, ningit. Alterum verò passionem in ipso completam indicat: vt Palleo, rubeo, albesco, nigresco.

Est præterea & aliud, cuius actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passiuæ vocis vsurpat: vt

Bibo vinum, Curro stadium, Viuo vitam. — Vinum bibitur. Stadium curritur. Vita viuitur.

Sunt denique, quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: vt Eo, adeo: mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens, quod in or finitum, vel actiui significationem habet, vt Loquor verbum: vel neutri, vt Philosophor. Deponens.

COMMVNE.

Commune, quod in or finitum, tam actiuam quàm passiuam significationem obtinet: vt Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustre Commune.

ſtror, dignor, teſtor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior: multaque id genus alia, quæ paſſim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum ſex enumerantur.

Indicatiuus. Indicatiuus, qui ſimpliciter aliquid fieri aut non fieri definit: vt *Probitas laudatur & alget.* Hic modus aliquando per interrogationem vſurpatur: vt *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem: vt *An in aſtu venit aliud ex alio malum?*

Imperatiuus Imperatiuus, quo inter imperandum vtimur. Hic modus futurum non habet, ſed præſens duplex: vt apud Propertium. *Aut ſi es dura nega, ſin es non dura, veni.*

Virg. *Tityre dum redeo, breuis eſt via, paſce capellas:*
Et potum paſtas age Tityre, & inter agendum
Occurſare capro (cornu ferit ille) caueto.

Præteritum autem à ſubiunctiuo mutuatur. Cic. Sed *amabo te, nihil incommodo valetudinis tuæ feceris.* Martialis. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec vllum*
Addideris verbum, cœna parata tibi eſt.

Quin & illa paſſiua, Præceptum ſit, Dictum ſit, Determinatum ſit, præteriti imperatiui eſſe fatetur Priſcianus.

Hic modus etiam permiſſiuus dicitur, quòd interdum per hunc permiſſio ſignificetur, vt
Si ſine pace tua, atque inuito numine Troës
Italiam petiere, luant peccata, nec illos Iuueris auxilio.

Denique aliquando etiam Suppoſitiuus aut Hortatiuus appellatur: vt Virgilius,
eamus & in media arma ruamus.

Optatiuus. Optatiuus, quo optamus fieri rem aliquam, nec refert factáne ſit, an fiat, an ſit facienda: vt *Vtinam bonis literis ſuus detur honos.*

Modus

Modus Optatiuus, Potentialis & Subiunctiuus, quinque ſeparata eiſdem vocibus tempora habere videntur, vt eſt author Linacrus. Præterea notandum eſt, Præſens huius modi aſſumere quandoque ſignificationem futuri, vt *Vtinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis quo poſſe, velle, aut debere fieri aliquid ſignificamus: vt *Expectes eadem à ſummo minimoq; Poeta*, pro potes expectare. *Non expectes vt ſtatim gratias agat, qui ſanatur inuitus*, pro non debes expectare. *Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro vult affirmare. Potentialis.

Græci hunc modum nunc per Indicatiuum, nunc per optatiuum modum, & particulam ἂν exprimunt. Græcorum optandi modus.

Subiunctiuus, qui niſi alteri ſubijciatur orationi, vel alteram ſibi ſubiectam orationem habeat, per ſe ſententiam non abſoluit: vt Subiũctiuus.

Si fueris fœlix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (ſicut dictum eſt) conueniunt: diſcernuntur verò ſignificatu & ſignis. Optatiuus enim ſemper adhæret aduerbio cuipiam optandi: vt *Vtinam veniat aliquando tempus*. Potentialis verò neque vllum aduerbium adiunctum habet, nec coniunctionem. Subiunctiuus autem ſemper aliquam coniunctionem annexam habet: vt *Si venero. Vt taceas Quum cœnauero.* Nota.

Infinitiuus, qui agere quidem aut pati ſignificat, at citra certam numeri & perſonæ differentiam: vt *Malim probus eſſe quàm haberi.* Infinitiuus.

DE TEMPORE.

Tempora ſunt quinque.

Præſens, quo actio nunc geri ſignificatur: vt *Scribo.* Præſens.

Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuiſſe ſignificatur, non tamen abſolutam tunc temporis fuiſſe actionem: vt, Imperfectũ.

Virgil.

Virgil. *Hic templum Iunoni ingens Sydonia* Dido *Condebat.* Erat enim adhuc in opere.

Perfectum. Perfectum, quo præterita abſolutáque ſignificatur actio. Hoc in paſſiuis, deponentibus, & communibus duplex eſt, & ob id duplici circuitione explicatum. Alterum, quo proximè præteritum exprimitur: vt *Pranſus ſum.* Alterum, quo vlteriùs præteritum indicatur: vt *Pranſus fui.* Non enim ſi modò Pranſus ſis, Pranſus fui, commodè aptéve dixeris.

Pluſquam perfectum. Pluſquam perfectum, quo actio iamdiu præterita ſignificatur.

Futurum. Futurum, quo res in futuro gerenda ſignificatur.

Hic promiſsiuus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: vt Ouid. *Ibimus ô Nymphæ, monſtrataq; ſaxa petemus.*

Exactum. Huius aliud genus eſt, quod Exactum vocant: vt *Videro, Abiero.*

Teren. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum, futurum etiam in ſubiunctiuo modo reperitur.

Plin. *Ero ſecurior dum legam, ſtatimq; timebo quum legero.*

DE FIGVRA.

Figura eſt duplex. Simplex, vt facio: Compoſita, vt calefacio.

Verba compoſita, quorum ſimplicia exoleuerunt, ſunt defendo, offendo, aſpicio, conſpicio, adipiſcor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, infligo, inſtigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: vt Impleo, à πλῶ; Percello, à κελλῶ.

DE SPECIE.

Species eſt duplex.

Primitiua. Primitiua, quæ eſt prima verbi poſitio: vt Feruco.

Deriuatiua. Deriuatiua, quæ à primitiua deducitur: vt Feruesco.

Deriuatiuorum genera ſunt quinque.

Inchoa-

Inchoatiua, à Grammaticis appellata (quæ Valla, meditatiua potiùs & augmentatiua appellat) in ſco deſinunt, vt Labaſco, caleſco, ingemiſco, edormiſco. Inchoatiua.

Hæc aut inchoationem ſignificant: vt Luceſcit, id eſt, incipit lucere, aut certè gliſcere & intendi, vt apud Virgilium: *Expleri mentem nequit, ardeſcitq; tuendo*: hoc eſt, magis magiſque ardet. Ex his pleraque pro thematibus primarijs vſurpantur: vt *Timeſco, hiſco, conticeſco* id, eſt, *Timeo, hio, taceo.*

Frequentatiua deſinunt in to, ſo, xo, aut tor: vt Viſito, affecto, ſcriptito, pulſo, viſo, quaſſo, nexo, texo, vexo, ſector, ſcitor, ſciſcitor. Significant autem vel aſſiduitatem quandam, vel conatum: vt Dictito, id eſt, frequenter dico. Viſo, i. eo ad videndum. Frequentatiua.

Huc pertinent & illa, Vellico, fodico, albico, & ſimilia id genus, quæ à Grammaticis etiam apparatiua appellari ſolent. Apparatiua.

Deſideratiua finiunt in uro: vt lecturio, parturio, eſurio, cœnaturio. Hæc ad ſignificationem ſuorum primitiuorum ſtudium atque appetentiam quandam adijciunt: vt Lecturio, id eſt, legere cupio. Cœnaturio, id eſt, cupio cœnare. Deſideratiua.

Diminutiua in lo, vel ſſo exeunt: vt Sorbillo, cantillo, pitiſſo, id eſt, parùm ac modicè ſorbeo, canto, bibo. Diminutiua.

Imitatiua ſunt, quæ imitationem ſignificant: vt Patriſſo, Atticiſſo, Platoniſſo. At Latini hac forma non adeò deſectati ſunt, vnde pro Græciſſo, Græcor vſi ſunt: vt Cornicor, à cornice: Vulpinor, à vulpe: Bacchor à Baccho. Imitatiua.

DE PERSONA.

Tres ſunt verbi perſonæ: Prima, vt Lego: Secunda, vt Legis: Tertia, vt Legit.

Numeri ſunt item duo, Singularis, vt Lego: Pluralis, vt legimus.

DE CONIVGATIONE.

Coniugatio.

Quandoquidem de coniugandorum verborum ratione in Rudimentis Anglicis traditum eſt, quæ pueri tanquam vngues ſuos exactiſsimé callere debent, proximum fuerit, vt hæ Gulielmi Lilij de præteritis & ſupinis regulæ lucidiſsimæ quidem illæ, compendioſiſſimæq;, nec ſanè minùs vtiles, pari auiditate imbibantur.

G. L. DE SIMPLICIVM verborum primæ coniugationis communi præterito.

Hypermeter

Hypermeter verſus plus iuſta vna ſyllaba conſtat, ſed collidenda cum prima voce ſequentis verſus, id quod omnium commune eſt.

AS in præſenti perfectum format in aui.

Vt no, nas, naui; vocito, vocitas, vocitaui.

Deme lauo, laui: iuuo, iuui, nexóque nexui.

Et ſeco quod ſecui, neco quod necui, mico verbum
Quod micui, plico, & plicui, frico, quod fricui dat.
Sic domo quod domui, tono quod tonui, ſono verbū
Quod ſonui, crepo quod crepui, veto & vetui dat.
Atq; cubo cubui. Raro hæc formantur in aui,
Do das, ritè dedi, ſto ſtas, formare ſteti vult.

Secundæ coniugationis commune præteritum.

ES in præſenti perfectum format üi dans,

vt

Vt nigreo vigres, nigrui: iubeo excipe iussi,
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoque, mulceo mulsi,
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videóq;
Vult vidi, sed prandeo prandi, strideo stridi,
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
Quatuor his infrà geminatur syllaba prima:
Pendeo námq; pependi, mordeo vúltq; momordi,
Spondeo habere spospondi, tondeo vúltq; totondi.
L vel R ante geo si stet, geo vertitur in si: Geo.
Vtrgō vt vrsi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo, fles, fleui: leo, les, leui: indéq; natum Leo.
Deleo deleui, pleo ples pleui, neo neui:
Amaneo mansi formatur, torqueo torsi, Veo.
Hæreo vult hæsi. Veo fit ui, vt ferueo ferui,
Niueo & inde satum, poscit conniueo nini,
Et nixi: cieo ciui, vieóq; vieui.

Tertia Coniugatio.

TErtia præteritū formabit vt hîc manifestum.
Bo fit bi, vt lambo lābi: scribo excipe scripsi: Bo.
Et nubo nupsi, antiquum cumbo cubüi dat.
Co fit ci, vt vinco vici, vult parco peperci, Co.
Et parsi: dico dixi, duco quóq; duxi.
Do fit di, vt mando mandi: sed scindo scidi dat, Do.
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudíq;.
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi:

Iunge cado cecidi, pro verbero cædo cecîdi.

Cedo. *Cedo pro discedere, siue locum dare, cessi.*
Vado, rado, lædo, ludo, diuido trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do semper faciunt si.

Go. *Go fit exi, vt iungo iunxi: sed r ante go, vult si:*
Vt spargo sparsi, lego legi, & ago facit egi,
Dat tango tetigi, pungo punxi, pupugíque
Dat frango fregi: cùm signat pango pacisci,
Vult pepigi: pro iungo pegi: pro cano panxi.

Ho. *Ho fit xi, traho ceu traxi docet, & veho vexi.*

Lo. *Lo fit üi, colo ceu colüi: psallo excipe cum p,*
Et sallo sine p, nam salli format vtrumque:
Dat vello velli, vulsi quoque, fallo fefelli,
Cello pro frango ceculi, pello pepulíque.

Mo. *Mo fit üi, vomo ceu vomui: sed emo facit emi*
Como petit compsi, promo prompsi: adiyce demo
Quod format dempsi: sumo sumpsi, premo pressi.

No. *No fit ui, sino ceu siui: temno excipe tempsi,*
Dat sterno straui, sperno spreui, lino leui,
Interdum lini & liui, cerno quoque creui:
Gigno pono, cano, genüi, posüi, cecini dant.

Po *Po fit psi, vt scalpo scalpsi, rumpo excipi rupi:*
Et strepo quod format strepui, crepo & crepui dat.

Ro. Quo. *Quo fit qui, vt linquo liqui: coquo demito coxi.*
Ro fit ui, sero ceu pro planto & semino, seui,
Quod serüi melius dat mutans significatum.
Vult verro verri & versi, vro vssi, gero gessi,

Quæro

Quæro quæſiui, tero triui, curro cucurri.
So velut accerſo, arceſſo, inceſſo, atque laceſſo. So.
Formabit ſiui: Sed tolle capeſſo capeſſi,
Quodq; capeſſiui facit: atque faceſſo faceſſi,
Sic viſo viſi, ſed pinſo pinſui habebit.
Sco ſit vi, vt paſco paui: vult poſco popoſci, Sco.
Vult didici diſco, quæxi formare quiniſco.
To ſit ti, vt verto verti: ſed ſiſto notetur To.
Pro facio ſtare actiuum, nam iure ſtiti dat.
Dat mitto miſi, petij peto, ſiue petiui.
Sterto ſtertui habet, meto meſſui. ab ecto ſit exi:
Vt flecto flexi, pecto dat pexui, habetq;
Pexi: etiam necto dat nexui, habet quoq; nexi.
Vo ſit vi, vt voluo volui: viuo excipe vixi. Vo.
Nexo vt nexui habet, ſic texo texui habebit. XO
Fit Cio ci, vt facio feci, iacio quoq; ieci, Cio.
Antiquum lacio lexi, ſpecio quoq; ſpexi.
Fit Dio di, vt fodio fodi, Gio, ceu fugio, gi. Dio. Gio.
Fit Pio pi, vt capio cepi: cupio excipe piui: Pio.
Et rapio rapui, ſapio ſapui, atque ſapiui.
Fit Rio ri, vt pario peperi. Tio ſſi, geminans S, Rio. Tio.
Vt quatio quaſſi, quod vix reperitur in vſu.
Denique iio fit ii, vt ſtatuo ſtatui: plxo pluui
Format, ſiue plui: ſtruo ſed ſtruxi, fluo fluxi.

Quarta coniugatio.

QVarta dat is iui, monſtrat ſcio ſcis, tibi ſciui:

Verborum quartæ coniugationis commune præteritum

Excipias venio dans veni, cambio campsi,
Raucio rausi, farcio farsi, sartio sarsi,
Sepio sepsi, sentio sensi, fulcio fulsi,
Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio vinxi:

Pes proceleusmaticus.

Pro salto, salui, & amicio, amicui dat.
Parciùs vtemur, cambui, hauriui, amiciui,
Sepiui, sanxiui, sarciui, atque saliui.

De compositorum verborum præteritis.

Præteritum dat idem simplex & compositum,
Vt docui edocui monstrat, Sed syllaba semper
Quam simplex geminat, composto non geminatur,
Præterquã tribus his præcurro, excurro, repungo:
Atque à do, disco, sto posco, ritè creatis.

Plico.

A Plico compositum cum sub, vel nomine, vt ista,
Supplico, multiplico, gaudent formare plicaui.
Applico, complico, replico, & explico, ui vel in aui.

Aboleo. Adoleo. Exoleo. Inoleo. Oboleo.

Quamuis vult oleo simplex olui, tamen inde
Quoduis compositum melius formabit oleui:
Simplicis at formam redolet sequitur suboleto.

Pungo.

Composita à pungo formabunt omnia punxi,
Vult vnum pupugi, interdumq; repungo repunxi

Do.

Natum à do quando est inflexio tertia, vt addo,
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo:
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: at vnum
Abscondo abscondi. Natũ à sto, stas, stiti habebit.

Verba

Verba hæc ſimplicia præſentis præteritiq;
Si componantur, vocalem primam in e mutant:
Damno, lacto, ſacro, fallo, arceo, tracto, fatiſcor, Partio.
Partio, carpo, patro, ſcando, ſpargo, parioq;.
Cuius nata, peri, duo comperit & reperit dant:
Cætera ſed perui, velut hæc aperire, operire.
A Paſco paui tantùm compoſita notentur, Paſco.
Hæc duo, compeſco, diſpeſco, peſcui habere:
Cætera vt epaſco ſeruabunt ſimplicis vſum.

Mutantia primam vocalem vbique in I.

Hæc habeo, lateo, ſalio, ſtatuo, cado, lædo,
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo cecîdi,
Tango, egeo, teneo, taceo, ſapio, rapioq;,
Si componantur, vocalem primam in I mutant:
Vt rapio rapui, eripio eripui: à Cano natum, Cano.
Præteritum per üi, ceu concino concinüi dat. Placeo.
A Placeo ſic diſpliceo, ſed ſimplicis vſum
Hæc duo, complaceo cum perplaceo bene ſeruant.
Compoſita à Pango retinent à quatuor iſta, Pango.
Depango, oppango, circumpango, atque repango.
A Maneo manſi, minüi dant quatuor iſta. Maneo.
Præmineo, emineo, cum promineo, immineoq;:
Smplicis at verbi ſeruabunt cætera formam.
Compoſita à Scalpo, calco, ſalto, a per u mutãt: Scalpo.
Id tibi demonſtrant exculpo, inculco, reſulto.
Compoſita à Claudo, quatio, lauo reijciunt a: Claudo.

Id docet à claudo, occludo, excludo: à quatioq́,
Percutio, excutio: à lauo, prolno, diluo, nata.

Mutantia primam Vocalem vbique in *I*, *præterquàm in præterito.*

Excipitur Coemo.
Hæc ſi componas, Ago, emo, ſedeo, rego, frango,
Et capio, iacio, lacio, ſpecio, premo, ſemper
Vocalem primam præſentis in I ſibi mutant,
Sic Facio Lego.
Præteriti nunquàm. ſeu Frango, refringo refregi:
A capio incipio incepi. Sed pauca notentur:
Námq; ſuum ſimplex perago ſequitur ſatagóque.
Ago. Rego.
Atque ab ago, dego dat degi, cogo coëgi,
A rego ſic pergo perrexi, vult quoque ſurgo
Surrexi, media præſentis ſyllaba adempta.
Facio.
Nil variat facio, niſi præpoſito præeunte,
Id docet olfacio, cum calfacio, inficióque.
Lego.
A lego nata, re, ſe, per, præ, ſub, trans, præeunte,
Præſentis ſeruant vocalem, in I cætera mutant:
De quibus hæc Intelligo, diligo, negligo tantùm
Præteritum lexi faciunt, reliqua omnia legi.

De Simplicium verborum Supinis.

NVnc ex præterito diſcas formare Supinum.
Bi.
Bi ſibi tũ format, ſic namq; bibi bibitum fit.
Ci
Ci fit ctum, vt vici victum, teſtatur & ici
Dans ictum, feci factum, ieci quoque iactum.
Di.
Di fit ſum, vt vidi viſum: quædam geminant S.

Vt

Vt pandi paſſum, ſedi ſeſſum: adde ſcidi quod
Dat ſciſſum, atque fidi fiſſum, fodi quoque foſſum.

Hic etiam aduertas, quod ſyllaba prima ſupinis
Quam vult præteritum geminari, nõ geminatur.
Idq; totondi dans tonſum docet, atque cecîdi.
Quod cæſũ, & cecidi quod dat caſum atq; tetẽdi
Quod tenſum & tentũ, tutudi tunſũ, atq; pepedi
Quod format peditũ, adde dedicq; iure datũ vult.

Gi fit ctum, vt legi lectum, pegi pepigiq; Gi.
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.

Li fit ſum: vt ſalli, ſtans pro ſale condio, ſalſum. Li.
Dat pepuli pulſum, ceculi culſum, atque fefelli Al.
Falſum, dat velli vulſum, tuli habet quoque latum

Mi, ni, pi, qui, tum fiunt, velut hîc manifeſtum Mi. Ni, Pi, Qui.
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum.
A capio cepi dans captum, à cæpio cæptum,
Arumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.

Ri fit ſum, vt verri verſum: peperi excipe partũ Ri.
Si fit ſum, vt viſi viſum, tamen ſſ. geminato. Si.
Miſi formabit miſſum: fulſi excipe fultum,
Hauſi hauſtum, ſarſi ſartum, fæſi quoque fartum
Uſſi uſtum, geſſi geſtum, torſi duo, tortum
Et torſum, indulſi indultum, indulſumq; requirit.

Pſi fit ptũ, vt ſcripſi ſcriptũ, cãpſi excipe cãpſum. Pſi.
Ti fit tum, à ſto namque ſteti, à ſiſtoq; ſtiti fit i.
Præterito, commune ſtatum: verti excipe verſum:

Visitum, vt flaui flatum: paui excipe pastum,
Dat laui lotum, interdum lautum atq; lauatum,
Potaui potum, interdum facit & potatum.
Sed faui fautum, caui cautum, à sero seui
Formes ritè satum, liui linique litum dat.
Solui à soluo solutum, volui à voluo volutum,
Vult singultiui singultum, vaneo vanis
Vaniui, vanum: sepeliui ritè sepultum.

(quoduis

Quod dat üi dat itum, vt domüi domitũ: excipe
Verbum in üo, quia semper üi formabit in utum:
Exüi vt exutum: à ruo deme rüi, ruitum dans.
Vult secui sectum, necui nectum, fricuiq;
Frictum: miscui itẽ mistũ, ac amicui dat amictum
Torrui habet tostum, docui doctum, tenuiq;
Tentum, consului consultum, alui altum, alitumq;
Proceleusmaticus. *Sic salui saltum, colui, occului quoque cultum.*
Pinsui habet pistum, rapui raptum, serüique.
A sero vulc sertum, sic texui habet quoque textũ.

Hæc sed üi mutant in sum, nam censeo censum.
Cellüi habet celsũ, meto messui habet quoq; messũ
Nexüi item nexum, sic pexui habet quoque pexũ,
Dat patui passum, carui cassum, caritumq;
Xi sit ctum, vt vinxi vinctũ: quinque abiciunt n.
Nam finxi fictum, minxi mictum, inque supino
Dat pinxi pictum, strinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, flexi, plexi, fixi dant, & fluo fluxum.

De

De compositorum verborum Supinis.

COmpositū vt simplex formatur quodq; supinum,
Quamuis non eadē stet semper syllaba vtrique.
Composita à tunsum, dempta n, tusum: à ruitū sit Tundo
I media dempta, rutum: & à saltum quoq; sultū Ruo, Salio
A sero, quando satum format, composta situm dant Sero,
Hæc captum, factum, iactū, raptum, a per e mutāt
Et cantū, partum, sparsum, carptum, quoq; fartū.
Verbum Edo cōpositum, non estū, sed facit esum: Edo.
Vnum duntaxat Comedo, formabit vtrunque.
A nosco tantùm duo cognitū & agnitū habentur,
Cætera dant notum, nullo est iam noscitum in vsu.

Præterita verborum in Or.

VErba in or, admittunt ex posteriore supino,
Præteritum, verso u per us, & sum cōsociato
Vel fui: vt à lectu, lectus sum vel fui. At horum
Nunc est deponens, nunc est commune notandum
Nam labor, lapsus, patior dat passus, & eius Patior,
Nata, vt compatior compassus, perpetiorque
Formans perpessus. Fateor quod fassus, & inde Fateor.
Nata, vt confiteor confessus, diffiteorque
Formans diffessus. Gradior dat gressus, & inde Gradior.
Nata, vt digredior digressus. Iunge fatiscor
Fessus sum, mensus sum metior, vtor & vsus.
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orsus,
Nitor nisus vel nixus sum, vlciscor & vltus.

Irascor

Iraſcor ſimul iratus, reor atque ratus ſum.
Obliuiſcor vult oblitus ſum. Fruor optat
Fructus vel fruitus, miſereri iunge miſertus.
Vult tuor & tueor, non tutus, ſed tuitus ſum:
Quamuis & tutum & tuitum ſit vtrique ſupinũ.
Loquor. *A loquor adde locutus, & à ſequor adde ſecutus.*
Experior facit expertus. Formare paciſcor
Apiſcor. *Gaudet pactus ſũ: nãciſcor nactus. Apiſcor (eptus.*
Quod vetus eſt verbũ, aptus ſũ: vnde adipiſcor ad
Iunge queror queſtus, proficiſcor iunge profectus.
Expergiſcor ſum experrectus. Et hæc quoq; cõmi-
niſcor commentus, naſcor natus, moriórque
Mortuus, atq; orior quod præteritum facit ortus.

De Verbis geminum præteritum mutuantibus.

Verſus hypermeter. PRæteritũ actiuæ & paſſiuæ vocis habent hæc:
Cœno cœnaui & cœnatus ſum tibi format.
Iuro iuraui & iuratus, potóque potaui
Et potus, titubo titubaui vel titubatus.
Sic careo carui & caſſus ſum, prandeo prandi
Et pranſus, pateo patui & paſſus, placeoq;
Dat placui & placitus. ſueſco ſueui atque ſuetus.
Vaneo pro vendor, veniui, venditus & ſum.
Nubo nupſi nuptáque ſum, mereor meritus ſum,
Vel meriui: adde libet libuit libitum. Et licet adde
Quod licuit licitum. Tadet quod tæduit, & dat

Pertæſum

Pertæsum, adde pudet faciens puduit, puditúmq;
Atque piget, tibi quod format piguit pigitúmque.

De Neutropassiuorum Præteritis.

NEutropassiuum sic præteritum tibi format, Versus hypermeter.
Gaudeo gauisus sum, fido fisus, & audeo
Ausus sum, fio factus, soleo solitus sum,
Mœreo sum mœstus: sed Phocæ nomen habetur.

De Verbis Præteritum mutuantibus.

QVædam præteritũ verba accipiunt aliundè: Flauésco, Erubesco, Lucesco.
Incœptiuũ in sco, stans pro primario, adoptat
Præteritum eiusdem verbi: vult ergo tepesco
A tepeo tepui: feruesco, à ferueo, ferui.
A video cerno vult vidi: à concutio vult
Præteritum quatio concussi, à percutíoque
Percussi ferio: à mingo vult meio minxi.
A sedeo sido vult sedi: à suffero tollo
Sustuli, & à fuo sum fui, & à tulo ritè fero tuli.
A sto sisto steti, tantùm pro stare, furóque
Insaniui, à verbo eiusdem significati.
Sic poscunt vescor, medeor, liquor, reminiscor,
Præteritum, à pascor, medicor, liquefio, recordor.

De Verbis Præterito carentibus.

PRæteritũ fugiũt, vergo, ambigo, glisco, fatisco *Syluesco, Fruticesco, Sterilesco, Diesco.
Polleo, nideo. Ad hæc inceptiua, vt puerasco,

Et

Desiderativa. vt Micturio. Scripturio. Iturio. Cacaturio.

Et passiua, quibus caruere activa supinis,
Vt metuor, timeor. Meditativa omnia, præter
Parturio, esurio, quæ præteritum duo seruant.

Verba Supinum ratò admittentia.

Hæc ratò aut nũquã retinebũt verba supinũ
Lãbo, mico micui, rudo, scabo, parco peperci
Dispesco, posco, disco, compesco, quinisco,
Dego, ango, sugo, lingo, ningo, satagoque,
Psallo, volo, nolo, malo, tremo, strideo, strido
Flaueo, liueo, auet, paueo, conniueo, feruet.
Auuo cõpositum vt renuo, à cado vt incido: præter
Occido quod facit occasum, recidoq; recasum.
Respuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, caluo,
Et sterto, timeo: sic luceo & arceo, cuius
Cõposita ercitũ habent. Sic à gruo, vt ingruo natũ
Et quæcunque in üi formantur neutra secunda:
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceoque,
Pareo, item & careo, noceo, pateo, lateoque,
Et valeo, caleo: gaudent hæc namque supino.

Linquo do: Simplex. Adde Satago, Sido, Sapio.

DE VERBIS DEFECTIVIS.

Sed nunc vt totum percurras ordine verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala verba,
Quæ quia clauda quidẽ remanẽt, nec versibus ap-
Qui rectis pedibus pleniſq; incedere gaudent, (ta,
Hisce sequens dabitur, quem cernis sermo solutus

Præsens

Præſens Indicatiuus, Aio, ais, ait. Plura aiunt. Præteritum imperfectum. Aiebam, aiebas, aiebat. Pl. Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperatiuus, Ai. Aio.

Præſens Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus: Aias; aiat. Pluraliter, Aiamus, aiant. Præſens participium, Aiens.

Præſens Optatiuus & Subiunctiuus, Auſim, auſis, auſit. Pluraliter, Auſint *Indicat. Saluebis. Imper. Salue, ſalueto, Plural. ſaluete, Saluetote. Infinit. Saluere.* Auſim. Saluc.

Imperat. Aue, aueto. Pl. Auete, Auetote. Infinit. Auere. Aue.

Imperatiuus. Cedo, Pluraliter, Cedite, *id eſt*, Dic *vel Porrige*. Cedo.

Futurum, Faxim, faxis, faxit pro faciam vel fecero. Pluraliter faxint. Faxo

Imperfectum, Opt. Potent & Subiunct. Forem, fores, foret. pro eſſem, eſſes, eſſet, Pluraliter, Forent. Forem.

Infinitiuus, Fore, id eſt, Futurum eſſe.

Præſens Indicat. Quæſo, Pluraliter, Quæſumus. Quæſo.

Infit. ſola vox eſt, Dicit ſeu dixit ſignificans. Plural. Infiunt. id eſt, Dicunt. Infit.

Præſens Indicatiuus, Inquio vel inquam, inquis, inquit. Pluraliter, Inquiunt. Inquio.

Præterperfectum, Inquiſti, inquit.

Futurum, Inquies, Inquiet.

Imperatiuus, Inque apud Terentium. Inquito apud Plautum.

Præſens Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus, Inquiat. Participium Inquiens. Futurum, Inquies, Inquiet. *Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. Plural. Valete, valetote. Infinit. Valere.*

Hæc quatuor ſequentia, Odi, cœpi, memini, noui, omnes voces præteriti perfecti, & pluſquam perfecti omnium. Odi.

omnium modorum integras habent: vt & futuri quoque, quoties à præterito indicatiui formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, nisi quod Memini in Imperatiuo sing. memento. Plu. Mementote habet.

Odi, noui, & cœpi, carent imperatiuo.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer, à fer, simplicia non reperiri.

Præterea,	Dic, Duc, Fer, Fac,	pro	Dice, Duce, Fere, Face,	voces esse per apocopen concisas & decurtatas.

Denique notabunt Eo & queo, habere imperfectum ibam, quibam, in Futuro, ibo, quibo.

DE VERBIS IMpersonalibus

ET de personalibus quidem hactenùs dictum esto, deinceps verò de Impersonalibus dicendum, quæ nominatiuum certæ personæ non recipiunt, sed mutatur nominatiuus personæ in obliquos: vt quod Anglicè personaliter dicimus, *I must reade Virgil*, Latinè impersonaliter efferunt, Oportet me legere Virgilium.

Impersonalia igitur appellantur, non quòd persona careant, (habent enim vt videmus, vocem tertiæ personę tam actiuam quàm passiuam quàm plurima) sed quia nullius personæ aut numeri certam significationem nisi ex adiuncto nominis vel pronominis casu obliquo sortiantur. Nam, Oportet me, primæ personæ esse videtur, numerique singularis: Oportet nos, primæ personæ pluralis: Oportet te, secundæ personæ singularis. Oportet vos, secundæ pluralis: atq; itidem de reliquis.

Impersonalia cur sic dicta.

Sunt

Sunt igitur Impersonalia duplicia: Actiuæ vocis & Passiuæ vocis.

Impersonalia Actiuæ vocis sunt hæc & his similia: Impersona. actiuæ vocis

Est,	Accidit,	Vacat,	Iuuat,
Interest,	Cõtingit,	Præstat,	Constat,
Refert,	Euenit,	Restat,	Conducit,
Placet,	Expedit,	Decet,	Miseret,
Libet,	Liquet,	Oportet	Piget,
Pœnitet,	Licet,	Potest.	Pudet.
Tædet,	Solet.		

Denique nullum ferè verbum est tam personale, vt non idem impersonalis formam possit induere: nec è diuerso. Horum tamen quædam personaliter vsurpantur: vt *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest. Ars iuuat agentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: vt Pudet, pœnitet, oportet. Tametsi legere est apud Terentium, *Quæ adsolent, quæq; oportent signa ad salutem esse, huic omnia esse video.*

Coniugantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A liquet, non extat præteritum. Coniugãtur in tertia persona.

Tædet, pertæsum est format.

Miseret & miserescit, miserium est.

Inueniuntur etiam in vsu,

Placitum est,	præterit. à	Placet.
Libitum est,		Libet.
Puditum est,		Pudet.
Licitum est,		Licet.
Pigitum est,		Piget.

Impersonalia passiuæ vocis fiunt ab omnibus verbis actiuis & neutris: vt Curritur, Turbatur. Impersonalia passiuæ vocis carent Supinis & Gerundis.

Impersonalia Supinis & vocibus Gerundij carent.

DE GERVNDIIS.

GErundia porrò voces participiales vocari possunt, quod similia participijs sunt: sicut prouerbiales

dicimus, quæ sunt similia prouerbijs.

Proinde quia parùm videbamus conuenire inter Grammaticos, vtrum ad verba, an ad participia propriè pertinent, hinc in confinio vtriusque partis relinquimus, vt vtri velint, sese regno addicant.

Porrò à nomine casum, à verbo agendi vel patiendi, vel neutrius, significationem accipiunt.

Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideò nec iusta verba esse possunt, nec participia.

Terminationes Gerũdij.

Gerundij terminationes sunt tres. { Di, genitiui casus / Do, datiui & ablat. / Dum, nomin & ac.

Gerundia autem actiuè, maiore ex parte significare, nulli dubium est: licèt interdum etiam passiuè significent. Cuius rei exempla erunt ista: *Athenas quoque missus eruditendi causa*, id est, vt eruditetur, *Vrit q; videndo fœmina* id est, dum videtur, *Satis ad cognoscendum illustria, Ars ad discendum facilis*, id est, vt cognoscatur, vt discatur.

DE SVPINIS.

Supina.

SVpina quoque meritò participialia verba dicuntur, omniaque cum gerundij vocibus communia habent. Exeunt autem, prius in um, Posterius in u: vt Visum, visu. Significant autem prius quidem ferè actiuè (sicut in rudimentis dictum est) Posterius verò passiuè.

DE PARTICIPIO.

Participium.

PARTICIPIVM, est pars orationis inflexa casu, quæ à Nomine, genera, casus, & declinationem: à Verbo, tempora & significationes: ab vtroque, numerum & figuram accipit.

ACCI-

PARTICIPIVM.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Participio septem, { Casus, Genus, Declinatio, Tempus } { Significatio, Numerus, Figura. } Accidentia participiorū

De genere autem & casu, & declinatione, idem hîc statuendum, quod supra in nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora Participiorum sunt quatuor. Tempora participiorū,

Præsens in ans vel ens: Amans, Legens. Præsens.

Cæterùm iens, Participium ab eo, simplex rarius legitur in nominatiuo, sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis.

Composita verò nominatiuum quidem in iens finitum habent, Genitiuum autem in untis: vt Abiens, abeuntis, Rediens, redeuntis: præter vnum Ambiens, ambientis, &c. Composita in iens.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia: vt Abeundi, abeundo, abeundum, præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum verò in { tus, sus, xus, } vt { Doctus. Visus. Nexus. } Præteritum.

Futurum autem duplex. Alterum quidem in Rus, actiuæ, vt plurimum significationis: aut neutralis, vt Lecturus, cursurus. Alterum verò in Dus passiuæ significationis semper: vt Legendus. Futurum.

SIGNIFICATIO.

Actiuè significant ea Participia, quæ ab actiuis cadunt: vt Docens, docturus. Verberans, verberaturus. Significatio.

A neutris cadentia, neutraliter significant: vt Currens, cursurus. Dolens, doliturus.

Participia in dus.

A quibuſdam neutris reperiuntur etiam participia in dus: vt dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Participia paſsiua à neutris.

Paſſiuè ſignificant, quæ à paſſiuis deſcendunt: vt Lectus, legendus, Auditus, audiendus.

Fiunt & participia paſſiua ab huiuſmodi neutris, quorum tertiæ perſonæ paſſiuè vſurpantur: vt *Aratur terra*. Hinc arata & aranda terra.

Participia paſſiua à deponentibus.

Participia formata à Deponentibus, imitantur ſignificationem ſuorum verborum: vt Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in Dus: vt

Sequendus, Vtendus, Obliuiſcendus,
Loquendus Patiendus, & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc actiuè, nunc paſſiuè ſignificant: vt
Virgilius. *Nunc oblita mihi tot carmina.*
Terentius. *Meditata ſunt mihi mea incommoda.*
Virgilius. *-mentitaq; tela Agnoſcat.*

Impersonalia carent participijs.

Communium denique verborum participia, ipſorum ſignificationem induunt: vt Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter Pœnitens, decens, libens, pertæſus, pœnitendus, pudendus.

Participia anomala deducta à verbis præter analogiam.

Hæc participia præter analogiam à verbis ſuis deducuntur: Pariturus, naſciturus, ſonaturus, arguiturus, luituras, eruiturus, noſciturus, moriturus, oriturus, oſurus, futurus.

Participia derivata à nominibus.

Similia participijs ſunt iſta: Tunicatus, togatus, perſonatus, laruatus. Et innumera huius ſortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur.

NVME-

NVMERVS.

Est & numerus in participijs, vt in nomine: Singularis, vt Legens: Pluralis, vt Legentes. Numerus participij.

DE FIGVRA.

Figura est duplex: Simplex, vt Spirans: Composita, vt Respirans. Figura participiorum.

Participia aliquando degenerant in nomina participalia, vel cum alium casum quàm suum verbum regunt, vt Participia fiunt nomina participalia.

Abundans lactis. } { Patiens inediæ.
Alieni appetens. } { Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: vt Infans, indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm comparantur: vt { Amans, Amantior, Amantissimus. } { Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt: vt

Expectem qui me nunquam visurus abisti? hoc est, *Qui eo animo discessisti, vt me amplius non videres.*

Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissurus, si quid explorati haberet: id est, *ita affectus, vt non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque. i. *dignus est, vel debet amari. Vita laudata.* i. *laudabilis.*

Ejicienda est hæc mollities: id est, *debet ejici.*

Participia præsentis temporis, non rarò fiunt substantiua nomina. Modò in masculino genere: vt Oriens, occidens, profluens, confluens. Modò in fœminino: vt Consonans, continens. Modò in neutro: vt Contingens, accidens, antecedens, consequens. Modò in communi genere pro verbalibus in tor vel trix: vt Appetens, diligens, sitiens, indulgens. Participia præs. temp. fiunt nomina

Animans, modò fœmininum, modò neutrum reperitur.

DE ADVERBIO.

Aduerbium.

Duerbium eſt pars orationis non flexa, quæ adiecta verbo, ſenſum eius perficit atque explanat.

Explanàt etiam interdum & nomen: vt *Homo egregiè impudens. Non parùm ſis leno. Nimium philoſophus.* Aliquoties & Aduerbium: vt *Parum honeſtè ſe gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Aduerbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Significationis varietas, ex verborum circumſtantijs colligenda eſt.

Aduerbia loci.

In loco ſignificant: Hîc, illîc, iſtîc, intus, foris, vſquam, nuſquam, vbi, vbique, vbicunque, vbilibet, vtrobique, vbiuis, vbiubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, ſicubi, inibi, ibidem, inferiùs, ſuperiùs.

Ad locum ſignificantia.

Ad locum reſpiciunt, Hùc, illùc, iſtùc, intrò, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò, ſiquò, eò, eòdem, quòlibet, quòuis, quòcunque, foras, horſum, aliorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, ſurſum, deorſum, vtròque, neutrò, quoquouerſum.

A loco ſignificantia.

A loco denotant, Hinc, illinc, iſtinc, intus, foras, indè, vnde, aliunde, alicunde, ſicunde, necunde, indidem, vndelibet, vndeuis, vndecunque, ſupernè, infernè, cœlitus, ſunditus.

Per locum ſignificantia.

Denique per locum innuunt, Hâc, illâc, iſtâc, quâcunque, eâ, eâdem, aliâ, aliquâ, ſiquâ, nequâ, quaquâ.

Temporis aduerbia.

Aduerbia temporis ſunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, iamdudum,

dum, quampridem, iampridem, vsque, quousque, toties, quoties, aliquotics, heri, hodie, cras, pridie, postridie, perindie, manè, vesperi, nudiustertius, nudiusquartus, nudiusquintus, nudiussextus, &c. Diû, noctû, interdiû, nunc, iam, nuper, aliâs, olim, item, pridem, tantisper, paulisper, parumper, sæpè, rarò, subinde, identidem, plærunque, quotidie, quotannis, nunquam, vnquam, adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in dies, in horas, vt primùm, quum primùm, simulac, simulatque, identidem, plerunque. Vsque temporis & loci aduerbium est: vt *vsq; sub obscurum noctis. Ab Aethiopia est vsque hæc.* Est & vbi pro semper aut continuè ponitur. vt *Vsque metu micuêre sinus.* Vsque.

Aduerbia numeri vt semel, bis, ter, quater, quinquies, septies, vigesies, trigesies, quadragies, quinquagies, septuagies, octogies, centies, millies, infinities. Numeri.

Ordinis sunt: Inde, deinde, hinc, dehinc, deinceps, nouissimò, in primis, postremò, primùm, iam primùm, denique, demùm, tandem, adsummùm. Ordinis.

Aduerbia interrogandi sunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin pro cur non, num, quid ita, quò vnde, quantum? Interrogãdi.

Vocandi sunt, ô, heus, eho: & si qua sunt similia. Vocandi.

Negandi: vt Haud, non, minimè, nequaquam, ne pro non, & similia. Negandi.

Affirmandi: vt Etiam, sic, quidni, sanè, prorsus, nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, scilicet. Affirmandi.

Iurandi: vt Hercle, mehercule, mediusfidius, diusfidius, Pol, ædepol, Castor, ecastor. Iurandi.

Hortandi: vt Agè, sodes, sultis, amabò, agèdum, ehodum, eia, agite. Hortandi.

Prohibendi. Prohibendi: vt Ne, non.

Optandi. Optandi: Vtinam, si, ôsi, ô.

Excludendi. Excludendi: vt Modò, dummodò, tantummodò, solummodò, tantùm, solùm, duntaxàt, demùm.

Cõgregandi Congregandi: vt Simul, vnà, pariter, populatim, vniuersim, coniunctim, &c.

Segregandi: Segregandi: vt Seorsim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, priuatim, specialim, bifariàm, trifariàm, omnifariàm, plurifariàm, ostiatim.

Diuersitatis: vt Aliter, secùs.

Eligendi. Eligendi: vt Potiùs, potissimùm, imò, satiùs.

Intendendi. Intendendi: vt Valdè, nimis, nimiùm, immodicè, impendiò, impensè, prorsùs, penitùs, funditùs, radicitùs, omninò,

Remittendi. Remittendi: vt Vix, ægrè, paulatim, sensim, pedetentim.

Concedẽtis. Concedentis: vt Licèt, estò, demùs, sit ita, sit sanè.

Negatæ solitudinis. Negatæ solitudinis: vt Non solùm, non tantùm, non modò, nedum.

Qualitatis. Qualitatis: vt Doctè, pulchrè, fortiter, grauiter.

Quantitatis. Quantitatis: vt Parùm, minimè, maximè, summùm, adsummùm, & similia.

Cõparandi. Comparandi: vt Tàm, quàm, magis, minùs, maximè, minimè, æquè.

Rei non peractæ. Rei non peractæ: vt Fermè, ferè, propè, propemodùm, tantùm, tantùm non, modò non.

Demonstrandi. Demonstrandi: vt En, ecce, sic. Vt cùm dicimus *Sic Scribito.*

Explanandi. Explanandi: vt, id est, hoc est, quasi dicas, putà, vt putà,

putà, vtpotè.

Dubitandi: vt Forsan, forsitan, fortassis, fortasse. Dubitandi.

Euentus: vt Fortè, casu, forte fortuna. Euentus.

Similitudinis: vt Sic, sicut, sicuti, ita, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, vti, velut, veluti. Similitudinis

COMPARATIO.

Aduerbia à nominibus adiectiuis nata, & comparantur, & regunt casus comparatiui & superlatiui: vt Doctè, doctiùs illo, doctissimè omnium. Comparatio

Similiter & quædam alia: vt Benè, meliùs, optimè, Malè, peiùs, pessimè, Sæpè, sæpiùs, sæpissimè. Nuper, nuperrimè: & similia.

SPECIES.

Species est duplex: Principalis, quæ ex se originem habet: vt *Heri, cras.* Species aduerbiorum.

Deriuatiua est eorum, quæ nata sunt aliundè: vt *Furtim, à furor. Strictim, à stringo. Humaniter, ab humanus.*

Aliquando neutra adiectiua induunt formam Aduerbiorum, ad Græcorum imitationem: vt Recens, pro recenter. Toruum, pro toruè. Nomin. fiunt aduerbia.

FIGVRA.

Figura est duplex. Simplex, vt Prudenter: Composita, vt Imprudenter.

DE CONIVNCTIONE.

Coniunctio, est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONIVNCTIONI.

Coniunctioni accidunt Figura Potestas,

Potestas, & Ordo.

FIGVRA.

Figura. Figura est duplex: Simplex, vt nam: Composita, vt namque.

POTESTAS.

Potestas. Potestas, id est, significatio, est varia: Aliæ enim è coniunctionibus copulatiuæ sunt: vt Et, ac: que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cum & tum.

Tum. Tum item geminatum: vt *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc spectant & his contrariæ: vt Nec, neque, neu, néue.

Suspensiuæ. Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cùm geminantur, Suspensiuæ etiam vocantur, quòd aliud semper expectari faciant: vt *Et fugit, & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.*

Disiunctiuæ. Aliæ Disiunctiuæ: vt Aut, vel, ve, seu, siue.

At istæ, cùm geminantur, Suspensiuæ etiam vocantur: vt *Vel scribit, vel dictat.*

Discretiuæ. Aliæ Discretiuæ: vt Sed, sedenim, at, ast, atqui, quidem, autem, quoque, scilicèt, cæterùm, verò, enimuero, quod si, verùm, porrò, quin.

Rationales seu illatiuæ. Aliæ rationales, seu illatiuæ: vt Ergò, ideò, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob eam rem, ea re. Cicer. *Ea re statim ad te Aristocritum misi.*

Causales. Aliæ causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: vt Nam, námque, enim, etenim, quòd, quia, quippe, vtpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea quòd, quoniam, quatenus, & pro quia. Virgilius, *Audieras, & fama fuit.* pro nam, vel quia fuit. Quò pro quia: vt Cicer. *Non quò quicquam desit, sed quia valdè cupio.*

Quid. *Crede mihi, benè qui latuit, benè vixit, & intra Fortunam debet quisque manere suam.* pro nam, vel quia.

Perfectiuæ. Aliæ perfectiuæ, seu absolutiuæ: vt Vti, quo, pro vt,

Ne

Ne & vt, pro ne non. Terentius. *Sed patris vim vt queas ferre.*

Ne pro vt non. Cicero. *Opera datur, iudicia ne fiant.*

Aliæ continuatiuæ: vt Si, sin, ni, nisi.

Aliæ dubitatiuæ: vt Ne, an, anne, num, nunquid, vtrùm, necne. Dubitatiuæ.

Aliæ aduersatiuæ: vt Etsi, quanquam, quamuis, licet, tametsi, & aliæ id genus. Aduersatiuæ

Aliæ redditiuæ earundem: vt Tamen, attamen, sed tamen, veruntamen. Redditiuæ.

Aliæ diminutiuæ: vt Saltem, at, certè, vel: vt *Ne vel latum digitum discesseris.* Diminutiuæ.

Aliæ Electiuæ: vt Quàm, ac, atque, vt, quando, pro Quàm accipiuntur. Electiuæ.

Expletiuæ: vt Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, quoque, nam, profectò, verò, enimverò, sed enim, enim pro certè. Expletiuæ.

Virgilius. *Nam quis te iuuenum confidentissime nostras*
Iussit adire domos? Ter. *At enim non sinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc Aduerbia, nunc Coniunctiones, nunc Præpositiones esse inueniuntur: vt Cum, quoties casui iungitur, præpositio est. Cum.

In genere, Coniunctiones adeò tenui discrimine ab aduerbijs discernuntur, vt quàm sæpissimè confundantur: vt Quando, proinde, & similia.

ORDO.

Ordo Coniunctionum est triplex, nempe Ordo coniunctionum.

Præpositiuus earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur. Prepositiuus.

Subiunctiuus, earum scilicet, quæ secundum in clausula, vel tertium, vel ad summum quartum locum occupant. Subiunctiuus

Communis. Communis.

Ex Coniunctionibus hæ in primis præponi solent: Nam, quare, ac, aft, atque, & aut, vel, nec, neque, si, quia,

quin, quatenus, ſin, ſeu, ſiue, ni, niſi.

Subiunctiuæ quæ.

Subiunctiuæ verò ſunt, Quidem, quoque, autem, verò, cæm.

Enclyticæ.

Et tres Enclyticæ: vt Que, ne, ve, ſic dictæ, quòd accentum in præcedentem ſyllabam inclinent: vt Horat. *Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis,*
Indoctuſq; pilæ, diſciue, trochiue quieſcit.

Sunt & aliæ quoque voces aliquot Enclyticæ: vt Dum, ſis, nam, &c.

Communes.

Communes denique dicuntur, quæ indifferenter & præponi & poſtponi poſſunt, quales ſunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: vt Equidem, ergò, igitur, ſaltem, tamen, quanquam.

DE PRAEPOSITIONE.

Præpoſitio eſt pars orationis indeclinabilis, quæ alijs orationis partibus, vel in Compoſitione, vel in Appoſitione præponitur.

Appoſitione: vt *Chriſtus ſedet ad dextram Patris.*

Compoſitione: vt *Adactum iuramentum, adhibendum admonuit.*

Præpoſitiones poſtpoſitæ ſuis caſibus.

Quædam Præpoſitiones poſtponi ſuis caſibus inueniuntur: vt

Cum,	vt	Quibuſcum.
Tenus,		Pube tenus.
Verſus,		Angliam verſus.
Vſque,		Ad occidentem vſque.

ACCIDENTIA PRÆPOSITIONI.

Præpoſitioni accidit caſuum regimen, ſiue conſtructio.

Cæterùm in ijſdem caſibus mira eſt ſignificationis varietas

varietas, quæ non tam regulis, quàm assiduo legendi atque scribendi vsu discenda est. Exempli causa.

Secundum, aliud significat cùm dico, *Secundum aurem vulnus accepit*: id est, *iuxta aurem*. Aliud verò hîc: *Secundum Deum parentes amandi sunt*. id est, *proximè post Deum*. Aliud in hac oratione. *Secundum quietem satis mihi fœlix visus sum*. id est, *in quiete, vel inter quietem*. Secundum.

Præpositiones accusatiuum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusatiuo casui adiunguntur.

Ad. *Ad calendas Græcas.*

Apud. Virg. *At bene apud memores veteris stat gratia facti*

Ante. Ouid. *dicique beatus*
Ante obitum nemo, supremaque funera debet.

Aduersus. *Ne Hercules quidem aduersus duos.*

Cis. *Cis Thamesim sita est Aetonia.*

Citra, vltra, Hor. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
Quos vltra citraque nequit consistere rectum.

Intra. Ouid *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra*
Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. Plin. Ma. *Extra omnem ingenij aleam positus Cicero.*

Circum, locale est. vt *Circum montem.*

Circa. *Circa forum, circa viginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat: vt *Circiter horam decimam.*

Cæsar. *Circiter duo millia desiderati sunt.*

Contra. *Ne contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem supremaque labra.*

Infra. Teren. *Quem ego infra omnes, infimum esse puto.*

Supra. Salust. *Dux hostium cũ exercitu supra caput est.*

Iuxta. Ter. *Cùm lucubrando iuxta ancillas lanam faceres.*

Ob. *Fœda mors ob oculos versabatur.*

Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope

Prope. *Prope vrbem. Prope mortem.*
Præter. Terent. *Ita fugias ne præter casam.*
Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*
Post. Horat. *O ciues, ciues, quærenda pecunia primùm est, Virtus post nummos.*
Penes. Ouid. *Me penes est vnum vasti custodia mundi.*
Trans. Horatius.
Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.

Præpositiones ablatiuum regentes.

A. Terentius. *A me nulla tibi orta est iniuria.*
Ab Hæc vocalibus præponitur. Mimus. *Ab alio expectes, alteri quod feceris.*
Abs. Terentius. *Abs quouis homine beneficium accipere, cùm opus est, gaudeas.*
Absque. Terentius. *Absque eo esset. Absque pecunia miserè viuitur.*
Cum. Mimus. *Damnum appellandum est, cum mala fama lucrum.*
Clam. *Clam patre.* Et Plautus. *Clam patrem.*
Coram. *Coram senatu res acta est.*
De. *Sophistæ rixantur de lana caprina.*
E. *Qui falsum testimonium dixisse conuictus erat, è saxo Tarpeio deijciebatur.*
Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*
Pro. Mimus. *Comes facundus in via, pro vehiculo est.*
Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*
Sine. idem. *Sine Cerere & Bacchо friget Venus.*
Tenus. Virg. *-capuloq; tenus ferrum impulit ira.*

Vtriusque casus, præpositiones.

Præpositiones vtrique casui seruientes.

Hæ quatuor vtrunque casum exigunt, sed diuersa ferè significatione.

In. Terentius. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum.* sine motu.

Ouidius

Ouidius: *Inque domos ſuperas ſcandere cura fuit*: motum quodammodo inuit.

Vir. *Sub lucem exportant calathis.* i. *paulò ante lucem.*

Idem. *vaſto vidiſſe ſub antro.*

Super. Virg. *Super ripas Tyberis. Fronde ſuper viridi.*

Subter. *Subter terram. Denſa ſubter teſtitudine caſus.* Virg

Sunt & præpoſitiones, quæ nunquam extra compoſitionem inueniuntur, nimirum: Præpoſitiones nunquã extra cõpoſitionem repertæ.

Am, Di, Dis,	vt	Ambio, Diduco, Diſtraho.	&	Re, Se, Con,	vt	Recipio, Sepono, Condono.

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit n. vt coagmento, coemo, coinquino, cooperio.

DE INTERIECTIONE.

INTERIECTIO, eſt pars orationis quæ ſub incondita voce ſubitò prorumpentem animi affectum demonſtrat. Interiectio.

Tot autem ſunt interiectionum ſignificationes, quot animi perturbati ſunt motus.

Exultantis: vt Euax vah, Plau. *Euax, iurgio tandem vxorem abegi.*

Dolentis: vt Heu, hoi, hei, ô, ah. Teren. *I intro, hoi, hei.* Virgilius. *O dolor atque decus magnum.*

Timentis: vt Hei, atat. Terentius. *Hei, vereor ne quid Andria apportet mali.*

Admirantis: vt Pape. Ter. *Papè noua figura oris.*

Vitantis: vt Apage, apagésis. Terentius. *Apagésis egon' formidoloſus?*

Laudantis: vt Euge. Mar. *Cito, nequiter, euge, beate.*

Vocantis: vt Eho, oh, io. Terent. *O, qui vocaris?*

Deridentis: vt hui. Terent. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex

Ex improuiso aliquid deprehendentis: vt Atat. Terentius. *Atat data herclè mihi sunt verba.*

Exclamantis: vt Oh, proh, proh nefas. Seneca. *Oh paupertas fœlix.*

Imprecantis: vt Malùm, væ malùm. Terent. *Quid hoc (malùm?)* infœlicitatis est.

Ridentis: vt Ha ha he. Terent. *Ha ha he, defessa iam misera sum te ridendo.*

Silentium iniungentis. vt Au. Terent. *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.*

Aliæ partes fiunt interiectiones.

Illud hîc obseruandum est, nomina quoque & verba quandóque interiectionis loco poni: vt apud Virgilium. *Nauibus infandum amissis.* Cicero. *Sed amabò te cura.* Imo quæuis orationis pars, affectum animi inconditum significans, interiectionis vice fungitur.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassa (quod aiunt) Minerua, tradita sunt pueris, tantisper dum ordinarijs in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abunde sufficere arbitramur. Quòd si cui tamen adlubescit quicquam his altius exactiusq; perueſtigare, hunc ad Grammaticorum euoluenda perscrutandáque opera relegandum censemus. Quorum cum magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen nouimus, cui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiamq; Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRVCTIONE octo partium orationis.

Atque de octo quidem orationis partibus, earumq; formis, quatenùs ad Etymologiam attinet, hactenùs dictum esto: deinceps de eisdem, quatenùs ad Syntaxim, quæ Constructio dicitur, agemus.

Est

Est igitur Syntaxis, debita partium orationis inter se compositio connexioque, iuxta rectam Grammatices rationem. Constructio quid sit.

Ea verò est, qua veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo sunt vsi.

Cæterùm, priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantijs sunt paucis edisserenda. Concordantia Grammatices.

CONCORDANTIA
Nominatiui & Verbi.

VErbum personale cohęret cum Nominatiuo, numero & persona: vt

Nunquam sera est ad bonos mores via:
Fortuna nunquam perpetuo est bona.

Nominatiuus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur, nisi causa discretionis. vt *Vos damnastis.* quasi dicat præterea nemo: aut emphasis gratia: vt Terentius. *Tu es patronus, tu pater, si deseris, tu perimus.* quasi dicat præcipuè, & præ alijs patronus es. Prima concordantia.

Ouidius. *Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eris.*

In verbis, quorum significatio ad homines tantum pertinet, tertiæ personæ nominatiuus sæpè subauditur: vt est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus. vt

Terentius, *Fertur atrocia flagitia designasse.*
Ouid. *Teque ferunt iræ pœnituisse tuæ.*

Non semper vox casualis est verbo nominatiuus, sed aliquando verbum infinitum, vt *Mentiri non est meum.* Plautus. Aliquando oratio: vt Verbum infinitum nominatiuus Verbo.

Ouid. *Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes*
Emollit mores, nec sinit esse feros.

Aliquando aduerbium cum genitiuo: vt *Partim virorum ceciderunt in bello. Partim signorum sunt combusta.*

EXCEP.

EXCEPTIO PRIMA.

Accusatiuus ante verbum infinitum.

Verba Infiniti modi, pro nominatiuo accusatiuum ante se statuunt: vt *Te redyſſe incolumem gaudeo. Te fabulam agere volo.*

Resolui potest hic modus per quòd & vt, ad hunc modum: *Quòd tu redyſti incolumis, gaudeo. Vt tu fabulam agas, volo.*

Verbum inter duos nominatiuos diuersorum numerorum positum, cum alterutro conuenire potest: vt Terent. *Amantium iræ, amoris redintegratio est.*

Ouid. *-quid enim nisi vota supersunt?*

Idem. *Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt.*

Virgilius. *-nihil hic nisi carmina desunt.*

EXCEPTIO SECVNDA.

Impersonalia præcedentem nominatiuum non habent: vt *Tædet me vitæ. Pertæsum est coniugij.* de quibus suo loco.

Nomen multitudinis singulare, quandoque verbo plurali jungitur; vt *Pars abiêre. Vteréq; deluduntur dolis.*

CONCORDANTIA SVBstantiui & Adjectiui.

Secunda concordantia.

ADiectiuum cum Subſtantiuo, genere, numero & casu consentit: vt Iuuenal. *Rara auis in terris, nigroq; simillima cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantiuis adnectuntur: vt

Ouidius. *Donec eris fœlix, multos numerabis amicos,*
Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Seneca. *Non hoc primùm pectora vulnus meæ senserunt, grauiora tuli.*

Aliquando oratio supplet locum substantiui: vt *Audito regem Doroberniam proficiſci.*

CON-

CONCORDANTIA RELATIVI & Antecedentis.

RElatiuum cum Antecedente concordat genere, numero & persona: vt *-vir bonus est quis?* Tertia concordantia.

Qui consulta patrum, qui leges iuraque seruat.

Nec vnica vox solum, sed interdum etiam oratio ponitur pro Antecedente: vt

Ter. *In tempore ad eam veni, quod omniũ rerum est primũ.* Nota.

Relatiuum inter duo Antecedentia diuersorum generum collocatum, nunc cum priore conuenit: vt Valerius Maximus. *Senatus assiduam stationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.*

Non procul ab eo flumine, quod Saliam vocant.

Cic. *Propius à terra Iouis stella fertur, quæ Phactõ dicitur.*

Nunc cum posteriore: *vt Homines tuentur illum globum, quæ terra dicitur.*

Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur.

In coitu lunæ, quod interlunium vocant.

Aliquando relatiuum, aliquando & nomen adiectiuum, respondet primitiuo, quod in possessiuo subintelligitur: vt Terentius. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ouid. *nostros vidisti flentis ocellos.* Exceptio.

Quoties nullus nominatiuus interseritur inter relatiuum & verbum, relatiuũ erit verbo nominatiuus: vt Boëtius. *Fœlix qui potuit boni fontem visere lucidum.*

At si nominatiuus relatiuo & verbo interponatur, relatiuũ regitur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cũ verbo in oratione locatur: vt Ouid. *Gratia ab officio, quod mora tardat, abest.* Virgilius. *Cuius numen adoro. Quorum optimum ego habeo. Cui similem non vidi. Quo dignum te iudicaui. Quo melius nemo scribit. Quem videndo obstupuit. Lego Virgilium, præ quo cæteri poetæ sordent.* Casus Relatiui.

SVBSTANTIVORVM constructio

Genitiuus substant.

QVum duo substantiua diuersæ significationis sit concurrunt, vt posterius à priore possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitiuo ponitur: vt Iuuenalis. *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Rex pater patriæ, Arma Achillis, Cultor agri.*

Variatio substantiui in adiectiuũ.

Proinde hic genitiuus sæpissimè in adiectiuum possessiunm mutatur: vt Patris domus, Paterna domus, Heri filius, Herilis filius. Est etiam vbi in datiuum vertitur: vt Luc. de Cat. *Vrbi pater est, vrbique maritus. Herus tibi, mihi pater.* Har: 63 x

EXCEPTIO.

Har: 49:

Appositio.

Excipiuntur que in eodem casu per appositionem connectuntur: vt Ouid *Effodiuntur opes irritamenta malorum.* Virgil. *Ignauum fucos pecus à presepibus arcent.*

Adiectiuum in neutro genere absolutè, hoc est absque substantiuo positum aliquando genitiuum postulat, vt *Paululum pecuniæ. Hoc noctis.* Catul. *Non videmus id manticæ quod in tergo est.*

Iuuenal. *Quantum quisque sua nummorum seruat in arca*
Tantum habet & fidei.

Ponitur interdum genitiuus tantùm, nempe priore substantiuo per Eclipsim subaudito: vt in huiusmodi locutionibus.

Terentius. *Vbi ad Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad Vestæ.* Vtrobique subauditur templum. Vir. *Hec[illegible]is Andromache.* subauditur *vxor.* Idem. *Dei. phobe Gi[illegible]ci.* subauditur *filia.* Terent. *Huius video Byrrhiam,* subaudi seruum.

LAVS ET VITVPERIVM.

Laus & vituperium rei, variis modis effertur, at frequentius

Har: pag: [illegible]

quentius in ablatiuo, Vel genitiuo: vt *Vir nulla fide* Ouidius. *Ingenui vultus puer, ingenuiq;, pudoris.*

OPVS ET VSVS.

Opus & Vsus, ablatiuum exigunt: vt Cicero. *Auctoritate tua nobis opus est.* Gellius. *Pecuniam, qua sibi nihil esset vsus, ab ijs quibus sciret vsui esse non accepit.*

Opus adiectiuè. Opus autem adiectiuè pro necessarius quandóque poni videtur, variéq; construitur: vt,

Cicero. *Dux nobis & author opus est.*

Idem. *Dicis nummos mihi opus esse ad apparatu triumphi.*

Terent. *Alia, quæ opus sunt, para.* Cicero. *Sulpitij operam intelligo ex tuis literis, tibi multùm opus non fuisse.*

ADIECTIVORVM Constructio. Genitiuus.

Constructio adiectiuorum. ADiectiua quæ desiderium, notitiam, memoriam, atque ijs contraria significant, genitiuum adsciscunt: vt

Plinius. *Est natura hominum nouitatis auida.*

Virg. *Mens futuri præscia.* Idem. *Memor esto breuis ævi.*

Terent. *Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem illicis.*

Sillius. *Non sum animi dubius, sed deuius æqui.*

Cicero. *Græcarum literarum rudis.*

Verbalia in ax. Adiectiua verbalia in ax. etiam in genitiuum feruntur: vt *Audax ingenij.* Ouid. *Tempus edax rerum.* Seneca. *Virtus est vitiorum fugax.* Horat. *Vtilium sagax.* Idem. *Propositi tenax* Virgilius. *Tam ficti prauique tenax, quàm nuncia veri,* Plaut. *pecuniarum petax, &c.*

Ingens præterea adiectiuorum turba, nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulat. Quorum farraginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu verò crebra lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiua, aut partitiuè posita: Interrogatiua quædam & certa numeralia, genitiuo, a quo & genus mutuantur, gaudent: vt Cicero. *Quanquam te Marce fili annum iam audientem Cratippum, idque Athenis, abundare oportet præceptis institutisque philosophiæ, propter summam & doctoris auctoritatem & urbis, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis. Vtrum horum mauis accipe.*

Ouidius. *Quisquis fuit ille deorum.*

Terent. *An quisquam hominum est æquè miser, vt ego?*

Virgilius. *-diuûm prouittere nemo auderet.*

Tres fratrum. Quatuor iudicum. Sapientûm octauus quis fuerit, nondum constat.

Primus regum Romanorum fuit Romulus.

5 In alio tamen sensu ablatiuum exigunt cum præpositione: vt *Primus ab Hercule, Tertius ab Æneâ.*

In alio vero sensu datiuum: vt Virgilius. *-nulli pietate secundus.*

Nom. Varia constructio 5 Vsurpantur autem & cum his præpositionibus. E, de, ex, inter, ante: vt Ouidius. *Est deus è vobis alter.*

Idem. *Solus de superis.* Virgilius. *Primus inter omnes.*

Idem. *Primus ibi ante omnes magna comitante caterua, Laocoon ardens summa decurrit ab arce.*

Interrogatiuum. Interrogatiuum & eius redditiuum, eiusdem casus & temporis erunt: vt *Quarum rerum nulla est satietas? Diuitiarum. Quid rerum nunc geritur in Anglia? Consulitur de religione.*

Exceptio. Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per cuius, ia, ium. vt *Cuium pecus? Laniorum.* Aut per dictionem variæ syntaxeos: vt *Furtine accusas, an homicidij? vtroque.*

Fallit deniq; cum per possessiua, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: vt *Cuius est hic codex? Meus.*

Comparatiua & superlatiua. Comparatiua & superlatiua, accepta partitiuè, genitiuum

nitiuum, vnde & genus ſortiuntur, exigunt.

Comparatiuum autem ad duo, ſuperlatiuum ad plura refertur: vt *Manuum fortior eſt dextra. Digitorum medius eſt longiſſimus.* Accipiuntur autem partitiuè cũ per E, ex, aut inter, exponuntur: vt *Virgilius poetarum doctiſſimus*, id eſt, ex poetis, vel inter poetas.

Comparatiua, cùm exponuntur per quàm, ablatiuum adſciſcunt: vt Horatius. *Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum*, id eſt, *quàm aurum, quàm virtutes.* Comparatiuorum conſtructio.

Adſciſcunt & alterum ablatiuum, qui menſuram exceſſus ſignificat: vt

Cicero. *Quanto doctior es, tantò te geras ſubmiſsiùs.*

Tantò, quantò, multò, longe, ætate, natu, vtrique gradui apponuntur: vt Catul. *Tantò tu peſſimus omnium poeta. Quantò tu optimus omnium patronus.*

Eraſ. *Nocturnæ lucubrationes longè periculoſiſſimæ habentur. Longè cæteris peritior es, ſed non multò melior tamen.*

Iuuenal. *Omne animi vitium, tanto conſpectius in ſe*
Crimen habet, quanto maior qui peccat, habetur.

Maior & maximus ætate. Maior & maximus natu.

DATIVVS.

Adiecti ua quibus commodum, incommodum, ſimilitudo, diſſimilitudo, voluptas, ſubmiſſio, aut relatio ad aliquid ſignificatur, in datiuum tranſeunt: vt Virgilius. *Sis bonus ô fœlix puer tuis.* Cõmodum & incommodum.

Martial. *Turba grauis paci, placidæq; inimica quieti. Eſt ſimilitudo oratori poeta.* Ouid. *Qui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.*

Martial. *Iucundus amicis. Omnibus ſupplex.*

Horatius. *Si facis vt patriæ ſit idoneus, vtilis agro.*

Huc referuntur adiectiua, ex Con præpoſitione compoſita: vt Contubernalis, commilito, conſeruus, cognatus, &c. Compoſita cum con.

Similitudo. Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam genitiuo gaudent: vt

Lucanus *Quem metuis, par huius erat.*

Terentius. *Patres æquum esse censent, nos iam iam à pueris illicò nasci senes, neque illarum affines esse rerum, quas fert adolescentia.*

Idem. *Domini similis es.* Auson. *Mens conscia recti.*

Virgilius. *Præterea regina tui fidissima dextra.*

Occidit ipsa sua.

Varia construct. quorundam adiectiuorum. Communis, alienus, immunis, varijs casibus seruiunt: vt Cicero. *Commune animantium omnium est coniunctionis appetitus, procreandi causa. Mors omnibus communis. Hoc mihi tecum commune est.*

Salust. *Non aliena consilij.* Seneca. *Alienus ambitioni.*

Cicero. *Non alienus à Scenolæ studijs.*

Ouid. *-vobis immunibus huius. Esse mali dabitur.*

Plinius. *Caprificus omnibus immunis est.*

Immunes ab illis malis sumus.

Natus, commodus, incommodus, vtilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accusatiuo cum præpositione adiunguntur: vt Cicero. *Natus ad gloriam.*

In bilis. & Mensura. Verbalia in bilis, accepta passiuè, vt & participia, seu potiùs participialia in dus, datiuo adiecto gaudent: vt

Martialis. *ô mihi post nullos Iuli memorande sodales.*

Statius. *nulli penetrabilis astro Lucus erat.*

ACCVSATIVVS.

Mensura. Magnitudinis mensura subijcitur adiectiuis in accusatiuo: vt *Gnomon septem pedes longus, vmbram non amplius quatuor pedes longam reddit.*

Interdum & in ablatiuo: vt

Columella. *Fons latus pedibus tribus, altus triginta.*

Interdum etiam & genitiuo: vt Columel. *In mo-*

rem

rem horti areas latas pedum denûm, longas pedum quin quagenûm facito.

ABLATIVVS.

Adiectiua quæ ad copiam, egestatémue pertinent, interdum ablatiuo, interdum & genitiuo gaudent: vt Plautus. *Amor & melle & felle est fœcundissimus.* Copia & inopia.
Horat. *Diues agris, diues positis in fœnore nummis.*
Virgilius. *At fesse multa referunt se nocte minores, Crûra thymo plena.*
Idem. *Quæ regio in terris nostri non plena laboris?*
Idem. *Diues opum, diues pictai vestis & auri.*
Persius. *ô curuæ in terras animæ, & cœlestium inanes? Expers fraudis. Gratia beatus.*

Nomina diuersitatis, ablatiuum sibi cum præpositione subijciunt: vt Virgilius. *Alter ab illo. Alliud ab hoc Diuersus ab iflo.* Diuersitas.
Nonnunquam etiam datiuum: vt *Huic diuersum.*

Adiectiua regunt ablatiuum significantem causam: vt *Pallidus ira. Incuruus senectute. Liuida armis brachia. Trepidus morte futura.* Causa rei.

Forma vel modus rei adijcitur nominibus in ablatiuo: vt *Facies miris modis pallida. Nomine Gramaticus, re barbarus.* Modus rei.
Cicero. *Sum tibi naturâ parens, præceptor consilijs.*
Virgilius. *Troianus origine Cæsar. Spe diues, re pauper. Syrus natione.*

Dignus, indignus, prædidus, captus, contentus, extorris, auferendi casum adiectum volunt: vt Dignus, &c.
Terentius. *Dignus es odio. Qui filium haberem tali ingenio præditum.* Virg. *Atque oculis capti fodêre cubilia talpæ.*
Idem. *Sorte tua contentus abi.*

Horum nonnulla geditiuum interdum vendicant: vt Ouidus *Militia est operis altera digna tui.*
Virg. *Descendam magnorum haud quaquã indignus auorum*

Cum 6tam casum nominis PRO-
~~[illegible]~~ alicuius substantiui adiectiuo
alicui adiungit scriptura [illegible]
dam Epitheti vim habet Rom. 15
Cap 10 Ver. 4 Sapiens Cordo

PRONOMINVM
Constructio.

Primitiua pronomina. MEi, tui, sui, nostri, vestri, genitiui primitiuorum, ponuntur cum passio significatur: vt *Languet desiderio tui.*

Ouid. *Parsq; tui latitat corpore clausa meo. Imago nostri.*

Derivatiua Meus, tuus, suus, noster, vester, adijciuntur, cùm actio vel possessio rei demonstratur: vt *Fauet desiderio tuo, Imago nostra*, id est, *quam nos possidemus.*

Derivatiua pronomina. Nostrûm & vestrûm genitiui, sequuntur distributiua, partitiua, comparatiua, & superlatiua: vt *Vnusquisque vestrûm. Nemo nostrûm. Ne cui vestrûm sit mirum. Maior vestrûm. Maximus natu nostrûm.*

Possessiua pronomina. Hæc possessiua, meus, tuus, suus, noster & vester, hos genitiuos post se recipiunt. Ipsius, solius, vnius duorum, trium, &c. omnium, plurium, paucorum, cuiusque: & genitiuos participiorum, quæ ad genitiuum primitiui in possessiuo inclusum referuntur: vt *Ex tuo ipsius animo coniecturam feceris.*

Cicer. *Dico mea vnius opera Rempublicam esse liberatam.*

Idem. *Meum solius peccatum corrigi non potest.*

Eras. *Noster duorum cuentus ostendat, vtra gens sit melior.*

In sua cuiusq; laude præstantior. Nostra omnium memoria.

Brutus ad Ciceron. *Vestris paucorum respondet laudibus.*

Horatius. *-scripta cum mea nemo legat, vulgo recitare timentis.*

Reciproca. Sui & suus reciproca sunt, hoc est, semper reflectuntur ad id, quod præcessit in eadem oratione: vt *Petrus nimium admiratur se. Parcit erroribus suis.*

Aut annexa per copulam: vt *Magnopere Petrus rogat ne se deseras.*

Ipse. Ipse, ex pronominibus solium trium personarum significationem repræsentat: vt

Ipſe vidi, Ipſe vid ris, Ipſe dixit.

Et nominibus pariter ac pronominibus adiungitur: vt *ipſe ego, Ipſe ille, Ipſe Hercules.*

Idem, etiam omnibus perſonis iungi poteſt: vt *Ego idem adſum.* Idem.

Terentius. *Idem has nuptias perge facere.*

Virgil. *Idem iungat vulpes, & mulgeat hyrcos.*

Hæc demonſtratiua, Hic, ille, iſte, ſic diſtinguuntur. Demonſt.

Hic, mihi proximum demonſtrat. Iſte, eum qui apud te eſt.

Ille, eum qui ab vtroque remotus eſt, indicat.

Ille, tum vſurpatur, cùm ob eminentiam rem quampiam demonſtramus: vt *Alexander ille magnus.* Iſte verò ponitur, quando cum contemptu rei alicuius mentionem facimus: vt Terentius. *Iſtum æmulum quoad poteris, ab ca pellito.* Ille & Iſte.

Hic & ille, cùm ad duo antepoſita referuntur: hic ad poſterius & propius, ille ad prius & remotius propriè ac vſitatiſſimè referri debet: vt Colum. *Agricolæ contrarium eſt paſtoris propoſitum: ille quàm maximè ſitibatto & puro ſolo gaudet, hic nouali graminoſo: ille fructum è terra ſperat, hic è pecore.* Eſt tamen vbi è diuerſo pronomen Hic, ad remotius ſuppoſitum referri inuenias, & ille ad proximius. Hic & Ille.

VERBORVM CONSTRVCTIO.

Nominatiuus poſt verbum.

VErba ſubſtantiua, vt Sum, forem, fio, exiſto: verba vocandi paſſiua, vt nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor, & ijs ſimilia: vt ſcribor, ſalutor, habeor, exiſtimor: item verba geſtus: vt Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, utrinq; nominatiuum expetunt: ut *Deus eſt ſummum bonum.* Nominatiua vtrinque.

Perpuſilli vocantur nani. Fides religionis noſtræ fundamentum

mentum habetur. Malus pastor dormit supinus.
Lactantius. *Homo incedit erectus in cœlum.*

Nota generalis. Deniq; omnia ferè verba post se nominatiuum habent adiectiui nominis, quod cum supposito verbi, casu, genere, & numero concordat: vt
Rex mandauit primus extirpari hæresin.
Pyorant taciti. Boni discunt seduli.

Infiniti verbi constructio. Infinitum quoque vtrinque eosdem casus habet, præcipuè cum verba optandi, eisque similia accedunt: vt *Hypocrita cupit videri iustus. Hypocrita cupit se videri iustum. Malo diues esse quam haberi. Malo me diuitem esse quàm haberi.*
Claudianus. *Viuitur exiguo melius. -natura beatis.*
Omnibus esse dedit si quis cognouerit vti.
Martialis. *Nobis non licet esse tam disertis*, vel *disertos.*
Terentius. *Expedit bonas esse vobis.*
Ouidius. *Quo mihi commisso non licet esse piam.*

Quamuis in his postremis exemplis subaudiuntur accusatiui ante verba infinita: *Nos esse disertos. Vos esse bonas. Me esse piam.*

GENITIVVS POST VERBVM.

Possess, &c. SVm genitiuum postulat, quoties significat possessionem, aut ad aliquid pertinere. vt
Virgilius. *pecus est Melibœi.*
Cicero. *Adolescentis est maiores natu reuereri.*
Virgilius. *-regum est parcere subiectis, & debellare superbos.*

Excipiuntur hi nominatiui, meum, tuum, suum, nostrum, vestrum, humanum, belluinum, & similia: vt
Non est meum contra authoritatem Senatus dicere.
Terentius. *Eia, haud vestrum est iracundos esse.*
Humanum est irasci.

Officium. At hic subintelligi videtur officium, quod aliquando

do etiam exprimitur: vt Terent. *Tuum eſt officium has bene vt adſimules nuptias.*

Verba æſtimandi genitiuis gaudent vt *Plurimi paſſim fit pecunia. Pudor parui penditur. Nihili, vel pro nihilo habentur literæ.* Æſtimandi verba.

Horat. *Pluris opes nunc ſunt, quàm priſci temporis annis.*

Æſtimo vel genitiuum, vel ablatiuum adſciſcit: vt Valerius Maximus. *Non huius te æſtimo. Magno vbique virtus æſtimanda eſt.*

Flocci, nauci, nihili, pili, aſſis, huius, teruntij, his verbis, æſtimo, pendo, facio, peculiariter adijciuntur: vt *Ego illum flocci pendo. Nec huius facio, qui me pili æſtimat.* Singularia ſunt iſta. *Æqui boni conſulo. Æqui boni facio, id eſt, in bonam accipio partem.*

Verba accuſandi, damnandi, monendi, abſoluendi, & conſimilia, genitiuum poſtulant, qui crimen ſignificet: vt Accuſandi verba.

Plau. *Qui alterum incuſat probri, ipſum ſe intueri oportet.*

Cicero. *Etiam ſceleris condemnat generum ſuum.*

Ouid. *Parce tuum vatem ſceleris damnare Cupido.*

Admoneto illum priſtinæ for unæ. Furti abſolutus eſt.

Vertitur hic genetiuus, aliquando in ablatiuum, vel cum præpoſitione, vel ſine præpoſitione. vt Cicero. *Sin me iniquus es iudex, cõdemnabo eodem ego te crimine:*

Gellius. *Vxorem de pudicitia grauiter accuſauit.*

Cicero. *Putaui ea de re admonendum eſſe te.*

Vterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & ſuperlatiuus gradus, non niſi in ablatiuo id genus verbis ſubduntur: vt *Accuſas furti, an ſtupri, an vtroque?* ſiue, *de vtroque? Ambobus, vel de ambobus? Neutro, vel de neutro? De plurimis ſimul accuſaris.*

Satago, miſereor, miſereſco, genitiuũ admittunt: vt Satago, &c.

Terent. *Is rerum ſuarum ſatagit.*

Virgil. *-oro miſerere laborum.*

Tantorum, miſerere animi non digna ferentis.

Statius

Statius. *Et generis miseresce tui.*

misereor, &c At misereor & miseresco, rarius cum datiuo leguntur: vt Seneca. *Huic succurro, huic misereor.*
Boetius. *Dilige iure bonos, & miseresce malis.*

Reminiscor, &c. Reminiscor, obliuiscor, memini, genitiuum aut accusatiuum desiderant: vt *Datæ fidei reminiscitur.*
Proprium est stultitiæ aliorũ vitia cernere, obliuisci suorum.
Ter. *Faciã vt meiq; ac huius diei ac loci semper memineris.*
Plautus. *Omnia quæ curant senes, meminerunt.*
Memini de hac re, de armis, de te, id est, *mentionem feci.*

Potior. Potior, aut genitiuo aut ablatiuo iungitur: vt
Plaut. *Romani signorum & armorum potiti sunt.*
Virg. *Egressi optata Troes potiuntur arena.*

DATIVVS POST VERBVM.

Verba acquirendi. OMnia verba acquisitiuè posita, adsciscunt datiuũ eius rei. cui aliquid quocũ q; modo acquiritur, vt
Plautus. *Mihi istîc nec seritur, nec metitur.*
Virgil. *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.*

Huic regulæ appendent varij generis Verba.

In primis, verba significantia commodum aut incommodum, regunt datiuum: vt Virgilius. *Illa seges demum votis respondet auari Agricolæ.*
Non potest mihi commodare, nec incommodare.
Idem. *Validis incumbite remis.*
Suam eruditionem tibi acceptam fert.
Ex his quædam efferuntur etiam cum accusatiuo: vt
Cicero. *Vnum studetis omnes, vnum sentitis.*
Plautus. *Si ea memorem, quæ ad ventris victum conducunt, mora est.*
Cicero. *In hæc studia incumbite. Naturâne plus ad eloquenti-*

quentium conferat, an doctrina.
Fessum quies plurimùm iuuat.

Verba comparandi regunt datiuum: vt Verba comparandi.
Virg. *sic parui componere magna solebam.*
Fratri se & opibus & dignatione adæquauit.

Interdum additur ablatiuus cum præpositione: vt
Compara Virgilium cum Homero.

Aliquando accusatiuus cum præpositione Ad: vt
Si ad eum comparatur, nihil est.

Verba dandi & reddendi, regunt datiuum: vt *Fortuna multis nimium dedit, nulli satis. Ingratus est qui gratiam benè merenti non reponit.* Verba dandi

Hæc variam habent constructionem: *Dono tibi hoc munus: dono te hoc munere.* Varia constructio.

Cicero. *Huic rei aliquid temporis impertias.*
Terentius. *Plurima salute Parmenonem summum suum impertit Gnato. Aspersit mihi labem: Aspersit me labe. Instrauit equo penulam. Instrauit equum penula.*
Ouid. *Vt piget infido consuluisse viro:* id est, *dedisse consilium* vel etiam *prospexisse.*
Lucanus. *Rectoremq; ratis de cunctis consulit astris,* id est, *petit consilium. Consule saluti tuæ,* id est, *prospice.*
Ter. *Pessimè istuc in te atque in illum contulis,* i. *statuis.*
Metuo, timeo, formido tibi, vel *de te,* i. *sum sollicitus pro te.*
Metuo, timeo, formido te, vel *à te,* scilicet, *ne mihi noceas.*

Verba promittendi ac soluendi, regunt datiuum: vt Verba promittendi.
Cicero. *Hæc tibi promitto, ac recipio sanctissimè esse obseruaturum.*
Cicero. *Aes alienum mihi numerauit.*

Verba imperandi & nuntiandi, datiuũ requirunt: vt Verba imperandi.
Horat. *Imperat aut seruit collecta pecunia cuiq.*
Idem. *Quid de quoq; viro, & cui dicas, sæpe caueto.*

Dicimus, tempero, moderor tibi, & te. Refero tibi & ad te. Item *Refero ad senatum,* id est, propono, scribo. Mitto tibi, & ad te. Do tibi literas, vt ad aliquem feras.

feras, Do ad te literas, id est, mitto vt legas.

Verba fidendi. Verba fidendi datiuum regunt: vt Horatius. *-vacuis committere venis, Nil nisi lene decet. Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.*

Verba obsequendi. Verba obsequendi & repugnandi datiuũ regunt: vt *Semper obtemperat pius filius patri. Quæ homines arant, navigant, ædificant, virtuti omnia parent.* blandior. *Ipsum hunc orabo, huic supplicabo.* adulor. Persius. *-venienti occurrite morbo.* far 29 rec. *Ignauis precibus fortuna repugnat.*

At ex his quædam cum alijs casibus copulantur: vt *Ad amorem nihil potuit accedere. Hoc accessit meis malis. Illud constat omnibus*, seu *inter omnes.* Terentius. *Hæc fratri mecum non conueniunt.* Iuuenal. *-Sæuis inter se conuenit vrsis. Ausculto tibi*, id est, *obedio. Ausculto te.* id est, *audio. Adamas dissidet magneti*, seu, *cum magnete. Certat cum illo*, & Græcanicè, *illi. Noli pugnare duobus*, id est, *contra duos.* Virgilius, *tu dic mecum quo pignore certes.*

Verba minandi. Verba minandi, & irascendi regunt datiuum: vt *Vtrique mortem minatus est*, Terentius. *Adolescentium. hil est quod succenseat.*

Sum, cum compositis præter possum, exigit datiuum: vt *Rex pius est Reipublicæ ornamento. Mihi nec obest, nec prodest.*

Horat. *Multa petentibus desunt multa.*

Datiuum postulant verba composita cum his Præpositionibus.

Verba composita. Pre. Cicero. *Ego meis maioribus virtute præluxi.*

Sed Præeo, præuinco, præcedo, præcurro, præuertor, accusatiuo iunguntur. Ad. *Albo gallo ne manum admoueris.*

Con-

Con. *Conducit hoc tuæ laudi. Conuixit nobis.*

Sub Terent. *Subolet iam vxori, quod ego machinor.*

Ante. Cic. *Iniquissimam pacem, iustissimo bello antefero.*

Post. *Posthabeo, postpono famæ pecuniam.*

Virgil *Postposui tamen illorum mea seria ludo.*

Terentius dixit. *Qui suum commodum posthabuit præ meo commodo.*

Ob Terent. *Quum nemini obtrudi potest, itur ad me.*

In. *Impendet omnibus periculum.*

Inter. Cicero. *Ille huic negotio non interfuit modò, sed etiam præfuit.*

Pauca ex his mutant datiuum aliquoties in alium casum: vt Quintilianus. *Præstat ingenio alius alium.* Varia construction. *Multos virorum anteit sapientia.* Terent. *In amore hæc insunt vitia.* Plinius. *Interdico tibi aqua & igni.*

Est pro habeo, datiuum exigit, vt

Persius. *Velle suum cuique est nec voto viuitur vno.*

Virgil. *Est mihi namque domi pater, est iniusta nouerca.*

Huic confine est suppetit: ut Suppetit.

Horat. *Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.*

Sum, cum multis aliis, geminum adsciscit datiuum: ut

Exitio est auidis mare nautis

Speras tibi laudi fore, quod mihi vitio vertis?

Nemo sibi Mimos accipere debet fauori.

Est vbi hic datiuus, tibi, aut sibi, aut etiam mihi, nulla necessitatis, at festiuitatis potiùs causa additur: vt *Ego tibi hoc effectum dabo.*

Ter. *Expedi mihi hoc negotium. Suo sibi hunc iugulo gladio.*

ACCVSATIVVS POST verbum.

VErba transitiua cuiuscunque generis, siue actiui, siue communis, siue deponentis, exigunt accusatiuum. vt Horatius. *Percontatorem fugito, nam garrulus idem est.* Idem. *Nec retinent patulæ commissa fideliter* Verba transitiua.

liter aures. Virgil. *In primis venerare deos. A per agros depopulatur.*

Neutra transitiua.

Quinetiam verbâ, quamlibet alioqui in transitiua atque absoluta, accusatiuum admittunt cognatæ significationis, vt

Cicero. *Tertiam ætatem hominum viuebat Nestor.*
Virgil. *-longam incomitata videtur Ire viam.*
Plautus. *Duram seruit seruitutem.*

Hunc accusatiuum mutant autores non raro in ablatiuum, vt Plaut. *Diu videor vita viuere. Ire recta via.*
Suetonius. *Morte obiit repentina.*

Sunt quæ figuratè accusatiuum habent, vt
Virgil. *-nec vox hominum sonai, ô Dea certè.*
Iuuenal. *Qui Curios simulant, & Bacchanalia viuunt.*
Horat. *Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum.*

DVO ACCVSATIVI.

verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicem regunt accusatiuum, vt *Tu modò posce Deum veniam. Dedocebo te istos mores. Ridiculum est te me admonere istud.*
Terent. *Induit se calceos, quos prius exuerat.*

Rogandi uerba, interdum mutant alterum accusatiuum in ablatiuum: ut

verba rogandi.

Virgil. *Ipsum obtestemur, veniamque oremus ab ipso.*
Terent *Suspicionem istam ex illo quære.*

Vestiendi verba interdum mutant alterum accusatiuum in ablatiuum vel datiuum: vt *Induo te tunica* uel *tibi tunicam.*

ABLATIVVS POST VERBVM.

QVodlis uerbum admittit ablatiuum significantem instrumentum, aut causam, aut modum actionis.

INSTRVMENTVM.

vt Dæmona non armis, sed morte subegit Iesus.

Hora-

Horat. *Naturam expellas furca licèt, vsque recurret.*
Virgilius. *Hi iaculis, illi certant defendere saxis.*

CAVSA.

Terent. *Gaudeo (ita me dij ament) gnati causa.*
Vehementer ira excanduit.
Horat. *Inuidus alterius rebus macrescit opimis.*

MODVS ACTIONIS.

vt *Mira celeritate rem peregit.*
Iuuenalis. *Inuigilate viri, tacito nam tempora gressu*
Diffugunt, nullóq; sono conuertitur annus.
Ouidius. *Dum vires annig; sinunt, tolerate laborem.*
Iam veniet tacito curua senecta pede.

Ablatiuo causæ & modi actionis aliquando addi- Exceptio.
tur præpositio: vt *Baccharis præ ebrietate.*
Summa cum humanitate tractauit hominem.

Quibuslibet verbis subijcitur nomen precij in ab- Nomen
latiuo casu: vt *Teruntio, seu vitiosa nuce non emerim.* precii.
Liuius. *Multo sanguine ac vulneribus ea victoria stetit.* *Par Reg* 48

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimi- Vili &c.
dio, duplo, adijciuntur sæpè sine substantiuis: vt
Terent. *Redime te captum quàm queas minimo. Vili væ-*
net triticum.
Seneca. *Constat paruo fames, magno fastidium.*

Excipiuntur hi genitiui sine substantiuis positi: Exceptio.
Tanti, quanti, pluris, minoris, tantiuis, tantidem,
quantilibet, quanticunque; vt Cicero, *Tanti eris alijs,*
quanti tibi fueris. Non vendo pluris quàm alij, fortasse etiam minoris.
Ouid. *Vix Priamus tanti, totaq; Troia fuit.*
Sin addantur substantiua, in ablatiuo efferuntur; vt
Aul. Gell. *Tanta mercede docuit, quanta hactenùs nemo.*
Minori precio vendidi, quàm emi.

Valeo, etiam interdum cum accusatiuo iunctum Valeo.

reperitur: vt Varro. *Denarij dicti, quòd denos æris valebant: quinarij, quod quinos.*

Verba abundandi. Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diuersa, ablatiuo gaudent. vt

Terentius. *Amore abundas Antipho.*
Malo virum pecunia, quàm pecuniam viro indigentem.
Saluſtius. *Sylla omnes ſuos diuitijs explevit.*
Terentius. *Hoc te crimine expedi.*
Cicero. *Homines nequiſſimi, quibus te onerant mendacijs?*
Virgilius. *Ego hoc te fuſce leuabo.*
Saluſt. *Aliquem familiarem ſuo ſermone participauit.*

Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitiuum feruntur; vt Virgilius.

Quàm diues aiuei pecoris, quàm lactis abundans?
Terent. *Quaſi tu huius indigeas patris.*
Quid eſt quod in hac cauſa defenſionis egeat?
Virg. *Implentur veteris Bacchi pinguiſq; ferinæ.*
Idem. *Poſtquam dextra fuit cædis ſaturata.*
Cicero. *Omnes mihi labores leues fuêre, præterquam tui carendum quod erat.*
Paternum ſeruum ſui participauit conſilij.

Fungor. Fungor, fruor, vtor, & ſimilia, ablatiuo iunguntur; vt Cicero. *Qui adipiſci veram gloriam volunt, iuſtitiæ fungantur officijs. Optimum eſt aliena ſapientia frui inſania. In re malè animo ſi bono vtare, iuuat.*
Virg. *Aſpice venturo lætentur vt omnia ſeclo.*
Cæſar. *Qui ſua victoria tam inſolenter gloriarentur.*
Horat. *Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis, Veſcor carnibus.* Virg. *haud equidem tali me dignor honore.*
Terentius. *Vt malis gaudeat alienis.*
Plautus. *Exemplorum multitudine ſuperſedendum eſt.*
Macrobius. *Regni cum ſocietate numerauit.*
Plautus. *Communicabo te ſemper mensa mea.*

Proſequor. Proſequor te amore, laude, honore, &c. i. amo, laudo

do, honoro. Afficio te gaudio, supplicio, dolore, &c. id est, exhilaro, punio, contristo. Afficio.

Mereor, cum aduerbijs, benè, malè, melius, peius, optimè, pessimè, ablatiuo adhæret cum prepositione De; vt *De me nunquam benè meritus es.* *Erasmus de lingua Latina optimè meritus est.* *Catilina pessimè de Republica meruit.* Mereor.

Quædam accipiendi, distandi, & auferendi verba, ablatiuum cum prepositione optant; vt *Istuc ex multis iampridem audiueram.* Luc. *A trepido vix absti-net ira magistro.* *Nasci a principibus fortuitum est.* *Procul abest ab vrbe imperator.* Verba accipiendi.

Vertitur hic ablatiuus aliquando in datiuum; vt Horat. *Viuere si rectè nescis, discede peritis.* Ouid. *Est virtus placitis abstinuisse bonis.* Virgil. *Heu fuge nate Dea, teq; his ait eripe flammis.*

Verbis quę vim comparationis obtinent, adijcitur ablatiuus significans mensuram excessus; vt *Deforme existimabat, quos dignitate præstaret, ab ijs virtutibus superari.*

Quibuslibet verbis additur ablatiuus absolute sumptus; *vt Imperante Augusto, natus est Christus: Imperante Tyberio, crucifixus.* Iuuenalis. *Credo pudicitiam, Saturno rege, moratam, in terris.* *Nil desperandum Christo duce, & auspice Christo.* *Iam Maria, audito Christum venisse, cucurrit.* Ablat. absolutus.

Verbis quibusdam additur auferendi casus per Synecdochen, & poeticè accusatiuus; vt *Aegrotat animo magis, quàm corpore.* *Candet dentes.* *Rubet capillos.* Synecdoche.

Quædam tamen efferuntur in gignendi casu, vt *Absurdè facis, qui angas te animi.* *Exanimatus pendet animi.* *Despiebam mentis.* Plaut. *Discrucior animi, quia ab domo abeundum est mihi.* Var. 74.

Eidem verbo diuersi casus diuersæ rationis apponi possunt; ut Diuersi casus.

Dedit mihi veſtem pignori, te præſente, propria manu.
Paſſiuis additur ablatiuus agentis, ſed antecedente præpoſitione, & interdum datiuus: vt
Horatius. *-laudatur ab his, culpatur ab illis.*
Cicero. *-Honeſta bonis viris, non occulta petuntur.*

Quorum participia frequentiùs datiuis gaudent; vt
Virgilius. *Nulla tuarum audita mihi, nec viſa ſororum.*
Horat. *Oblituſq; meorum, obliuiſcendus & illis.*

Cæteri caſus manent in paſſiuis, qui fuerunt actiuorum; vt *Accuſaris à me ſurti. Habeberis ludibrio. Docebaris à me iſtos mores. Priuaberis magiſtratu &c.*

Conſtruct. neutro paſſ.

Vapulo, veneo, liceo, exulo, fio, neutro-paſſiua, paſſiuam conſtructionem habent: vt *A præceptore vapulabis. Malo à ciue ſpoliari, quàm ab hoſte vænire. Quid fiet ab illo? Virtus paruo precio licet omnibus. Cur à cœnuiuys exulat Philoſophia?*

Quibuſdam tùm verbis, tùm adiectiuis, familiariter ſubjiciuntur verba infinita; vt
Virgilius. *-Iuuat vſque morari, & conſerre gradum.*
Ouid. *Dicere quæ puduit, ſcribere iuſſit amor.*
Martial. *Vis fieri diues Pontice? nil cupias.*
Virgil. *-& erat tum dignus amari.* Horat. *Audax omnia perpeti, Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ponuntur interdum figuratè, & abſolutè verba infinita: vt *Hæccine fieri flagitia?* ſubauditur, decet, oportet, par eſt, æquum eſt, aut aliquid ſimile.
Virg. *Criminibus terrere nouis, hinc ſpargere voces*
In vulgum ambiguas, & quærere conſcius arma.
id eſt, terrebat, ſpargebat, quærebat.

De GERVNDIIS.

Gerundia.

GErundia ſiue Gerundiuæ voces, & ſupina, regunt caſus ſuorum verborum; vt
Cicero. *Efferor ſtudio videndi parentes.*

Qui

Ouidius *Vtendum eſt ætate, cito pede præterit ætas.*
Virgil. *ſcitatum oſacula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in Di, pendent â quibuſdam tum ſub. Di
ſtantiuis, tum adiectiuis : vt Virgilius.
Et quæ tanta fuit Romam tibi cauſa videndi?
dem. *Cecropias innatus apes, amor vrget habendi.*
dem. *Aeneas celſa in puppi iam certus eundi.*

Poëticè infinitiuus modus loco gerundij ponitur: Nota.
vt Virgil. *ſtudium quibus arua tueri. Peritus medicari.*

Interdū non inuenuſtè adijcitur Gerundij vocibus
tiam genitiuus pluralis: vt *Quum illorum videndi gra-*
ia me in ſorum contuliſſem. Terent. *Date creſcendi copi-*
m nouarum. Conceſſa eſt diripiendi ponorum, atque obſo-
iorum licentia.

Gerundia in Do pendent ab his præpoſitionibus: Do.
A, ab, abs, de, e, ex, cum, in, pro: vt
Cicero. *Ignaui à diſcendo cito deterrentur.*
Amor & amicitia, vtrunque ab amando dictum eſt.
Cicero *Ex defendendo, quàm ex accuſando, vberior gloria*
omparatur
onſultatur de tranſeundo in Galliam.
Quint. *Rectè ſcribendi ratio, cum loquendo coniuncta eſt.*
Plaut. *Pro vapulando ab hoſte mercedem petam.*
Ponuntur & abſque prepoſitione: vt
Virgilius. *-alitur vitium creſcitque tegendo.*
ſcribendo diſces ſcribere.

Gerundia in dum, pendent ab his præpoſitionibus: Dum.
nter, ante, ad, ob, propter, vt
nter cœnandum hilares eſſe.
Virgilius. *-ante domandum Ingentes tollent animos.*
Cicero *Locus ad agendum amplissimus.*
dem. *Ob abſoluendum munus ne acceperis.*
ini propter te redimendum.

Cùm ſignificatur neceſſitas, ponũtur citra præpoſi-

tionem addito uerbo Est.
Iuuen. *Orandum est, vt sit mens sana in corpore sano.*
Vigilandum est ei, qui cupit vincere.

Gerundia in nomina vertuntur.

Vertuntur gerundij uoces in nomina adiectiua, ut
Virg. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis.*
Ad accusandos homines duci præmio, proximum latrocinio est. Cur adeò delectaris criminibus inferendis?

DE SVPINIS.

Vm.

PRius Supinum actiuè significat, & sequitur uerbum aut participium, significans motum ad locum, ut Ouidius.
Spectatum veniunt, veniunt spectentur vt ipsæ.
Milites sunt missi speculatum arcem.
Illa uerò, Do uænum, do filiam nuptum, latentem habent motum: at hoc supinum in neutro-passiuis, & cum infinito iri, passiuè significat: ut Plautus.
Coctum ego, non vapulatum, dudum conductus sum.
Terent. *Postquàm audierat non datum iri vxorem filio.*
Poeticè dictum *Eo visere. Vado videre.*

Nota.

Ponitur & absolutè cum uerbo est, vt
Terent. *Actum est, ilicet, periisti.*
Ouidius. *Itum est in viscera terræ, Cessatum est satis.*

V.

Posterius supinum passiuè significat, & sequitur nomina adiectiua, ut
Sum extra noxam, sed non est facile purgatu.
Quod factu fœdum est, idem est & dictu turpe.
Qui pecunia non mouetur, hunc dignũ spectatu arbitremur.
In istis uerò, *Surgit cubitu, Redit venatu:* Cubitu & Venatu, nomina potiùs cẽsenda uidentur, quàm supina.

DE TEMPORE ET LOCO

Tempus.

Pars temporis.

QVæ significant partem temporis, in ablatiuo frequentius usurpantur, in accusatiuo rarò: ut Ne-

mo

...ra mortalium omnibus horis ſapit. Nocte latent mendæ.
...d tempus creatus eſt conſul.

Quanquam hîc eclipsis videtur eſſe prępositionis per uel ſub.

Quæ autem durationem temporis & continuationem denotant, in accuſatiuo, interdum & in ablatiuo efferuntur, vt Virgilius. Duratio temporis.

Hic iam ter centum totos regnabitur annos.
Idem. *Noctes atque dies patet atri ianua Ditis.*
Idem. *Hîc tamen hac mecum poteris requieſcere nocte.*
Suet. *Imperauit triennio, & decem menſibus, octoq; diebus.*

Dicimus etiam, *In paucis diebus. De die. De nocte.* *Promitto in diem. Commodo in menſem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos ſtudui.* *Puer id ætatis. Non plus triduum, aut triduo.* *Tertio, vel ad tertium calendas,* uel *calendarum.*

SPACIVM LOCI.

Spacium loci in accuſatiuo effertur, interdum & in ablatiuo, vt Virgilius. Spacium loci.

Dic, quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Tres pateat cœli ſpacium non amplius vlnas.
Iam mille paſſus proceſſeram, abeſt bidui, ſubintelligitur ſpacium vel ſpacio, itinere vel iter.
Abeſt ab vrbe quingentis millibus paſſuum.

APPELLATIVA LOCORVM.

Nomina appellatiua, & nomina maiorum locorum adduntur ferè cũ prępositione verbis ſignificantibus motum, aut actionẽ in loco, ad locum, à loco aut per locum: vt *In foro verſatur. Meruit ſub rege in Gallia.* Virgil. *Ad templum non æquæ Palladis ibant Iliades.* Saluſt. *Legantur in Hiſpaniam maiores natu nobiles.* *E Sicilia diſcedens, Rhodum veni. Per mare ibis ad Indos.*

Omne verbum admittit genitiuum proprij nomi- Loca propria.
nis

nis loci, in quo fit actio, modò primæ vel secundæ declinationis, & singularis numeri sit.

Iuuen. *Quid Romæ faciam? mentiri nescio.*

Terentius. *Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.*

Hi genitiui, humi, domi, militiæ, belli propiorum sequuntur formam, vt Ter. *Domi belliq; simul viximus.*

Cicero. *Parua sunt foris arma, nisi est consilium domi.*

Domi. Domi, non alios secum patitur genitiuos, quàm Meæ, tuæ, suę, nostræ, vestrę, alienæ: vt *Vescor domi meæ, non alienæ.*

Verum si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in datiuo, aut ablatiuo ponitur: vt *Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis?* Suet. *Lentulum Getulicus Tyburi genitum scribit.* Liuius. *Neglectum Anxuri præsidium.*

Cicero. *Cum vna sola legione fuit Carthagini.*

Horat. *Romæ Tybur amo ventosus, Tybure Romam.*

Cicero *Quum tu Narbone mensas hospitium conuomeres.*

Idem *Commendo tibi domum eius, quæ est Syciene.*

Sic vtimur ruri vel rure, in ablatiuo: vt *Ruri fere sese continet.* Persius. *rure paterno*
Est tibi far modicum.

AD LOCVM.

Ad locum. Verbis significantibus motum ad locum, apponitur proprium loci in accusatiuo: vt *Concessi Cantabrigiam ad capiendum ingens cultum*
Eo Londinum ad merces emendas.

Ad hunc modum vtimur Rus & domus: vt *Ego rus ibo.*

Virgil. *Ite domum saturæ venit Hesperus, ite capellæ.*

A LOCO PER LOCVM.

A loco. Verbis significantibus motum á loco, aut per locum, adijcitur proprium loci in ablatiuo. vt *Nisi ante Roma profectus esses, nunc eam relinqueres, Eboraco (sine per Eboracum*

uacum) ſum profecturus iter.

Ad eundem modum vſurpantur Domus & rus: vt *Paper exyt domo.* Ter. *Timeo ne pater rure redierit.*

IMPERSONALIVM CONſtructio. Genitiuus.

HÆc tria impersonalia, interest, refert, & est, quibuslibet genitiuis, annectuntur, præter hos ablatiuos fœmininos, meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ, & cuiâ: vt

Interest magiſtratus tueri bonos, animaduertere in malos. Refert multum Chriſtianæ reipublicæ, Epiſcopos doctos & bonos eſſe. Prudentis eſt multa diſſimulare. Tuâ refert teipſum noſſe. Cicero. *Ea cædes crimini potiſſimum datur ei, cuiâ interfuit, non ei, cuiâ nihil interfuit.*

Adijciuntur & illi genitiui, tanti, quanti, magni, parui, quanticunque, tantidem: vt *Magni refert quiſcum vixeris. Tanti refert honeſta agere. Veſtra parui interest.* Et, *Interest ad laudem meam.*

DATIVVS.

In datiuum feruntur hęc impersonalia: Accidit, certum eſt, contingit, conſtat, confert, competit, conducit, cõuenit, placet, diſplicet, dolet, expedit, euenit, liquet, libet, licet, nocet, obeſt, prodeſt, præſtat, patet, ſtat, reſtat, benefit, malefit, ſatisfit, ſuperest, ſufficit, vacat pro otium eſt; vt *Conuenit mihi tecum.* Saluſt. *Emori per virtutem mihi præſtat, quàm per dedecus viuere.* Ouid. *Non vacat exiguis rebus adeſſe Ioui.* Terentius. *Dolet dictum imprudenti adoleſcenti & libero. Annona cara malefit priuignis: A Deo nobis benefit.* Virg. *Stat mihi caſus renouare omnes:* id eſt, *ſtatutum eſt.*

ACCVSATIVVS.

Hæc impersonalia accuſandi caſum exigunt, Iuuat, decet,

decet, cum compositis, delectat, oportet; vt
Me iuuat ire per altum. Vxorem ædes curare decet:
Dedecet viros muliebriter rixari.
Cato. *Patrem familias vendacem, non emacem esse oport*

His verò, Attinet, pertinet, spectat, propriè addit præpositio Ad; vt *Mene vis dicere quod ad te attinet?*
Spectat ad omnes benè viuere.
Quintilianus. *Pertinet in vtramque partem.*

Accusatiuus cum Genitiuo.

His impersonalibus subijcitur accusatiuus cum genitiuo: Pœnitet, tædet, miseret, misereſcit, pudet, piget; vt Cicero. *Si ad centesimum vixisset annum, senectutis eum suæ non pœniteret. Tædet animam meam vitæ mæ*
Aliorum te miseret. Tui nec miseret, nec pudet.
Fratris me quidem piget, pudetq;.

Impersonalia fiunt personalia.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia; vt Virgilius.
Non omnes arbusta iuuant, humilesq; myricæ.
Ouid. *Namq; decent animos mollia regna tuos.*
Seneca. *Agricolam arbor ad frugem producta delectat.*
Nemo miserorum commiserescit.
Te non pudet istud? Non te hæc pudent?

Cœpit, &c.

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus iuncta, impersonalium formam induunt; vt
Quint. *Vbi primũ cœperat non conuenire, quæstio oriebatur*
Idem. *Tædere solet auaros impendij. Desinit illum studij tædere. Sacerdotem inscitiæ pudere debet.*
Quin. *Peruenirj ad summum, nisi ex principijs, non potest.*

Verbum impersonale passiuę vocis, similem cum personalibus passiuis casum obtinet.
Cæsar. *Ab hostibus constanter pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur; vt Virgilius. *strato discumbitur ostro.*

Verbum impersonale passiuę vocis, pro singulis personis vtriusque numeri indifferenter accipi potest; vt *Statur*, id est, *sto, stas, stat, stamus, statis, stant.* videlicet ex vi

adjuncti obliqui; vt *Statur á me*, id est, *sto*: *Statur illis*, id est, *stant*.

PARTICIPII CONstructio.

Participia regunt casus verborum à quibus deriuantur; vt Virgilius. *-duplices tendens ad sydera palmas. Talia voce refert.* Idem. *Vbera lacte domùm referent distenta capellæ. Diligendus ab omnibus.* Quamuis in his vsitatior est datiuus; vt Terentius. *Restat Chremes, qui mihi exorandus est.* participiorum constructio.

GENITIVVS.

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitiuum postulant; vt Salust. *Alieni appetens. Sui profusus. Cupidissimus tui. Inexpertus belli. Indoctus pilæ.* Genitiuus.

ACCVSATIVVS.

Exosus, perosus, pertæsus, actiuè significant, & in accusatiuum feruntur; vt *Immundam segnitiem perosæ. Astronomus perosus ad vnum mulieres.* Suetonius. *Pertæsus ignauiam suam.* Exosus, & perosus, etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passiuè significantia; vt *Germani Romanis perosi sunt. Exosus Deo & sanctis.* Accusatiuus.

ABLATIVVS.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablatiuum feruntur; vt Terent. *Bona bonis prognata parentibus.* Virg. *sate sanguine diuûm.* Idem. *-quo sanguine cretus?* Ouidius. *Venus orta mari, mare præstat eunti. Terra editus.* Ablatiuus.

AD-

ADVERBII CONSTRVctio. Nominatiuus.

Aduerbiorum constructio.

EN & ecce, demonstrandi aduerbia, nominatiuo frequentius junguntur, accusatiuo rarius: vt Virg. *En Priamus, sunt hîc etiam sua præmia laudi.* Cicero. *Ecce tibi status noster.* Virg. *en quatuor aras. Ecce duo tibi Daphni, duoq; altaria Phœbo.*

En & Ecce exprobrantis, soli accusatiuo nectuntur vt *En animum & mentem* Iuuenal. *en habitum.* Terent. *Ecce autem alterum.*

GENITIVVS.

Quædam aduerbia loci, temporis, & quantitatis genitiuum post se recipiunt.

Loci. Loci: vt Vbi, vbinam, nusquàm, eò, longè, quo, vbiuis, huccine; vt *Vbi gentium? Quo terrarum abiit? Nusquam loci inuenitur. Eo impudentiæ ventum est.*

Temporis. Temporis: vt Nunc, tunc, tum, interea, pridiè, postridie; vt *Nihil tunc temporis amplius quam flere potueram. Pridiè eius diei pugnam inierunt. Pridiè calendarum seu calendas.*

Quantitatis. Quantitatis; vt Parùm, satis, abundè, &c. vt *Satis eloquentiæ, sapientiæ parùm. Abundè fabularum audiuimus.*

Instar. Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudinem significat; vt Virgil. *Instar montis equum diuina Pallas arte Aedificant. Mittitur Philippus solus, in quo instar omnium auxiliorum erat.*

Ouidius. *Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet.*

Hîc apponitur interdum præpositio Ad; vt *Vallis ad instar castrorum clauditur.* Iustin. 18. 11. *Populus Ro. è parua origine, ad tantæ magnitudinis instar emicuit.* Terent. *Ah minimè gentium, non faciam.*

Genitiuus festiuitatis. Hic genitiuus *gentium*, festiuitatis causa additur.

DATIVVS.

Quædam datiuum admittunt nominum vnde de
ri sunt: vt *Venit obuiam illi.* Nam obuius illi dici-
Canit similiter huic, Et, *Sibi inutiliter viuit.*
inquius tibi sedet, quàm mihi.
Sunt & hi datiui aduerbiales, Tempori, luci, vespe-
Tempori venit, quod omnium rerum est primum.
occidit hominem. Vidi ad vos afferri vesperi.

ACCVSATIVVS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositio.
, vnde sunt profecta · vt
ra propius vrbem mouentur.
inst. *Proximè Hispaniam sunt Mauri.*
Cedò, flagitantis exhiberi, accusatiuum regit: vt Cedo.
rent. *Cedò quemuis arbitrum.*

ABLATIVVS.

Aduerbia diuersitatis, aliter, secùs, & illa duo, ante,
st, cum ablatiuo nhn raro inueniuntur.
ultò aliter. *Paulo secus. Multò ante. Longè secus.*
rgilius. *longo post tempore venit. Paulò post.*
si & ipsa aduerbia potiùs censenda sunt.
Aduerbia comparatiui & superlatiui gradus, ad- Nota.
ttunt casus comparatiuis & superlatiuis assuetos
seruire, sicut ante præceptum est, vt
cessit propiùs illo. Optime omnium dixit.
icero *Legimus propius ad deos, & propius à terris.*
iuius *Paulò plus trecenta vehicula sunt amissa.*
em. *Hominum eo die cæsa plus duo millia.*
Plus nominatiuo, genitiuo, accusatiuo, & ablatiuo Plus.
nctum reperitur. vt Liuius. *Plus quàm quinquaginta*
minum ceciderunt.
erat acies paulò plus quingentos passus.
erent. *Dies triginta, aut plus eo, in naue fui.*

Quibus

Quibus verborum modis, quæ congruant aduerbia.

Nota. Vbi, postquam & cùm, temporis aduerbia, interd[illegible] indicatiuis, interdum verò subiunctiuis verbis ap[illegible]nuntur: vt Virgilius. *Hæc vbi dicta dedit.*
Terentius. *Vbi nos lauerimus, si voles, lauato.*
Virg. *Cùm faciam vitula pro frugibus, ipse venito.*
Idem *Cum canerem reges & prælia, cynthius aurem vel[illegible]*
Hîc priùs aduerbiũ, posteriùs coniunctio esse vide[illegible]

Donec. Donec pro Quamdiu, indicatiuo gaudet: ut Ouidius. *Donec eram sospes.*
Pro quousque, nunc indicatiuum, nunc subiunc[illegible]uum exigit, vt Virgilius.
Cogere donec oues stabulis, numerumque referre iussit.
Colum. *Donec ea aqua, quam adieceris, decocta sit.*
Ouid. *Donec eris fœlix, multos numerabis amicos.*

Dum. Dum, de re præsenti, non perfecta, aut pro quam[illegible]diu, fatendi modum poscit, vt
Terent. *Dum apparatur virgo in conclaui.*
Idem. *Ego te meum dici tantisper volo, dum quod te dign[illegible] est facis.*
Dum pro dummodo, aliâs potentiali, aliâs subiun[illegible]ctiuo nectitur: ut *Dum prosim tibi.*
Dum ne ab hoc me falli comperiam.
Dum pro donec, subiunctiuo tantùm, vt Virgilius. *Tertia dum latior regnantem viderit æstas.*

Quoad. Quoad pro quamdiu, vel indicatiuis, uel subiuncti[illegible]uis: pro donec subiunctiuis solis adhibetur: vt *Quoad expectes contubernalem?* Cicero. *Quoad possem [illegible]liceret, ab eius latere nunquam discederem.*
Omnia integra seruabo, quoad exercitus huc mittatur.

Simulac. Simulac, simulatque indicatiuo & subiunctiuo adhærent: *vt Simulac belli patiens erat.*

Virgilius

Virgilius.-*simulátque adoleuerit ætas.*

Quemadmodum, vt, vtcunque. sicut, vtrunque mo- Quemad-
dum admittūt: vt Eraſ. *Vt ſalutabis, ita & reſalutaberis* modum.
Horatius. *Vt ſementem feceris, ita & metes.*

Vt pro poſtquàm, indicatiuo iungitur: vt *Vt ventum eſt in vrbem.*

Quaſi, ceu, tanquam, perinde-acſi, haud ſecus, acſi, Quaſi, &c.
ſuum proprium habent verbum, ſubiunctiuo appo-
nuntur: vt *Tanquam feceris ipſe aliquid.*
Terentius. *quaſi non norimus nos inter nos.*

Alias copulant conſimiles caſus: vt *Noui hominem tanquam te. Arridet mihi, quaſi amico.*

Ne, prohibendi, vel imperatiuis, vel ſubiunctiuis præponitur: vt Virgil,-*ne ſæui magna ſacerdos.*
Terentius. *Hic nebulo magnus eſt, ne metuas.*

Ne pro non, cæteris modis inſeruit.

Aduerbia antecedente caſu, tranſeunt in præpoſi- Aduerbia
tiones: vt Iuuen. *Cantabit vacuus coram latrone viator.* præpoſitio-
nis formã
induunt.

DE CONIVNCTIONVM conſtructione.

COniunctiones copulatiuæ & diſiunctiuæ, cum Coniunctio-
his quatuor, quàm, niſi, præterquàm, an, ſimiles num con-
omninò caſus nectunt: vt *Socrates docuit Xenophontem* ſtructio.
& Platonem. Vtinam calidus eſſes, aut frigidus. Albus an ater homo ſit, neſcio. Eſt minor natu quàm tu. Nemini placet niſi (vel præterquam) ſibi.

Exceptio ſi caſualis dictionis ratio aliqua priuata repugnet, vel aliud poſcat: vt
Emi librum centuſſi & pluris. Vixi Romæ & Venetiis.
Hor.-*in Meti deſcendant iudicis aures. Et patris & noſtras*

Coniunctiones copulatiuæ & diſiunctiuæ, aliquoties ſimiles modos & tempora conglutinant: vt

Recto ſtat corpore, deſpicitq; terras.

Aliquoties autem ſimiles modos, ſed diuerſa tempora: ut Terentius. *Niſi me lactaſſes amantem, & vana ſpe produceres.*

Tibi gratias egi, & te aliquando collaudare poſſum.

Etſi. Etſi, tametſi, etiamſi, quanquam, in principio orationis indicatiuos modos, in medio ſubiunctiuos ſæpiùs poſtulant.

Quamuis & licet, ſubiunctiuos frequentiùs: vt *Etſi nihil uoui afferebatur. Quanquam animus meminiſſe horret.*

Virgil. *Quamuis Elyſios miretur Græcia campos.*

Ouid. *Vſe licet venias muſis comitatus Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.

Ni. Ni, niſi, ſi, ſiquidem, quòd, quia, quam, poſtquam, poſteaquam, vbi pro poſtquam, nunquam, priuſquam & indicatiuis & ſubiunctiuis adhærent: ut *Quòd redieris incolumis, gaudeo. Caſtigo te, non quòd odio habeam, ſed quòd amem. Aliud honeſtum indicas, quàm Philoſophi ſtatuunt.* Plinius, *Grauius accuſas, quàm patitur tua conſuetudo.*

Si. Si, vtrique modo iungitur. Etſi pro quamuis, ſubiunctiuo tantùm: vt

Terent. *Redeam? non ſi me obſecret.*

Quando. Si quis, tantum indicatiuo: ut *Si quis adeſt.*

Quando, quandoquidē, quoniā, indicatiuo iungūtur: vt Virg. *Dicite (quandoquidem in molli conſedimus herba.) Quoniam mihi non credis, ipſe facito periculum.*

Quippe. Quippè, cùm proprium habet verbum, gaudet indicatiuo: ut *Danda eſt huic venia, quippe ægrotat.*

Si addideris Qui, vtrunque admittit modum: ut *Non eſt huic danda venia quippe qui iam bis peierauit*, ſiue *peierauerit.*

Qui. Qui, cùm habet vim cauſalem, ſubiunctiuum poſtulat: vt *Stultus es, qui huic credas.*

Cum

Cùm pro quamuis, pro quandoquidem vel quoniam, ſubiunctiuis ſemper adhæret. vt Cum.

Cicero. *Nos cùm præcipi nihil poſſe dicamus, tamen alijs rebus differre ſolemus.*

Virgil. *Cùm ſis officijs Gradiue virilibus aptus.*

Cùm & tùm, item tum geminatum, ſimiles modos copulant. Eſt autem in Cùm, quiddam minus, atque ideò in priore clauſulæ parte ſtatuitur: in Tum, quiddam maius, ac proinde in poſteriore clauſulæ parte collocatur: vt Cum & tum.

Amplectitur cum eruditos omnes, tum in primis Marcellum.

Odit tum literas, tum virtutem.

Ne, an, num, interrogandi particulæ, indicatiuum amant: vt Virgilius Ne, an, num.

-ſuperát ne & veſcitur aura Aetherea?

At cùm accipiuntur dubitatiuè aut indefinitè, ſubiunctiuum poſtulant; vt *Viſe num redierit.* At.

Nihil refert feceriſne, an perſuaſeris.

Vt, cauſalis ſeu perfectiua coniunctio, & vt pro ne non, poſt verba timoris, nunc potentiali, nunc ſubiunctiuo iungitur, vt Terentius.

Filium perduxêre illuc ſecum, vt vnà eſſet mecum.

Idem. *Te oro Daue, vt redeat iam in viam.*

Idem. *Metuo vt ſubſtet hoſpes*, id eſt, *ne non ſubſtet.*

Vt concedentis, ſeu poſitum pro quanquam, & vt pro vt pote, ſubiunctiuo ſeruit: vt

Vt omnia contingant quæ volo, leuari non poſſum.

Non eſt tibi fidendum, vt qui toties feſelleris. Vt qui ſolus relictus fueris.

Vt pro poſtquam, pro quemadmodum, vel ſicut, & interrogatiuum, indicatiuis nectitur; vt

Cicer. *Vt ab vrbe diſceſſi, nullum intermiſi diem quin ſcriberem.*

Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere, vt facis.*

Idem. *Credo vt eſt dementia.*

Virgil. *Vt valet? Vt meminit nostrî.*

Quanquam de hoc in aduerbij quóq; constructione paulò suprà est dictum.

PRAEPOSITIONVM constructio.

Præpositionum constructio.

PRæpositio subaudita, interdum facit vt addatur ablatiuus; vt *Habeo te loco parentis*, id est, *in loco.*

Apparuit illi humana specie, i. *sub humana specie.*

Discessit magistratu, id est, *à magistratu.*

Præpositio in compositione, eundem nonnunquam casum regit, quem & extra compositionem regebat: vt

Virg. *Nec posse Italia Teucrorum auertere regem.*

Prætereo te insalutatum.

Idem. *-emoti procumbunt cardine postes.*

Idem. *Detrudunt naues scopulo.*

Verba composita cum a, ab, &c.

Verba composita cum à, ab, ad, con, de, e, ex, in, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idq; eleganter: vt *Abstinuerunt à viris.* Terent. *Amicos aduocabo ad hanc rem. Cum legibus conferemus.* Cicero. *Detrahere de tua fama nunquam cogitaui. Cùm ex insidijs euaseris.* Terentius. *Postquam excessit ex ephebis.*

In Rempublicam cogitatione curaq; incumbe.

In pro erga, &c.

In, pro erga, contra, & ad, accusatiuum habet: vt Virgil. *Accipit in Teucros animum mentemq; benignam.*

Idem. *Quid meus Æneas in te committere tantùm?*

Quid Troës potuêre?

Idem. *Quò te Meri pedes? Aut quò via ducit in vrbem?*

Item cum accusatiuo jungitur, quoties diuisio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur. vt Virgilius.

Estq; locus parteis vbi se via findit in ambas.

Ouid.

Ouid. *Versa est in cineres sospite Troia viro.*
amor mihi crescit in horas.

In cũ significatur actus in loco, ablatiuum postulat: vt Ouid. *Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum.*

Sub pro ad, per & ante, accusatiuo innititur: vt *Sub vmbram properemus.* Liuius. *Legati ferè sub id tempus ad res repetendas missi,* id est, *per id tempus.* Virg. *-sub noctem cura recursat,* id est, *Paulò ante noctem, vel instante nocte.* Aliàs ablatiuum admittit: vt *Quicquid sub terra est, in apricum proferet ætas.* Virgilius. *-sub nocte silenti,* id est, *in nocte silenti.* Sub.

Super pro vltra, accusatiuo jungitur: vt Virg. *-Super Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super pro de & in, ablatiuo: vt Tacitus. *Multus super ea re, variusq; rumor.* Virgil. *Fronde super viridi.* Super.

Subter, vno significatu vtríque casui apud autores jungitur: vt Liuius. *Pugnatum est, super subterq; terras.* Virg. *-omnes ferre libet subter densa testudine casus.* Subter.

Tenus, gaudet ablatiuo & singulari & plurali: vt *Pube tenus. Pectoribus tenus.* At Genitiuo tantùm plurali: vt *Crurum tenus.* Tenus.

Præpositiones, cùm casum amittunt, migrant in aduerbia: vt Virg. *-longo post tempore venit.* Idem. *Ponè subit coniux, ferimur per opaca locorum.* Idem, *-coram què quæritis adsum, Troius Æneas.* Præpositiones migrant in aduerbia.

INTERIECTIONVM
constructio.

Interjectiones non rarò absolutè & sine casu ponuntur: vt Virgilius.

Spem gregis (ah) silice in nuda connixa reliquit.

Terentius. *Quæ malùm dementia?*

O exclamantis, nominatiuo, accusatiuo, & vocati-

uo jungitur; vt *O festus dies hominis.*
Virg. *O fortunatos nimiùm bona si sua norint, Agricolas.*
Idem. *O formose puer, nimiùm ne crede colori.*

Heu, pro. Heu & pro, nunc nominatiuo, nunc accusatiuo adhærent: vt *Heu pietas.* Virgilius. *Heu prisca fides.*
Idem. *Heu stirpem inuisam.*
Terentius. *Pró Iupiter tu homo adiges me ad insaniam.*
Idem. *Pró Deum atq; hominum fidem. Pró sancte Iupiter.*

Hei & Veh. Apud Plaut. Hei & veh, datiuo apponuntur: vt
Ouid. *Hei mihi quod nullis amor est medicabilis herbis.*
Terent. *Veh misero mihi, quanta despe decidi?*

DE FIGVRIS.

Figura quid sit. FIGVRA EST NOVATA arte aliqua dicendi forma. Cuius duo tantùm genera, Dictionis scilicet, & Constructionis, hoc loco trademus.

FIGVRÆ DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex. { Prótheſis, Aphæreſis, Epéntheſis, } { Syncope, Paragoge, Apócope. }

Prothesis. Prótheſis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: vt *Gnatus*, pro *natus*. *Tetuli*, pro *tuli*.

Aphæresis. Aphæreſis, est ablatio literæ vel syllabæ a principio dictionis: vt *Ruit*, pro *eruit*. *Temnere*, pro *contemnere*.

Epenthesis. Epéntheſis, est interpositio literæ vel syllabę in medio dictionis: vt *Relliquias*, *relligio*, addita *l*. *Indúperatorem*, pro *Imperatorem*.

Syncope. Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis

ctionis: ut *Abijt, perijt, dixti, repoſtum, &c.*

Paragoge, eſt oppoſitio literæ vel ſyllabæ ad finem dictionis: ut *Dicier* pro *dici.* Paragoge.

Apócope, eſt ablatio literæ vel ſyllabæ à fine dictionis, ut *Peculi* pro *peculij. Dixtin'*, pro *dixtine. Ingeni*, pro *ingenij.* Apocope.

FIGVRAE CONSTRVCTIONIS.

Figuræ conſtructionis ſunt octo. Appoſitio, Euocatio, Syllepſis, Prolepſis, Zeugma, Syntheſis, Antiptóſis, Synecdoche.

APPOSITIO.

APpoſitio, eſt duorum ſubſtantiuorum eiuſdem caſus, quorum altero declaratur alterum, continuata ſiue immediata coniunctio: vt *Flumen Rhenus.* Appoſitio quid ſit.

Poteſt autem Appoſitio plurium ſubſtantiuorum eſſe: vt *Marcus Tullius Cicero.*

Interdum apud authores in diuerſis caſibus ponuntur ſubſtantiua, perinde quaſi ad diuerſa pertinerent: vt *Vrbs Patauij*, apud Virgilium, *Vrbs Antiochiæ*, apud Ciceronem.

In appoſitione, ſubſtantiua non ſemper eiuſdem generis aut numeri inueniuntur. Nam quoties alterum ſubſtantiuorum caret numero ſingulari, aut eſt nomen collectiuum, diuerſorum numerorum eſſe poſſunt: vt *Vrbs Athenæ.*

Ouid. *In me turba ruunt luxurioſa proci.*

Virgil. *Ignauum fucos pecus à præſepibus arcent.*

Triplici nomine fit appoſitio.

Reſtringendæ generalitatis gratia: vt *Vrbs Roma. Animal equus.* Appoſitio triplex.

Tollendæ æquiuocationis cauſa: ut *Taurus mons, Aſia, Lupus piſcis.*

Et ad proprietatem attribuendam: vt *Eraſmus vir. exactiſſimo iudicio.*
Nereus adoleſcens inſigni forma.
Timotheus homo incredibili fortuna.

EVOCATIO.

Euocatio. CVm prima vel ſecunda perſona, immediatè ad ſe euocat tertiam, ambæ ſunt primæ vel ſecundæ perſonæ: vt *Ego pauper laboro Tu diues ludis.*

Eſt ergò euocatio, immediata tertiæ perſonæ ad primam vel ſecundam reductio.

Obſeruandũ verò eſt, verbum ſemper conuenire cũ perſona euocante: ut *Ego pauper laboro. Tu diues ludis.*

Nam in euocatione quatuor ſunt notanda: Perſona euocans, quæ ſemper eſt prima vel ſecunda: Euocata, quæ ſemper eſt tertia: Verbum, quod ſemper eſt primę vel ſecundæ perſonæ, & abſentia cõiunctionis.

Euocatio varia. In euocatione perſona vocans & euocãta, aliquãdo ſunt diuerſorum numerorum, utpote vel cùm perſona euocata caret numero ſingulari: ut *Ego tuæ delicię iſthuc veniam.* Aut cùm eſt nomen collectiuum: vt *Magna pars ſtudioſorum amœnitates quærimus.* hìc ſubauditur *nos.* Aut denique cum eſt nomen diſtributiuum: ut *In magnis læſi rebus vterq; ſumus,* ſubintelligitur nos.

Duplex autem eſt euocatio, Explicita, vbi tam perſona euocans quàm euocata exprimitur: & Implicita, vbi perſona euocans ſubintelligitur: vt *Sum pius Æneas,* ſub intelligitur *Ego.*

Populus ſuperamur ab vno, ſubauditur *nos.*

SYLLEPSIS.

Syllepſis. SYllepſis, ſeu conceptio, eſt comprehenſio indigni-oris ſub digniore, à σὺν con, & λάβω ſumo.

Duplex autem eſt conceptio: Perſonarum, ſcilicet, quoties

quoties persona concipitur cum persona: & Generū quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cuius declarandæ rei gratia, hæc quæ sequuntur obseruabis.

Copulatum per coniunctionem Et, nec, neque, & cum pro Et acceptum, est pluralis numeri: ac proinde verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum, exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum, genere & persona cum digniore suppositio ac substantiuo quadrabit: vt *Quid tu & soror facitis?*
Ego & mater miseri perimus.
Tu & vxor qui adfuistis.

Conceptio personarum.

Dignior enim est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia: vt *Ego & pater sumus in tuto. Tu atque frater estis in periculo.* Dignior persona.
Neque ego, neque tu sapimus.
Virgil. *diuellimur inde Iphitus & Pelias mecum.*
Idem. *Rhemus cum fratre Quirino Iura dabant.*

Cum tamen singulare verbum magis amat: vt *Tu quid ego & populus mecum desideret, audi.* Cum.

Conceptio generum.

Dignius etiam est masculinum genus, quàm fœmininum, aut neutrum, & dignius fœmininum quàm neutrū: vt *Rex & regina beati. Chalybs & aurum sunt in fornace probati. Hinc per vim leges & plebiscita conflæ.* Dignius genus.

At cùm substantiua res inanimatas significāt, adiectiuū aut relatiuū vsitatiùs in neutro genere ponitur: vt Virgilius. *-cùm Daphnidis arcum* Exceptio.
Fregisti & calamos, quæ tum peruerse Menalca,
Et cùm vidisti puero donata, dolebas. Salust. *Ira & acrituda permista sunt.* Idem. *Huic bella ciuilia, cædes, & discordia.*

discordia ciuilis, grata fuerunt.
Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.

Conceptio duplex.

Porrò conceptio aliàs directa est, nempe cûm concipiens, i dignius, & conceptum, id est indignius, copulantur per Et, vel atque, uel que: aliàs indirecta, cum copulantur per Cum: vt *Ego cum fratre fumus candidi.* vbi vtraque conceptio est indirecta.

Syllepsis implicita.

Est etiam quædam Conceptio generum implicita, nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicantur, sed de mare atque fœmina perinde loquuntur, ac de solo mare: ut si dicam: vterque est formosus. loquens de sponso & sponsa.

Sic Ouidius *Impliciti laqueis nudus vterque iacet.* loquens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

Prolepsis.

PRolepsis seu presumptio, est pronuntiatio quædam rerum summaria. Fit autem quum congregatio siue totum, cum verbo vel adiectiuo aptè cohæret: deinde partes totius ad idem verbum vel adiectiuum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant, vt *Duæ aquilæ volauerunt: hæc ab oriente, illa ab occidente.* Hic congregatio siue totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo *volauerunt*, per omnia concordant: cum quopartes, *hæc & illa*, ad idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Congregatio siue totum, est dictio pluralis numeri vt *Duæ aquilæ:* aut plurali æquiualens: vt *Corydon & Thyrsis.*

Nota.

Nam copulatum æquiualet plurali, ut Virg.
Compulerantq; greges Corydon & Thyrsis in vnum,
Thyrsis oues, Corydon distentas lacte capellas.

Aut congregatio est nomen collectiuum: vt *Populus viuit, alij in penuria, alij in delicijs.*

Sulpitius

Sulpitius & Aldus quinque dicunt in Prolepsi esse necessaria. Congregationem, vt in priore exemplo, *duæ aquilæ:* Verbum, vt *volauerunt*, Partes, vt *hæc & illa:* Partium determinationem, vt *ab oriente & occidente:* & Ordinem, videlicet quòd totum præcedat, partes sequantur. Quinque Prolepsi necessaria.

Duplex autem est Prolepsis. Explicita, vbi omnia exprimuntur, quæ in Prolepsi esse oportet: vt *Equi concurrunt: hic à dextra, ille à sinistra Hippodromi:* & Implicita, in qua aliquid tacetur: vt Ouidius. Prolepsis duplex.

Alter in alterius iactantes lumina vultus,
Quærebant taciti noster vbi esset amor.

Deest altera partium cum determinatione, videlicet *Et alter in alterius.* Et, *Alter alterius onera portate* Vbi deest *vos*: & altera pars cum determinatione, videlicet, *Et alter alterius.*

Terent. *Curemus æquam vterq; partem.* hîc totum *nos*, subintelligitur, & partes, *alter & alter*, includuntur in distributiuo *vterque.*

Diomedes Prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum est, antè describimus: vt Virgilius.

-Lauiniaq; venit littora. Lauinium enim nondum erat, quum Æneas venit in Italiam.

Dicitur verò Prolepsis, à προ, quod est ante, & λήβω sumo.

ZEVGMA.

ZEugma, est vnius verbi vel adiectiui, viciniori respondentis, ad diuersa supposita reductio: ad vnū quidem expressè, ad alterum verò per supplementum: vt Cicero. *Nihil te nocturnum præsidium palatij, nihil vrbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatus locus, nihil horum ora vultusq; mouerunt?* Hic mouerunt Zeugma.

ex-

expressè reducitur ad *ora vultúsque*, at ad cætera per supplementum. Subintelligendum est enim, prælium mouit, vigiliæ mouerunt, timor populi mouit, bonorum concursus mouit, habendi senatus locus mouit. Attamen quando est comparatio vel similitudo verbum vel adiectiuum conuenit cum remotiore: vt *Ego melius quàm tu scribo, Ego sicut fœnum arui. Hoc ille ita prudenter atque ego fecisset.*

Item per nisi: vt Terentius. *Talem filium nulla, nisi tu pareret.*

Licèt Poëtæ interdum aliter loqui soleant: vt Ouid. *Quid nisi secretæ læserunt Phyllida syluæ?*

De quibus in concordantia Verbi & Nominatiui suprà est dictum: vt Cicero. *Quare vt arbitror, prius hîc te nos, quàm istic tu nos videbis.*

Zeugma triplex.

Tribus modis fit Zeugma. In persona: vt *Ego & tu studes.*

In genere: vt *Maritus & vxor est irata.*

In numero. vt *hîc illius arma, hîc currus fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adiectiuum in principio, & tum vocatur Protozeugma: *Dormio ego & tu.* Quandóq; in medio, vocatúrq; Mesozeugma. vt *Ego, dormio & tu.* Quandóq; in fine, & vocatur Hypozeugma: vt *Ego & tu dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor Duo substantiua: vt *Rex & Regina.* Coniunctio, quæ vel copulatiua vel disiunctiua, vel etiam expletiua esse potest: vt Et vel, &c. Verbum vel adiectiuum: vt *Irata est.* & quod verbũ vel adiectiuum viciniori supposito respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per aduerbia: vt *Cubas vbi ego. Cœnas quandò nos.*

Quando verbũ ad duo supposita reducitur, & cum vtroque conuenit, est Zeugma, vt dicunt Locutionis, non Constructionis: vt *Ioannes fuit piscator & Petrus.*

Dicitur autem Zeugma, quasi copulatum, à Græco verbo

SYNTAXIS.

rbo ζευγνύω vel ζεύγνυμι, quod est copulo.

SYNTHESIS.

Syntheſis. Yntheſis, est oratio congrua ſenſu, non voce: vt Virgilius. *Pars in fruſta ſecant. Gens armati.*

Fit autem Syntheſis, nunc in genere tantùm, idque it sexus diſcernendi cauſa: vt *Anſer fœta. Elephantus. auida*, aut ſupplementi gratia: vt *Præneſte ſub ipſa*, bauditur vrbe.

ntauro in magna, ſubintelligitur *naui*.

Nunc in numero tantùm: vt *Turbarunt. Aperite iquis oſtium.*

Nunc verò in genere & numero ſimul: vt *Pars mer- tunuêre ratem.*

irg. *Hæc manus ob patriam pugnando vulnera paſſi.*

Dicitur autē Syntheſis, à σὺν, quod est con, & θέσις poſitio, quia est compoſitio, id est, conſtructio, facta atia ſignificationis.

ANTIPTOSIS.

Antiptoſis. Antiptôſis, ab ἀντί quod est pro, & πτῶσις caſus, est poſitio caſus pro caſu, idque interdum non inue- nuſte: vt Virg. *Vrbem quam ſtatuo veſtra eſt* Ter. *Populo ti placerent, quæ fecisſet fabulas. Sermonem quem audi- ſti, non eſt meus. Eius non venit in mentem, pro id.*

Quanquam hîc *venit*, imperſonaliter potiùs vſur- pari existimandum est. *Ariſtotelis libri ſunt omne genus legantia referti*, pro omnis generis. Sic *id genus, quod genus, &c. Idne eſtis authores mihi?* pro *eius*. Interdum autem fit durior Antiptôſis: vt *Salue primus omnium parens patriæ appellate*, pro *prime*. *Habet duos gladios, quibus altero te occiſurum minatur, altero villicum.* pro *quorum altero.*

SY-

SYNECDOCHE.

Synecdoche

SYnecdoche, est cùm id quod partis est, attribuitur toti: vt *Aethiops albus dentes.* Hîc album, quod solis dentibus conuenit, toti attribuitur Æthiopi.

Nota.

Per Synecdochen omnia nomina adiectiua, aliquâ proprietatem significantia: item verba passiua & neutralia, significantia aliquâ passionem, possunt regere accusatiuum, aut ablatiuum, significantem locum in quo est proprietas aut passio: vt *æger pedes*, vel *pedibus*, *Saucius frontem*, vel *fronte*. *Dolco caput*, vel *capite*. *Redimitus tempora lauro*. *Truncatus membra bipenni*. *Effusa laniata comas*, *contusaq; pectus*.

Nam illæ Græcæ phrases sunt: *Excepto quod non simul esses*. *Cætera lætus*. *Cætera similis*, *uno differunt*.

Dicitur autem Synecdoche à συν quod est con, & ἔκδοχαι susceptio, videlicet quòd totum cum sua parte capiatur.

Si cui lubet figuratæ constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum de Ellipsi, Pleonasmo, & Enallage, deq; aliis figuris eruditè, dilucidè, ac copiosè disserentem.

DE PROSODIA.

Prosodia quid sit.

PRosodia est, quæ rectam vocum pronuntiationem tradit, Latinè accentus dicitur.

Diuiditur autem Prosodia in { Tonum, Spiritum, Tempus.

Tonus, est lex vel nota, qua syllaba in dictione eleuatur, vel deprimitur.

Est

Est autem Tonus triplex. { Acutus, Grauis, Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua, ascendens in dextram sic'. Tonus acutus.

Grauis est virgula bliqua, descendens in dexteram ad hunc modum ⸗. Grauis.

Circumflexus, est quiddam ex vtrisque conflatum, hac figura~. Circumflexus.

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars in summo literæ apposita, quam sic pinges'. Apostrophus.

Hac nota vltimam dictionis vocalem deesse ostenditur: vt *Tanton' me crimine dignum dixisti?* pro *tantòne*,

Spiritus duo sunt, Asper & lenis. Spiritus.

Asper quo aspirata profertur syllaba: ut *Homo, honor*.

Lenis, quo citra aspiratam syllaba profertur: vt *Amo, onus*.

TONORVM REGVLA I.

MOnosyllaba dictio breuis: aut positione longa acuitur: ut *Mel, fèl, párs, pàx*. Natura longa, circumflectitur: vt *Spês, flôs, sól, thûs, rûs*. Monosyllaba.

REGVLA II.

In disyllaba dictione, si prior longa fuerit natura posterior breuis: prior circumflectitur: vt *Lûnā, Mûsá*, In cæteris acuitur, vt *Cîtus, látus, sólers, sátur*. Dissyllaba.

REGVLA III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: ut *Libértas, penàtes*. Sin breuem habet penultimam, acuit antepenultimam: ut *Dóminus, póntifex*. polysyllaba.

Excipiuntur composita â facio: ut *Benefácis, malefâcis*

cis, calefacit, frigefacit.

At si penultima longa fuerit natura, & vltima breuis, circumflectitur penultima: ut *Românus amâtor.*

Composita à fis, fit, ultimam acuunt: vt *Male fit, calefit, benefit, satisfit.*

APPENDIX.

Nota. accentuum confusio.

Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGVLA IIII.

Quæ tonos perturbant.

Quinque sunt, quæ tonorum regulas perturbant.

DIFFERENTIA.

Differentia.

Differentia tonum transponit: vt Vnâ, aduerbium, vltimam acuit, ne videatur esse nomen. Sic có, alió, aliquó, continuó, seduló, portó, forté, quá, siquá, aliquâ, nequá, illô, falló, citó, feré, plané, & id genus alia: putá pro sicut, poné pro post, corám, circúm, aliás, palám, ergó coniunctio, sed ergô pro causa circumflectitur: vt Virgil. *-illius ergô venimus.* Hæc igitur omnia sicut Græca acutisona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò grauantur.

Sic differentiæ causa ante penultima suspenditur in his, Déinde, proinde, périnde, alíquando, síquando, néquando, húiusque álongé délongè, déinceps, dúntaxat, dèorsum, quápropter, quínimo, enímuerò, propémodum, ádmodum, affabré, intereáloci, nihilóminus, paulóminus, cùm non sunt orationes diuersę, vti sunt pube-tenus, crurum-tenus: non enim composita sunt, velut hactenus, quatenus, & eius generis reliqua.

Transpo-

Transpositio.

Transpositio tonum inuertit, id quod vsu venit in præpositionibus, quæ postpositæ grauantur: vt Virgilius. *Transtra per & remos. Te penes imperium*, Transpositio

Attractio.

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur coniunctio inclinatiua: vt Que, ne, ve. Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedenti, eámque acuunt: *Luminâque, lauríque Dei.* Sic Dum, sis, nam, parelca.

Attractio.

Vbi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: vt, Dênique, útique, ítaque, úndique, hícine, & huiusmodi.

Vbique tamen temporis sui tonum seruat, & Vbîuis. Vbique & vbiuis.

Concisio.

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per syncopen aut apocopen castrantur. Tunc enim tonum retinent integræ dictionis: vt Virgili, Valeri, Mercuri; pro Virgilij, Valerij, Mercurij. Concisio.

Sic quædam nomina & pronomina syncopata, circumflectunt vltimam: vt Arpinâs, Rauennâs, nostrâs, vestrâs, cuiâs: ab Arpinâtis, Rauennâtis, nostrâtis, &c. Sic Donec, à donecum. Sic hûc, illûc, istûc, adhûc &c. pro hucce, illucce, &c. Et composita à dic, duc, fac: vt benedic, reduc, calefac. Nomina & pronomina syncopata.

IDIOMA.

Idioma.

IDioma, hoc eſt linguæ propriet
tonum variat, adeò vt, ſi dictio
Græcæ integrè ad nos venia
ſeruent tonum ſuum: vt Symó
periphas, penultimam a uunt,
facta Latina, antepenultimam
leuant, quia corripiunt penultim

Quæ autem prorſus Latina fiunt, Latinum q
que tonum ſeruant: vt Geórgica, Bucólica, ant
nultima acuta, licèt apud Græcos in vltima tonu
habeant.

Sic & comœdia, tragœdia, ſóphia, ſymphónia, t
num recipiunt in antepenultima, licèt in ſua ling
habeant in penultima.

Nota.

Perrò, ſi ignoretur proprius peregrinæ vocis t
nus, tutiſſimum fuerit iuxta Latinum accentum illa
enuntiare.

Syllabæ communes.

Syllabę communes in proſa oratione, ſemper co
ripiuntur: vt Célebris, Cáthedra, Mediocris.

DE

DE CARMINVM ratione.

Actenus de Tonis & Spiritibus, deinceps de syllabarum tempore, & carminis ratione pauca adijciemus.

Tempus, est syllabæ pronuntiandæ mensura. Tempus.

Syllaba breuis, vnius est tẽporis, longa verò duorũ. Syllaba.

Tẽpus breue sic notatur, ∪.

Longum autem sic - Terra.

Ex syllabis iusto ordine dispositis, fiunt pedes.

Est autem pes duarum syllabarum pluriumve constitutio, ex certa temporum obseruatione. Pes.

Pedum alij disſyllabi, alij trisſyllabi.

De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hoc nostrum institutum differere. Diuisio pedum.

Disſyllabi sunt,
- Spondæus, vt - - *Virtus.*
- Pyrrychius, vt ∪ ∪ *Deus.*
- Trochæus, vt - ∪ *Panis.*
- Iambus. vt ∪ - *Amans.*

Trisſyllabi octo,
- Molossus, - - - *Magnates.*
- Tribarchus, ∪ ∪ ∪ *Dominus.*
- Dactylus, - ∪ ∪ *Scribere.*
- Anapæstus, ∪ ∪ - *Pietas.*
- Bacchius, - - - *Honestas.*
- Antibacchius, - - ∪ *Audire.*
- Amphimacer, - ∪ - *Charitas.*
- Amphibrachus, ∪ - ∪ *Venire.*

Porrò pedes iusto numero atque ordine concinnati, Carmen constituunt.

Est enim Carmen, oratio iusto atque legitimo pedum numero constricta.

Carmen. Carmen composituro in primis discendum est, pedibus ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Scansio. Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio.

Scansioni accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synęresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha. Synalœpha, est elisio quædam vocalis ante alteram in diuersis dictionibus: vt

Sera nimis vit' est crastina, viu' hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus: vt Dij, diis, ijdem, ijsdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit, & similia.

At heu & ô, nunquam intercipiuntur.

Eclypsis. Eclypsis, est quoties m, cum sua vocali perimitur proxima dictione à vocali exorsa: vt

Monstr' horrend' inform' ingens, cui lumen ademptum: pro *monstrum, horrendum, informe, &c.*

Synæresis. Synæresis, est duarum syllabarum in vnam contractio: vt Virg. *Seu lento fuerint aluaria vimine texta.* pro *aluearia.*

Diæresis. Diæresis, est vbi ex vna syllaba dissecta, fiũt duæ: vt

- ∪∪ - - - - ∪ ∪ - ∪∪ -

Ouidius. *Debuerant fusos euoluisse suos.* pro *euoluisse.*

Cæsura. Cæsura, est cùm post pedem absolutum, syllaba breuis in fine dictionis extenditur.

Cæsuræ species sunt.

Triemimeris. Triemimeris, ex pede & syllaba: vt

- ∪∪ - ∪∪ - - - ∪∪ - ∪∪ - -

Virgilius. *Pectoribus inhians, spirantia consulit exta.*

Penthe.

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllaba: vt — Penthemimeris.

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – – ∪ ∪ – –

Virgilius *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris, ex tribus pedibus & syllaba: vt — Hepthemimeris.

– – – – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – –

Idem *Ostentans artem pariter arcúmque sonantem.*

Enneemimeris, constat ex quatuor pedibus & syllaba: vt — Enneemimeris.

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – – ∪ ∪ – –

Idem *Ille latus niueum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBVS CARminum.

CArminum genera, de quibus nos hoc loco potissimum tractare decreuimus, sunt Heroicum, Elegiacum, Asclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Carmen Heroicum quod idem Hexametrum dicitur, constat pedibus numero quidem sex, genere vero duobus dactylo & spondæo. — Hexametrum.

Quintus locus dactylũ, sextus spondeũ peculiariter sibi vindicat, reliqui hunc vel illum, pro vt volumus.

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – –

vt Virgilius. *Tytire tu patulæ recubans sub tegmine fagi.*

Reperitur aliquãdo spondæus etiã in quinto loco: vt — Nota.

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – – – –

Idem. *Chara Deũm soboles, magnum Iouis incrementum.*

Vltima cuiusq; versus syllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici constat Penthemimeri, quarum pri — Pentametrum.

or duos pedes, dactylicos, ſpondaicos, vel alterutro comprehendit, cum ſyllaba longa: altera etiam duo pedes, ſed omninò dactylicos, cũ ſyllaba item longa

– – – υυ – – υ υ – υ υ –

Ouidius. *Res eſt ſolliciti plena timoris amor.*

Carmen Aſclepiadæum.

Aſclepiadæum. Carmen Aſclepiadæum conſtat ex penthemimeri hoc eſt ſpondæo & dactylo, & ſyllaba longa, & duobus deinde dactylis: vt

– – – υ υ – – υ υ – υ υ

Horatius. *Mœcenas atauis edite regibus,*

Sapphicum.

Sapphicum carmen. Carmen Sapphicum conſtat ex trochæo, ſpondæo dactylo, & duobus demùm trochæis: vt

– υ – – – υ υ – υ – –

Horatius. *Iam ſatis terris niuis atq́; diræ.*

Adonicum. In hoc tamen carminis genere, poſt tres verſus additur Adonicum, quod conſtat ex dactylo & ſpondæo: vt

– υ – – – υ υ – υ – –

Horatius. *Integer vitæ, ſceleriſq́; purus,*

– υ – – – υ υ – υ – –

Non eget Mauri iaculis nec arcu,

– υ – – – υ υ – υ – –

Nec venenatis grauida ſagittis,
Fuſce pharetra. – υ υ – –

Phaleucium, ſiue Endecaſyllabum.

Phaleucium. Carmen Phaleucium, ſiue Endecaſyllabum, conſtat ex ſpondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis: vt

– – – υ υ – υ – υ – υ

Quoquò diffugias pauens Mabili,
Noſtrum non poteris latere naſum.

Iam

Iambicum Archilochium.

Legitimus versus Iambicus, è solis constat Iambis, Carmen Iambicum.

υ – υ – υ – υ – υ – υ –

vt, *Suis & ipsa Roma viribus ruit.*

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Iambo, tribrachum, spondæum, dactylum, anapestum, atque in paribus tribrachum, spondæum rarius.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum, siue Senarium.

Dimetrum.

Dimetrum, constat ex quatuor pedibus; vt Carmen dimetrum.

O Carminum dulces notæ – – υ – – – υ –
Quas ore pulchra melleo – – υ – – – υ –
Fundis, lyræq́, succinis. – – υ – – – υ.

Trimetrum, siue Senarium.

Trimetrum, senis constat pedibus; vt Trimetrum.

– – – – – – υ – – – υ –

Qui nos damnant, sunt histriones maximi.

– υ υ – υ υ – – – – – – υ –

Iuuenalis *Nam Curios simulant, viuunt Bacchanalia.*

DE QVANTITATE PRIMARUM SYLLABARUM.

PRimarum syllabarum quantitas octo modis cognoscitur: Quantitas Syllabarum.

positione, vocali ante vocalem, Diphthongo, Deriuatione, Compositione, Præpositione, Regula, Exemplo, seu authoritate.

POSITIO. Regula I.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in eadem

dem dictione, vbique positura longa est: vt *Ventus, axus, patrizo.*

Quod si consonans priorem dictionem claudat, sequente item à consonante inchoante, vocalis præcedens etiam positione longa erit: vt

Maior sum, quàm cui possit fortuna nocere.

Syllabæ ior, sum, quàm, & sit, positione longæ sunt.

At si prior dictio in vocalem breuẽ exeat, sequente à duabus consonantibus incipiente, interdum, sed rarius producitur.

– – – ∪ ∪ – – – – – ∪ ∪ – –

vt Virg. *Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis breuis ante mutam, sequente liquida, communis redditur: vt *Patris, volucris.* Longa vero non mutatur: vt *Aratrum, simulacrum.*

Vocalis ante alteram.

Vocalis ante alteram.

Vocalis ante alteram in eadem dictione vbiq; breuis est: vt Dẽus, mẽus, tĩus, pĩus.

Excipias genitiuos in ĩus, secundam pronominis formam habentes: vt Vnius, illius, &c. Vbi i, communis reperitur, licèt in alterius semper sit breuis, in alĩus semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitiui & datiui quintæ declinationis, vbi e, inter geminum i, longa fit: vt Faciei, alioqui non: vt Rẽi, spẽi, fidẽi.

Fi in fio.

Fi, etiam in fio, longa est, nisi sequantur e & r simul; vt Fierem, Fieri.

Iuuen. *Sic fiunt octo mariti.* – – – – ∪ ∪ – –

Idem. *Quod fieri non posse putes.* – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ –

Ohe interiectio, priorem syllabam ancipitem habet.

REGVLA. II.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus subinde longa fit; vt Dicite Pierides. Respice Lãerten. Et in possessiuis; vt Aenẽia nutrix. Rhodopẽius Orphẽus.

DIPH-

DIPHTHONGVS. Regula III.

Omnis Diphthongus apud Latinos longa eſt; vt iūrum, nēuter, muſæ, niſi ſequente vocale; vt Pręire, rzuſtus, præamplus. Diphthongus.

DERIVATIO. Regula IIII.

Deriuatiua eandem cum primitiuis quantitatem ortiuntur: vt ămator, ămicus, ămabilis, prima breui bămo: Excipiuntur tamen pauca, quæ à breuibus educta, primam producunt. Deriuatio.

Cuius generis ſunt

Vox vōcis, ā vŏco.
Lex lēgis, à lĕgo.
Rex rēgis, à rego.
Sedes & ſedile, à sĕdeo.
ūmentum, à iŭuo.
Fōmes & fōmentū, à Fŏueo.
Iūcundus, à iŭuo.
Iūnior, à iŭuenis.
Mōbilis, à mŏueo.
Hūman⁹, ab hŏmo.
Vōmer, à vŏmo.
Pēdor, à pĕde.

Sunt & contra, quæ à longis deducta, corripiuntur: qualia

Dux, dŭcis, à dūco.
Dĭcax, maledicus & id genus multa, à dĭco
Fĭdes, à Fīo.
ărena, ăriſta, ab āreo.
Pŏſui, à pōno.
Gĕnui, à gigno.
Frăgor, Frăgilis, à frango.
Nŏto, as. à nōtu.
Nāto, as, à nātu.
Diſertus, à dĭſſero.
ſŏpor, à sōpio.

sunt.

Et alia nonnulla ex vtroq; genere, quę relinquuntur ſtudioſis inter legendum obſeruanda.

COMPOSITIO. Regula V.

Compoſita ſimplicium quantitatem ſequuntur; vt Pŏtens, impŏtens, sŏlor, Conſŏlor. Lĕgo, is, Pĕrlego. Lēgo, as, Allēgo. Compoſita.

Excipiuntur tamen hæc breuia à longis enata; vt

Innūba, Pronūba, à nūbo.
Deiĕro, Peiĕro, à iūro.

PRAE-

PRAEPOSITIO. Regula VI.

Ex præpositionibus hæ vbiq; producuntur: A, de, præ, se, e, nisi vocali sequente: vt *Vrda debiscens.*

Sudibúsue præustis apud Virgilium.

Pro. Pro quoque longa est, præterquam in istis: Prŏcella, prŏfugus, prŏteruus, prŏnepos, prŏpago, prŏstirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiscor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio, prŏfecto.

Procurro, profundo, propello, propulso, propago as primam syllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca sunt per o paruum, & proinde primam breuem habent.

Di, etiam producitur, nisi in { Dĭrimo, & Dĭsertus.

Reliquæ prepositiones, si positio sinat, corripiuntur. Cuiusmodi sunt, *Ad*, ob, ab, sub, re, in, &c.

REGVLA. Canon. I.

Omne præteritum dissyllabum, priorem habet longam: vt Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fĭdi *à findo*, bĭbi, dĕdi, scĭdi, stĕti, tŭli.

Canon II.

Primam preteriti geminantia, primam itidem breuem habent: vt

Pĕpendi,	Pĕpedi,	Pŭpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici,
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, *à cado.*
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcīdi, *à cædo:*

Quin & supinum dissyllabum priorem quoque producit: vt

Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, ĭtum, Rŭtum, Rătum, Dătum, Sătum.

Et cĭtum, *à cieo*, es: nam citum *à cio*, cis, quartæ, priorem habet longam.

Exem

Exemplum ſeu authoritas.

Quarum verò ſyllabarum quantitas, ſub prædictas rationes non cadit, à poetarũ vſu, exemplo atque authoritate petenda eſt certiſſima omnium regula. Diſcant ergò pueri obſeruare ex poetis communes primarum ſyllabarum quantitates, cuius fortis ſunt.

Britannus, bythynus, cacus, coſyra, crathis, pachinus, palatium, pelion, criticus, curites, Diana, fidene, gradiuus, hynulus, pyrene, rubigo, rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, lycas, orion, rudo, Sychæus, Sycanius, & ſimilia. Quæ primam habeant communem.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Ediæ ſyllabæ partim eadem ratione qua primæ, partim etiam ex incrementis genitiui, atque coniugationis analogia cognoſci poſſunt.

De incrementis genitiui nominum polyſyllabarum, ſuprà in generibus nominum abundè dictum arbitramur, vnde petere licebit, ſi quid de hac re hæſitaueris Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarum obſeruatio, facilè ſuppeditabunt.

Coniugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt, nempe A. indicem primæ coniugationis, longam eſſe naturâ, præterquam in do, & eius compoſitis, quando huius ſunt coniugationis: vt Dămus, circundămus, Dăbis, circundăbis, Dăre, circundăre. Coniugationum analogia.

Præterea ſyllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi ſubiunctiui, vbique pro breuibus habendas animaduertant, in futuro autem in oratione proſa longas eſſe debere, in carmine verò indifferentes reperiri

Grabātum Mar. Sed si nos forus est, nulli nos sponda grabati

Sc Eza in versum 4 tum Cap 2 Mar

PRAEPOSITIO. Regula VI.

Ex præpositionibus hæ vbiq; producuntur: A, de, præ, ſe, e, niſi vocali ſequente: vt *Vrda debiſcens.*

Sudibúſue præuſtis apud Virgilium.

Pro. Pro quoque longa eſt, præterquam in iſtis: Prŏcella, prŏfugus, prŏteruus, prŏnepos, prŏpago, prŏſtirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiſcor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio, prŏfecto.

Procurro, profundo, propello, propulſo, propago, as primam ſyllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca ſunt per o paruum, & proinde primam breuem habent.

Di, etiam producitur, niſi in { Dĭrimo, & Dĭſertus.

Reliquæ prepoſitiones, ſi poſitio ſinat, corripiuntur. Cuiuſmodi ſunt, *Ad*, ob, ab, ſub, re, in, &c.

REGVLA. Canon. I.

Omne præteritum diſſyllabum, priorem habet longam: vt Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fidi *à findo*, bĭbi, dĕdi, ſcĭdi, ſtĕti, tŭli.

Canon II.

Primam preteriti geminantia, primam itidem breuem habent: vt

Pĕpendi,	Pĕpedi,	Pŭpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici,
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, *à cado.*
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcīdi, *à cædo:*

Quin & ſupinum diſſyllabum priorem quoque producit: vt

Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, ĭtum, Rŭtum, Rătum, Dătum, Sătum.

Et citum, à cieo, es: nam citum á cio, cis, quartæ, priorem habet longam.

Exem

Exemplum ſeu authoritas.

Quarum verò ſyllabarum quantitas, ſub prædictas rationes non cadit, à poetarũ vſu, exemplo atque authoritate petenda eſt certiſſima omnium regula. Diſcant ergò pueri obſeruare ex poetis communes primarum ſyllabarum quantitates, cuius fortis ſunt.

Britannus, bythynus, cacus, coſyra, crathis, pachinus, palatium, pelion, criticus, curites, Diana, fidene, gradiuus, hynulus, pyrene, rubigo, rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, lycas, orion, rudo, Sychæus, Sycanius, & ſimilia. Quæ primam habeant communem.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Mediæ ſyllabæ partim eadem ratione qua primæ, partim etiam ex incrementis genitiui, atque coniugationis analogia cognoſci poſſunt.

De incrementis genitiui nominum polyſyllabarum, ſuprà in generibus nominum abundè dictum arbitramur, vnde petere licebit, ſi quid de hac re hæſitaueris Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarum obſeruatio, facilè ſuppeditabunt.

Coniugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt, nempe A. indicem primæ coniugationis, longam eſſe naturâ, præterquam in do, & eius compoſitis, quando huius ſunt coniugationis: vt Dămus, circundămus, Dăbis, circundăbis, Dăre, circundăre. Coniugationum analogia.

Præterea ſyllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi ſubiunctiui, vbique pro breuibus habendas animaduertant, in futuro autem in oratione proſa longas eſſe debere, in carmine verò indifferentes re-

Grabātum Mar. Sed ſi not fotus eſt, nulli not ſponda grabati

periri

Sc Lega in Verſum 4tum Cap 2 Mar

periri, quemadmodum contendit Aldus: vt Præterito, Amauérimus, amauéritis: Futuro, amauerímus, amaueritis.

Mediarum syllabarum variatio.

Est & vbi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, vt in his quæ subiunximus: Connubium, Ficedula, Malea, Pharsalia, Bathauus, Sidonius. & similia.

Adiectiua in inus.

Adiectiua in inus Latina, penultimam producunt: vt Clandestīnus, mediastīnus, parietīnus, marutīnus, vespertīnus, repentīnus.

Præter hęc sequentia { Diutĭnus, Crastĭnus, Pristĭnus, Peredinus, Hernŏtinus } { Serotĭnus, Oleagĭnus, Fagĭnus, Cedrinus, Carbasĭnus }

Et reliqua materialia, siue à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in *inos*: vt Christallĭnus, myrrhĭnus, hyacinthĭnus, adamanthĭnus, &c.

Cætera fœliciùs docebit vsus, & Poëtarum obseruatio, quam vllę Grammaticorum regulæ, quas sine vllo aut modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent.

Quare illis prætermissis, ad vltimarum syllabarum quantitates aperiendas iam accingamur.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

Vltimæ syllabæ.

QVanquam vltimæ syllabæ ipsum literarum numerum, aut æquant, aut etiam superant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primum, A finita producuntur: vt Amā, contrā, ergā, Excipiuntur, Pută, ită, quiă.

Item nominatiuos, & omnes casus in a, cuiuscunq; fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vo-

vocatiuos in A, à Græcis in as, vt ô Æneā, ô Thomā, & ablatiuum primę declinationis: vt ab hac Musā, Numeralia in ginta, A finalem habent communem, sed frequentiùs longam: ut Trigintā, quadragintā.

In b, d, t, desinentia breuia sunt: vt ăb, ăd, capŭt. B, D, T, C.

In c, desinentia producuntur, vt āc, sīc, & hīc aduerbium. Sed tria in c, semper contrahuntur: lĭc, nĕc, donĕc. Duo sunt communia: Fac, & pronomen hic, & neutrum hoc, modò non sit ablatiui casus.

E finita, breuia sunt: vt Marĕ, penĕ, legĕ, scribĕ. E.

Excipiendæ sunt omnes voces quintę inflexionis in E, vt Diē, fidē, vnà cū aduerbiis inde enatis: vt Hodiē, quotidiē, pridiē, postridiē, quarē, qua de rē, eare & siqua sunt similia. Et secundæ item personæ singulares imperatiuorum actiuorum, secundæ coniugationis: vt Docē, mouē, manē, cauē.

Producuntur etiam monosyllaba in E: vt Mē, tē, cē. In E monosyllaba. præter Quĕ, nĕ, vĕ, coniunctiones inclyticas.

Quin & aduerbia quoque in e, ab adiectiuis deducta, e longum habent: ut Pulchrē, doctē, valdē pro valdĕ. quibus accedunt Fermē, ferē. Benè tamen & malĕ, corripiuntur omninò. Aduerbia.

Postremò, quæ à Græcis per n scribuntur, natura producuntur, cuiuscunque fuerint casus, generis, aut numeri: vt Lethē, Anchisē, cetē, tempē.

I finita, longa sunt: vt Dominī, magistrī, amarī, docerī. Præter Mihi, tibi, sibi, vbi, ibi, quæ sunt cōmunia. I.

Nisi verò & quasi, corripiuntur. Cuius etiam sortis sunt datiui & vocatiui Græcorum, quorum genitiuus singularis in Os breue exit: vt

Huic { Palladĭ, Phyllidĭ. Minoidĭ, } Vocat. ô { Amaryllĭ, Alexĭ, Daphnĭ.

L finita, corripiuntur: vt Animăl, Annibal, mĕl, pugil, Sol,

Sōl, consūl. Præter nīl contractum à *nihil*, Et Hebr
quædam in l: vt Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Dani
N. N. finita producuntur: vt Pæān, Hymēn, quīn, X
nophōn, nōn, dæmōn.

Excipe forsăn, forsităn, ăn, tamĕn, attamē, veru
tămen.

In. Corripitur & In, cum compositis: vt Ex ĭn, sub
de ĭn, pro ĭn.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen
strantur: vt Mēn? Viden? Audĭn? Nemŏn.

En. Nomina item in *en*, quorum genitiuus ĭnis, con
ptum habet: vt Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, ĭni

On. Græca etiam in On, per o paruum, cuinscunqu
fuerint casus: vt Nominat. Iliŏn, peliŏn. Accusatu
Caucasŏn, pylŏn.

Quædam etiam in *In*, vt Alexĭn. In *yn*: vt Ityn.

In. In An quoq; à Nominatiuis in A: vt

An. Nominatiuo *Iphigenia*, *Aegina*. Accusatiuo Iphigen
ăn, Æginăn.

Nam in An, à nominatiuis in As, producuntur: v
Nominatiuo *Aeneas*, *Marsyas*. Accusatiuo Æneān
Marsyān.

O finita. O finita cōmunia sunt: vt Amo, virgo, porrò, do
cendo, legendo, eundo, & aliæ gerundij voces in Do.

Præter obliquos in o, qui semper producuntur: v
Huic Dominō, seruō. Ab hoc templō, damnō.

Et aduerbia ab adiectiuis deriuata: vt Tantō, quan
tō, liquidō, fallō, primō, manifestō, &c.

Præter sedulò, mutuò, crebrò, serò, quæ sunt com
munia.

Cæterùm, modŏ & quomodo, semper corripiun
tur.

Citò quoque, vt & ambo, duo, ego, atque homo, vix
leguntur producta.

Monosyllaba tamen in o, producuntur vt Do, Sto
vt

vt & ergō, pro cauſa

Item Græca per ω cuiuſcunq; fuerint caſus: vt hęc Sapphō, Didō Hunus Androgeō, Apollō Hunc Athō, Apollō.

R. finita, corripiuntur: vt Cæſăr, torculăr, pĕr, vĭr, vŏr, turtur. R.

Cor, ſemel apud Ouidium productum legitur: vt

- υ υ - υ υ - - - υ υ - υ υ - -

Molle meum leuibus cor eſt violabile telis.

Producuntur etiam. Fār, lār, nār, vēr, sūr, cūr. Parquoq; cum compoſitis; vt Compār, impār, diſpār.

Græca quædam in Er, quæ illis in ηρ deſinunt; vt Æēr, cratēr, characтēr, æthēr, ſotēr.

Præter Patĕr & matĕr, quę apud Latinos vltimam breuem habent.

S, finita, pares cum numero vocalium habent terminationes, nempe, As, es, is, os, us. S.

Primò, As, finita, producuntur; vt Amās, muſās, maieſtās, bonitās. As.

Præter Græca, quorum genitiuus ſingularis in dos exit; vt Archās, Pallās. Genitiuo Archadŏs, Pallados.

Et præter accuſatiuos plurales nominum creſcentium; vt Heros, Heroos, Phyllis, Phyllidos. Accuſatiuo plurali, Heroăs, phyllidăs.

Es finita, lōga ſunt; vt Anchiſēs, ſedēs, dotēs, patrēs. Es.

Excipiuntur nomina in es, tertiæ inflexionis, quę penultimam genitiui creſcentis corripiunt; vt Miles, ſeges, diues. Sed ariēs, abiēs, pariēs, Cerēs, & Pēs, vna cum compoſitis; vt Præpēs, bipēs, tripēs, quadrupēs, longa ſunt.

Es quoque à ſum, vnà cum compoſitis corripitur. potes, adĕs, prodĕs, obes.

Quibus penĕs adiungi poteſt, vnà cum neutris ac nomi

nominatiuis pluralibus Græcorum. vt Hypomanes, Cacoethés, Cyclôpes, Naiades.

Is. Is finita, breuia sunt: vt Parĭs, panĭs, tristĭs, hilarĭs, Excipe obliquos plurales in is, qui producuntur: vt *Musis, mensis, à mensa*, dominīs, templīs.

Item queīs pro quibus, cum producentibus penultimam genitiui crescentis: vt Samnīs, Salamīs, Genitiuo Samnîtis, Salamînis.

Adde huc quæ in Eis diphthongum desinunt, siue Græca, siue Latina, cuiuscunque fuerint numeri aut casus: vt symoeīs, pyroeīs, parteīs, omneīs.

Et monosyllaba item omnia: vt Vīs, līs, præter ĭs, & quis nominatiuos, & Bīs apud Ouidium.

Istis accedūt secundæ personæ singulares verborū in *is*, quorū secundæ personę plurales desinunt in *ĭtis*, penultima producta, vna cū futuris subiunctiui in ris: vt Audīs, velīs, dederīs. pl. Audîtis, velîtis, dederîtis.

Os. Os finita producuntur: v. Honōs, nepōs, dominōs seruōs.

Præter compŏs, impŏs & ŏs, ossis. Et Græca per o paruum: vt Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, Phyllidŏs.

Vs. Vs finita, corripiūtur: vt Famulus, regiꝰ, tēpꝰ, amamꝰ. Excipiuntur producentia penultimam genitiui crescentis: vt salus, tellus, Genitiuo salûtis, tellûris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in us præter nominatiuum & vocatiuum singulares: vt Huius manūs hæ manūs has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monosyllaba: vt Crūs, thūs, mūs, sūs, &c.

Et Græca item per *ovs* diphthongum, cuiuscunque fuerint casus: vt Hic Panthus, Melampūs. Huius Sapphūs, Cliūs.

Atque pijs cunctis venerandum nomen Iēsus.

Postremò, u finita, producuntur omnia: vt Manū, genū, amatū, diū.

Grammatices finis.

OMNIVM NOMINVM IN regulis Generum contentorum, tum *Heteroclitorum ac Verborum, interpretatio aliqua.*

Bdo,
Abſcondo,
occulto. } *To hide.*
Abyſſus, immẽſa quæ dã profundit as impenetrabilis. *A depth that by ſounding cannot be found.*

Acarnan, gens ex quadam regione Græciæ, *The people of Acarnania in Greece.*

Acer, arbor. *A Maple tree.*

Accerſo, eo advocandum, vel voco *To go: to call.*

Acies acumẽ rerum ſecantium, exercitus inſtructio, oculi lumen. *An edge. The array of an army. The ſight of the eye.*

Acus inſtrumentum ſartoris, ac mulieris ornamentum. *A needle: or an inſtrument wherewith women did ſit their haire.*

Adeps, omuis pinguetudo ſiue carnis ſiue alterius rei. *Fat.*

Adipiſcor, aſſequutus ſum *To obtaine*

Adoleſcens, iuuenis adultus. *A ſtripling from twelue to one and twentie.*

Ador, frumenti genus vel fatis *What.*

Aduena, qui non eſt ciuis, ſed externus. *A ſtranger.*

Aether, tota cœli ſyderumque ſubſtantia ac compago. *The whole ſubſtance of the Spheres from the fire vnto the extreme eſt circuit of heauen.*

Aequor, mare, pelagus. *The Sea: becauſe nothing is more plaine then it: for* Aequor *doth generally ſignifie a plaine: many parcel of the world. It is taken for the aire alſo as* aſpice bis ſenos volitantes æquore cygnos.

Aes, ſpecies metalli rubro colore *Copper, and becauſe that in old time money was made of it,* Aes *ſometime doth ſignifie money.*

Affinis, cognatus. *A kinſman by mariage.*

Agnoſco eſt noſcere id, quod nobis olim aut viſum fuit, aut alia quapiam ratione cognitum. *To recognoſce, to know anew, or to come to remembrance of.*

Ago, facio. *To doo.*

Agragas vrbs Siciliæ. *A towne in the iſle of Sicily, called now Gergenti.*

Agricola, qui exercitat rem ruſticam. *An husbandman,*

Alcyon, auis maritima, hyeme pullos educans. *A certaine Sea bird that luth in the ſands, and hatcheth in Winter.*

Ales, quælibet auis, aut velox. *A bird or ſwift.*

Alnus, genus arboris. *An Alder tree.*

Alo, nutrio. *To nourish,*

Alter. *The other of the two.*

Aluus, qua ſordes d fluunt, aut luuntur. *The paunch and ſometime the belly without.*

Amazones, Scythiæ fœminæ, eo quod mammis careant. *Certaine women of Scythia, ſo named for lacking a dugge.*

Ambigo, circumago, circundo. *To compaſſe, to doubt.*

Amicio, veſtio *To cloth.*

Amnis, fluuius. *A Riuer.*

Anas, auis in aquis degens. *A ducke or a drake.*

Ango, crucio, premo, vexo. *To trouble and vexe.*

Anguis, serpens in aquis degens. *A drie or water snake.*

Animus consilii principium. *The minde.*

Anna nomen mulieris. *Anne.*

Annuo, assentior. *To assent and agree vnto.*

Annus, tempus. 365. dierum, & 6. horarum. *A yere.*

Anus vetula. *An old wife.*

Antes, abante, eminentes lapides, siue vltimæ columnæ, quibus sustinetur fabrica. *The pillars or sustaining stones that saueth ouer the wals to beare the frame, or the drie Stone wall that inclosseth a Vineyard, or the first set or frontier of vines.*

Antidotus, medicamentum contra venena datum. *A preseruatiue against poyson.*

Anulæ, muliebres capilli in fronte missi. *A womans forelocks.*

Antistes, in aliqua re primus. *A president or chiefe ruler man or woman.*

Anxur, nomen vrbis Italiæ, quæ nunc Tarentina dicitur. *Tarentine.*

Aperio, indico, refero. *To open, to shew or to declare.*

Apes & apis, animal mellificũ. *A Bee*

Apiscor, assequor, acquiro. *To obtain.*

Apollo, deus quem Græci Solem appellant. *The God of wisedome and Physicke, and of Prophesie, and the God that carrieth the Sunne about.*

Appẽdix quod aliis adiunctum quasi ex alio pendeat. *An appendise or an addition to increase a thing.*

Applico, & iungo, & adhenio *To apply vnto or to annex.*

Aptoton, nomen inuariabile, sed nullo defectum casu. *A Nowne vndeclined, hauing one termination in all the cases.*

Aquale, vtile genus quo aqua tenetur ad præbendam eam manibus. *A Lauer or an Ewer.*

Arbor, vel arbos, notæ significationis. *A tree.*

Arceo, pello & aduenire non sino. *To keepe away.*

Arcesso voco & accuso. *To call vnto accuse, or to goe to accuse.*

Arcas, ex Arcadia populus *The people of Arcadie.*

Arctus, vrsa quam nostri septẽtrionem dixerunt, signum cœlestẽ. *A signe called the Beare, or the wagon.*

Ardeo, vro, inflammor. *To be hot.*

Argos, opidi nomen. *A towne of the halfe Isle in Greece, called Peloponnesus.*

Arma, munimenta, scutum, gladius telum, & ea quibus præliamur. *Armour or any kind of weapon.*

Aruspex, qui victimas inspicit. *He or she, that seeketh destinies by the bowels of beasts.*

As, est libra, id est. duodecim vnciæ. *A pound of xij. ounces, or the whole summe of any thing.*

Assecla, qui continue & semper aliquem sequitur. *Page or Lackey, or continuall waiter.*

Athamas nomen viri *A mans name, which should be sacrificed for his sonne Phryxus.*

Astu, dolo, fallaciis. *By deceit or guile.*

Athenæ, ciuitas Græciæ, inter Achaiam & Macedoniam *The Citie of Athens.*

Athletes, pugil & luctator. *A champion or he that striueth for a game.*

Atomus, corpus insecabile. *A mote so small that it cannot be parted.*

Auceps, qui vel quæ aues capit. *A fouler, man or woman.*

Audeo, ausus sum. *To bee bold, to enterprise.*

Aueo, cupio. *To desire, or to couet,*

Auge

Augeo, maius facio, amplifico. *To increase.*

Augur, qui futura prænunciat. *A Southsayer man or woman.*

Auernus, lacus Campaniæ prope Baias, quem Plutoni dicatum opinabantur veteres. *A lake in Italy wherehence they thought was descent into hell.*

Auriga, qui vel quæ currum ducit. *A waggoner, a carman, or a carier.*

Auster, ventus flans à meridie. *The South-wind.*

Auctor, qui vel quæ aliquod opus facit. *The worker or doer of any thing, man or woman.*

Axis, diameter os mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rota currus vertitur. *An Axetree: and by translation, the straight line that may be imagined from the one pole to the other pole.*

B

Bachanalia, Dionysia i. Bacchi festi. *The feast of Bacchus.*

Bacchar, herba radicis odoratæ. *An herbe that the French men call our Ladies gloues.*

Bacchus, deus vini. *The drunken god, the god of wine.*

Baculus, bacillus & baculum, & hinc bacillum, scipio. *A staffe.*

Balneum, locus publicus vel privatus, in quo aut sanitatis aut abstergendarum sordium causa lauantur. *A bath.*

Barathrum, erat locus profundior Athenis, putei modo vel forma. *A certaine pit by Athens. Now it is taken for hell. It is also the hole where any water entreth, and falleth into the earth.*

Barbitos, instrumentum musicum, quod pulsatur plectro vel calamo. *The lute, or any like that is plaid on with a quill. It is also* Barbitos, *both masculine and feminine.*

Bellaria, cibi secundæ mensæ. *Iuncates.*

Bes, vnciæ octo. *Eight ounces.*

Bibo, potum haurio, humorem attraho. *To drinke.*

Bidens, instrumentum duorum dentium, vel ouis. *Any instrument with two teeth, or a sheepe of two teeth in the feminine gender.*

Bifrons habens duas frontes. *He or she that hath a face before, and another behinde.*

Bilis, humoris genus. *It is with this word* atra, *melancholie, and with* flaua *Choler, and being vsed alone, is the same disease that* Cholera *is after* Cor. Celsus. *See* Cholera.

Bombyx, vermis, & pro materia sumitur. *A silke worme, or silke.*

Bos, nota est significatio. *An Oxe, Bull, or Cow.*

Britannia, Insula quã nunc Angli & Scoti incolunt. *The Iland which is inhabited of Englishmen & Scottishmen & is called* Britannia maior.

Britannia minor. *Is Britanie France.*

Bubo, auis nomen. à bouis mugitu. *An Owle*

Bucephalus, nomen equi Alexandri Magni. *Alexander the Great his horse.*

Bysus, tenuissimi lini genus. *A most fine sort of fine flaxe, wherevpon a precious kind of linnen cloth is made. It may be taken for silke also.*

C

Cacoethes, malus mos. *An euill custome, or a bile hard to be cured*

Cadauer, corpus mortui. *A carcas.*

Cado, corruo, præcipitor, vel labor

bor. *To fall, and ſometimes to happen, to chance.*

Cædo, percutio, ferio, verbero. *To ſtrike or to beate, and ſometime to cut or to loppe, or to prune trees, ſometime to kill, ſometime to ſacrifice, and ſometime to breake, as* cædere ianuam laxis, inſtar: ferro.

Cællo, percutio, aut frango. *To ſmite or to breake,* antiquum verbum. *The compounds where of bee in uſe onely.* Cello *is read alſo without a diphthong.*

Cælum vel cœlum, extrema mundi determinatio cum ſphæris quas ambit ad elementum ignis. *Heauen, or with a difference any of the ſpheres. It ſignifieth weather alſo.*

Calco, pede comprimo. *To treade upon, and by a tranſlation into the mind, to deſpiſe and ſet naught by.*

Calendæ dies primus cuiuſque menſis. *The firſt day of euery moneth.*

Caleo, ferueo, calidus ſum. *I to be hot or to glow.*

Callis, via perdurata, id eſt, via trita. *A pathway.*

Caluo, decipio, fruſtro. *To deceiue, and to beguile, to trompe.*

Calx, pes imus, & pro cuiuſuis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro conglutinantur. *An heele, or laſt end of a race, or lime.*

Cambio, commuto. *To exchange: and of the old writers it is taken for to fight.*

Canalis per quod aqua confluit in vias lapide ſtratis. *A chanell.*

Cancelli, ligna inter ſe modicis internallis intra ſuerſum inſtar retis inuicem annexa. *A lattice or the liſts of a gameplace or of a ſpectacle.*

Canis, animal latrabile, & piſcis marinus, & ſignum cœleſte. *A dog or a dog fiſh, and a ſtarre or ſigne in the firmament, called* Canis.

Cano, *To ſing, to endite poetically, to play upon inſtruments. Sometime alſo to praiſe or to propheſie.*

Capeſſo, capio, ſiue ad capiendum eo. *To take or to goe to take, and ſometime* recipio me, *to goe:* Nunc pergam heræ imperium exequi, & me domum capeſſam.

Capio, *To take, to delight, to deceiue, to chuſe, to abide and ſuffer: as* capio doloris. *To holde or contain, To inuade & catche: as* Naueis capimus. *To inflame with loue. And is lightly of ſuch ſignification as the ablatiue is that commeth with it.*

Capiſtrum, capitis vinculum, adhibitũ ne animalia aufugiãt. *An halter.*

Capital, quod olim ſacerdotes geſtabant in capite. *An ornament that the Nunnes were wont to beare upon their heads.*

Capra, animal a carpendis virgulis dictum. *A Goat.*

Car, aliquis ex Caria. *A man of Caria.*

Cardo, quo ianua mouetur. *A hooke or hinge.*

Careo, eſtrem deſideratam non habere. *To lacke, or to be without, and ſpecially ſuch a thing as once we had.*

Carex, herba acuta duriſſima. *Segge.*

Caro, quod anima careat, non ſolum de animalibus ſed etiam de piſcibus & fructibus. *The meat of any thing, but moſt commonly fleſh.*

Carpo, decerpo. *To crop to bite off, nottle or to gather. It is alſo to teare or to chuſe out, and ſometime to taxe or rebuke.* Carpere viam. *Is to begin to iourney.* Carpere vitales auras. Carpere lanam, *To teaſe wooll.* Carpere linum *to hatchell flaxe.* Carpere cibum, *To eate.*

Caſtra

Caſtra, locus in quo milites tentoria fixerunt. *The campe, the pauilions, or the armie.*

Caſſis, reticulum, & pro galea fœminini eſt caſsis, dis, & hæc caſſida. *A net. Or an helmet, in the ſemenine gender.*

Cato, nomen viri. *A certaine Romans name.*

Caueo, diligentiam adhibeo, prouideo, conſulo, proſpicio ne aliquid præter ſpem eueniat. *To beware, or to be warie and heedfull.* Cauere *is alſo to put in aſſurance, and to ſaue harmeleſſe by caution or ſureties.*

Caulis in herbis dicitur ipſum robur, ſiue ſtipes. *A ſtalke.*

Cedo. *I giue place, to depart and goe away.*

Cedrus, arbor ingens & procera. *A Cedar tree.*

Cello. *Sæ* Cællo.

Cenſeo, exiſtimo, puto, arbitror. *To deeme, to iudge, to ſuppoſe, to thinke, to tell ones mind. Some take it for to be angry.* Cẽſeri, *is alſo to beare bookes of ſubſidies, & to be taskedor valued.*

Centum. *An hundred.*

Centuſsis, centum librarum. *An hundred pound.*

Cera, illud quod melle ex fauis expreſſo remanet. *Waxe*

Cerno video. *To ſee. And by tranſlation, to perceiue and vnderſtand. Sometime to decree and appoint. To ſhut, renge or bolt, to ſeuer and part, to fight, to goe vnto: as,* Cernere hereditatem.

Cetus, pisci maximus. *A whale.*

Cholera, eſt ventriculi immodica perturbatio, ſupra & infra per vomitum facta. *The Collicke. It is alſo choler the hot and drie humour.*

Cicer genus leguminis. *A certaine Italian peaſe.*

Cieo, turbo, commoueo. *To trouble, to ſhake and ſtirre, and ſometime ſo* Cio, *it is to call.*

Cinis, v l ciner, puluis. *Aſhes.* Cinis eſt auis, quam alio nomine alaudam dicimus. *A Larke.*

Claudo, obſtruo, obſero. *To ſhut or cloſe, to make faſt, to ſtop or to ſtay, not to ſuffer to paſſe further as,* Ecce maris magna claudit nos obice pontus.

Clinis, locus molliter arduus & pro colle ponitur. *A banke ariſing, and it is vſed for a little hill.*

Clunis, natium tumor. *The buttocke.*

Cluo, ſplendeo. *To ſhine to gliſter. ſometime to ſight.*

Clypeus & Clypeum, ſcuta maiora & proprie peditum. *A buckler.*

Cælum *A graſsie teole, the skie, that is, as much of the world as is aboue the element of fire, which is called Æther or* Quintũ elementũ. Cælum *alſo ſometime is taken for the aire as,* In hoc cœlo, qui dicitur aer.

Cœno, cœnam iumo. *To ſuppe or to take ſupper.*

Cœpio, pro incipio, antiquum eſt. *To begin.*

Cognoſco, noſco eos qui prius incogniti erant. *To know that which we know not before, ſometime diligently and attentiuely to conſider, or to vnderſtand, to ſearch by an inquirie, and to ſet in iudgement.*

Collis, monticulus. *An hillocke.*

Colo adoro, veneror. *To honour or worſhip with prayer, ſometime to make much of, to excuſe, to inhabit to loue, &* vitam colere, *is to lead a life. ſometime to plow or till the ground, ſometime to decke and trim.*

Colus, inſtrumentum quod penſa continet. *A diſtaffe or ſpindle.*

Comes, comitans aut ſequens. *A*

companion by the way, eyther a man or woman.

Comminiscor, fingo, excogito. *To imagine, to faine, to inuent and dedeuise to assay, to bring a man to the beliefe of that that is not.*

Como, comam compono. *To keame, to dresse the bush with the combe, or to decke and adorne.*

Compago, compactio, & coniunctio *A ioynt.*

Compedes, vinculi genus. *A paire of fetters or giues.*

Congrus, couger, genus piscis. *A Congre.*

Coniunx maritus vel vxor. *A husband or vvise.*

Coquo, cibum vsui aptum reddo *To dresse meat, to play the Cooke, to prepare and goe about: as* Bellum coquere. *To vexe and trouble, as* Coquit me cura. *To concoct, to bring our nutriment vnto a naturall foment or iuyce.*

Consulo. *To aske counsell with an accusatiue: to giue counsell, or prouide for, with a datiue: to take in good vverth vvith a genitiue. Somtime it is to sit in counsell, and to deliberate, but vsed plurally, as* consulunt Senatores.

Cor, præcipuũ inter viscera & vitæ sedes, & arteriarum ac caloris natiui, quo animal regitur, quasi fons quidã & domiciliũ. *The hart, and somtime it is vsed for the mind.*

Cornus, vel Cornum, aut Cornu munimentum, capitis quorundã animaliũ. *An horne. By translation the turning of riuers bee called* Cornua. *It signifieth all the vving of an army, and the end of a thing.*

Cornus, arbor ramos habens duritia & rigiditate cornibus similes, fructum circa solstitium ferens primo candidum, postea sanguineum. *A certaine tree vnknowne among vs.*

Costus, radix magni odoris *A shrub growing in Arabia, Iury & Syria, hauing a root of very fragrant sauour, the which antiquitie burned to their gods, as they did frankincense.*

Coxendix, coxarum vertex, quo femora vertuntur. *The Hippe.*

Crater vel cratera, vas amplum, cui vinum aut oleum imponimus. *A Goblet or standing pecce.*

Crepo, sono. *To cracke. Sometime to complaine, lament and accuse, as* Quis post vina, grauem pauperiẽ crepat?

Crepundia, prima munuscula quæ pueris dantur. *All maner of things that are giuen children in their infancy, as Currals, swadling bands daggers, timbrels, and such like.*

Creta, insula est. *The Ile called Candy*

Cres, Cretensis. *A man of Candie.*

Crinis, capillus. *Haire.*

Crystallus, glacies ex gelu vehementer concreta. *Crystall.*

Crus, pars a genibus vsque ad inferiorem pedem. *A Legge.*

Conditor, qui aliquid facie. *A maker or a builder.*

Corbis, vas ex viminibus factum, *A basket.*

Cubo, iaceo. *To lie, and sometime to be sicke in bed.*

Cucumis *A Cucumer, the which is called also in Latine* Cucumer.

Cumbo. *The same that* Cubo *is.*

Culex, vermiculus alatus. *A gnat.*

Cunabula, cunæ. *A cradle.*

Cunæ, cunabula, idem.

Cupio, opto, desidero. *To couet, to desire to lust for, and sometime with a datiue to fauour.*

Cupressus, arboris nomen. *A Cypresse tree.*

Cures

Cures, oppidi nomẽ. *A townes name.*
Curculio, animal parum frumentum corrodens. *A Weesel.*
Curro, celeriter eo, gradum præcipito, intenta celeritate viam quasi voro. *To run, and sometime to flow, that is, to runne as Rtuers doe.*
Cuspis acutior pars hastæ. *The point of a speare, pike, partisane, or any other like.*
Custos, qui vel quæ rem aliquã tuetur & curat. *A keeper man or womã.*
Cyprus, insula diues. *Cyprus the Isle,*

D

DAma, animal timidum. *A Backe or a Doe.*
Damno, damno officio, vel cõdemno. *To dammage or to condemne.*
Dedo, in perpetuum do, vel totum subdo, siue in manus & arbitrium do. *To yeeld.*
Defrutum, a deferendo, vinum decoctum ad mediam partem. *Wine sodden to the halfe.*
Dego, ago *To liue,*
Deleo expungo, propriè lineas aut regulas. *To put out and to cancell.*
Delicium, oblectamentum, quod nobis voluptati est. *The thing wherein we take pleasure.*
Delphin, vel delphinus, vel delphis piscis maris & signum cœleste. *A Dolphin.*
Demo, aufero. *To pull away and to exempt.*
Dens notum est, per similitudinem, capitur pro omni, quo aliquid teri potest. *A tooth.*
Depango defigo. *To fasten downe, and to plant.*
Desidia ignauiæ vitium. *Slothfulnes.*
Dico, loquor, nomino. *To speake or to call.*
Dies, tempus viginti quatuor horarum. *A day.*
Difiteor inficias eo, nego. *To denie.*
Digredior, discedo. *To goe from.*
Diligo, amo. *To loue.*
Diluo, aqua vel quouis humore aliquid purgo. *To purge with washing.*
Diphthongus, vnus duarum vocalium sonus. *A double sound, A diphthong.*
Diptoton, nomen flexum duobus in casibus quibuscunque. *A Noune, declined with two cases whatsoeuer.*
Dindimus, nugum montis Phrygiæ, Idæ matri deum dicatum. *The top of Ida, the hill by Troy.*
Diræ, imprecationes, execrationes, & inferorum furiæ. *Curses, banningss, and the furies of hell.*
Disco, capio doctrinam. *To learne.*
Dispesco, separo, diriino. *To seuer.*
Displiceo. *To displease.*
Dittioni, imperii, dominii. *Of my right and title. We need not scrupulously to vse* Ditio *the Nominatiue.*
Diuido, partior. *To diuide.*
Diuitiæ, opes, amplæ fortunæ. *Riches*
Do, dono. *To giue.*
Doceo, alicuius rei cognitionem alteri trado. *To teach and sometime to shew and to declare, to warne and to ascertaine.*
Dodrans vnciæ nomen. *Nine ounces.*
Doleo, tristis sum. *To be sorrowfull.*
Domo, manuetum facio. *To tame.*
Domus, ædificium ad habitandum factum. *An house.*
Duco, notum est. *To leade, to marry, to account,*
Dulcedo suauitas. *Sweetnesse.*
Dux, qui vel quæ ducit aliquem. *A guide, man or woman.*

E

ECquis. *Whether any.*
Edo, comedo. *To eat.*

Edo.i.mitto & quaſi extrudo. *To ſet out, & to vulgate, & ſometime to exhibit & ſhew: as* Edere ſpectacua, Edere animam, *is to die. The ſignification of it in all other phraſes may be reduced to the firſt ſignification.*

Edoceo, diligenter doceo. *Thoroughly or perfectly to teach.*

Effata ſunt vltimæ precationes augurum, poſt finem auſpiciorum extra vrbem dictæ. *The prayers that Southſayers ſaid after notes taken of birds flying, before they entred the City.*

Egeo, careo. *To need.*

Elephas, elephantus, animal fama notum. *An Elephant.*

Elis, ciuitas Arcadiæ. *A City in Arcadia, or a Country in Peloponneſus.*

Eminco, præ aliis appareo, vel excello. *To appeare before others & to paſſe them.*

Emo, comparo, mercor. *To buy.*

Enſis, gladius. *A ſword.*

Epaſco. *To eat up, to conſume with feeding, & to leaue nothing.*

Epulum, quaſi edipulum, eſt celebre conuiuium. *A banquet or feaſt.*

Eques, homo equo inſidens. *An horſeman, or he or ſhe that rideth.*

Eremus locus deſertus. *A deſert or wilderne.*

Eripio, extra rapio. *To pull out.*

Eſurio, famem patior. *To hunger.*

Euentus, euentum, quod caſu aut fortuna nobis euenit. *Hap or that that commeth to paſſe.*

Excludo, extra claudo. *To ſhut out.*

Excubiæ, vigiliæ, diurnæ & nocturnæ. *Watchings & wardings.*

Exculpo, perfecte ſcalpo vel ſcalpendo conficio. *To carue, to graue, to cut out, to ſcratch out, as* Oculum exculpere. *To vnreſt or wring out. as* verum exculpere.

Excurro extra curro, vel præcurro. *To run out, or to outrun before, to amount to a great deale, to make an outrode, or an excurſion.*

Exequiæ, funebre officium. *The ceremonies of the burriall.*

Excuſo, extra culpam reddo. *To excuſe.*

Excutio, eiicio, emitto. *To ſmite out.*

Exlex, ſine lege viuens. *A lawleſſe man or woman.*

Expergiſcor, euigilo. *To awake.*

Experior, tento, vel tentor. *To proue or be proued.*

Explico, extendo, & declaro. *To ſtretch out, and to declare.*

Exta, propriè cor, iecur, & pulmo dicuntur. *The intrailes.*

Extorris, exul. *A baniſhed man or woman.*

Exul, qui vel quæ exulat. *A baniſhed man or woman.*

Exuo, exoluo, denudo. *To put off, to vncloth.*

Exuiæ, ab exuendo. *The things that we put off.*

F

FAcies. *A face.*

Facio, aliquid ago. *To make.*

Faceſſo, facio, vel eo ad faciendum. *To make, or to goe to make.*

Fallo, decipio. *To deceiue.*

Fames, edendi cupiditas. *Hunger.*

Far. *Once a generall word for any kind of graine or corne, as* Triticeum far hordeaceum, ſiliginem &c. *But now it ſignifieth one certaine kind called* Ador, *which is bread corne.*

Farcio, ſaturo, impleo, pinguefacio ſagino. *To ſtuffe, to fill, to ſatisfie and make fat.*

Fas, pium, religioſum, & dignum facto. *Lawfull, right, godly, and worth the doing.*

Faſcis

Fascis, lignorum aut alicuius rei cõgeries. *A faggot.*

Fasti, libri in quibus totius anni res populi Romani scriptæ continebantur, & causæ festiuitatum explicabantur. *A Register for the order of things, for the whole yere.* Fasti dies, *were dayes wherein the Iudges might giue sentence without offence of the Gods, with the three solemne words of the law.* Do, dico, addico. Nefasti dies *were their contrarie dayes.*

Fateor, annuo, concedo. *To grant and assent vnto.*

Fatisco deficio aut defatigor. *Abundantly to gape.*

Fatiscor, fessus sum. *To be wearie, to faint, and to be weake.*

Fauco, recte alicui opto. *To fauour.*

Fel, purgamentum sanguinis. *The gall.*

Feriæ, dies cessationum ab opere. *Holydayes or times of pastime vsed.*

Ferio, percutio. *To strike.*

Fero. *To bear, or to suffer, to lead, or tell, to giue, to couet, to aduance, to bring forth, to haue, to take away, to obtaine, to aske aduice, as* Pompeius tulit ad populum.

Feruco, valde caleo. *To be hot.*

Feruesco, calesco. *To waxe hot.*

Ficus arbor vel morbus. *A fig-tree, or a certaine bile rysing in the fundament.*

Fides, constantia in omnibus rebus. *Faith and truth.*

Fido, fiduciam & spem habeo. *To haue trust.*

Figo. *To fasten, to plant, to smite with arrow or such like.*

Filum illud subtile quod ex lino lanave trahendo ducitur. *A thred.*

Filix, herba sine caule, sine flore, sine semine. *Ferne, whereof there be two kinds, as in Herbaries you shall see.*

Fimus, lætamen & excrementa animalium quibus agri stercorantur. *Dung. It is also* Fimum *in the neuter gender.*

Findo, disseco, diffindo. *To cleaue.*

Fingo, formo. *To fashion.*

Finis, extremitas, siue terminus in vnaquaque re. *An end.*

Fio, efficio. *To be made.*

Flauco, flauus, sum. *To be yellow.*

Flecto, inclino, voluo, duco, moneo. *To bowe, to moue, and to cause to follow.*

Fleo, lachrymor. *To weepe.*

Flo, spiro. *To blow.*

Flos dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur. *A flower.*

Fluo, decurro, proprie vt liquores. *To flow.*

Fodio, terram eruo. *To digge.*

Follis, instrumentum quo attrahitur atque emittitur ventus. *A paire of bellowes.*

Fons, scatebra. *A well.*

Forceps, instrumentum quo tenetur aliquid. *A paire of tongs.*

Fortex, instrumentum sartorum, quo aliquid scinditur. *A paire of scissers.*

Fors, fortuna, casus. *Hap.*

Forum, a ferendo, quia lites & venalia illuc feruntur. *The iudiciall place, and then it is named* Forum iudiciale: *or the market place, and is called* Forum venale.

Frango, rumpo, destruo. *To breake.*

Frenum vel frænum, instrumentum quo equum infestor coercet. *A bridle.*

Frico, scalpo. *To rub.*

Frigeo frigidus sum. *To be cold.*

Frugi, indeclinabile omnis generis, vtili, frugali. *Good profitable and thrifty.*

Frugis

Frugis, eius quod ex terræ fructu in alimoniam vertimus. *Of corne or pulse. Some make the Nominatiue hereof,* Fruges, *and some* Frux, *the formost is not to be misliked.*

Fruor, delectationem & fructum capio & alor. *To take pleasure, or fruit and profit of, and to be fed.*

Fundo. liquefacio, vel liquidum spargo. *To melt or to poure.*

Fugio, vito, currendo relinquor. *To flee from. to auoide.*

Fulcio sustineo, munio. *To vnder-prop and to shore.*

Fuga, fugiendi actus *Flying, or running away.*

Funis, restis. *A rope.*

Fur, qui vel quæ alteri subtrahit. *A man or woman theefe.*

Furfur, purgamentum farinæ. *Bran or scurfe.*

Furio, insanio. *To bee mad.*

Fustis, baculus. *A club.*

G

GAbii, Volscorũ vrbs. *A towne in Italie seuentie miles from Rome*

Gallia, Europæ pars, sita intra Pirenæos montes, inter Hispaniam Germaniamque & duo Maria Oceanum Britannicum & mare Hostium. *France.*

Garamas Libyæ incola. *A certaine inhabitant of Affrike.*

Gargarus, vnus ex collibus montis Idæ, *A very high top of the hill* Ida. *There is also a towne of that name at the foot of the same hill.*

Gaudeo, lætor. *To reioyce.*

Gelu, propriè glacies. *Froſt or iſe.*

Genu, curnatura qua crus & femur connectuntur. *A knee.*

Gero, porto. *To beare.*

Gibbus & gibber, solidus in dorso tumor. *A iub or a bunch.*

Gigas, vir altissimæ staturæ. *A Gia*

Gigno, genero. *To beget.*

Gingiber, herba in Arabia nascens, *Ginger.*

Glisco, cresco, augeor, inualesco. *To increase and grow, to wax strong to wax fat, or much to desire and sore to couet.*

Glis, animal muri simile. *A dormouse*

Gluten, glutinum, aut cella. *Glue.*

Gorgon, nomen mulieris. *A certaine terrible woman.*

Gradior, eo, incedo. progredior, *To goe.*

Græcia. *The Countrie of Greece, a great piece of Europe, which is now vnder the Turke.*

Graiugena, Græcus. *A Grecian borne.*

Grando, gutta aquæ in aëre congelata. *Haile.*

Grates, gratiæ relatæ pro accepto beneficio. *Thanks.*

Grex pecudum multitudo. *A flocke.*

Gryps, animal pennatum, omni ex parte leoni simile. *A Griffon.*

Grossus, ficus abortiua, quæ non maturescit. *A rath ripe figge.*

Grus, vt grues grucre dicuntur. *To crie like a Crane.*

Grus, auis nota. *A Crane*

Gummi, liquor glutinosus ex arboribus reludans, *Gumme.*

Gurgulio, pars gutturis a naribus ad pulmonem, vel animal. *The Weſand, or a Weſell.*

H

HAbeo, possideo, teneo. *To haue.*

Hæreo, arctè alicui rei infigor. *To cleaue vnto.*

Hæres, qui succedit in hæreditatem alterius. *An heire.*

Halec

Halec, piſcis qui ſola aquæ nutritur. *A herring.*

Heros, vir illuſtris & nobilis. *A noble man a man of great excellencie in worthy facts, and therein more like a god then a man.*

Heſperus, ſe otina ſtella. *The euening ſtarre.*

Heteroclitum, nomen ſecus quam declinationum canones poſcunt flexum. *A word declined otherwiſe than the bare rules of the declenſions do require.*

Haurio, extraho humorem, & educo ex profundo aliquo loco. *To drawe.*

Hilaris vel hilarus, iucundus, lætus. *Mery.*

Hyppomanes, virus ab equa collectum, vel caruncula in fronte pulli equini, hominem ad inſaniã redigens. *Poyſon to procure loue with all, or a little piece of fleſh growing in the coalts forehead when it is firſt foaled.*

Hirundo, auis notiſſima. *A ſwallow.*

Hiſtrix, animal ex herinaceorum genere. *A porcupike.*

Homo. nomen ſignificationis. *A man or woman.*

Honor, vel honos, eſt reuerentia quam alicui exhibemus in virtutis teſtimonium. *Honour, worſhip.*

Hordeum, ab horrore, quoniam hordeo quam frumento ariſta eſt mordacior. *Barley.*

Hoſpes, qui vel quæ ad hoſpitium recipit, aut recipitur, & capitur pro peregrino. *An hoſt, or an hoſteſſe, or a ſtranger man or woman.*

Hoſtis, inimicus, vel peregrinus. *An enemie.*

Huber fertilis, abundans, & mamma pecoris & hominis. *Plentifull, or a dug or the vdder of any beaſt.*

Humus, terra humefacta. *The ground.*

Hydrops. aqua intercus. *The dropſie.*

Hyems, bruma. *VVinter.*

I

Iaceo, decumbo. *To lie.*

Iacio, emitto, ac vi impello. *To caſt, to whurle, to lay, as* Iacere fundamentum, *or by tranſlation it is to make a beginning:* Iacio, *is ſometime to ſpread abroad by rumour, and ſometime to obiect againſt one with an accuſatiue, with this Preposition,* in.

Iaſpis, lapis preciosus. *A greene precious ſtone, whereof there bee diuers kinds and degrees of colours diuers.*

Ico ferio, percutio. *To ſtrike to ſmite as* Icere colaphum. Icere fœdus, *is to ſtrike vp a bargaine.*

Icon. Imago. *An Image.*

Ida, mons altiſſimus Troiei ſoli. *An hill in the countrey of Troy.*

Idus, dies qui diuidunt menſem. *In March, May, Iune, and October, it is the fifteenth day, in the reſt the thirteenth.*

Iecur, hepar. *The liuer.*

Ignis, vnum ex quatuor elementis. *Fire.*

Iliex. qui ſine lege vivit. *A lawleſſe bodie man or woman.*

Imbex, agmen aquarum largius ex nubibus effuſum. *A ſhower.*

Imbrex, canalis, vel tegula curua & obtorta, per quam imber defluit. *A gutter tile.*

Immineo, inſto. *To hang ouer.*

Impetus, violentiæ inuaſionis. *Of violence and boyſterouſneſſe.*

Inceſſo, accuſo, impero. *To accuſe, to prouoke, to reuile, to inuade and enter into.*

Incido, ferio, ſeco. *To cut, to grauein.*

Incido

Incido, in aliquid, vel ſuper aliquid cado. *To fall into by hap, to run into, as* Incidi in errorem. *And ſometime to happen or to chance.*

Incipio, inchoo. *To begin to take in hand, to enterpriſe.*

Inculco, eadem ſæpius iterando ingero. *Often to repeat.*

Indo, impono. *To put in.*

Indoles, facilis ſignificatio futuræ probitatis. *Towardneſſe, or likely diſpoſition.*

Indulgeo, obſequor. *To ſet muah by and to giue to.*

Inducia, pax in paucos dies. *A truce.*

Inermus, vel inermis, qui armatus non eſt. *Vnarmed.*

Infans, homo per ætatem nondum ſciens fari. *A babe.*

Inferiæ, ſacrificia quæ inferis ſoluuntur. *Sacrifices done vnto Spirits in Hell. Hereof* Inferias facere, *is* Manes ſacrificij placare, *that is, to celebrate Obites and Obſequies.*

Inficias, negationem, ſe vel debere quod actor poſcit, vel commiſiſſe quod acculator obiicit. *A denial, and it followeth onely the Verbe* Eo.

Inficio intingo, vitio, ceu maculo. *To die, or to infect.*

Ingruo, inuado, impetum facio. *To giue an onſet, and to inuade.*

Iniuſu, abſque authoritate, & temere ſiue iuſſione. *Without bidding.*

Iraſcor, ira ſtimulor. *To be angry.*

Iſmarus, mons Thraciæ, aſper & incultus ex vna parte, ex alia fertilis vinetis & oliuetis. *A certaine hill in Thracia, ſo named.*

Inſidiæ, doloſa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. *A lying in wait for a deceit.*

Inſtar, ſignificat vel ſimilitudinem vel æquiparationem & menſuram *Like, or as big, or the image.*

Intelligo, capio. *To vnderſtand.*

Interpres, qui authores declarat, aut aliquid ex lingua in linguam transfert. *An interpretor, man or woman, or a tranſlator.*

Inuidia, mœror ex aliena proſperitate. *Enuie, ſorrow for a nother mans welfare, or elſe euill will and ſpight of a man.*

Iocus, eſt quidam lepor & feſtiuitas in verbis. *A merry ſcoffe.*

Iter, itio actus eundi. *A iourney.*

Iubar, ſol, vel ipſius ſplendor. *The Sun beame.*

Iubeo impero. *To commaund.*

Iudex, qui vel quæ iudicat. *A Iudge or ſhe.*

Iugeris, agri tantum quantum ab vno pari aut iugo boum vno die arari poteſt. Plinius. *We call it an acre. The Authours do vary in the meaſure of it. For the commodiey of the Nominatiue and other caſes, we may vſe* Iugerum.

Iungo, copulo, & quaſi in vnum ago. *To ioyne.*

Iugum, vertex, ſiue cacumen montis. *The top of an hill. It is alſo a yoke, or a yoke of Oxen, thatis a couple. By Metaphore it is a ſeruitude or a bondage. It is alſo a weauers beame, or a paire of gallowes, ſuch as for ignominy the Romans went vnder.* Tribus haſtis iugum fit humi fixis duabus, ſuperque eas tranſuerſa vna deligata.

Iuno, dea, Iouis vxor. *The goddeſſe Iupiters wife.*

Iuro iuramentum facio. *To ſweare.*

Ius, quod natura, aut ciuitas, aut gens iubet, & liquor eorum quæ coquuntur. *The law and right, and the broth of any thing ſodden.* Iuſta.

Iuſſu, imperio, iuſſione. *By commaundement.*

Iuſta

Iusta, idem quod exequiæ.
Iustitium iuris dicendi intermissio. *No terme.*
Iuuenis, qui adolescentium excessit ætatem. *One come to mans age.*
Iuuentus, ætas iuuenilis. *Mans state.*
Iuuo, auxilium do. *To helpe.*

L

LAbes, hiatus, macula dedecus. *A great chap, a spot, a dishonour or reproch.*
Labor, vel labos, opera, defatigatio *Labour & toyle, pasues taking sometime it is misery, calamity, peril, danger, trauell.*
Lac, succus maternus, quo animalia nutriuntur. *Milke.*
Lacesso, vexo, incito prouoco. *To trouble, to prouoke.*
Lacio, in fraudem duco. *To allure or to entise.*
Lacti, graciliora intestina. *The smal guts.*
Lacto, lac emitto, vel per blanditias decipio. *To giue milke, or to deceiue.*
Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficiuus. *A lake, a meare, or a mire.*
Lædo, verbo factoue aliquem offendo. *To hurt.*
Lelaps, nomen cuiusdam e canibus Actæonis. *One of* Actæons *dogges called* Lelaps, *for speede & furiousnesse. For* Lælaps *signifieth a whirlewind & a tempest, and a storme.*
Lambo, lingua lingo. *To licke.*
Lampas, ignis aut solis splendor. *A fire or brightnesse of the Sunne, or a lampe.*
Lanista qui domi gladiatores docet & populo vendit. *A Master of defence.*
Laquear, pars superior cubiculi parum conuexa. *A vauted roofe of a parlour.*
Lacer, herba quædam, & succus, qui ex culmo laserpitii exudat *The herbe out of the which commeth the iuyce that the Apothecaries call* Asa dulcis, & Belzoe, *or* Belzoin, *the common people called it* Beniamin.
Lauo, aqua purgo. *To wash.*
Lateo abscondor, non compareo, *To lurke, or to be hidden.*
Laurus, genus arboris. *A bay tree.*
Lebes, vas aneum. *A Caldron, or a panne.*
Lecethus, ampulla olearia. *A boxe for oyle and eyntments. It is taken also for eloquence in writing.*
Lego, notum est. *To read.*
Lemures, laruæ nocturnæ, & terrificationes imaginum. *Hobgoblins, or night spirits.*
Leo, animal ferox. *A Lion.*
Leo, imprimo formo. *To imprint, to forme.* Abusiunm.
Lethum, mors, interitus. *Death.*
Liberi pignora. *Children. One sonne or one daughter may be called* Liberi, *and so may nephewes and their successors.*
Libet, placet. *It pleaseth.*
Libs, ventus Aphricus. *The Southwest wind, by west.*
Licet, fas est. *It is lawfull.*
Lichen, herba vel grauissimum morbi genus. *Liuerwort, the Apothecaries call it* Hepatica. *It is also the kinde of leaprie, called a sawce fleame in Latine* Impetigo.
Lien, splen. *The milt.* Dicitur & lienis in nomnatiuo,
Ligur, incola Liguriæ. *An Italian of the Country of* Liguria,
Limax, testudo & cochler terestris

ſtris. *The ſhelled ſnaile, and the dew ſnaile.*

Limus, veſtis genus ab vmbilico ad pedes, ceu lutum, aut cœnum mollius. *A kind of garment, or elſe ſlime or mud.*

Lingo lambo id eſt. aliquid lingua molliter tango. *To licke.*

Lino, aliquid alicui rei ſuperinduco. *To daube.*

Linquo, committo, pecco. *To leaue, to tranſpaſſe.*

Linter, nauicula è cauata arbore facta. *A cock-boate.*

Linx, animal maculoſum, acutiſſimè videns. *Our men call this beaſt an Ounce.*

Liquefio, liqueſco. *To be molten.*

Liquor, liqueo. idem.

Liueo, liuidus ſum, id eſt, ſordidus. *To be wan, or filthy.*

Lixa, coquus in exercitu, vel qui ſequitur quæſtus gratia. *The ſcolion that waiteth on an armie.*

Locri vrbs in Brutiis. *A towne in Italy.*

Locus, propriè illud quod aliquid continet. *A place.*

Logos, ſermo, ratio, verbum. *Speech, reaſon, a word.*

Loquor, verba quæliacunque profero. *To ſpeake.*

Luceo, lucem emitto. *To be light.*

Ludo, ludum exerceo, iocor. *To play or to ſport.*

Lues, cum in vrbe aut in agro febris, aliudue morbi genus homines, aut pecora, aut vtroſq; corripit. *A common diſeaſe or murren.*

Lugeo. *To bewaile to lament a thing, or elſe abſolutely to mourne, and ſometime to be a mourner in apparrel*

Luo, ſoluo, pœnas do. *To redeeme, to cleanſe, to pray for.*

Luſtra, habitacula ferarum. *Dens of vvild beaſts, or brothel houſes, and petie tipling houſes of bawdry.*

M

MEnalus, mons quidam Arcadiæ. *An hill of that name in* Arcadia.

Magnes lapis ferrum attrahens. *A ſtone that draweth iron vnto it. It is called alſo* Heraclius lapis, *or* Sideritis.

Maiores, aui, abaui, proaui, ataui, tritaui, & quicunque ante nos in infinitum. *Our anceſtors.*

Malo, magis velim. *To vvill rather.*

Mando, comedo, vel committo. *To eate, or to commit.*

Maneo, ſiſto, & expecto. *To tarry, or to tarry for.*

Manes. dii inferi inter numina læua. *Spirits or diuels.*

Manubiæ, quæ manu capiuntur ab hoſtibus. *Spoiles taken in vvarres.*

Manus, membrum notum. *A hand.*

Mapalia, agreſtes caſæ. *Sheep-cotes or ſmall cottages.*

Mare, pelagus. *The ſea.*

Margo cuiuſque rei extremitas. *The brinke or skirt of any thing, or the banke of a riuer or ſea.*

Marmor, lapidis genus. *Marble.*

Mars, deus belli. *The name of the god of vvarre.*

Martyr teſtis. *A vvitneſſe, man or vvoman.*

Mas, vir. *A man.*

Maſſicus, mons Campaniæ optimi vini ferax. *An hill in that part of Italy that is called* Campania, *that full of pleaſant vvine.*

Mater, nota eſt ſignificatio. *A mother*

Medeor, do medelam. *To cure.*

Medicor, medeor, remedium adfero. Idem

Meio, Mingo. *To piſſe.*

Mel.

Mel, liquamen dulce. *Hony.*

Meleager, vel melegrus, Oenei Aetoliæ regis filius. *A mans name.*

Menda, & mendum, error, erratum. *A fault.*

Menses, mulierum profluuium. *Womens flowers.*

Mensis, tempus lunæ curriculo confectum. *A moneth.*

Mereor, aliquid facio, quamobrem, dignus sum obtinere præmium vel pœnam pati. *To deserue.*

Meridies dies medius. *Noone or the noonsteed.*

Metior, pondero, mensuro, considero. *To measure.*

Meto, seco, amputo herbam, vel segetem. *To mowe.*

Metuo timeo. *To feare.*

Metuor, timeor. *To be feared.*

Meus. *Mine.*

Mico, fulgeo cum motu vel tremore. *Often with certaine intermissions to shine, and likewise to be moued, to put forth fingers to him with whom we play, will put forth, which is called* Micare digitis.

Miles, qui vel quæ militiam exercet. *A warrier, or souldier.*

Mingo, vrinam facio. *To pisse, or to make water.*

Minæ, menus incussiones per verba aut signa. *Threatnings.*

Minores posteri, etiam post trinepotes futuri. *Our successours.*

Misceo. *To mingle, to serue drinke, sometime to trouble.*

Misereor, misericordia afficior. *To take pittie on.*

Mitto, ad aliquem do. *To send.*

Mœnia muri vrbis. *The walles of a towne, and figuratiuely the towne it selfe.*

Mereo, tristor, dolore afficior. *To bee heauie, sadde, in a dumpe or a mourning.*

Monoptoton, nomen, non flexum, sed carens omni casu præterquam vno, & eo obliquo. *A Noume hauing one termination, and that in one obliques case.*

Mons, terræ tumor altissimus. *An hill.*

Mordeo, dentibus lædo. *To bite.*

Mosior, è vita discedo. *To die.*

Mos, vitæ institutum consuetudine firmatum. *A custom.*

Mulceo, lenio. *To assuage.*

Mulgeo, lacè mammis exprimo. *To milke.*

Mulier, quæ non est virgo. *A woman.*

Mulsum, potus ex vino & melle. *A certaine wine confect with honie.*

Multiplico, adaugeo. *To multiplie, to encrase.*

Munia, onera legi dedita, & officia quæ publicè præstantur. *A dutie or office.*

Mus, exiguum animal. *A Mouse.*

N

NAnciscor, acquiro. *To get, and to obtaine.*

Nascor, orior, in mundum venio. *To be borne.*

Natales, conditio sanguinis & familiæ. *The degree of bloud and gentrie, as* generosi natales. natales obscuri. *It is also taken for yeares.* Sex mihi natales iërant. *There were passed six yeares. It is also vsed for the origine or first spring of things.*

Natalis, dies alicui natalis. *A birth day.*

Natrix, serpens aquaticus. *A water serpent that with payson infecteth*

fleſh the matter.

Natu, ætate partu. *By age or by birth.*

Neco, quacunque re te occido. *To kill.*

Necto, ligo, coniungo. *To knit.*

Negligo, contemno non curo, *Not to paſſe on, to contemne.*

Neſcius, porculus per ætatem fabam feangere nondum potens. *A young pigge.*

Nigreo, niger fio. *To become blacke.*

Nemo nullus homo. *No body, man or woman.*

Neo, filum torqueo. *To ſpinne.*

Neuter *Neither of both.*

Neruus, motus ſentuſque inſtrumentum. *A ſinowe.*

Nexo, ligo vel necto. *To bind.*

Nycticorax, cornus nocturnus *A night raven.*

Nideo, ſplendeo. *To ſhine.*

Nihil, rei cuiuſuis priuatio. *Nothing.*

Nihilum, rei cuiuſuis priuatio.

Nil, vide nihil,

Nitor, conor, ago ſedulo. *To goe about., to endeuour.*

Niueo, eſt oculorum & eliorum membrorum niſu aliquid conari. *To giue a token with the eyes, to winke., to endeuour.*

No, nato. *To ſwimme.*

Noceo, malum infero. *To hurt or to harme.*

Noctu, nocte. *By night.*

Nolo, renuo, non volo. *To nill.*

Nonæ, quaſi nonæ, propter initium obſeruationis. Erant autem in Martio, Maio, Iunio, & Octobri, ſex illi dies, qui calendas ſequebantur, in reliquis quatuor. *The names of a month.*

Noſco, rem certam habeo. *To know*

Noſter. *Ours.*

Noſtras. *Of our Countrie ſect or faction.*

Notus, ventus meridionalis quem nos auſtrum appellamus. *The South wind.*

Nubes, vapor humidus ſublime egreſſus. *A Cloud.*

Nubo, viro trador. *To be married to a man: For it is in the Womans part onely.*

Nugæ cum nihil agimus. *Trifles.*

Nullus. *None.*

Nunoinum, dies & conuentus ſtatus rerum mercatui. *A faire.*

Nuo. *A verbe not much in vſe, the compounds thereof bee commonly receiued, and it ſignifieth to nodde.*

Nuptiæ, legitima coniunctio maris & fœminæ in vitæ ſocietatem. *Marriage.*

Nurus, filii vxor. *A daughter in law,*

O

OBdo oppono, ſue appono. *To ſet againſt.*

Obex, obiectum aliquod vel obſtaculum, vt peſſulum, ſera. *A barre or ſtop.*

Obliuiſcor è memoria aliquid excidere ſino. *To forget.*

Obſes, qui vel quæ traditur in fidem alteri. *An hoſtage pledge man or woman.*

Occido, *To fall or periſh, and to die ſlaine.*

Occiput, poſterior pars capitis. *The hinder part of the head.*

Occulo, claudo. *To ſhut.*

Occulo abſcondo, abdo. *To hide.*

Odor vel odos, quaſi olor ab oleo, eſt autem infectus, aer, *A ſauour.*

Octo

October, mensis octauus à Martio, *The tenth moneth in our yeare, called October.*

Oleaster, olea syluestris. *A certaine shrubbe like an Oliue tree: the Greekes call it the wilde Oliue, or the ground Oliue, for the lowneſſe.*

Oleo, odorem spiro & emitto. *To giue a ſmell, and that indifferent by, ſo that the differences be made with* bonè *and* malè.

Olfacio, odoror. *To ſmell, or to ſauour a thing: by tranſlation it is to perceiue, and finde, to foreſee.*

Omen, augurium quod fit ore. *Halſoming and foreſpeaking.*

Omnis. *Euery one.*

Onus, pondus alicui iniunctum. *A burden.*

Onyx, vnguis, & gemma *the naile of a mans hand, a precious ſtone white like a naile, the hawe in a mans eye.*

Operio, tego. *To couer.*

Opis, adminiculum, præſidii. *Of aide and helpe.*

Opifex, qui opus facit. *A workeman.*

Oppango, circumfigo, circumplanto. *To faſten, or to ioyne vnto, or to plant about.*

Opus oppidis, nomen ciuitatis in Locris. *A townes name in the countrey of Locris.*

Orbis, circulus mundi, res rotunda. *A Globe or a bowle, and thereof the world is called* Orbis. *becauſe it is euery way round like a bowle.*

Ordior, incipio. *To begin or to commence.*

Ordior, id eſt texo. *To weaue.*

Oriens, regio orientalis. *The Eaſt.*

Orior, nascor, surgo, incipio. *To ſpring, to riſe, to begin.*

Orontes, nomen viri, & fluuii. *A mans name, or a certaine riuer in Syria now called Tarſaro.*

Os oris, concauum illud intra quod sunt dentes & lingua. *A mouth.*

Os ossis, solidamentum corporis durum. *A bone.*

Ostreum, conchæ species. *An Oyſter.*

Ouum. *An Egge.*

P

Paciſco, pactum facio conuenio. *To make a bargaine, to fall to an accord, ſometime to promiſe.*

Palleo, parùm albeo. *To be pale.*

Pampinus, vitis ramus. *A vine-branch.*

Pando, aperio, patefacio. *To open.*

Pango, paciſcor, cano, iungo, plango, figo. *To bargaine, to ſing, to ioyne, to wattle, to faſten.*

Panis quo pascimur. *Bread.*

Panther, & panthera, animal quoddam pardo simile. *A certaine beaſt.*

Papaver, genus herbæ soporiferum. *Poppie.*

Papyrus, charta qua vtimur in literis scribendis. *A certaine ſort of ruſh growing in the marſh of Egypt ſomewhat high, whereof they made a kinde of paper, and called it* Papyrus, *whereof our paper now is called likewiſe.*

Paradisus, locus amœnissimus. *A place of pleaſure.*

Partio, pario, & quasi partes facio. *To part or diuide.*

Parco, abstineo ab vltione. *To ſpare.*

Pareo, obedio. *To obey.*

Pario, prolem produco. *To bring forth.*

Parens, pater aut mater, auus aut auia. *A father or mother, a grandfather or grandmother.*
Parnaſſus, mons in Phocide, duos vertices habens. *An hill in Phocis a countrey of Greece.*
Parturio, cupio, aut conor parere. *To be toward labour.*
Paſco, nutrio, *To feed, to nourish.*
Paſcor, nutrior, alor, *To be fed.*
Paſſer, auis ſalaciſſima. *A Sparrow.*
Pateo, apertus ſum. *To be open.*
Patior, ſuſtineo, tolero. *To ſuffer or to abide.*
Patro, aliqnid mali committo. *To commit ſome euill.*
Patrueles, patruorum filii. *Brothers children.*
Pauco, timeo. *To feare.*
Pecten, inſtrumentum textorum, & dentatum. *A combe, or a weauers fley.*
Pecto, orno capillos. *To combe the haire.*
Pecus, cudis, oris, omne animal quod ſub hominis imperiis pabulo terræ paſcitur. *All cattell.*
Pedes, qui pedibus incedit. *A foot-man.*
Pedo, ventris crepitum facio. *To fart.*
Pelagus, mare. *The ſea.*
Pellex, mulier impudica. *An harlot.*
Pello, ejicio, remouco. *To driue or to put away.*
Penates, dii domeſtici, quòd penes nos nati ſunt. *Houſhold Gods.*
Pendo, ſuſpenſus ſum. *To be hanged.*
Pendo, ſuſpendo, vel pondero, æſtimo. *To hang, to weigh, to priſe.*
Penis, cauda. *A taile, and at the laſt it was taken for a mans yard.*
Penus, vel penum, omne eſculentum, poculentum quo homines veſcuntur. *All manner of victuall.*
Perago perficio. *To finiſh, and to perfect buſineſſe.*
Perlego totum lego. *To Vholly and thorowly to read.*
Percutio, ferio. *To ſmite.*
Perdix, auis nota. *A Partridge.*
Perdo, amitto. *To loſe.*
Perduellis, hoſtis. *An enemy in the warres.*
Pergamus, ciuitas inſignis Aſiæ in ditione Troianorum. *The citie of the Troians, otherwiſe called* Ilium, *or* Ilion.
Pergo, in re procedo, abeo. *To go forward.*
Permiſſu, permiſſione, cum nemo aduerſatur. *By ſufferance, with leaue and licence.*
Perpetior, multum cum labore et dolore patior. *Thorowly to beare or ſuffer.*
Perplaceo, valde placeo. *To pleaſe very much, or thorowly to pleaſe.*
Perſis, orientalis regio. *The country of Perſia.*
Pes, ima pars corporis qua gradimur. *A foot.*
Peto, oro, obſecro, volo. *To aske.*
Phaleræ, ornamenta equorũ. *Horſe trappings.*
Pharus, turris altiſſima in portu quæ lucet nauigantibus. *A watch tower.*
Phaſelus, nauicula velox & oblonga. *A brigandine.*
Philotis, nomen mulieris. *A womans name.*
Phœnix, auis in oriente, à Phœniceo pennarum colore dicta, toto orbe, celeberrima, in Arabia naſcens, aquilæ magnitudine. *Phœnix the bird.*
Phryx, vir Phrygiæ. *A Troiane.*
Pietas, pius cultus. *Godlineſſe.*

Piget,

Piget, dolet, seu molestum est. *It irketh.*

Pingo, formam alicuius rei ductis lineis repræsento. *To paint*

Pinso, tundo, panem conficio. *To smite with the beake, to beat in a morter as once they did their graine, and thereof to bake.*

Pinus, arbor est picei generis nuces ferens omnium maximas, quas Latini Pineas vocant. *A pine tree.*

Piper, herba. *Pepper.*

Piscis, animal quod continue sub aquis degit. *A fish.*

Pix, resina ex arboribus fluens. *Pitch.*

Python, serpens è putredine natus *A serpent.*

Placeo gratus fnm. *To please.*

Plagæ, retia rariora ad capiendas feras. *Hunting nets, or wide meashed nets to take beasts.*

Plaudo manibus percutio ac gestu lætitiam indico. *To clap hands for ioy.*

Plebes vel plebis idem quod vulgus. *The common people.*

Plecto, supplicio afficio, punio, ferio. *To punish, to beat.*

Pleo plenum facio. *To fill.*

Plico, contraho, & rugas facio. *To fold or to pleat.*

Pluo aquam dimitto. *To raine.*

Plus, vox incrementi. *More.*

Polleo, possum, valeo. *To be able to be of power, and sometime it is taken for to passe, or to bee better, or more profitable.*

Pons, asser, vel quoduis aliud per quod super aquas transimus. *A Bridge.*

Pono, colloco, constituo. *To set or to put.*

Pontus, mare. *The Sea.*

Porticus ampla domus propter repentinos imbres de ambulationis gratia ædificata. *A gallery or an ambulatorie.*

Posco, peto. *To aske and to require.*

Postis, latus portæ siue ianuæ. *A post.*

Poto, bibo. *To drinke,*

Præcordia, quæ extra separant ab inferiore viscerum parte. *The midriffe.*

Precurro, antecurro, siue citò ante eo. *To run before.*

Prælego, antelego, vt solet tnpræceptores suis discipulis. *To be an interpretor, or a reader, and sometime to cut, or to sasile by,*

Præmineo, præcello. *To excell other.*

Præsul, qui vel quæ præest. *He or she that superintendeth.*

Præses, qui vel quæ præsidet. *Idem.*

Prandeo prandium sumo, vel ante prandium cibum sumo. *To dine.*

Precis precationis, obsecrationis. *Of prayer, of petition.*

Premo. *To presse, to be against, and to vex, to pursue, and to bee hard at hand with to driue, to hide, to expell, to shut to de flower, to kill, &c.*

Prenestæ, nomen vrbis. *A towne in Italy.*

Pres, sponsor qui se obligat, id est, fide iussor in lite nummaria. *A suretie.*

Princeps, qui vel quæ principatum obtinet. *The Prince or Princesse.*

Primitiæ primi fructus, ex agro percepti, qui Deo offeruntur. *First fruits of a mans grounds, or the firstlings of any other thing.*

Problema, propositio intes rogationem annexam habens. *A demaund.*

Prodo manifesto. *To betray, to make manifest,*

Proficiscor eo aliò. *To goe forth.*

Proluo multùm sine multo tempore *To all to wash.*

Promineo procul appareo. *To hang out in sight.*

Promo profero, eloquor. *To set abroach or to vtter.*

Promptu paratè, sine mora. *With readinesse or speed.*

Psallo, cano instrumento musico. *To sing or to play on an instrument.*

Puber, vel Pubes, propriè lanugo quæ maribus decimoquarto anno, fœminis duodecimo circa pudenda oriri incipit. *Ripenes of agr.*

Pudet, pudore afficior. *It shameth.*

Puerasco, exacta infantia pueritiam inchoo. *To wax a child.*

Pugil, qui vel quæ pugnandi artem nouit. *A champion man or woman.*

Pulvis, & pulunr. *Dust.* notum est.

Punctus & punctum, minima indiuiduaque lineæ pars. *A pricke or a point a little centre.*

Pungo, stimulo, morsum ac aculeum pungo *To pricke or to sting.*

Pumex, lapis cauernosus. *A pumis stone.*

Pus, sanios, & quicunque humor in putredinem verius. *Matter or Core.*

Q

QVæro, inuestigo, interrogo. *To seeke for, to search.*

Quæro, moueo, concutio. *To shake.*

Quercus. *An Oake.*

Queror, lamentor. *To complaine and lament.*

Qui. *The which.*

Quies vacatio à labore, aut cessatio à quouis opere. *Rest, it appertaineth to the bony.* Tranquillitas, *vnto the mind.*

Quilibet. *Euery one, or whosoeuer yee will.*

Quinisco, caput in clino, moueo. *To hang the head.*

Quisquiliæ, purgamenta, & quicquid ex arboribus surculorum, foliorum, aut florum minutim decidit. *Things of no weight. Things not worthy regard, or chippings.*

Quot. *How many.*

R

RAbula, homo sutilis. *A brawler, or a smatterer in the Law.*

Rado, cultro vel quauis re acuta decerpo. *To shaue.*

Ramex, ruptura, & distensio intestinorum. *Burstnesse.*

Rapio, per vim traho, aufero. *To snatch away.*

Rastrum, instrumentum dentatum quo vtimur in fœnificio ad corradendum fœnum. *A rake.*

Raucio, raucus sum. *To be hoarse.*

Recido, retrò siue iterum in eadem cado. *To fall backward, or to fall into the same againe.*

Recordor, rursus in mentem reuoco. *To call to mind againe.*

Reddo, acceptum vel ablatum restituo. *To render or to restore.*

Redoleo, odorem alicuius rei refero, vel multum oleo. *To beare the sauor, of a thing, or to sauor strongly, and by a metaphor to resemble and to tast of.*

Refringo,

Refrigo, iterum frango. *To breake ofyn.*

Rego, guberno. *To rule or gouerne.*

Relego, rursus lego. *To reade againe.*

Reminiscor, recordor, memini. *To remember.*

Ren, viscus quoddam. *The kidney.*

Renuo, refuto, reicio. *To refuse.*

Reor, arbitro, puto. *To suppose.*

Repugno, dissoluo, refrango. *To vnloose, or dissoyne.*

Reperio, inuenio. *To find.*

Repl co dissoluo. *To vnfold.*

Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus prases prouinciæ à prouincialibus accusatur, si quos vi aut dolo expilauit. *Of bribery and pilage, or of extortion.*

Repugno, iterum stimulo, vicem rudo. *To pricke againe.*

Res omnia siue corporalia siue incorporalia comprehendit. *A thing.*

Rescio rursum percipio. *To know againe.*

Respuo, repudio, sperno. *To refuse.*

Restis, funis vel lorum. *A rope or a with.*

Retrudo, resilio, reuertor, in contrarium salio. *To rebound.*

Rete, instrumentum quo pisces capiuntur. *A net.*

Rex nota est significatio. *A King.*

Rideo, cachinno. *To laugh.*

Ringo, os torqueo vt canes. *To make an euill fauoured face like a narring dog, and to vex.*

Robur, species quercus durissimæ. *An Oake.*

Rodo, mordeo, comedo. *To gnaw.*

Roma vrbs Italiæ quondam a pastoribus condita, olim gentium, dominarum cùm floreret, quarta & postrema Monarchia. *Rome.*

Ros, humor qui sereno tempore cœlo fluit. *A dew.*

Rostra, templum seu forum iudiciale ante curiam Hostiliam in quo erat pulpitum, ex quo concionari solebant. *The place where matters be declamed.*

Rudens, funis nauticus. *A cable.*

Rudo, grauiter sono vt asini. *To crie like an asse.*

Rumpo, frango. *To breake.*

Ruo, cado. *To fall.*

Rus, locus extra vrbem, vbi agri sunt & villæ. *The Countrie.*

S

SAcer, quod venerabile. *Holy.*

Sacerdos, deo dicatus ad sacrificia faciendia. *Priest or Nunne.*

Sacro, deo dedico, sacrum facio. *To dedicate.*

Sal, quo utimur in cibis condiendis. *Salt.*

Salio, salto. *To leape or to leape as brute beasts doe when the male couereth the female.*

Sallo sale condio, ac conspergo. *To salt, to powder, or to season with salt.*

Salio. *To leape or to daunce.*

Salsum, mare, a sapore salis. *The Sea.*

Salus, incolumitas. *Health.*

Samnis, nomen gentis. *A Samnite.*

Sancio, firmo, & proprie effuso sanguine per hostiæ immolationem. *To make sure, and to establish.*

Sanguis cruor qui ex vulnere spargitur. *Blood.*

Sapphirus, pretiosus lapis. *A Sapphire.*

Sapientia, rerum diuinarum atque humanarum scientia. *Wisedome.*

Sapio, ſaporem habeo. *To haue a taſte.*

Sarcio, purgo, eſficio, integrum facio. *To patch and amend.*

Sardonyx. *A certaine pretious ſtone.*

Satago, ſatis ago, labore, ſollicitus ſum. *To do endeuour.*

Satrapas, Princeps. *A Prince.*

Scabo frico. *To ſcratch or to rub.*

Scalpo, ſculpo, & fodio vnguibus ac manibus. *To claw or to ſcratch.*

Scando, in altum tendo. *To clime.*

Scindo, ſeco, findo. *To cut or to diuide.*

Scio. *To know.*

Scobis & ſcobs, eſt id quod ab aliqua materia decidit per ſerram, terebram, aut limam. *Duſt.*

Scriba, qui literas, vel geſta, vel tabellas & ſimilia ſcribit alterius nomine. *A Scribe or Notary.*

Scribo, literas formo. *To write.*

Scrobs, foſſa aut puteus. *A ditch or a pit.*

Scurra, qui riſum ab auditoribus captat, non habita ratione verecundiæ, aut dignitatis. *A ſcoffer, a ieſter a paraſite.*

Secerno, abiungo, ſeparo. *To diuide to ſeparate.*

Seco diuido. *To cut.*

Sedeo, quieſco. *To ſit.*

Seges, frumentum in ſpicis. *Corne yet ſtanding.*

Selego, ſeorſum colligo. *To gather a part.*

Senecta vel ſenectus, ſenium, ætas. *Old age.*

Senex, ſenio confectus. *An old man.*

Senio, quod ſex puncta continet. *The ſiſe.*

Seniun, idem quod ſenecta.

Semis id eſt, ſemias, ſex vnciæ, dimidium aſsis. *Halfe a pound, or the halfe of any whole ſumme.*

Sentio, aliquo ſenſu percipio, pro intelligo ponitur. *To perceiue by ſome ſenſe, or to vnderſtand.*

Sentis, ſpina. *A Thorne.*

Sepelio, defunctum terra condo. *To bury.*

Sepio, obſtruo, circundo munio. *To compaſſe, to hedge.*

Seps, ſerpens paruus. *A little ſerpent, after whoſe ſtroke the members do rot.*

Sequor, abeuntem ſubſequor. *To follow.*

Sermo, loquela. *Speech.*

Ser, populus Aſiæ. *One of a certaine people in Aſia called Seres.*

Sero, ſemino, planto. *To ſowe or plant, or to graft, and ſometimes by tranſlation to beget, by tranſlation alſo we ſay,* Serere bella, ſerere certamina, id eſt, mouere lites & pugnas.

Serpens, anguis. *A dragon, or ſerpent or a ſnake.*

Senſus & ſenſum, organum ſentiendi, & quod mente concipitur. *Any of the fiue wits called the ſenſes, or that that the mind conceiueth, called a meaning.*

Sibilus, eſt quidam ſtridor oris per anguſtam ſpiritus emiſsionem, inter dentes fere. *An hiſſing.*

Sido, deſcendo ad ſedendum. *To pitch or lie downe.*

Siler, arbor quam vulgo ſalicem vocant. *An oſier, with this difference.* Montatum, *it ſignifieth a ſimple that the Apothecaries doe vſe in Latine called* Seceli Maſſilienſe.

Silex, lapis durisſimus, vnde ignis excutitur. *A flint ſtone.*

Sinapis, & ſinapi, herba eſt ſemen ferens, tanta acrimonia, vt lachry-

mas

chrymas cieat comedenti. *Seuie.*

Singultio. grauiter tuſſio,& ſingultum emitto. *To ſob.*

Sino,permitto. *To ſuffer.*

Sinus & ſinum, genus vaſis ſinuoſi. *A boule or a diſh for milke or wine, to drinke of.*

Siren. monſtrum maris. *A Meare-maid.*

Siſer,herba cuius radix præcipuè eſt in vſu. *A perſenep.*

Siſto, ſtare facio. *To bring before.*

Stirps. truncus vel progenies. *The ſtocke of a tree. or a kindred.*

Sitis. deſiderium potionis. *Thirſt.*

Sindon,velum ſubtile ſimum. *A Sendall.*

Synodus conuentus. *A counſell congregate.*

Soboles. ſucceſſio. *An of-ſpring.*

Socrus, vxoris vel mariti mater. *A mother in law.*

Sodalis eiuſdem ſortis ſocius. *A fellow.*

Sol qui Phœbus dicitur. *The ſunne.*

Soleo, ſnetus ſum. *To be wont.*

Solium, ſella, regia in qua reges ius dicentes ſedebant. *A throne or chaire of eſtate.*

Soluo, quod ligatum erat diſſoluo, ac euodo. *To looſe.*

Somnus, ſopor, quies. *Sleepe.*

Sono, ſonum facio. *To ſound.*

Sorbeo, deglutio quicquam molle *To ſup.*

Soror, notum eſt. *A ſiſter.*

Spargo,latè proiicio,ac paſſim iacto *To ſparkle or ſprinkle.*

Species,effigies,aromata,genus,viſio. *A forme, ſpice, the kinde of a thing, or an appearance.*

Specio,uideo. *To ſee.*

Specus,ſpelunca, vnde ſpecta e licet. *A den to await a prey.*

Splen, lien, viſcus quoddam. *The milt.*

Sperno, deſpicio, contemno. *To deſpiſe.*

Spinus agreſtium prunorum arbor, *A Sloe tree.*

Spondeo. ſponte promitto. *To promiſe. and ſometime to betroth.*

Sponſalia, promiſſio ſiue ſtipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing with conditions taken.*

Spontis, naturæ & ingenii proprii. *Of nature and owne diſpoſition.*

Statuo, pono, colloco, erigo. *To place, to ſet vp, ſometime to decree and appoint, ſometime to dedicate and ſet before.*

Sterno proiicio in terram. *To throw downe, or to ſpread.*

Sterto, dormio, & ſonum altum dormiendo capio. *To ſleepe till we ſnort.*

Stipis,&ſtipes,pecuniæ genus quod per capita colligere ſolent. *A money gathered by the polle for the vſe of the gods, or for the poore, and therefore it ſignifieth alſo a reward or a profit.*

Stirps, origo progenies, ſoboles. *A ſtocke, a tribe, a deſcent, and ſometime it is the bodie of a tree*, idem quod truncus.

Sto erectus ſum, vel maneo. *To ſtand*

Strepo, ſonum facio. *To make a noiſe.*

Strido, ſt ridorem edo. *To make a noiſe, a wiſſing or a creeking.*

Stridco. facio ſtridorem, ſonum violentum *To make a great noiſe, or to gnaſh with teeth. It is applied alſo to wheeles, to doore hookes, to ſerpents, to the ſea and ſuch other things.*

Stringo,premo,arcto. *To make ſtrait, to pull, ſometime to ſtrike.*

Struo. *To build, to pile vp, and sometime to indeuour and to goe about, or set in aray.*

Stultitia, imprudentia, stoliditas. *Foolishnesse.*

Suadeo, hortor ad id quod intendo. *To counsell.*

Suber, genus ligni quod nautis vtile est vt supernetant retia. *A corke tree.*

Sublego, furto aliquid surripio. *Priuily to steale away.*

Suboleo, leniter oleo, siue odoratus sensu leuiter percipio. *To sauour or to smell a thing a little, and by translation to be espied, and to bee smelled out.*

Suffero, sustineo, patior. *To sustaine or abide.*

Sueico, soleo. *To be accustomed.*

Sugo, spiritu attrahо succum, *To sucke.*

Sulerno, oppidum in Brutiis. *A town.*

Sum. *I be.*

Sumo, mutuum, & penè nimium mihi. *To take.*

Suppellex, res domestica. *Houshold stuffe.*

Supplico humiliter & cum reuerentia precor. *To intreat.*

Suppetiæ, auxilium, subsidium, *Aid, helpe, succour.*

Surgo, erigo me. *To arise, sometime to spring or to grow, to increase. It is also to arise by little and little, as things do in building.*

Sus, animal sordidum. *A Boare, Sow or Hogge.*

T

TAcco, sileo, non loquor. *To keepe silence.*

Tædet pertæsum est, displicet. *It irketh or weareth.*

Tænarus, locus vmbrosus in radice Malex, promontorii Laconiæ iuxta Spartam ciuitatem, in quo quia hiatus magnus est, & strepitus quasi progredientium sentitur, dixerunt veteres per hunc esse discensum ad inferos. *A promontory in Laconia, wherein is an entrance to go downe to Hell.*

Tagus, fluuius Lusitaniæ habens arenas aureas. *A certaine riuer in Portugall.*

Talio, vindicta, hostimentum. *A reuengement, or like for like.*

Talpa, animal captum oculis, muri simile. *A Moule or VVant.*

Tango, percutio, *To touch.*

Tartarus, demissior inferni locus. *Hell.*

Tantundem, æquè tantum. *As much.*

Tapes, vel Tapetum, vel tapete, id est, panni depicti tegimen, mirè pictum variis coloribus. *A carpet or cloth of Arras.*

Taygetus, mons in Laconide. Bacchо sacer, sub quo Sparta & Amiclæ. *An hill in Lacedæmonia, where Sparta and Amiclæ the Cities do stand.*

Teges, vile stragulum, marta scripta *A mat.*

Thebæ, nomen quarundam vrbium *The name of a citie in Egypt, and of another in Boeotia: you shall finde also in authoss* Thebæ *and* Thebæ.

Thermæ, loca aquas habentia, aut naturæ sponte calentes, aut fornace calefactas, sudatoli lauandiue vsibus seruata. *Hot bathes.*

Temno, sperno. *To dispise.*

Tempe, pulcherrimus ager in Thessalia, quem Peneus alluit. *A verie faire field in* Thessalia *most pleasant*

sant to behold, and therefore appellatiuely it may be vsed for a place of delight, as paradise and Elisium is. There is also Tempe *in* Bœotia, *called* Temnesia Tempe: *another in Sicily, named for difference* Helorix, *the first is called* Thessalia Tempe.

Tendo, expando. *To stretch and to bend.*

Tenco, apprehendo. *To hold.*

Tepeo, in medio inter tepidum & frigidum sum. *to bee warme.*

Tepesco, tepidus fio. *To waxe hot.*

Ternio, numerus ternarius. *The three.*

Tero, comminuo, consumo, tundo. *To weare by diminishing.*

Tesqua, loca edita aspera.

Tencrus, Teucer, nomen proprium Troianorum regis. *A name of a certaine King of Troy.*

Trado, in potestatem alterius transfero. *To deliuer vnto another.*

Tros, nomen viri. *A Troian.*

Testis, qui vel quæ testimonium profert. *A witnesse, man or woman.*

Texo, telam struo ac paro. *To weaue*

Tignus, tignum, trabs quo variè disposita domus extruitur. *A rafter.*

Tonitrus & tonitru, nubis ictæ sonus potius diruptæ sonus. *Thunder.*

Torqueo, *To writh, to wrest, to wind or turne about, to gouerne, to torment, to spinne, to vexe and trouble, to whurle, &c.*

Tot, *So many, or many.*

Thorax, pectus, & pectoris munimentum. *The breast and breastplate.*

Thrax, vir Thraciæ. *A Thracian.*

Thus, incensum, libamen quo deum veneramur, eliquãdo ipsa arbor. *Frankincense, and the tree.*

Tybris, fluuius Italiæ.

Tibur, oppidum Italiæ.

Tigris, animal velocissimum & truculentum. *A Tygre.*

Timeo, metuo. *To feare.*

Timeor, metuor. *To be feared.*

Titubo, lingua vel pedibus vacillo. *To stumble or staumer.*

Tollo, eleuo, sublevo. *To lift vp, to bring vp as children are by nursing, or else to slay or take away.*

Tondeo, crines vel lanam seco forcipe. *To clip or sheare.*

Tono, valdè sono, ac facio tonitrum *To thunder.*

Torpeo, languidus sum & remissus *To be sluggish and weake.*

Torquis, circulus aureus, collique ornamentum. *A chaine to adorne the necke.*

Torco, vro, asso: *To roast.*

Torrens, fluuius per pluuiam collectus. *A lake without spring begun by raine.*

Torris, lignum ardens vel adustum *A fire brand.*

Tracto, traho, vel rursum traho. *To pull and to draw vp, or to handle by faire or foule meanes.*

Traho, vi ad me rapio ac duco. *To draw.*

Transflego, legendo transcurro, ac perlego. *To read ouer.*

Tremo, commoueor, agitor. *To tremble.*

Tres. *Three.*

Tribus, progenies. *A kindred.*

Trica, capilli pedibus pullorum Gallinaceorum inuoluti. *Lets or stops, or hinderances of that, that chikens so vsed could but euill go.*

Triptuton, nomen quod tribus qui buscunque casibus inflectitur. *A Noune declined with three cases.*

Trudo, manibus pedibusue impeto. *To thrust.*

Tu

Tu. *Thou.*

Tuber, dictum à tumendo, & priore longa, terræ callus. *A ſwelling in any thing, a muſhrim, or that whereof the puſh is.*

Tueor, defendo. *To defend.*

Tuor, video. *To ſee.*

Tundo, decutio, pulſo. *To beat or to knocke.*

Tuſsis, vehemens ſpiritus eruptio, ea quæ meatum ſuum obſtruunt excutere conatis. *The cough.*

V

VAdo, eo. *To goe.*

Valeo, poſſum, validus ac ſanus ſum *To be in health or to be able.*

Valuæ, ſunt fores geminas habẽtes partes in ſe coeuntes. *A two leaſed dore.*

Vannus. *A vanne to winnow corne with.*

Vas vadis, vadimonium. *A ſuretie in a matter of debt.*

Vas vaſi, inſtrumentum ad aliquid capiendum idoneum. *A veſſell.*

Vates, poëta, & qui futura prædicit. *A Prophet, or Propheteſſe.*

Vber. *The adiectiue ſignifieth plentifull, abundant, copious, the ſubſtantiue ſignifieth a pap or a dug, or an vdder, and ſometime it is found for plentifulneſſe, as* Vber, agri, *for* fertilitas agri.

Verberis, hoc non videtur deſici vllo caſu. Vide verbero.

Vectis, inſtrumentum quo claudi turoſtium. *A dore barre.*

Veho, naui, plauſtro, quadrupede porto. *To carry.*

Vello, traho, extirpo. *To pull, or to plucke vp.*

Vendo, venundo, alieno. *To ſell.*

Væneo, vendor. *To be ſold.*

Venio, ad aliquem accedo. *To come*

Venter, qui à pectore ad pubem terminatur. *A belly.*

Venus, dea amoris, & venuſtatis. *The goddeſſe of loue and beautie.*

Ver, anni pars temperator. *The ſpring time.*

Verber, inſtrumentum longum verberandi. *Any thing that wee beate withall as rod, whip, wand, or other. It ſignifieth alſo the ſtripe.*

Vergeo, tendo, declino. *To bend, to go, or to encline ſome way.*

Vermis, à vertendo, quia ſeſe torquendo repit. *A worme.*

Verna, ex ancilla domi natus ſeruus. *A bond man borne of a bond woman at home. It is vſed adiectiuely for that that is domeſticall or not ſtrange, as* viuum verna.

Vetres, porcus non caſtratus. *An hogge.*

Verro, muto, traho. *To ſweepe.*

Verto, muto, voluo, *To turne, or to change.*

Veruex, mas inter oues, cui adempti ſunt teſticuli. *A weather.*

Veſcor, vtor cibo, & paſco. *To eate.*

Veſper, idem quod Heſperus. *It is called alſo* veſperugo, *and it is taken for the euening tide.*

Veto, prohibeo. *To forbid.*

Vicem, viciſſitudinem. *An interchange when turnes be.*

Video, oculis intueor. *To ſee.*

Vieo, ligo teu inflecto. *To binde or to bow, thereof* Vietores be called *coupers,* qui vaſa vinaria religant.

Vigil, qui vel quæ vigilat. *A watcher man or woman.*

Vincio, ligo. *To binde.*

Vincio, ſupero. *To ouercome.*

Vindex, qui vel quæ vindicat. *An auenger, man or woman.*

Vir, notum eſt. *A man.*

Virgilius

Virgilius Poeta. *A Poets name.*
Virgo, quæ non eſt paſſa virum. *A Virgine.*
Vitrum, materia tranſlucida, quæ ex arena, & cinere fit. *Glaſſe.*
Virtus, ars rectè beneque viuendi. *Vertue or great power.*
Virus, venenum, & grauis odor. *Poyſon or ſtench.*
Vis, virtus, robur, fortitudo, natura, violentia. *Strength, power, nature, violence.*
Viſo, eo ad videndum. *To go to ſee.*
Viſcum, vel uiſcus, id eſt glutinum ad aucupium. *Birdlime.*
viuo, vitam ago. *To liue.*
Vlciſcor, vindico. *To auenge*
Vnguis, durities digitorum, tam in auibus cæteriſque beſtiis, quàm in homine. *A naile, a hooſe, and a talant.*
Vocito, frequenter voco. *Often t call.*
Volo, as. *To flee, or to goe a pace, as* Nauis volat: Fama volat. *But* volo, vis, *is to will or to be willing.*
Voluo, verto. *To roule.*
Vomis, vsl vomer, nomen habet. quod terram vomat. *The ploughſhare.*
Vomo, per os eiicio. *To vomit, or to paybreake.*
Vrgeo, premo, compello. *To thruſt.*
Vro, ardore aut frigore nonnunquam alia vi lædo. *And by tranſlation to hurt or to grieue.*
Vtor, ſum rei habeo. *To vſe.*
Vulgus, multitudo ignobilis. *The baſe and common people.*
Vulpes, animal aſtutum. *A Fox or a Fixen.*
Vxor, viri coniux. *A wife.*

Finis interpretationis omnium Nominum & verborum Grammatices Regiæ.

Magister Discipulos ad studia literarum cohortans.

VOs ad se pueri primis inuitat ab annis,
Atque sua Christus voce venire iubet.
Præmiáque ostendit vobis venientibus ampla,
Sic vos, ô pueri, curat, amátque Deus.
Vos igitur læti properate, occurrite Christo.
Prima sit hæc Christum noscere cura Deum.
Sed tamen vt Dominum possis cognoscere Christum,
Ingenuas artes discito parue puer.
Hoc illi gratum officium est, hoc gaudet honore,
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare nobiscum studium ad commune venite,
Ad Christum monstrat nam schola nostra viam.

Puer ante Lectionem.

ÆTerno soboles amata Patri,
Quem vox æthere missa, mandat vnum
Audiríque colíque, Christe: qui nos
Ad te voce iubes venire blanda,
Affirmans pueros Deo placere:
Da sanctum mihi Spiritum, magistro
Vt monstrante viam ingredi, Redemptor,
Ad te quà liceat venire possim.
Da cum moribus, artibúsque honestis,
Sacri dogmata puriora verbi
Addiscam, sapientiámque & annis

Vt

Vt crescens, tibi plurimos & ipse
Olim adducere, quæ facit beatos:
Doctrinàmque alios docere possim.
Hæc est summa mei capùtque voti,
Quod ratum iubeas vt esse, per te
Ipsum Christe rogo, tuúmque nomen,
Æterno soboles amata Patri.

Puer orans ante Cibum.

COnditor & rector magni Pater optime mundi,
Huc ades & donis auxiliare tuis.
Nate Deo, nostræ reparator Christe salutis,
Vt cibus, positus fac benè potus alat.
Et tu sancte comes, dux solatorque piorum
Spiritus, huic mensæ mitis adesse velis.
Corpora sic rectè pascentur nostra, nihilque
Languida sic poterit lædere membra mali.

Post Cibum.

COrpora qui solito satiasti nostra cibatu,
Qui satias toto quicquid in orbe manet:
Pasce tuo, Genitor, mortalia pectora verbo,
Nostráque cœlesti nectare corda riga.
Quo pariter membris, pariter quo mente refecti,
Vsque tua liceat nos bonitate frui;
Tandem etiam placido vectos super æthera cursu,
Inter fœlices astra tenere choros.

Oratio

Oratio Matutina.

CHriſte, Dei aterni ſoboles aterna parentis,
Ex illabata virgine natus homo:
Morte tua qui deuicta de morte triumphas,
Et peccata tuo ſanguine noſtra lauas:
Ah vitam largire pijs ſine fine beatam,
Qui te cunque fide non dubitante colunt.
O da peccati tangat mea pectora ſenſus,
Delicti vt pigeat pœniteátque mei.
Vtq́ petens veniam credam tibi vera profeſſo,
Et ſtudium de te pendeat omne meum.
Te ſolum venerer, tibi diſcam fidere ſoli,
Vnicum & agnoſcam te Dominum atque Deum.
Néue tuo à cultu veſana mente recedam,
Réſque prior mihi ſit nomine nulla tuo.
Ne me quicquam in vita aut in nece ſeparet abs te,
Sed ſemper famulus ſim, maneamque tuus:
Amen.

LONDINI
Excudebat *Bonham Norton*,
Sereniſſimæ Regiæ Maieſtati in
Latinis, Gracis, & Hebraicis,
Typographus.

M. DC. XIII.

1613.

BRITISH MUSEUM
15
71
JUN

Positio semper facit syllabam longam, et. fitque

1. aspiratione adempta. ut nil. quod nihil.
mi quod mihi.

2. Consonantibus obliteratis, ut ni quod nisi.

3. vocalibus coalescentibus. di quod dij. cui quod cuij.

ua consonantes nunquam ad seq. syllabam
ent nisi aliqua dictio graeca incipiat ab
lis consonantibus.

τύ-πτω. πτύω. spuo.
ἄ-στρον. στρέφω. ὑτο.

sed ἐκ-φέω. propter compositionem.

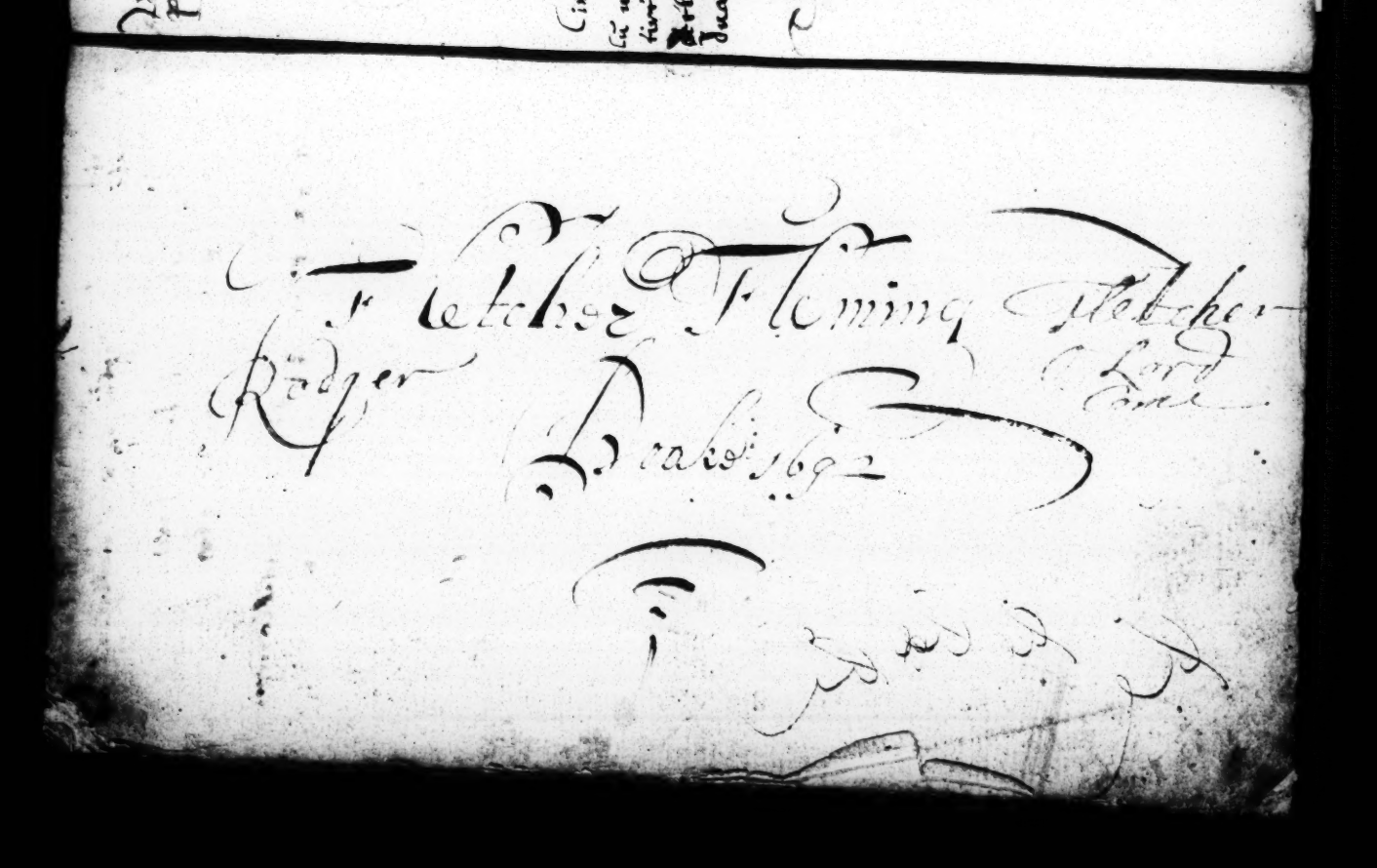

Cum neutrum ponas &
propria tollas

Circumflexus non ponitur nisi in syllaba natu

cum ultima contrahitur cuius penult: habet
circumflectitur. ut βοάω βοῶ. ex
declinationis contractorum. ut Διδ.
dualia in ω, ut νόω, νώ. sic σφῶϊ

Hat nihon [illegible] must